

Міністерство освіти і науки України
Чернігівський національний технологічний університет

НАУКОВИЙ ВІСНИК ПОЛІССЯ

Науковий економічний журнал

№ 4(12)

Частина 2

ЧЕРНІГІВ

2017

Державна реєстраційна служба України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 21188-10988ПР від 03.02.2015 р.

Науковий журнал «Науковий вісник Полісся» включено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ (Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015 р.)

Журнал зареєстровано, реферується та індексується у наступних міжнародних наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: індекс цитування ESCI у Web of Science (Thomson Reuters), Міжнародний центр періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Crossref (DOI: 10.25140/2410-9576), Google Scholar, ПІНЦ, Index Copernicus, Українська науково-освітня мережа УРАН,

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, реферативна база даних “Україніка наукова”.

Випуск рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ЧНТУ
Від 26.12.2017 р., Протокол № 12

Редакційна колегія:

Шкарлет С. М.	доктор економічних наук, професор (головний редактор);
Коваленко Л. О.	кандидат економічних наук, професор (відповідальний редактор);
Гонта О. І.	доктор економічних наук, професор;
Абакуменко О. В.	доктор економічних наук, професор;
Антонюк Л. Л.	доктор економічних наук, професор;
Брітченко І. Г.	доктор економічних наук, професор (Тарнобжег, Польща);
Грیشнова О. А.	доктор економічних наук, професор;
Дьякон Р.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Живитере М.	доктор економічних наук, професор (Рига, Латвія);
Ільчук В. П.	доктор економічних наук, професор;
Левківський В. М.	доктор економічних наук, професор;
Маргасова В. Г.	доктор економічних наук, професор;
Савченко В. Ф.	доктор економічних наук, професор;
Сорвиров Б. І.	доктор економічних наук, професор (Гомель, Білорусь);
Тропіна В. Б.	доктор економічних наук, професор;
Білан Ю. В.	доктор економічних наук, доцент (Щецин, Польща);
Дерій Ж. В.	доктор економічних наук, доцент;
Живко З. Б.	доктор економічних наук, доцент;
Стрілковски В.	доктор економічних наук (Прага, Чехія);
Саркісян А. С.	кандидат економічних наук, доцент (Свіштов, Болгарія);
Вдовенко С. М.	доктор наук з державного управління, доцент;
Корсак К. В.	доктор філософських наук, професор;
Мельник А. І.	доктор філософських наук, професор;
Півоварські Ю.	доктор філософських наук, професор (Краків, Польща);
Мороз Н. В.	відповідальний секретар.

Н 34 Науковий вісник Полісся [Текст]. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – 200, [2] с.
DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)

Висвітлюються актуальні проблеми розвитку сучасної економіки, функціонування та розвитку підприємств різних форм власності, інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, регіонального розвитку.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, практиків.

Ліцензія Creative Commons «Attribution-NonCommercial»
(«Із зазначенням авторства – Некомерційна») 4.0 Всесвітня

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

Ministry of Education and Science of Ukraine
Chernihiv National University of Technology

SCIENTIFIC BULLETIN OF POLISSIA

Scientific journal on Economics

No 4(12)

Part 2

CHERNIHIV

2017

The *Scientific Bulletin of Polissia* has been included in the list of scientific professional publications of Ukraine, where the results of dissertations for the degree of Doctor and Candidate of Economics (established by the decree of Ministry of Education and Science of Ukraine from July 13, 2015, № 747) can be published.

The journal is registered, being reviewed and indexed in the following international scientometric databases, repositories and search engines: citation index ESCI in Web of Science (Thomson Reuters), international Centre for periodicals (ISSN international Centre, Paris), Ulrichsweb™ Global Serials Directory, Crossref (DOI: 10.25140/2410-9576), Google Scholar, RISC, Index Copernicus, Ukrainian Research and Academic Network URAN, Vernadsky National Library of Ukraine, abstract database "Ukrainika naukova".

The issue is recommended to be sent to the press by
Chernihiv National University of Technology Academic Senate decision
From 26.12.2017, Proceeding № 12

Editorial Board:

Shkarlet S. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor (<i>chief editor</i>);
Kovalenko L. O.	Candidate of Economic Sciences, Professor (<i>managing editor</i>);
Gonta O. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Abakumenko O. V.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Antoniuk L. L.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Britchenko I. G.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Tarnobrzeg, Poland);
Hrishnova O. A.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Djakons R.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Živitere M.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Riga, Latvia);
Ilchuk V. P.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Levkivskiy V. M.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Marhasova V. H.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Savchenko V. Ph.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Sorvyrov B. I.	Doctor of Economic Sciences, Professor (Homel, Belarus);
Tropina V. B.	Doctor of Economic Sciences, Professor;
Bilan Yu. V.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Szczecin, Poland);
Derii Zh. V.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Zhyvko Z. B.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Strielkowski W.	Doctor of Economic Sciences (Prague, Czech Republic);
Sarkisian A. S.	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Svishtov, Bulgaria);
Vdovenko S. M.	Doctor of Public administration Sciences, Associate Professor;
Korsak K. V.	Doctor of Philosophy, Professor;
Melnyk A. I.	Doctor of Philosophy, Professor;
Piwowski J.	Doctor of Philosophy, Professor (Cracow, Poland);
Moroz N. V.	managing secretary.

Scientific Bulletin of Polissia [Text]. – Chernihiv : ChNUT, 2017. - № 4 (12). P. 2. – 200, [2] p.
DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)

Urgent problems of present-day economics' development, different ownership enterprises operation and development, investment and innovative activity, increasing national economy's competitiveness, regional development are reported.

It is intended for scientists, lecturers, postgraduate students, students and practitioners.

Creative Commons License "Attribution-NonCommercial"
4.0 International (CCBY-NC 4.0).

ISSN 2410-9576 (Print)
ISSN 2412-2394 (Online)

ЗМІСТ TABLE OF CONTENTS

Частина 1 Part 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT AND ECONOMICS

<i>Abakumenko O. V., Gerasymenko A. G., Pugachevska K. S.</i> Reforming of the infrastructure branches of economics according to requirements needed for European integration	8-15
<i>Bondaruk T. G., Bondaruk I. S.</i> State regulation of financial support of municipal authority under decentralisation conditions	16-21
<i>Vdovenko N. M., Nakonechna K. V., Pavlenko M. M.</i> Methodical component of the performance of state support producers mechanism	22-27
<i>Moskalenko O. M.</i> Neoliberal logics of austerity policies in Ukraine: the relationship with innovative growth	28-35
<i>Tanklevska N. S., Kyrylov Y. Y., Zaitseva O. I.</i> Management of conscious adaptive organizations in the context of socioeconomic changes and financial turbulence	36-39
<i>Tarasenko I. O., Bondarchuk J. A., Tarasenko O. S.</i> Economic security of higher education: opportunities and threats analysis	40-43
<i>Tkalenko N. V., Kholiavko N. I., Hnedina K. V.</i> Vectors of higher education sector transformation in conditions of the information economy formation	44-49
<i>Shylepnytskyi P. I., Zybareva O. V., Popadiuk O. V.</i> Public-private partnership in the field of innovations as an effect of social responsibility	50-55
<i>Bondarenko O. S., Seliverstova L. S., Adamenko I. P.</i> Formation of financial management architectonics in corporate structures	56-61
<i>Holubka S. M., Shtuler I. Y., Holubka M. M.</i> Economic concept of Andrei Sheptytsky's	62-71
<i>Yemelianenko L. M., Osetskyi V. L., Osetska D. V.</i> Institutional imperatives of the expansion of the fiscal space of Ukraine in the process of European integration	72-78
<i>Zatonatska T. H., Melnychuk O. S.</i> Cross-border cooperation of China and Ukraine in e-commerce: the status and development prospects	79-85
<i>Kurmaiev P. Yu.</i> Prostitution: the choice of an effective model of state regulation	86-92
<i>Tulai O. I.</i> Financial and organizational foundations of economic entities' ecologically oriented activities	93-97
<i>Akimova, L. M., Akimov O. O., Liakhovich O. O.</i> State regulation of foreign economic activity	98-103
<i>Breus S. V., Khaustova Y. B., Denysenko M. P.</i> Balanced scorecard: formation with perspective to ensure economic security of higher educational institutions	104-109
<i>Kyryliuk, Yu. V., Mekshun L. M., Polkovnychenko S. O.</i> Peculiarities of implementation of economic and trade parts of the EU-Ukraine Association Agreement	110-114
<i>Pinchuk A. O.</i> Genesis of transformations in economics	115-124
<i>Tyukhtenko N. A.</i> Mutual positioning of social and economic strategies	125-129
<i>Bakharev V. V.</i> Directions of formation of anticrisis strategy of shopping malls in Russia	130-135
<i>Romanenko Y. A., Krynychnay I. P., Yarovoy T. S.</i> Ukraine establishment of ecological networks in the context of development of natural reserve fund: public management analysis	136-142
<i>Чеберяко О. В., Варналії З. С.</i> Фінансові передумови та оцінка фінансування оборони в умовах російсько-української гібридної війни	143-149
<i>Doniy N. Ye., Krupko Ya. M., Nischymna S. O.</i> Economic-legal and philosophical aspects of "efficiency" definition (on an example of the budget funds allocation process)	150-154
<i>Aparov A. M.</i> Analysis and characteristic of the relation between the economic law and economic sciences	155-160
<i>Zadorozhnia H. V., Zadorozhnyi Y. A., Sobovyi O. M.</i> Control in the system of public administration	161-164
<i>Барна М. Ю., Миронов Ю. Б.</i> Економетричне моделювання динаміки туристичних потоків	165-170

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
REGIONAL ECONOMICS**

<i>Blahun I. S., Dmytryshyn L. I., Leshuk H. V.</i> Cognitive approach to analysis of investment attractiveness of the regions	171-176
<i>Hazuda M. V., Hazuda L. M., Vartsaba V. I.</i> Algorithm of activation of convergence and integration processes in economic development of rural bordering territories	177-181
<i>Zalizko V. D., Lutcenko I. O., Martynenkov V. I.</i> Evaluation of sustainable rural development Ukraine: regional dimension	182-188
<i>Кизим М. О., Хаустова В. Є., Козирєва О. В.</i> Еволюція регіональної політики в Європейському Союзі	189-200
<i>Khomenko I. O., Kontseva V. V., Bezuglyi A. O.</i> Current state and features of financing of the road sector	201-205
<i>Тумчак В. В., Тумчак М. В.</i> Administrative and financial decentralization concept and formation of financial support community development in Ukraine	206-211

**ІННОВАЦІЇ
INNOVATIONS**

<i>Suprun N. A., Yelisieieva L. V.</i> The development of innovative forms of enterprise in Ukraine in the context of globalization in 21 century	212-215
<i>Gogol T. A., Sakhno E. Yu., Moroz N. V.</i> Development of informational and educational centers for the implementation of the modern educational process	216-218
<i>Pohrishchuk G. B., Melnyk V. I.</i> Financial supply of innovation and environmental development agrarian sector	219-224
<i>Stehnei M. I., Irtysheva I. O., Korol M. M.</i> Formation of financial instrumentation for the sustainable agricultural development: innovative approach	225-231
<i>Реферату / Abstracts</i>	232-241
<i>Відомості про авторів / Authors data</i>	242-258
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу / The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	259-262

**Частина 2
Part 2**

**ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
LABOUR ECONOMICS**

<i>Nadraga V. I.</i> Theoretical bases of risk management of social-labor sphere	8-15
--	------

**УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ
ENTERPRISE MANAGEMENT**

<i>Gonchar O. I., Filipishyn I. V., Shcherbina O. S.</i> Information systems as an instrument for the enterprise potential development	16-21
<i>Goncharenko O. G., Kravchuk A. V., Balan O. S.</i> Conceptualization meaning «Effectiveness activity of criminal-executive system»	22-26
<i>Bokovets V. V., Zamkova N. L., Makhnachova N. M.</i> Assessment of the effectiveness of enterprise management components in modern conditions	27-32
<i>Karpenko O. O., Palyvoda O. M.</i> Mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering	33-39
<i>Svynchuk A. A.</i> Methodical instrumentation of evaluation the results of social enterprise activity	40-44

**ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА
FINANCE. BANKING**

<i>Шкарлет С. М., Дубина М. В.</i> Обґрунтування сутності категорії "фінансова довіра"	45-52
<i>Zabashtanskyi M. M., Abakumenko O. V., Lukiashko P. O.</i> Retrospective review of financial tools use by pjsc "Ukrhydroenergo"	53-57

<i>Карчева Г. Т., Хоружий С. Г.</i> Реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами в Україні	58-61
<i>Maslennikov E. I., Lomachynska I. A., Vyckova N. V.</i> Ensuring stability of Ukrainian banking system in context of institutional transformation	62-70
<i>Nitsenko V. S., Mukoviz V. S., Sharapa O. M.</i> Accounting of transaction expenses of economic entities	71-78
<i>Перетятко Ю. М., Іванова Л. Б.</i> Бухгалтерський облік продажу основних засобів в різних умовах господарювання	79-83
<i>Klapkiv Y. M., Niemczyk L., Vakun O. V.</i> Financial mechanism of the insurance business	84-91

МЕНЕДЖМЕНТ MANAGEMENT

<i>Hryhoruk P. M., Khrushch N. A., Grygoruk S. S.</i> An approach to construct fuzzy preference relationships for managerial decision making	92-99
<i>Gryshchenko I. M., Chubukova O. Y.</i> Information culture as the basis of efficient talent management	100-105
<i>Kosenko O. P., Kobieliava T. O., Tkachova N. P.</i> Forecasting industry park electrical products	106-111
<i>Chyryva O. H., Biloshkurskyi M. V., Pacheva N. O.</i> Marketing analysis of the market conditions of higher education in Ukraine	112-116
<i>Shpak N. O., Stanasiuk N. S., Hlushko O. V.</i> Tools for interpretation of economic information for a management of development of industrial potential	117-124
<i>Basyuk D. I., Antonenko I. Y., Muzychka Y. O.</i> Distribution as a modern form of marketing structures in tourism	125-130
<i>Duka A. P.</i> Paradigm of integrated risk management	131-136
<i>Rozheliuk V. M., Kalchenko O. M.</i> Research of influence factors of professional competence on efficiency activity of accounting personnel	137-143
<i>Yakymchuk A. Y., Semenova Y. M.</i> Water resources quality considering in the rating as a component of economic stimulating ecologic policy of industrial enterprises	144-148
<i>Mykhailovska O. V., Gurkovskyi V. I., Rudenko O. M.</i> Analysis of practical aspects of interaction between civil society and public governance	149-157
<i>Olifirenko L. D., Yurchenko Y. D.</i> Functional review for improving management of the public administration	158-162
<i>Suray I. G.</i> Competency State secretary of the Ministry in Ukraine	163-169
<i>Chaplay I. V.</i> Information and communication support of the activities of the Verkhovna Rada in interaction with the public	170-174
<i>Реферати / Abstracts</i>	175-182
<i>Відомості про авторів / Authors data</i>	183-195
<i>Правила оформлення та подання рукопису до журналу / The rules of formatting and publishing the article in the journal</i>	196-200

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

UDC 330.131.7:331

УДК 330.131.7:331

V. I. Nadraga, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor**В. І. Надрага**, д. е. н.,
доцент**THEORETICAL BASES OF RISK
MANAGEMENT OF SOCIAL-LABOR SPHERE****ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
РИЗИКАМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОЇ СФЕРИ**

Urgency of the research. The need to develop the theoretical foundations of the use of risk management tools of the social and labor sphere, based on the specifics of their manifestation and features of the object, goals and methods of managerial influence.

Target setting. It is advisable to study general approaches to social risks management and to study the specifics of the functioning of the social and labor sphere.

Actual scientific researches and issues analysis. The most important current scientific developments have been analysed: R. Mihălcioiu devoted his researches to the problems of development of risk management of the German labor market; H. Vykořalová explores the institutional factors involved in social risks management; E. Eizenberg and Y. Jabareen focused on the problems of forming the conceptual foundations of management theory; Y. Sonsino, M. Veitch have made predictive assessments of social risks in the context of global risk dynamics.

Uninvestigated parts of general matters defining. The researchers pay insufficient attention to the specifics of the manifestation of risks in the social and labor sphere in the face of increased openness and an increase in the number of risk factors of the domestic labour market.

The research objective. The article is intended to identify risk factors determination the social and labour sphere.

The statement of basic materials. The article notes the close relationship between the risks of social and labour sphere and economic risks. A comparative analysis of the development of the social and labour sphere of Ukraine and the certain European countries by the given indicators was carried out. The process of risk management in the social and labour sphere is divided into stages: analysis; choice of methods of influence on the basis of their assessment; management decision making; direct impact on risks; control and adjustment of results.

Conclusions. The basis of a balanced approach concerning the practice of minimizing the risks of the social and labour sphere should be the construction of integrated risk assessments based on the methodological principles.

Keywords: social indicators; probability; employment; unemployment; insurance mechanisms.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-8-15

Urgency of the research. The category of social and labour sphere at the present stage of development of the national economy has become quite widespread, since it most fully reflects the essential characteristics of social policy, characterizes the degree of social development, and also reflects the unity and interdependence of labour and social relations. The social and labor sphere is, on the one hand, the institutes acting on its field, and on the other hand, these are relations that accompany the process of labor activity and the creation of material and intangible goods. In general, for the purposes of this study, the social and labour sphere should be considered as a specific social institution whose main task is to ensure the implementation of socially important functions and to meet the needs

Актуальність теми дослідження. Необхідність вироблення теоретичних засад застосування інструментарію управління ризиками соціально-трудої сфери, виходячи зі специфіки їх прояву та особливостей об'єкта, цілей і методів управлінського впливу.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення загальних підходів щодо управління соціальними ризиками та дослідження специфіки функціонування соціально-трудої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізовано наукові найбільш актуальні на сьогодні доробки: R. Mihălcioiu, присвячені проблемам розвитку ризик-менеджменту ринку праці ФРН; H. Vykořalová досліджує інституціональні фактори управління соціальними ризиками; E. Eizenberg and Y. Jabareen зосередили увагу на проблемах формування концептуальних засад теорії управління; Y. Sonsino, M. Veitch виробили прогностичні оцінки розвитку соціальних ризиків в контексті динаміки глобальних ризиків.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями приділяється недостатня увага проблемам специфіки прояву ризиків соціально-трудої сфери.

Постановка завдання. Стаття покликана виділити фактори детермінації ризиків соціально-трудої сфери.

Виклад основного матеріалу. У статті відзначається тісний взаємозв'язок ризиків соціально-трудої сфери та економічних ризиків. Проведено порівняльний аналіз розвитку соціально-трудої сфери України та окремих європейських країн за наведеними показниками. Процес управління ризиками соціально-трудої сфери поділено на етапи: аналіз; вибір методів впливу на основі їх оцінки; прийняття управлінського рішення; безпосередній вплив на ризики; контроль і корегування результатів.

Висновки. Основою збалансованого підходу щодо практики мінімізації ризиків соціально-трудої сфери має стати побудова інтегральних оцінок ризиків за виробленими методологічними засадами.

Ключові слова: соціальні індикатори; ймовірність; зайнятість; безробіття; страхові механізми.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

of society (providing employment of the economically active population, development of labour potential, obtaining income from participation in social production and the production of public goods, the provision of vital needs of a person as a result of the retirement age).

Risks management of the social and labour sphere is a special and rather complex activity, since it is associated not only with ambiguous understanding of the very concept of risk, but also with the multifaceted nature of its manifestations and opportunities to minimize its negative consequences. The need for risk management in the social and labor sphere is conditioned, first of all, by the fact that the relevant practices of their regulation do not always fully take into account their current characteristics. Most of the risks in the social and labor sphere are complex, and therefore the process of their minimization requires coordination of activities and trust between the various stakeholders having different interests and ideas about the possibilities of appropriate management influence. Although the process of social risk management is based on general management principles, it has its own specificity related to the features of the object, objectives and methods of targeted influence, which requires the development of appropriate special tools.

Uninvestigated parts of general matters defining. The great majority of researches on social risk management involve the existence of a system of measures and tools used by various institutions to manage the risks faced by all members of this society - individuals or households. It does not take into account the specifics of the manifestation of these risks in the social and labor sphere. This necessitates the creation and development of the tools that will enable socially vulnerable groups of the population to minimize the negative consequences of their implementation and to adjust their behavioral strategies to reduce the vulnerability of certain groups of the population.

The research objective is to develop theoretical foundations and practical tools for the risks management of the social and labor sphere, based on their specific features and specifics of manifestation.

Actual scientific researches and issues analysis. Raluca Mihălcioiu studies the issues of Social Risk Management on German Labour Market. The scientist emphasizes that the debate of social risk management instead of active or activating labor market policy is not uncritical. Such risks as unemployment, illness or loss of income in critical situations cannot «manage» such as the risk of money investment. The basic part of the issue is people but not material capital. It is insufficient just to aim possibilities and then leave the residual risks to the market forces. The scientist notes that the theory of social risk management indicates that there is an unused area of risk management for personality and private collective actors, without sacrificing the same social purposes. But the stipulations of self-regulation or functioning markets are not always accepted. Moreover, the randomness of markets often causes obvious inequalities that cannot be ascribed to personality. Thus, regulatory intervention demands both to create the conditions of operation markets and to protect the personality from negative consequences [1, p. 191-192].

Hana Vykopalová notes that management of social risk management is the occupation of officials of governmental institutions, regarding the consideration of documents related to the implementation of EU legislation in national politics, and several non-profit organizations oriented at social work and social assistance. Measures in the field of educational and training programs aimed at raising the level of education and achieving the optimal labor market as a strategy for combating poverty are developed at this level [2, p. 128].

The conceptual analysis method of Jabareen is the base for theorization of social sustainability Efrat Eizenberg and Yosef Jabareen. It is the method of grounded theory technique. The purpose of the method is to “generate, identify, and trace a phenomenon’s major concepts, which together constitute its theoretical framework”. It should be noted that every concept has its own attributes, characteristics, assumptions, limitations, distinct perspectives, and specific function within the conceptual framework. The methodology outlines the following stages in the building of a conceptual framework: manifestation of interdisciplinary data sources; literature review and classification of selected data; identification and naming of concepts; deconstruction and classification of concepts; integration of concepts; synthesis, re-synthesis, and all of this makes sense; and confirmation of the conceptual framework. The process of constructing a conceptual framework involves a comprehensive review and classification of literature on ecological, social, cultural and urban aspects of sustainability [3, p.68].

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Yvonne Sonsino, Mercer Ian Veitch make predictive estimates. They note that the future of social protection systems, like the fourth industrial revolution, is accelerating. Lots of people, including low-skilled workers, more easily move through automation, part-time and self-employed workers, who do not have access to employer-sponsored protection, as well as older workers and retirees without sufficient savings or pensions - may face a potential crisis. Therefore there is an urgent need to develop comprehensive and interrelated groups of options that adapt social protection to employment patterns in a new style, reskill workers, and respond to the opportunities and threats associated with longevity. A failure to act can result in both the aggravation of government finances and the increase or social anxiety especially in conditions of slow economic development and spread of inequality. The transition from current to new models will be fragmented and slow, with political and financial challenges, and will demand collaboration in all sectors of society – public, private and civil society. That makes it more imperative to begin now [4, p.39].

The statement of basic materials. Risks in the social and labour sphere are formed under the influence of both the external environment and the internal socio-economic conditions of the work of hired workers in the conditions of the existing sphere of social policy and a certain type of interaction of subjects of social and labour relations. Therefore, the risks of the social and labor spheres are closely interrelated with economic risks, because in modern society human labor, in most cases, is associated with economic activity. In its turn, the economic behaviour of a person in market conditions is based on one or another chosen strategy, which does not have clearly and unambiguously set parameters and is always risky. The result of the implementation of this strategy, can be both economic and non-tangible losses (negative consequences) and additional income or benefits of a non-economic nature (positive effects), which is predetermined by risky economic behaviour of a person. Therefore, in the sphere of the social and labor sphere, the consequences of the implementation of risk strategies are also of a two-way nature and can be approximated not only as a negative but also as a positive position in the material situation, social status, psychological state, etc. This means that the risks of the social and labour sphere contain dichotomy in the nature of the manifestation (negative or positive) of the consequences of their implementation. Hence follows that the abandonment of risk does not always act as an optimal strategy, we should talk about choosing risk-based solutions based on well-considered objective criteria. At the same time, the feature of the social and labor sphere is the importance of studying the manifestation of the very negative effects of the implementation of risks to minimize or prevent them.

The most significant tendencies of the modern stage of development of the social and labour sphere of Ukraine are its greater openness as a result of the absolute shift of emphasis in the direction of economic integration of the country into the European Union. As a universal method for assessing the state of the social and labour sphere and conducting its international comparisons, a system of indicators was developed. The system contains [5, p. 22-23]:

- integral indicators of the state of the social and labour sphere (macroeconomic indicators, social and human development indices of some countries);
- indicators of the state and dynamics of the labor market (employment and unemployment);
- indicators of living standards (wages and living standards of the population);
- indicators of the social sphere - the basic branches of socio-cultural complex (education, health care).

The most significant indicators in terms of risk management of the social and labor sphere are its integral indicators, as the main ones are offered: The Social Progress Index, Human Development Index, Quality of Life Index for Country (the author used the data of 2014 since further comparisons will also be made on the basis of data from the World Economic Forum - recent studies of the social and labor sphere were conducted only in 2014) (Tab. 1).

Based on the data presented, the Human Development Index, which characterizes human development and is evaluated not only by indicators of national income, but also by achievements in the field of health and education in overcoming of socio-economic inequalities, is the most risky factor of the social-labor sphere. It cannot satisfy the state of affairs with the indicators of The Social Progress Index, as it reflects the level of social well-being and social progress in different countries (taking into account basic human needs, general principles of human well-being and opportunities for its development).

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Table 1

Integral indicators of the social and labor spheres of some European countries, 2014

Country	The Social Progress Index, 2014		Human Development Index, 2014		Quality of Life Index, 2014
Ukraine	62	64.91	81	0.747	20.17
Hungary	32	73.7	44	0.828	85.23
Poland	27	77.44	36	0.843	97.91
Germany	12	84.61	6	0.916	186.61
Norway	5	87.12	1	0.944	160.51
Czech Republic	23	80.41	28	0.870	119.9

Source: [6-8]

Indicators of employment and unemployment are indicators of the state and dynamics of the labour market (Tab. 2). The indicators of Ukraine and some European Union countries are comparable, but the share of innovative employment in the total number of employed in Ukraine is almost twice less than the average in the EU. The existence of a structural imbalance between demand for labour and its supply is a factor that limits both the possibility of employment of the unemployed and the satisfaction of the needs of employers in the workers.

Table 2

The level of employment and unemployment in some European countries, %, 2014

Country	Level of employment	Level of unemployment
Ukraine	56.6	9.3
Hungary	66.7	7.2
Poland	66.5	7.6
Germany	77.7	5.0
Norway	79.4	3.5
Czech Republic	73.5	7.2

Source: [9; 10]

Along with this, the latest trends in the development of the social and labor sphere of Ukraine, which have been observed since the beginning of 2017, are of serious concern and threaten a possible positive scenario as a result of the implementation of the risks which are determined by the dynamics of the labour market. Thus, according to the State Statistics Service of Ukraine in the first half of 2017, the unemployment rate increased to 10.1% (more than 1.8 million people). At the same time, there is a decrease in the employment rate of the population aged 15-70 during this period, there was a decrease by 0.4% (55.2% - about 15.9 million people). Such dynamics of employment rates may indicate a negative structural change in the economy, which resulted in a new wave of closure of enterprises. Industrial production during the first half of 2017, compared to the same period in 2016, decreased by 1.3%. In addition, since the beginning of 2017 there have been significant changes in the legislative regulation of tax administration - entrepreneurs began to take a single social tax based on the minimum wage. According to our estimates, this has led to the closure or shadow transition of about a third of small domestic businesses.

As a result of the functioning of the labour market, various risks arise at the level of each of the subjects: at the macro level, the ineffective use of human potential is the increase in unemployment, which is the cause of population decline and an increase in public spending directed at social transfers, which is a catalyst for social instability, on enterprise level - mismatch of the qualification level of the employee to the *employers' requirements*; shortage of working professions; non-compliance with labour discipline and others leads to an increase in staffing costs; penalties for non-compliance with contracts; personnel turnover. Based on the provisions of the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization [11], full and productive employment is a core element of the economic and social policies of any country. This means the need to facilitate the widest possible withdrawal of able-bodied (including partly able-bodied) people into the open labor market. At the same time, the revenues from full and productive employment form the insurance and fiscal base of social protection systems to reduce the impact of social risks and return the person to the labour market.

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

The most effective means of preventing the consequences of realizing the risks of the socio-economic sphere, caused by the functioning of the labour market, is the formation of insurance mechanisms for their compensation, which find expression in the social insurance system. In a generalized form, the risks of the social and labour sphere in the context of the social insurance system are manifested as the possible consequences of involuntary and deliberate entry of people into conditions that adversely affect their lives or life opportunities. The risks in this case are expressed in the material consequences of the implementation of the negative scenario, that is, the probability of material deprivation of the worker as a result of the loss of opportunity to participate in the economic process.

It should be noted that despite the predominance of the insurance system for material support for the unemployed, today a model, combining insurance and social approaches, remains a very popular one. The functions of these systems are different, which determines the formation of various mechanisms for their financing. The insurance system seeks to provide a differentiated approach to the reproduction of the workforce; the social goal is to maintain the minimum acceptable standard of living for the unemployed and his family. In accordance with the ESSPROS methodology, the list of social risks that may serve as an objective precondition for the emergence of secure legal relations in the European Union countries is as follows [12]: illness (medical care); invalidity; old age; dependents who survived the breadwinners; family (children); unemployment; dwelling; social isolation. The list of social risks clearly outlines the scope of social protection by the areas that are considered to be most appropriate for EU member states (social and labor risk are predominant). In addition, it serves as a tool for constructing comparable statistics in the event when the social institutions and norms of different countries vary considerably.

The author's analysis of the development of social and labour relations in Ukraine from the point of view of their competitiveness and comparison with the leading European states has shown not only a correlation with the corresponding indices of developed countries, but also significant potential opportunities for implementation of innovative strategies of transformation of employment, formation of a new quality of social and labour relations, as well as risk management procedures in the social and labour sphere (Fig. 1).

Fig. 1. Development of social and labour relations in Ukraine from the point of view of competitiveness
 Source: based on data [13]

However, in general, a positive process of Ukraine's integration into the European community without the introduction of scientifically based transitional mechanisms can also lead to increased risks of

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

the social and labour sphere (first of all, the fragmentation and stratification of the national employment system, the formation of poor quality of human capital).

Risks of the social and labour sphere management, is proposed to understand as the process of developing an optimal strategy aimed at achieving a balance between the gain due to the reduction of risk and the costs that will lead to the implementation of this scenario. The main methodological principle of risk management of the social and labor sphere is the need to ensure the coherence of the negative consequences and the degree of probability of occurrence of the event by means of their assessment in the corresponding units of measurement.

The methodology for assessing the risks of the social and labour sphere should meet the European system of social indicators, which involves: measuring social processes in the coordinates of identity, inequality, consolidation and conflict; justification and combination of new measurements or indicators; use of the most acceptable databases and the results of national studies [14, p. 113]. Along with this, it is also necessary to proceed from the conceptual provisions on the assessment of social risks formulated by Academician E. Libanova: firstly, the assessment is carried out with the aim of justifying measures, choosing alternative mechanisms and channels for their implementation, risk assessment; secondly, the assessment should enable to find out whether the observed results are actually results of the implementation of specific measures, or, in whole or in part, a consequence of global trends and changes in the environment [15, p. 56].

As the most acceptable method of quantitative assessment of the risks of the social and labour sphere, the author proposes the use of the method of isolating the most significant risk factors of the external and internal environment. The task of assessing social risks will be to assign each risk-generating factor a specific numerical value that will determine the weight of each factor in their aggregate. For each factor, profiles are formed, on the basis of which the matrices pair comparisons of Saati are constructed and the maximum eigenvalues and their respective normalized vectors are located. The elements of each vector will correspond to the significance of each factor and will reflect respondents' answers. The last step should be to find the average of all vectors; - the resulting vector will contain the weight of the selected factors according to the results of the questionnaire:

$$G = \omega_1 \cdot F_1 + \omega_2 \cdot F_2 + \dots + \omega_r \cdot F_r$$

where, G – the resulting vector of risk factors; ω – weight i – weight factor; F – factors identified in the result of the questionnaire.

The use of the proposed method will enable to identify and assess the main factors to be compensated by the relevant state programs: old age, disability; illness or childbirth; accident at work, occupational disease; unemployment.

Management strategies for minimizing social and labour risk can be implemented both before and after their actualization (risk prevention measures or measures to mitigate the negative effects of risk implementation). Preventive measures should include: management by influencing the causes of risks; management through influence on causal relationships; combining the first two directions.

It is expedient to divide the risk management process into several successive stages:

- an analysis that aims to obtain the necessary information about the structure, properties of the available risks. It is based on an assessment that can be qualitative (can determine the main risk factors and the reasons for their actualization) and quantitative (allows you to get the digital values of the parameters of risk);
- the choice of methods of influence on the basis of their assessment (due to the need to compare the effectiveness of various options for minimizing possible losses and it can be carried out on the basis of various criteria, including economic ones);
- making management decision (requires the formation of a general strategy for managing the combination of risks with the determination of financial and other resources);
- direct impact on risks (can be represented by reduction, preservation and transfer of risks);
- control and correction of results (realized on the basis of new information about changes in risk characteristics).

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

Conclusions. As a result of the study, a basic methodological postulate of the theory of risk management of the social and labour sphere is proposed. The universal risk assessment tool developed today does not make it possible to establish a clear line between uncertainty and risk, however, the vast majority of social and labour market risks are well formalized and subject to analysis (employment, unemployment, labour protection, labour migration). At the same time, there are some risks that are complex and characterized by uncertainty (institutional, social partnership). Managing such risks requires an appropriate organizational framework and an interdisciplinary approach.

The construction of integrated risk assessments based on the developed methodological principles can be the basis of a balanced approach concerning the practice of minimizing various social and labour risk groups. Comparison of ratings of individual groups of risks makes it possible: to determine among them the most relevant; concentrate management strategies to reduce risks to an acceptable level; optimize the cost of financial and human resources for managing impacts on insignificant risks.

A promising direction for further scientific research in developing tools for managing the risks of the social and labour sphere is the development of special methods for their assessment, which will allow the maximum possible combination in one general algorithm of objective (formalized) and subjective (constructed on the basis of expert evaluations) approaches.

References

1. Mihalciou, R. (2017). Social Risk Management on German labour market. *proceedings.univ-danubius.ro*. Retrieved from <http://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/view/1542/1416> [in English].
2. Vykopalová, H. (2016). Social Risk Management as a Strategy in the Fight Against Poverty and Social Exclusion. *DANUBE: Law and Economics Review*, 7(2) [in English].
3. Eizenberg, E., & Jabareen, Y. (2017). Social Sustainability: A New Conceptual Framework. *Sustainability*, 9(1), 68 [in English].
4. The Global Risks Report 2017 (2017). *www3.weforum.org*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf [in English].
5. Petrova, I., Blyznyuk, V. (Eds.). (2016). *Rozvytok socialno-trudovoi sfery Ukrainy: teoriya, praktyka, perspektyvy. [Development of the social and labor sphere of Ukraine: theory of practice, perspectives]*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Social Progress Index. (2014). *www.socialprogressimperative.org*. Retrieved from <http://www.socialprogressimperative.org/wp-content/uploads/2016/06/Social-Progress-Index-2014-Executive-Summary.pdf> [in English].
7. Human Development Index and its components. (2014). *hdr.undp.org*. Retrieved from <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf> [in English].
8. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index. (2014). *www.economist.com*. Retrieved from https://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf [in English].
9. Key labor market indicators (annual data). (2014). *www.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in English].
10. Status report on information requirements in EMU. (2014). *ec.europa.eu*. Retrieved from http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/EFC_REPORT_-2014 [in English].
11. ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization. (2014). *www.ilo.org*. Retrieved from http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/mission-and-objectives/WCMS_099766/lang-en/index.htm [in English].
12. Glossary: European system of integrated social protection statistics (ESSPROS). (2017). *ec.europa.eu*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.->

Література

1. Mihalciou, R. Social Risk Management on German labour market. [Electronic Resource] *Proceedings.univ-danubius.ro*. – Available at: <http://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/view/1542/1416>.
2. Vykopalová, H. Social Risk Management as a Strategy in the Fight Against Poverty and Social Exclusion / H. Vykopalová // *DANUBE: Law and Economics Review*, 2016. – 7 (2).
3. Eizenberg, E. Social Sustainability: A New Conceptual Framework / E. Eizenberg, & Y. Jabareen // *Sustainability*, 2017. – 9 (1). – p. 68.
4. The Global Risks Report 2017. [Electronic Resource]. – Available at: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf.
5. Розвиток соціально-трудової сфери України: теорія практика, перспективи / за ред. І. Петрової, В. Близнюк. – К., 2016. – 326с.
6. Social Progress Index. [Electronic Resource]. – Available at: <http://www.socialprogressimperative.org/wp-content/uploads/2016/06/Social-Progress-Index-2014-Executive-Summary.pdf>.
7. Human Development Index and its components. [Electronic Resource]. – Available at: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>.
8. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index. [Electronic Resource]. – Available at: https://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf.
9. Key labor market indicators (annual data) [Electronic Resource]. – Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Status report on information requirements in EMU [Electronic Resource]. – Available at: http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/EFC_REPORT_2014.
11. ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization [Electronic Resource]. – Available at: http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/mission-and-objectives/WCMS_099766/lang-en/index.htm.
12. Glossary: European system of integrated social protection statistics (ESSPROS) [Electronic Resource]. – Available at: [http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.-php/Glossary:European_system_of_integrated_social_protection_statistics_\(ESSPROS\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.-php/Glossary:European_system_of_integrated_social_protection_statistics_(ESSPROS)).
13. Matching Skills and Labour Market Needs Building So-

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

php/Glossary:European_system_of_integrated_social_protection_statistics_(ESSPROS) [in English].

13. Matching Skills and Labour Market Needs Building Social Partnerships for Better Skills and Better Jobs. (2014). *www3.weforum.org*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_Employment_MatchingSkillsLabourMarket_Report_2014.pdf [in English].

14. European System of Social Indicators. (2017). *www.gesis.org*. Retrieved from <https://www.gesis.org/en/services/data-analysis/social-indicators/european-system-of-social-indicators/> [in English].

15. Libanova, E. (2013). *Zvit pro Naukovo-doslidnu robotu (NDR) «Kontseptsiia sotsialnoho rozvytku Ukrainy na 2013-2023 roky [Report on research work «The Concept of Social Development of Ukraine for 2013-2023 years»]*. Kyiv: Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

cial Partnerships for Better Skills and Better Jobs. [Electronic Resource] – Available at: http://www3.weforum.org/docs/GAC/2014/WEF_GAC_Employment_MatchingSkillsLabourMarket_Report_2014.pdf.

14. European System of Social Indicators. [Electronic Resource]. – Available at: <https://www.gesis.org/en/services/data-analysis/social-indicators/european-system-of-social-indicators/>.

15. Звіт про Науково-дослідну роботу (НДР) «Концепція соціального розвитку України на 2013-2023 роки. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України / Е. Лібанова. - К., 2013. - 62 с.

Received for publication 17.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Nadruga, V. I. Theoretical bases of risk management of social-labor sphere / V. I. Nadruga // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 8-15.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 3470.73 : 658.018

УДК 3470.73 : 658.018

O. I. Gonchar, Doctor of Economic Sciences,
Professor,
I. V. Filipishyn, Doctor of Economic Sciences,
Assistant Professor,
O. S. Shcherbina, Candidate of Economic
Sciences

О. І. Гончар, д. е. н.,
професор,
І. В. Філіпішин, д. е. н.,
доцент,
О. С. Щербіна, к. е. н.

INFORMATION SYSTEMS AS AN INSTRUMENT FOR THE ENTERPRISE POTENTIAL DEVELOPMENT

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Urgency of the research. The development of market relations, the opening of economic boundaries of countries, globalization and European integration determine the formation of the information economy and determine the need for enterprises the use of information technology as its main subjects.

Target setting. The quality of managerial decisions depends on the timeliness of information resources and the reliability of their sources. The problem of the search of information systems for the enterprises potential managing, providing competitiveness is being actualized.

Actual scientific researches and issues analysis. The automation of enterprise management is explored by scientists and practitioners. Known works by I. O. Notreba, V. A. Svyatnenko, N. M. Khorunzhak, A. P. Zloschastieva, N. M. Protas and other scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. Theoretical and methodological substantiation of introduction and improvement of information systems at modern enterprises requires further improvements.

The research objective. Systematization of existing information systems, criteria for selecting the most effective ones, their application for the development of entrepreneurial potential deserves particular attention.

The statement of basic materials. The authors prove that the needs of the enterprise, the existing technological level and qualified users are the main prerequisites for the introduction of information technology in enterprises. They contribute to the formation of an information system, information space, management efficiency and capacity development.

On the basis of the study of the evolution of information systems, the principles of their formation are singled out.

Conclusions. Modern information systems contribute to the implementation of a number of opportunities, the acquisition of various types of effects and capacity development in general.

Keywords: information; systems; information resources; technology; management; decision; effect; enterprise potential.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-16-21

Urgency of the research. The development of market relations, the opening of the countries' economic boundaries for business, the processes of globalization and European integration determine the formation of the information economy. The main criteria of enterprise competitiveness are professional management, the ability to ensure efficient work of the personnel, to identify, to design, to

Актуальність теми дослідження. Розвиток ринкових відносин, відкриття економічних кордонів країн, глобалізація і євроінтеграція обумовлюють становлення інформаційної економіки та визначають необхідність для підприємств, як основних її суб'єктів, використання інформаційних технологій.

Постановка проблеми. Від своєчасності надходження інформаційних ресурсів та достовірності їх джерел залежить якість управлінських рішень. Актуалізується проблема пошуку інформаційних систем для управління потенціалом підприємств, забезпечення конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автоматизацію управління підприємством досліджують науковці та практики. Відомі праці І. О. Нетреба, В. А. Святненк, Н. М. Хорунжак, А. П. Злосчастьєва, Н. М. Протас та інших науковців.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Теоретико-методичне обґрунтування запровадження та удосконалення інформаційних систем на сучасних підприємствах, потребує подальших удосконалень.

Постановка завдання. На особливу увагу заслуговують: систематизація існуючих інформаційних систем, критерії вибору найефективніших, застосування для розвитку підприємницького потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Авторами доведено, що потреби підприємства, наявний технологічний рівень і кваліфіковані користувачі – основні передумови запровадження інформаційних технологій на підприємствах. Вони сприяють формуванню інформаційної системи, інформаційного простору, ефективності управління та розвитку потенціалу.

На засадах дослідження еволюції інформаційних систем виокремлено принципи їх формування.

Висновки. Сучасні інформаційні системи дають сприяють реалізації ряду можливостей, одержанню різних видів ефектів і розвитку потенціалу загалом.

Ключові слова: інформація; системи; інформаційні ресурси; технології; управління; рішення; ефект; потенціал підприємства.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

implement and to improve business processes correctly, to manage organizational-administrative and economic activities effectively. Under these conditions modern information technologies and the information systems created on their basis becomes an indispensable tool in ensuring achievement of strategic goals, competitive advantages and sustainable development of enterprises.

Information systems become a strategic source of information and are applied at all levels of management of enterprises in various sectors of the economy. Processing efficiently and providing promptly the necessary information to make managerial decisions, information systems contribute to the success of the business, form the opportunity to create new products and services, develop new marketplaces, pick partners optimally, reduce costs and ensure the flexibility of pricing policies. At the same time, enterprises need to make changes in the organization of work, taking into account the requirements for the introduction of new information systems and technologies, changes in the enterprise management system and its potential.

Target setting. In the conditions of globalization of the economy, more attention is paid to the potential of the enterprise as an economic system to ensure its competitiveness. There is a need to identify reliable sources of information to ensure the effective functioning of management and development systems of the enterprise in order to develop the potential. The quality of managerial decisions in solving the economic entities tasks depends on timeliness of the receipt of information resources and the reliability of their sources. The problem of the information systems search that can ensure the development of the potential of the enterprise and increasing its competitiveness as a consequence is becoming acute.

Actual scientific researches and issues analysis. Many works of scientists and practitioners are devoted to the problems of automation of enterprise management processes. In particular, the problems of the introduction of information systems were considered in the works of I. O. Notreb, V. A. Svyatnenko [1], N. M. Khorunzhak [2]. An assessment of the effectiveness of their functioning was studied by such scholars as A. P. Zloschastiev, N. N. Protas [3] and other scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. Despite a significant number of publications on the definition of the information systems nature, the problems of their implementation and improvement, there are no current scientific developments regarding the peculiarities of their use as effective tools for the enterprise potential development.

The research objective. The systematization of existing information systems, their presentation as components of the enterprise potential development, the justification of recommendations for choosing the most effective ones require further research.

The statement of basic materials. The enterprise needs, the existing technological level and the availability of skilled personnel are the main preconditions for the formation of factors that predetermine the introduction of information technologies at enterprises, provide the creation of a modern information system and the transition to a new level of management, updating of business methods and development of entrepreneurial potential.

Since the 90s of the XX century attempts to implement certain information technologies and automated information systems at domestic enterprises were made.

According to O. H. Yesin [4], the first concept of building information management systems is Manufacturing Requirements Planning (MRP), the essence of which is to minimize the costs associated with stocks in warehouses and production facilities. The use of MRP systems allows you to reduce the amount of permanent stocks and plan the production process. Further optimization enabled closed loop MRP systems to create a manufactory resource planning system developed by the American Production and Inventory Control Society. According to the MRP II Standard System it has a full range of functions: forecasting, planning and controlling production processes throughout the life cycle of products - from resource planning to after-sales service.

The next concept of building information systems was Enterprise Resources Planning (ERP). ERP-systems are designed to plan all kinds of enterprise resources. The basis of ERP-systems is the principle of creating a single database containing all corporate business information.

Modern ERP II is the result of the improvement of ERP-systems; it is being developed and implemented in different countries of the world, including Ukraine. According to various resources,

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

there are currently more than 500 corporate information systems in the world market. The undisputed vendors of ERP systems are SAP AG, Oracle, J. D. Edwards, PeopleSoft, Baan. Their share accounts for more than half of the volume of information market developers. Among other developers of corporate information systems can also be noted: producers of SCM-systems – Manugistys and Numetriks; producers of CRM-systems – Siebel, Vantiv, Clarifi and Pivotal; E-Commerce System Producers – Ariva, Commerce One, IBM and Broadvision. In addition, such prominent companies as Brain, Sage Group, Symix Systems, Geac Computer, SCT, IBS, Epicor Software, QAD / BMS, Exact Software, IFS and others are prominent in the corporate information system market.

In particular, the Microsoft Dynamics AX 2012 information system is supported in forty five languages and is actively deployed into the enterprises, both in developed countries and in countries with a slow development.

Modern enterprises are also gradually implementing project management systems, service management, quality management, Pond-Draining System, SIC-Inventory Control, personnel management information systems, automation systems for project design and technologizing production (CAD / ASPDTP – CAD / CAM / CAE / PDM).

The information technology market is developing very dynamically, relying on the needs of the business environment, so there appear enterprise information management systems - the Customer Synchronized Resource Planning (CSRP), which implemented resource planning technologies, integrated client-oriented strategy modules, and synchronization of interaction with buyers and customers. This is a new generation of information systems. If MRP, MRPII and ERP are focused on the internal organization of the enterprise, the CSRP systems contain a complete cycle of business technology from the design of the future product, taking into account the customer's requirements for warranty and after-sales service [4].

The relations between information systems mentioned above are systematized in Fig. 1.

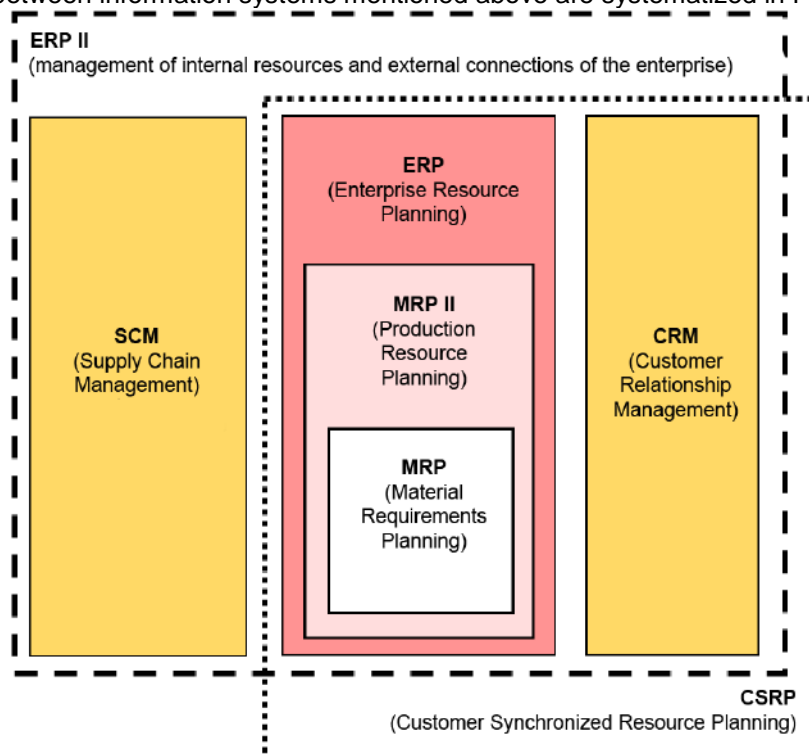

Fig. 1. Relationship between existing information systems

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Enterprise management system can be represented as an information system with various information flows in the form of documents, orders, requests, which are addressed within the enterprise, outgoing or incoming from the external environment. In accordance with the levels of enterprise management we can distinguish data / transaction processing systems – operational level; information management systems, management information systems – tactical level; automated decision support systems – strategic level.

The characteristics of information systems by management levels improved on the basis of the source [5] are given in Tab. 1.

Table 1

The Characteristics of Information Systems by Management Levels

Information Systems Characteristic	Data / Transaction Processing Systems	Information Management Systems	Decision Support Systems
<i>Base System Technologies</i>	Technologies focused on operational (transactional) data processing (Online Transaction Processing – OLTP)	Technologies of interactive analytical data processing (On-Line Analytical Processing – OLAP)	Methods of statistical analysis, expert systems, mathematical and simulation modeling, intelligent data analysis (Data Mining technology) (artificial neural networks, systems for finding logical rules in data)
<i>Functions</i>	Registration in the database and the processing of elementary events, the accompanying flow of business processes	Automation of accounting, as well as personnel accounting, warehouse accounting, transport department, sales department and financial operations, integration with information systems of production automation	Solving the constantly arising decision making tasks
<i>Performers</i>	Direct performers of business processes (storekeepers, workers, cashiers, accountants, administrators of department) – operational managers	Highly qualified staff of information and computer units of the enterprise – middle-management	Management of firms, enterprises – top managers
<i>Aim</i>	Ability to find out quickly the state of the company in all workplaces at any time	Analysis of performance indicators, planning and monitoring of their implementation	Solving tasks of business processes management of the enterprise at the strategic level, that is, at the level of top managers
<i>Task</i>	Solving tasks of business processes management of the enterprise at the operational level	Collection of orders for the production program formation	Output and promotion of new products on the market, search for new markets, selection of sources of funding, attracting investors, engineering and reengineering business processes
<i>Documents</i>	Payment orders, limit-fetched cards, bills, expendable and profitable orders	Tactical plans	-
<i>Time Frame</i>	Not more than one day	From several days to several weeks	A year or more
<i>Examples of software products</i>	1C: Enterprise 7.7, Parus, BEST	1C: Enterprise 8.0, Galaxy	Analyst's Notebook, IBase, IBridge, Analyst's Workstation

Data / transactions processing systems (in the foreign literature – Data Processing System (DSP), and in the domestic literature – automated control systems (ACS)), should be synchronized with information management systems for technological processes in the enterprise if there is such a need.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

The data processing system makes it possible to monitor transparently the execution of business processes so that at any given time it is possible to find out quickly the state of the enterprise in all workplaces.

Modern technical support enables enterprises to introduce integrated information systems that automate operational and tactical levels of management. They are called corporate information systems or management information systems. Such information systems are ramified with complex architecture and many users.

Decision support systems are a working tool for persons who approve decision. Problems of decision support systems are characterized by the difficulties of formalizing aims and constraints, which predetermines the prevalence of qualitative assessments. The information available to decision makers is usually incomplete, vague and controversial. Decision support systems are usually implemented in the form of human-machine dialog systems. Due to the use of complex programming methods, such software products are expensive and therefore not included in the standardized run-adapted programs. The senior management will acquire them if necessary as a stand-alone product, depending on the management needs [5].

In practice, the division of information systems by management levels is less clear and definite. As Professor L. O. Tereschenko [6] notices, this is "due to the fact that each level does not exist by itself, apart from the others. Decisions taken at the upper level are limitations in decision making at the lower level. It is for this reason that management information systems should be able to take into account these constraints at least".

Also, depending on the level of functionality, the information systems mentioned above can be divided into:

- Single-function (implement separate functions of enterprise management);
- Multifunctional (carry out automation of many functions of enterprise management - accounting, accounting of personnel, warehouse accounting, financial calculations, sales and supplies, etc.);
- Full-featured – these are complex information management systems of the enterprise, in which all management functions are automated. They have the means of corporate governance.

The operation of multifunctional and full-featured information systems is carried out in multi-user mode; therefore such systems should be integrated. Integrated information system is based on a single software and hardware platform and a common database. In the integrated information system, individual functional subsystems (subsystems of personnel management, logistics, production, accounting, financial management, etc.) are interconnected and based on a single technological process of information processing.

According to Allied Market Research [7], the global ERP system market will reach \$ 41.69 billion till 2020, with an average annual growth rate of around 4.2% between 2014 and 2020. The emergence of cloud technologies in the market will lead to a paradigm shift in deployment techniques. Cloud ERP systems require significantly less investment in IT resources and offer greater flexibility. Thus, customers will switch from on-premise solutions to cloud-based ERP systems. In addition, the function of access to ERP from mobile devices will be further developed.

Conclusions. Modern information systems enable the implementation of such opportunities as: long-term and operational planning; development of new types of products; formation of production plans in accordance with sales plans; production management; planning of the movement of raw materials and materials; planning and accounting of finished goods movement; planning resource requirements for rhythmic production; processing, analysis and approval of applications from the enterprise divisions to the necessary materials; provision of a continuous production cycle; optimization of materials placement; construction of databases and classifiers of enterprise materials; providing a deep level of detail of cost elements. The listed opportunities can be used as a tool for enterprise capacity development.

The main requirement that must be observed is the effect of using information systems should be higher than the costs of its development, implementation and operation, which is a promising direction for further research.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

References

1. Sviatnenko, V. A., Ntreba, I. O. (2012). Praktychni aspekty vprovadzhennia informatsiinykh system upravlinnia na vitchyznianskykh pidpriemstvakh [Practical aspects of implementation of information management systems at domestic enterprises]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy*, 137, 26–30 [in Ukrainian].
2. Khorunzhak, N. M. (2013). *Teoriia ta metodolohiia obliku u biudzhethnykh ustanovakh v umovakh informatyzatsii suspilstva [Theory and methodology of accounting in budget institutions in the conditions of information society]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
3. Zloschastiev, A. P., Protas, N. M., Zloschastieva, T. A. (2013). Udoshkonalennia upravlinnia pidpriemstvom z vykorystanniam informatsiinykh system i tekhnolohii [Enterprise management improvement with the use of information systems and technologies]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy. Economic sciences*, 1(6), 3, 141-147 [in Ukrainian].
4. Yesina, O. H. (2016). Otsinka ekonomichnoi efektyvnosti zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvi [Estimation of economic efficiency of application of information technologies at the enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 13, 972-976. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/192.pdf> [in Ukrainian].
5. Adamyk, O. V., Sysiuka, S. V. (2016). Informatsiini systemy upravlinnia pidpriemstvom: vybir bazovoykh tekhnolohii ta prohramnoho zabezpechennia [Enterprise Information Systems: Choice of Basic Technologies and Software]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, 14, 891-895. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/178.pdf> [in Ukrainian].
6. Tereshchenko, L. O., Snizhko, O. S. (2011). Informatsiini tekhnolohii v upravlinni [Information technology in management]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 12, 28-31 [in Ukrainian].
7. *ERP Software Market by Deployment (On-premise deployment and Cloud deployment) and Function (Finance, Human resource, Supply chain and Others) - Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2013-2020*. (2013). Allied Market Research: USA, Canada. Retrieved from <https://www.alliedmarketresearch.com/ERP-market> [in English].
8. Anisimova, O. M., Anisimov, D. O. (2017). Riven vykorystannia informatsiinykh system yak vazhlyva skladova potentsialu u korporatyvnomu upravlinni [Level of use of information systems as an important component of potential in corporate governance]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsky National University*, 4(250), 146-149 [in Ukrainian].

Література

1. Святненко, В. А. Практичні аспекти впровадження інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах / В. А. Святненко, І. О. Нетреба // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 137. – С. 26–30.
2. Хорунжак, Н. М. Теорія та методологія обліку у бюджетних установах в умовах інформатизації суспільства: монографія / Н. М. Хорунжак. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 248 с.
3. Злосчастьєв, А. П. Удосконалення управління підприємством з використанням інформаційних систем і технологій / А. П. Злосчастьєв, Н. М. Протас, Т. А. Злосчастьєва // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1 (6). – Т. 3. – С. 141-147.
4. Єсіна, О. Г. Оцінка економічної ефективності застосування інформаційних технологій на підприємстві [Електронний ресурс] / О. Г. Єсіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 13. – С. 972-976. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/192.pdf> - Назва з екрану.
5. Адамик, О. В. Інформаційні системи управління підприємством: вибір базових технологій та програмного забезпечення [Електронний ресурс] / О. В. Адамик, С. В. Сісюка // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 14. – С. 891-895. – Електрон. версія друк. вид. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/178.pdf> - Назва з екрану.
6. Терещенко, Л. О. Інформаційні технології в управлінні / Л. О. Терещенко, О. С. Сніжко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 12. – С. 28-31.
7. *ERP Software Market by Deployment (On-premise deployment and Cloud deployment) and Function (Finance, Human resource, Supply chain and Others) - Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2013-2020* [Електронний ресурс] / Allied Market Research: [офіц. веб-сайт]. – Електрон. дані. – USA, Canada, 2013. – Режим доступу : <https://www.alliedmarketresearch.com/ERP-market>
8. Анісімова, О. М. Рівень використання інформаційних систем як важлива складова потенціалу у корпоративному управлінні / О. М. Анісімова, Д. О. Анісімов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. - №4(250). – С. 146-149.

Received for publication 17.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Gonchar, O. I. Information systems as an instrument for the enterprise potential development / O. I. Gonchar, I. V. Filipishyn, O. S. Shcherbina // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 16-21.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 343

O. G. Goncharenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
A. V. Kravchuk, Doctor of Economic Sciences, Professor,
O. S. Balan, Doctor of Economic Sciences, Professor

**CONCEPTUALIZATION MEANING
 «EFFECTIVENESS OF CRIMINAL-
 EXECUTIVE SYSTEM ACTIVITY»**

Urgency of the research. In conducting research into the activities of the criminal-executive system, arises the question of the possibility of studying this sphere as an economic component, which will form a certain production environment.

Target setting. The criminal-executive system requires the development of a criterial system for evaluating the effects of its activities on different vectors.

Recent researches and publication analysis. The study of the problematic aspects of the economic efficiency of the criminal-executive system is devoted to the works of E. Bunov, A. Demidov, O. Pogudin, N. Matveeva, I. Shmarov and other scientists.

Uninvestigated parts of general matters defining. Taking into account the experience of foreign countries and the reforms taking place in Ukraine, there is a need for expanded views on the criminal-enforcement system through the prism of economic and social efficiency.

The research objective. The main aim of this scientific publication is to reveal the content and necessity of studying the socio-economic efficiency of the functioning of the criminal-executive system through the identification of key factors for assessing the consequences of its activities.

The statement of basic materials. The criminal-executive system, as a socio-economic system, that possesses specific features and features of the economic system and ensures the production of public wealth.

Today, investigating the concept of efficiency from the point of view of the useful final result of the social systems functioning which includes law enforcement agencies, and including bodies and institutions of criminal- executive system.

At the present stage, the development of a methodology for evaluating efficiency is a priority task for improving the management of the criminal-executive system as a whole, and its organs and institutions in particular. An objective system evaluation serves as the basis for determining the priority of the factors of effectiveness and the evaluation of the performance of the organs and penitentiary institutions and the quality of their management.

Conclusions. The effectiveness of the criminal-executive system is to reduce social and economic losses from crime, taking into account the budget expenditures for financing law enforcement agencies. Correction of the convict should be considered as a condition, an instrument for reducing socio-economic losses of society from crime.

Keywords: efficiency; rating; management quality; factors of production; performance.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-22-26

УДК 343

О. Г. Гончаренко, д. е. н., професор,
Г. В. Кравчук, д. е. н., професор,
О. С. Балан, д. е. н., професор

**КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ
 «ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ
 КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ»**

Актуальність теми дослідження. Проводячи дослідження діяльності кримінально-виконавчої системи виникає питання про можливість вивчення даної сфери як економічного компонента, що формуватиме певне виробниче середовище.

Постановка проблеми. Кримінально-виконавча система потребує розробки критеріальної системи оцінювання наслідків її діяльності за різними векторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблемних аспектів економічної ефективності кримінально-виконавчої системи присвячені праці Е. Бунова, А. Демидова, О. Погудіна, Н. Матвєєвої, І. Шмарова та інших вчених.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Враховуючи досвід іноземних країн та реформ, що відбуваються в Україні, виникає необхідність у розширенні поглядів на кримінально-виконавчу систему через призму економічної та соціальної ефективності.

Постановка завдання. Завдання даної наукової публікації є розкрити зміст та необхідність вивчення соціально-економічної ефективності функціонування кримінально-виконавчої системи.

Виклад основного матеріалу. Кримінально-виконавча система, як соціально - економічна система, що володіє специфічними особливостями і ознаками економічної системи та забезпечує виробництво суспільних благ.

Сьогодні досліджуючи поняття ефективності з позиції корисного кінцевого результату функціонування соціальних систем до якої відносяться правоохоронні органи, і в тому числі органи і установи кримінально-виконавчої системи.

На сучасному етапі розробка методикою оцінки ефективності є першочерговим завданням щодо вдосконалення управління діяльністю кримінально-виконавчої системи в цілому, та її органами та установами зокрема. Об'єктивна системна оцінка виступає основою визначення пріоритетності факторів ефективності та оцінки результативності діяльності органів та установ виконання покарань і якості управління ними.

Висновки. Ефективність діяльності кримінально-виконавчої системи полягає в зниженні суспільних соціально-економічних втрат від злочинності з врахуванням витрат бюджету на фінансування правоохоронних органів. Виправлення засудженого слід розглядати як умову, інструмент зниження соціально-економічних втрат суспільства від злочинності.

Ключові слова: ефективність; оцінка; якість управління; фактори виробництва; результативність.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Urgency of the research. In the conditions of the reform of the criminal-executive system, one of the priority tasks is the implementation of the international and European standards for the treatment of convicts in the organs and institutions of penitentiary institutions, which requires timely and qualitative change management.

Target setting. Reforms of the penitentiary department are aimed at qualitative internal transformations, actualizing the traditional problem of the effectiveness of its functioning.

Actual scientific researches and issues analysis. Some problems associated with the study of economic and social efficiency are set forth in the writings of foreign and domestic scholars P. Drouker, E. Ross, J. Roolez, K. Marks, M. Mexon, M. Porter, F. Fedouri and others. The study of issues of socio-economic efficiency of law enforcement agencies, including the criminal-executive system, is reflected in the writings of E. Bunov, A. Demidov, A. Pogudin, N. Matveeva, I. Shmarov and other scholars. But the systematic assessment of the efficiency and effectiveness of the criminal-executive system, as outlined in the writings of foreign and domestic scholars, almost does not take into account the socio-economic consequences of crime.

Uninvestigated parts of general matters defining. In today's conditions of development of the state and its executive bodies, the problem of economic and social efficiency of the functioning of law enforcement bodies, including the criminal-executive system, remains almost unexplored. For example, what should be understood as a summary, socially and socially significant results of the criminal-executive system, and can one determine their value assessment?

The research objective. The purpose of the study is to determine the priority of the factors of efficiency and effectiveness of the criminal-executive system and its system evaluation.

The statement of basic materials. The first definition of the concept of "efficiency", which is the basis of modern economic research, is formulated by representatives of the neoclassical school of political economy (J. Schumpeter and V. Pareto) at the end of the 1st century. In terms of efficiency, in their opinion, they understand the ratio of costs and results [13]. P. Drucker sees efficiency as a consequence of the proper conduct of certain processes, the execution of functions and tasks. Contributing to the achievement of goals [5]. According to M. Albert, M. Mekson and F. Hedouri, efficiency is characterized by the ratio of the volume of production and resources required for its production, and acts as an internal resource use parameter [8].

The theory of effectiveness divides the categories of "effect" and "efficiency", understanding the first - the result of the event, and the second - the ratio of the effect and costs that caused it. The evaluation of the effect is carried out both in material and monetary and social terms [1, p.1256]. In the case where the results affect not only the production sphere, but also affect the health or livelihoods of people, it is a socio-economic effect [3].

The criminal-executive system, as a socio-economic system, possesses specific features and features of the economic system and ensures the production of public goods. Therefore, as with any system, it has an input and output, and the economic efficiency of its activities, according to E. Ross can be considered not only in the context of general economic theory and microeconomics market systems, but also as an object of research in theory Management of economic systems [15]. In modern economic conditions, the efficiency of the criminal-executive system is influenced by a variety of factors. In economic science, there are Marxist and marginality concepts that characterize the use of factors of production and their impact on efficiency.

1. Marxist concept identifies two groups of factors - personal (labor force) and real (objects and tools). The work force is considered as a combination of physical and intellectual abilities of a person, a commodity - characterized by a set of means of production. Technological and organizational characteristics of the production process are determined by the named factors.

2. Marginality concept among factors of production highlights labor, land, capital and entrepreneurial talent. Earth and natural resources, as natural wealth, are not the result of human labor. The totality of material goods used in production is capital; here all means of production are included. But the availability of resources does not mean effective use of them and provide enhanced reproduction. The development of entrepreneurship is influenced by resources and factors of production, and their effective use is ensured by conditions of organized management activity.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

From an applied point of view, economic efficiency is associated with the concept of cash flows and bringing them to their present value. But since in the future, we can't accurately measure the amount of cash flows, this concept is increasingly criticized. The concept of the "efficiency chain" is the heir to the concept of cash flows and the continuation of the idea of the "added value chain" by M. Porter. The basis of such an approach is the result, which has its root cause, knowledge about which gives an opportunity to influence it. Therefore, the results of the activity are generated by certain everyday processes.

The study of the relationship of economic and social efficiency is reflected in the works: K. Marx (concluded that each class classifies the notion of justice in its own way) [6], J. Rawls (saw growth of social welfare in the growth of the welfare of the individual with its lowest level) [11], P. Samuelson (on the contrary, considers the function of social welfare individualistic, reflecting the individual preferences of individuals) [12].

All these questions were in the sight of domestic and foreign scientists at the end of the last century. In particular, analyzing the concept of the effectiveness of the criminal-executive system and defining criteria and indicators for its evaluation, I. V. Shmarov points out that "indicators of the correctional-labor influence process can't be considered as the final indicators, which testify to the results of the achievement of correctional institutions set before them Tasks ". According to the scientist, they characterize the level of the current work of penitentiary institutions and the administration of correctional institutions characterizing not achieving the objectives of punishment, but only the level of organization of the process itself to achieve them [14]. Today, the concept of efficiency is investigated from the point of view of the useful final result of the functioning of social systems, one of whose elements is law enforcement bodies, bodies and institutions of the criminal-executive system. According to Y. Bunov, the activities of law enforcement agencies should be evaluated not from the position of quantitative, formal, "in-corporative" indicators, but taking into account the assessment given to them by society [2].

The primary tasks of the criminal-executive system are not "work of the system on themselves" [4], but "the ability to return to the society law-abiding individuals who are aware of their guilt and can become full members of society, prepared for active job search, thus facilitating their own reintegration into Society ". And today, the conclusions are I. Shmarov that "the task of correction and redevelopment of convicts can be considered fulfilled, if from the places of imprisonment persons who can return to society, become useful members of modern society, be honestly refer to work and be law-abiding A citizen "[14].

According to O. Pogudin, the key direction of penitentiary science should be the development of "criteria and indicators of its effectiveness, which would characterize not internal successes and achievements, but the contribution of the criminal-executive system to ensure the rule of law and law in the country. The main indicator of the solution of this problem should be the question of monitoring the post penitentiary relapse "[10].

Taking into account the above-stated thoughts of scientists, we can determine that the generalizing result of the social (socio-economic) efficiency of the criminal-executive system is an indicator that is evaluated not only by the system but also by the external environment (society, state). It should be emphasized that efficiency is an important indicator in the theory of management of social systems and economic science. In practice, efficiency is used as a synonym for success, competitiveness or performance. In other cases, the effect is understood as an action, result or consequence of any reason. In the economy of an enterprise, the "effect" or "end result (output, profit, cost reduction)" are treated as identical concepts. Therefore, the greater the effect (that is, the result, expressed in terms of value), the higher the efficiency of the business entity. But between efficiency and effectiveness (effect and result) there are significant differences, especially as the ratio of costs and their corresponding specific results.

At the present stage, the development of a methodology for evaluating efficiency is a priority task for improving the management of the criminal-executive system as a whole, and its organs and institutions in particular. An objective system evaluation serves as the basis for determining the priority of the factors of effectiveness and the evaluation of the performance of the organs and penitentiary insti-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

tutions and the quality of their management. To the conceptual conditions of the formation of a method for evaluating the effectiveness of the criminal-executive system, six components should be included.

First, the penitentiary department is a subsystem of law enforcement bodies that carry out the functions of the state; therefore, the goals and results of the criminal-executive system should be considered as strategic objectives of the state and quantified. Therefore, reducing the crime rate, as well as re-socialization, can not be defined as a strategic goal of the criminal-executive system, because it is a task of the entire society, including law enforcement agencies. The goals and results of the criminal-executive system can be considered as its contribution to the prevention of crime, the instruments of which are the implementation of just and justified punishment and the activities of the correctional institution on the re-socialization of convicts during the period of their imprisonment.

Secondly, the contribution of the criminal-executive system to crime prevention allows us to form a system of quantitatively measurable criteria and indicators of social and economic efficiency. For example, the prevention of recidivism depends on resource provision, and the goal may be defined as maximizing the contribution within the allocated resources or minimizing resources to achieve an acceptable level of crime.

Thirdly, the criminal-executive system can't influence the resocialization of a person who committed a crime before a penitentiary and a post-penitentiary period, which means transforming the goal of crime prevention through penitentiary system tools. And the criteria of efficiency can be the indicator of the proportion of recurrent crimes committed by persons who have been released from penitentiary institutions.

Fourthly, in assessing the effectiveness of the criminal-executive system from the standpoint of society, it is necessary to use the criminological approach to the definition of the concept of "recidivism" in substantiating predictive indicators and "actual repetition of crime" in evaluating the results, since the main is not the criminal-legal characteristic of the crime, but His perception by society.

Fifthly, the methodology for evaluating the effectiveness should take into account the random nature of individual facts and their combinations. The probability of committing a recurrent crime by convicted persons is determined by three groups of factors:

- socio-psychological characteristics of the personality of the convicted person (socio-demographic, social environment, criminal past, etc.);
- behavior of the convicted person while serving a sentence in a correctional institution (attitude to labor, observance of rules of internal order, social ties);
- the expected living conditions of the convicted person upon dismissal, namely living conditions and employment.

Sixth, criteria and performance indicators should take into account the direct and indirect social and economic outcomes (losses) that result from the crime and affect the quality of life of the population (Tab. 1).

Table 1

Classification of socio-economic consequences of recurrent crime

Economic (material and financial) losses		Social Loss (Public Security of Recidivist Crime)	
Direct	Indirect (variables)	Direct	Indirect (variables)
Additional costs for law enforcement agencies	Losses associated with involvement in criminal activity Other people	Destruction of social values protected by law	Negative changes in social values of society
Loss of physical and legal entities from theft of property	Losses initiated by the consequences of criminal activity (self-defense of citizens, etc.)	Reducing the effectiveness of law enforcement agencies	The absence of positive trends in the development of society is the prevalence of negative trends in society
Reducing the productivity and effectiveness of social labor	Formation of negative attitude to work	Stimulating the growth of crime and the deterioration of its structure	Lowering the level of public confidence in public authorities

Conclusions. Correction of a convict is not only and not so much a reinstatement of social justice. Rather, it means reducing the losses from possible recurring crimes, attracting to work in the social

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

production of persons released from places of imprisonment, as well as reducing the cost of financing law enforcement agencies, which will accelerate the country's socio-economic development. Therefore, the effectiveness of the criminal-executive system is to reduce social and economic losses from crime, taking into account the cost of the budget for financing law enforcement agencies. Correction of the convict should be considered as a condition, an instrument for reducing socio-economic losses of society from crime.

References

1. Azriliian, A. N. (Ed.). (2002). *Bolshoi ekonomicheskii slovar [The Large Economic Dictionary]*. (5th ed., rev.). Moscow: Institut novoi ekonomiki [in Russian].
2. Bunov, E. (2010). Otsenka deiatel'nosti organov vnutrennikh del: problemy i perspektivy sovershenstvovaniia [Evaluation of the activities of law enforcement agencies: problems and prospects for improvement]. *Chelovek i trud – Man and work*, 6, 70–75 [in Russian].
3. Bratanych, M. V. (2010). Vyznachennia sutnosti ekonomichnoi efektyvnosti ta klasyfikatsiia yii vydiv [Determination of essence of economic efficiency and classification of its types]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of industry*, 4, 153–155 [in Ukrainian].
4. Demydov, A. Iu. (2009). Effektivnost i rezultativnost deiatel'nosti organov ispolnitelnoi vlasti [Efficiency and effectiveness of the executive bodies]. *Natsionalnye interesy prioritety i bezopasnost – National interests: priorities and security*, 15(48), 45–51 [in Russian].
5. Druker, P. (1998). *Effektivnoe upravlenie Ekonomicheskie zadachi i optimalne resheniia [Management: Tasks, Responsibilities, Practices]*. (M. Kotelnikova, Trans). Moscow: FLIR PRESS [in Russian].
6. Marks, K. (1984). *Kapital. Kritika politicheskoi ekonomii [Capital. Critique of Political Economy]*. (Vols. 2, Issue 2). F. Engels (Ed.). Moscow, Politizdat [in Russian].
7. Matveeva, N. S. (2000). *Organizatsionno-ekonomicheskii mekhanizm penitentsiarnoi sistemy v usloviakh perekhodnoi ekonomiki [The organizational and economic mechanism of the penitentiary system in the conditions of transition economy]*. Moscow, MGU im. M. V. Lomonosova [in Russian].
8. Meskon, M. Kh., Albert, M., Khedouri, F. (1992). *Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of Management]*. Moscow, Delo [in Russian].
9. Porter, M. (2010). *Stratehiia konkurentsii [Competitive Strategies]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
10. Pohudyn, O. A. (2008). Sotsialno-ekonomicheskaia deiatel'nost ugovolno-ispolnitelnoi sistemy [Socio-economic activities of the penitentiary system]. *Chelovek i zakon – Person and law*, 5, 86 – 100 [in Russian].
11. Rawls, J. B. (1995). *Teoriia spravedlivosti [A Theory of Justice]*. Novosibirsk, iz-vo Novosibirskoho un-ta [in Russian].
12. Samuelson, P. A. (1995). *Makroekonomika [Macroeconomics]*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
13. Schumpeter, J. (1995). *Kapitalizm Sotsializm i Demokratiia [Capitalism, Socialism and Democracy]*. Moscow: Ekonomika [in Russian].
14. Shmarov, Y. V. (1969). Poniatie effektivnosti deiatel'nosti ispravitel'no-trudovykh uchrezhdenii kriterii i pokazateli ee otsenki [The concept of the effectiveness of the work of correctional labor institutions, the criteria and indicators of its evaluation]. *Proceedings of the republican scientific-practical conference: O kriteriakh effektivnosti raboty ispravitel'no-trudovykh uchrezhdenii – On the criteria for the effectiveness of the work of corrective labor institutions*. Tallyn, 1969 [in Russian].
15. Ross, E. A. (1908). *Social psychology*. N.Y.: Macmillan [in English].

Література

1. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилиана. – 5 - е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.
2. Бунов, Е. Оценка деятельности органов внутренних дел: проблемы и перспективы совершенствования / Е. Бунов // Человек и труд. – 2010. – № 6. – С. 70–75.
3. Братанич, М. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів / М. В. Братанич, Т. В. Полозова // Економіка промисловості. – 2010. – № 4. – С. 153 – 155.
4. Демидов, А. Ю. Эффективность и результативность деятельности органов исполнительной власти / А. Ю. Демидов // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2009. – № 15 (48). – С. 45-51.
5. Друкер, П. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения / П. Друкер; [пер. с англ. М. Котельниковой]. – М. : ФЛИР – ПРЕСС, 1998. – 362 с.
6. Маркс, К. Капитал. Критика политической экономии / К. Маркс ; под ред. Ф. Энгельса. – М. : Политиздат, 1984. – Т. 2, кн. 2 : Процесс обращения капитала. – 650 с.
7. Матвеева, Н. С. Организационно-экономический механизм пенитенциарной системы в условиях переходной экономики / Н. С. Матвеева. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2000. – 178 с.
8. Мескон, М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Из-во «Дело», 1992 – 704 с.
9. Портер, М. Стратегия конкуренции / М. Портер ; [пер. з англ.]. – К. : Основи, 2010. – 390 с.
10. Погудин, О. А. Социально-экономическая деятельность уголовно-исполнительной системы / О. А. Погудин, С. Г. Давыдова // Человек и закон. – 2008. – № 5. – С. 86–100.
11. Ролз Дж. Теория справедливости / Дж. Ролз ; [за ред. В. В. Целищева]. – Новосибирск из-во Новосибирского ун-та, 1995. – 500 с.
12. Самюэльсон, П. А. Макроэкономика / П. А. Самюэльсон, В. Д. Нордгауз ; [пер. з англ.]. – К. : Основи, 1995. – 544 с.
13. Шумпетер, Й. Капитализм, Социализм и Демократия / Й. Шумпетер ; [пер. с англ.; предисл. и общ. ред. В. С. Автономова]. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.
14. Шмаров, И. В. Понятие эффективности деятельности исправительно-трудовых учреждений, критерии и показатели ее оценки / И. В. Шмаров // О критериях эффективности работы исправительно-трудовых учреждений : Материалы респ. науч.-практ. конф., (Таллин, 31 марта 1969 г.). – Таллин: [б.и.], 1969. – С. 14.
15. Ross, E. A. *Social psychology* / E. A. Ross. – N. Y.: Macmillan, 1908. – 301 p.

Received for publication 31.07.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Goncharenko, O. G. Conceptualization meaning «Effectiveness activity of criminal-executive system» / O. G. Goncharenko, A. V. Kravchuk, O. S. Balan // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2.– С. 22-26.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 332:65:637

УДК 332:65:637

V. V. Bokovets, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,
N. L. Zamkova, Doctor of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
N. M. Makhnachova, Candidate of Economic
Sciences

В. В. Боковець, д. е. н.,
доцент,
Н. Л. Замкова, д. ф. н.,
доцент,
Н. М. Махначова, к. е. н.

**ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS
OF ENTERPRISE MANAGEMENT
COMPONENTS IN MODERN CONDITIONS****ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СКЛАДОВИХ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Urgency of the research. The concept and methodology for evaluating the effectiveness of management should be based on the specifics of the research object and the level of development of the institutional environment.

Actual scientific researches and issues analysis. The question of the effectiveness of corporate governance is highlighted in the works of J. Gibson, D. Ivantsevich, D. Donnel, B. Miller, D. Leonov, T. Momot, A. Pedkot etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. The process of assessing the effectiveness of enterprise management needs to be considered through the prism of an integrated assessment of the components of management efficiency.

The research objective. To develop a theoretical and methodical approach to the assessment of the efficiency of management of enterprises of the mining complex by constructing integrated evaluation systems.

The statement of basic materials. To evaluate the effectiveness of the components of enterprise management, a combination of fuzzy-plural and linguistic approach is used.

In order to ensure a high level of adequacy of the results of diagnostics of the efficiency of management, it is suggested that companies use the weighting factors of the significance of individual compositional systems for assessing the effectiveness of management, based on the use of a multi-criteria matrix approach.

Conclusions. The use of methodological approaches to assess the effectiveness of enterprise management enables a consistent quality assessment and identification of characteristics of the state of management efficiency in accordance with the quantitative and linguistic estimates of the Harrington scale and to construct a matrix to determine the importance of the components of the efficiency of enterprise management.

Keywords: management instruments; corporation; mechanism; organizational and economic mechanism; management; functions of management.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-27-32

Urgency of the research. The concept and methodology for evaluating the effectiveness of management should be based on the specifics of the research object and the level of development of the institutional environment.

Актуальність теми дослідження. Концепція та методика оцінки ефективності управління повинні будуватися з урахуванням специфіки об'єкта дослідження та рівня розвитку інституційного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності управління корпорацією висвітлено в роботах Дж. Гібсона, Д. Іванцевича, Д. Доннелл, Б. Мільнера, Д. Леонова, Т. Момот, А. Педькота ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Процес оцінювання ефективності управління підприємствами необхідно розглянути крізь призму інтегральної оцінки складових ефективності управління.

Постановка завдання. Розробити теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності управління підприємствами гірничодобувного комплексу шляхом побудови систем інтегральної оцінки.

Викладення основного матеріалу. Для оцінки ефективності складових управління підприємствами використовується поєднання нечітко-множинного та лінгвістичного підходу.

Для забезпечення високого рівня адекватності результатів діагностики ефективності управління підприємствами пропонується використовувати вагові коефіцієнти значущості окремих складових системи оцінки ефективності управління доцільно розраховувати на засадах використання багатокритеріального матричного підходу.

Висновки. Використання методологічних підходів для оцінки ефективності управління підприємствами дозволяє отримати послідовність якісної оцінки та провести ідентифікацію характеристики стану ефективності управління відповідно до кількісних та лінгвістичних оцінок шкали Харрінгтона та побудувати матрицю визначення вагомості складових ефективності управління підприємствами.

Ключові слова: управління; ефективність управління; інтегральна оцінка; нечітко-множинний підхід; лінгвістичний підхід; бізнес-індикатори; складові ефективності управління.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Actual scientific researches and issues analysis. In domestic science, to the problem of theoretical and methodological aspects of evaluating the effectiveness of management were dedicated works of L. Bondarchuk [1], M. Makarenko [2], D. Bayury [3] and other authors. However, it should be noted that with respect to the object of study in the scientific literature and practice of commercial rating, the development of a methodology for evaluating the effectiveness of management has not received adequate study.

The essence of the category of "organizational effectiveness" and "efficiency control" and understanding the role of managers in improving the efficiency of enterprises covered in the work of A. Zainchkovskiy [4], K. Abdulaev [5], O. Garafonova [6]. L. Livanova considered methodological approaches to management, defining managerial, strategic, legal, social approaches, the approach in terms of economic theory, institutional, integration and cost approaches.

Uninvestigated parts of general matters defining. The process of assessing the effectiveness of enterprise management needs to be considered through the prism of an integrated assessment of the components of management efficiency.

The research objective. To develop a theoretical and methodical approach to the assessment of the efficiency of management of enterprises of the mining complex by constructing integrated evaluation systems.

The statement of basic materials. It should be noted that the market conditions and competition summarizing important criterion for evaluating the efficiency of business management is their competitiveness, ie the ability to withstand competitors in the market for consumer satisfaction level of their products, production efficiency, quality and safety of use.

To measure the indicators characterizing the degree of achievement the main criteria now methods of direct payments and indirect methods of assessment (expert methods, questionnaire, etc.) are used [1]. Since none of the approaches has over other absolute advantages, in practice, identifying and evaluating the effectiveness of management activities is appropriate their combined use, which increases the reliability of the results. The concept and methodology for evaluating the effectiveness of management should be based on the specifics of the research object and the level of development of the institutional environment. Therefore, theoretical justification and development of recommendations for determining the components of the rating estimation for use in the analysis of domestic mining enterprises is necessary.

The effectiveness of management is influenced by various factors, among which define: mental and physical abilities of a person and their ability to carry out management activities; production means by which a person, group, society produces everything necessary for life, that strengthens the mental and physical abilities of the person; social conditions that contribute to the disclosure of individual employee creativity and team as a whole; the cumulative effect of previous factors reinforced their integration [2].

The components of the efficiency of the management of enterprises, which are the basis for evaluation, will be presented using Pic. 1.

Assuming that the efficiency of business management has a qualitative and quantitative level, the evaluation system should also be divided into two subsystems: qualitative and quantitative. An integrated system of evaluating the effectiveness of corporate governance, which consists of two parts: a quantitative assessment of the effectiveness of management and quality control assessment [3].

Integrated business management efficiency rating based on the use of aggregate absolute and relative indicators. An integral assessment system proposed to determine the effectiveness of enterprise management should be based on a combination of linguistic and fuzzy-plural approach. This will create the preconditions for identifying critical points of development and identification and elimination of deficiencies in the development of enterprise management.

Since the system of evaluating the effectiveness of business management consists of eight components, there is a need to develop evaluation indicators for each of them. System aforementioned indicators should be based on the principles of respect for the principles of minimizing the number, coverage and quality of information and ease of information provision calculation.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

To determine the effectiveness of business management full set of proposed efficiency levels divided into four fuzzy subsets: high efficiency of business management, above average management efficiency, intermediate management efficiency, low efficiency of management [4].

Components of effectiveness of enterprise's management	Semantic characteristics of the components of the efficiency of business management	Diagnostic business indicators
Financial and economic	Meets the financial condition of the company: profitability activity liquidity, financial independence, business activity. Reveals financial and economic performance, its resistance, susceptibility to positive developments, the potential in this area	The indicators of profitability, liquidity, financial independence, business activity, costs, etc.
Technic and technological	Displaying availability and scale enterprises owned land and property complexes, buildings, structures, equipment, technologies, etc.	Coefficient updating and withdrawal of fixed assets, capital, capital intensity, the book value of fixed assets, amortization fund, the number of patents and licenses to use technologies, etc.
Labor	Reveals the attractiveness of the enterprise for its existing and potential employees through wages established working conditions, benefits package, official vehicles, financing, communications, developed social infrastructure (health and preventive health institutions, sports facilities, canteens), for the prestige of workers	The level of basic and additional salary costs of maintenance of social infrastructure, productivity, social costs bonuses and packages
Partnership	Acknowledge <i>nalahodzhnosti</i> level and history of relationships with suppliers (their reliability and diversification), consumers (their ability to pay), banks (credit standing enterprise), transport and insurance companies, public authorities	The volume of lending hopeless receivables, fines, penalties, costs due to delayed delivery of raw materials, short delivery, insurance costs, etc.
Image and branding	Measures the presence of the company advertised brand, trademark image formed on the market	The cost of the goodwill carrying value of intangible assets, etc.
Product	The displayed unique products (goods, labor services) or consumer products, high competitiveness of products manufactured at different stages of the cycle	Price products, product quality, performance, market share, sales, competitiveness and other products
Administrative	Demonstrates the legal form of the company, its legal registration, or stay on a simplified single system of taxation lawsuits by foreign plaintiffs, the presence of criminal and administrative cases, professional warehouse management system	Court costs, fines and penalties, tax savings, skill level managers at various levels of management, effectiveness and efficiency of management decisions
Corporate management	Shows availability and compliance of corporate governance, the level of audit and accounting formation, the degree of protection of shareholder rights, the level of participation of stakeholders in management, the degree of disclosure, professional level of company	Administrative costs, transaction costs, costs of sales, the number of audits, payment of dividends, book value and market value of shares, economic value added, return on investment

Pic.1.Characteristics of main components of effectiveness of enterprise's management

Source: created by the authors

In addition, a set of signals effectiveness of business management for individual indicators proposed to distinguish between similar four fuzzy subsets:

C1 - fully meets the criteria regulatory level;

C2 - meets the criteria regulatory level to the lower limit;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

C3 - approaching the regulatory criterion level, but it does not match;
 C4 - fully meets the criteria of normative value.

To calculate the values of a particular company and their identification is proposed to form a matrix of performance management. Owing to the selected indicators for enterprises mining complex detected intensity signals of certain expressions and their accumulation in the respective zone (C1, C2, C3, C4).

Table 1

Matrix identification performance business management for individual components of the assessment and subsets

Coefficient	C1	C2	C3	C4
K ₁	b ₁₁	b ₁₂	b ₁₃	b ₁₄
K ₂	b ₂₁	b ₂₂	b ₂₃	b ₂₄
...
K _n	b _{n1}	b _{n2}	b _{n3}	b _{n4}
Interpretation signals about the state of governance a corporation $\sum_{n=1}^N b_{n1}$	The company has a high level of management efficiency	The first weak signals are identified potential crisis defined component that requires extra attention to strengthening the status and good governance	Progressing crisis of the component that causes a decrease in performance degradation and management corporation. There is a need for radical measures to improve this part	The low level of efficiency management corporation in all respects. There is a need for a decision on reorganization or restructuring of administrative and production activities

**generalized by the authors*

Formed integral assessment of the efficiency business management for each subset and ranked on the basis of determining the priority subsets.

Interpretation state management efficiency of enterprises is based on a prioritization of subsets. If the priority priori, it doubtless recognize and appropriate interpretation of the state of efficiency of business management [5].

Generalized evaluating the effectiveness of corporate governance, including an assessment of all subsets and all indicators of this component within each subset is given by [6]:

$$l_{ki} = 1 - r/4 \tag{1}$$

where r - the arithmetic mean of the numbers of subsets; 4 - the maximum number subsets.

Qualitative assessment of business management based on the task of ponuyetsya-performed in the order [7].

1. Qualitative-descriptive identification of different classes of attractiveness individual components of effective management of the company and subsequent conversion to meters using quantitative scale Harrington.

2. Definitions weight components efficiency management.

3. Comprehensive evaluation of integrated management efficiency.

4. Interpretation of the status and effective management of the enterprise according to the scale Harrington.

To ensure a high level of adequacy diagnostic results management efficiency of enterprises is necessary in determining the significance of the proposed components for analysis. The weights of individual system components importance of evaluating the effectiveness of business management advisable to calculate based on the use of multi matrix approach involves pairwise comparisons importance and priority of these components. Matrix determining the weight of the components

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

business management efficiency shown is presented on an example of the mining industry of Vinnytsia region for 2012-2016 in the Tab. 2.

When evaluating the effectiveness of management stakeholders (owners, managers, investors) overstatement of the threat of the results and their particular bias. This is due to the desire of these entities diagnosis attract foreign investors and additional financial resources. In addition, the approach helps investors focus on the effective management components that cause the greatest concern. As practice shows, the priority criteria for capital investment in the company is technological and product appeal.

Table 2

Determining the importance and ranking of the components of the effectiveness of enterprise management

Components	Financial and economic	Technic and technological	Labor	Partnership	Image and brand	Product	Administrative	Corporate management	Eij	E8ij – the cumulative incidence of benefits	Eij – weight indicators	Rating of figures
Financial and economic	X	1	3	1	5	6	1	1	4	4	0,148	3
Technic and technological	-	X	3	2	5	6	7	2	2	2	0,074	6
Labor	-	-	X	3	3	6	3	3	4	6	0,222	1
Partnership	-	-	-	X	5	4	4	8	1	1	0,037	8
Image and brand	-	-	-	-	X	5	7	8	1	4	0,148	3
Product	-	-	-	-	-	X	6	6	2	5	0,185	2
Administrative	-	-	-	-	-	-	X	7	1	3	0,111	5
Corporate management	-	-	-	-	-	-	-	X	-	2	0,074	6
E2ij	-	0	2	0	3	3	2	2	-	27	1	-

The results of qualitative generalized assess the effectiveness of management based on the weight of components at the enterprises for the years 2012-2016 are shown in Tab. 3.

Table 3

Quality generic evaluating the effectiveness of business management and its interpretation by Harrington scale based on linguistic approach for the years 2012-2016

Enterprise	2012	2013	2014	2015	2016
PJSC "Stryzhavska Carrier"	0,51	0,52	0,45	0,52	0,47
Linguistic assessment for the diagnosis of conditions	Satisfied				
PJSC "Hnyvansky Carrier"	0,39	0,38	0,34	0,36	0,36
Linguistic assessment for the diagnosis of conditions	Satisfied		Low		
PJSC "Demidivsky Carrier"	0,53	0,55	0,59	0,61	0,63
Linguistic assessment for the diagnosis of conditions	Satisfied				
PJSC "Zhezhelivsky Carrier"	0,40	0,48	0,48	0,42	0,49
Linguistic assessment for the diagnosis of conditions	Satisfied				
PJSC "Ivankivsky specialized Carrier"	0,49	0,5	0,49	0,52	0,43
Linguistic assessment for the diagnosis of conditions	Satisfied				

The analysis showed that the enterprises surveyed satisfactory condition qualitative assessment of the effectiveness of management, and the JSC "Hnivansky hrnkar'ye" for years 2014-2016 - unsatisfactory.

Conclusion: The system for evaluating the effectiveness of integrated corporate governance, which consists of two parts: a quantitative assessment of efficiency of management and quality assessment of management, based on the use of aggregate absolute and relative indicators. To

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

determine the effectiveness of business management full set of proposed efficiency levels divided into four fuzzy subsets and the set signal effective management companies for some indicators suggested to distinguish between similar four fuzzy subsets. Also, the sequence qualitative assessment of business management is responsible Vienna to its objectives. The results obtained research conducted identification characteristics of the effectiveness of corporate governance, according to the quantity and linguistic scale ratings Harrington and based matrix components determining the weight management efficiency of mining complex. Quantitative and qualitative assessment of the effectiveness of management are presented on the example of mining Vinnitsya region for the period 2012-2016 years. The analysis found that in most companies surveyed qualitative assessment of management effectiveness is satisfactory condition, and only one company has - unsatisfactory. As for the quantitative assessment, it is low and most of the deterioration concerns recent years, especially in 2016. This analysis allowed to expose the problems that need solutions to ensure efficient operation of business management. This basis acts as a basis for sound and effective management decisions.

References

1. Bondarchuk, L. V., Panasuk, Yu. M., Goreglyad, A. A. (n.d.). Avtomatyzatsiia systemy upravlinnia na vyrobnytstvi [Automation of control system at manufacture]. *Materialy XII Mizhnarodnoi naukovoï internet-konferentsii "Prostrir i chas suchasnoi nauky"* – *Proceedings from XII international scientific Internet-conference: "Space and time of modern science"*. Retrieved from <http://intkonf.org/bondarchuk-lv-oranaschuk-yum-goreglyad-aa-avtomatizatsiya-sistemi-upravlinnya-na-virobnitstvi/> [in Ukrainian].
2. Makarenko, M. V. (2005). Formuvannia mekhanizmu upravlinnia efektyvnym funktsionuvanniam pidpriemstva [Formation of the mechanism of effective functioning of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy*, 1, 126-135 [in Ukrainian].
3. Bayura, D. A. (2014). Korporativne upravlinnia v Ukraini v umovakh yevrointegratsii [Corporate governance in Ukraine in terms of European integration]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky – Theoretical and applied questions of economy*, 1, 51-59 [in Ukrainian].
4. Zainchkovskiy, A. O. (2016). Metodyka otsinky yakosti korporativnoho upravlinnia [Technique of an estimation of quality of corporate governance]. *Elektronne naukove fakhove vydannia: Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Electronic scientific specialized edition: Global and national problems of Economics*, 9, 245-249 [in Ukrainian].
5. Abdulaev, K. N., Alekseev, V. I., et al. (2015). *Korporativne upravlinnia: protsesy, stratehii, tekhnologii [Corporate governance: the processes, policies, technology]*. Kharkiv: KSV [in Ukrainian].
6. Garafonova, O. I. (2014). Mekhanizm korporativnoho upravlinnia na pidpriemstvi [The Mechanism of corporate governance in the enterprise]. *Chernihivskiy naukoviy chasopys Chernihivskoho derzhavnogo instytutu ekonomiky i upravlinnia. Seriya 1, Ekonomika i upravlinnia – Chernihiv scientific journal of Chernihiv state Institute of Economics and management. Series 1, Economics and management*, 2(6), 122-125 [in Ukrainian].
7. Bokovets, V. V. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady upravlinnia korporatsiiamy [Theoretical and methodological foundations of corporate governance]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Література

1. Бондарчук, Л. В., Автоматизація системи управління на виробництві [Електронний ресурс] / Л. В. Бондарчук, Ю. М. Опанащук, А. А. Горегляд // Простір і час сучасної науки : XII Міжнародна наукова інтернет-конференція. - Режим доступу: <http://intkonf.org/bondarchuk-lv-oranaschuk-yum-goreglyad-aa-avtomatizatsiya-sistemi-upravlinnya-na-virobnitstvi/>.
2. Макаренко, М. В. Формування механізму управління ефективним функціонуванням підприємства / М. В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 1. – С. 126–135.
3. Баюра, Д. О. Корпоративне управління в Україні в умовах євроінтеграції / Д. О. Баюра // Теоретичні та прикладні питання економіки. - 2014. - Вип. 1. - С. 51-59.
4. Заїнчковський, А. О. Методика оцінки якості корпоративного управління [Електронний ресурс] / А. О. Заїнчковський // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. № 9. – С.245-249. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-9-2016/17-vipusk-9-lyutij-2016/1700-bokovets-v-v-zajinchkovskij-a-o-metodyka-otsinki-yakosti-korporativnoho-upravlinnya>
5. Абдулаев, К. Н. Корпоративне управління: процеси, стратегії, технології: колективна монографія / К. Н. Абдулаев, В. І. Алексєєв [та ін.]. – Х. : ХДУ, 2015. – 536 с.
6. Гарафонов, О. І. Механізм корпоративного управління на підприємстві / О. І. Гарафонов // Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1, Економіка і управління: електронний збірник наукових праць. – 2014. – № 2 (6). – С. 122-125.
7. Боковець, В. В. Теоретико-методичні засади управління корпораціями: монографія / В. В. Боковець– К. : Кондор, 2015. – 206 с.

Received for publication 26.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Bokovets, V. V. Assessment of the effectiveness of enterprise management components in modern conditions / V. V. Bokovets, N. L. Zamkova, N. M. Makhnachova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 27-32.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 656.07:334.7

УДК 656.07:334.7

O. O. Karpenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
O. M. Palyvoda, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

O. O. Карпенко, к. е. н., доцент,
O. M. Паливода, к. е. н., доцент

MECHANISM OF PROVIDING ECONOMIC DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND LOGISTICS ENTERPRISES ON THE BASIS OF CLUSTERING

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

Urgency of the research. In the conditions of intensive development of the world trade and transport relations and global integration processes, the increase of efficiency of the multimodal cargo transportation between regions, countries and continents is of great importance.

Target setting. One of the reasons of inhibition of the multimodal transportation development in the domestic economy is the lack of an advanced network of transport and logistics clusters (TLCs).

Actual scientific researches and issues analysis. The most investigated are the issues of essence, economic pre-conditions and advantages of cluster formation.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, some additional research is required on the practical issues of cluster formation in specific regions and sectors of the domestic economy taking into account their specific features.

The search objective. In the proposed research the main attention is focused on the rationale for the mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering.

The statement of basic materials. The article provides calculations of a localization coefficient, a focus and a size of a cluster group, based on which the practicability of creation of a transport and logistics cluster in the city of Kyiv and Kyiv region is substantiated. The list of potential participants of a cluster is provided, and the mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering is developed.

Conclusions. The formation and functioning of transport and logistics clusters in Ukraine will allow joining the unified European and Asian transport system with common infrastructure; as well as create conditions for the efficient functioning of a national multimodal transportation network.

Keywords: clustering of transport and logistics enterprises; transport and logistics cluster; mechanism of providing economic development; multimodal transportation.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-33-39

Актуальність теми дослідження. В умовах інтенсивного розвитку світових торговельно-транспортних відносин та глобальних інтеграційних процесів важливого значення набуває підвищення ефективності мультимодальних перевезень вантажів між регіонами, країнами та континентами.

Постановка проблеми. Однією з причин гальмування розвитку мультимодальних перевезень у вітчизняній економіці є відсутність розвинутої мережі транспортно-логістичних кластерів (ТЛК).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш дослідженими є питання сутності, економічних передумов та переваг формування кластерів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Однак, потребують додаткового дослідження практичні питання формування кластерів у конкретних регіонах та галузях вітчизняної економіки з врахуванням їх відмінних особливостей.

Постановка завдання. Основна увага в представленому дослідженні зосереджена на обґрунтуванні механізму забезпечення економічного розвитку транспортно-логістичних підприємств на засадах кластеризації.

Виклад основного матеріалу. У статті представлено розрахунки коефіцієнтів локалізації, фокусу та розміру кластерної групи, на основі яких обґрунтовано доцільність створення транспортно-логістичного кластера у м. Києві та Київській області. Представлено перелік потенційних учасників кластера, а також розроблено механізм забезпечення економічного розвитку транспортно-логістичних підприємств на засадах кластеризації.

Висновки. Формування та функціонування транспортно-логістичних кластерів в Україні дозволить увійти в єдину Європейсько-Азійську транспортну систему із загальною інфраструктурою; створить умови для ефективного функціонування національної мережі мультимодальних перевезень.

Ключові слова: кластеризація транспортно-логістичних підприємств; транспортно-логістичний кластер; механізм забезпечення економічного розвитку; мультимодальні перевезення.

Urgency of the research. Transport is one of the basic sectors of a national economy, the efficient functioning of which is a necessary condition for economic growth, providing competitiveness of a national economy and standards of living.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

In the conditions of intensive development of the world trade and transport relations and global integration processes, the increase of efficiency of the multimodal cargo transportation between regions, countries and continents is of great importance, in particular the cargo transportation through the territory of Ukraine. Multimodal transportation is one of the most important components of the transport concept of world and national importance, which provide delivery “door-to-door” and “just-in-time”, and have a number of advantages in cost optimization, efficiency of the system of control over the passage of cargo, simplification of procedures in the supply chain, ensuring the economic safety of participants of multimodal transportation. Multimodal transportation is of particular relevance in the context of implementation of the European integration potential and development of international partnership [1].

Target setting. The promising development of a multimodal transportation network in the domestic economy today faces numerous barriers. One of the most significant is the lack of an advanced network of multimodal transport and logistics centers (MTLCs) and transport and logistics clusters (TLCs) that have not acquired the necessary development in Ukraine due to managerial and institutional problems.

Actual scientific researches and issues analysis. Problems and patterns of the formation and functioning of clusters are actively investigated in domestic [1; 3; 4; 7] and foreign [2; 5] economic science.

Uninvestigated parts of general matters defining. While paying tribute to the scientific research of the above mentioned authors, it is worth noting that some additional research is required on the practical issues of development of the mechanisms and instruments of cluster formation in specific regions and sectors of the domestic economy taking into account their specific features.

The research objective. In connection with the aforesaid, the objective of this article is to justify the mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises (TLEs) on the basis of clustering.

The statement of basic materials. In order to diversify the national economy, the creation of MTLCs and TLCs for the formation of a unified transport and logistics system of Ukraine should be the basis for development of the Ukrainian economy for the next – decade. In the worldwide practice MTLCs have many different definitions and differ in their functional direction of work. For example, in France – «plates-formes multimodales» – a multimodal platform; in Germany – «Güterverkehrszentrum» – a center of cargo transportation [2].

It should be noted that the basic requirements for the functioning of MTLCs should be the following organizational components: transparency, openness of relations between companies with the preservation and maintenance of competition; multifunctionality; provision of warehouses, buildings, equipment, etc.; introduction of the latest information technologies; multimodality [3].

The advantages of creating the MTLC network are the formation of zones of optimal service of regions, the operation of common border transport and distribution zones with a single communication infrastructure, consignment warehouses, and preferential treatment. In general, taking into account the level of development of the transport network in Ukraine and the transport and economic ties, it is proposed to organize about 40 supporting MTLCs, which in their specialization can be grouped into three categories [4]: 1) border; 2) internal; 3) water. MTLCs should become a launch complex, around which will be formed TLCs – the associations of companies that are links in the transport and logistics chain and through cooperation provide more efficient use of their economic potential. The success of formation and development of clusters depends on the efficiency of assessing regional economic conditions for their development.

A classic indicator for assessing the competitiveness of a regional cluster is the localization coefficient, which reflects not only the attractiveness of the sectors of the given specialization in a particular area, but also the attractiveness of the region:

$$LQ = \frac{\frac{Emp_{ig}}{Emp_g}}{\frac{Emp_i}{Emp}} \quad (1)$$

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

where Emp_{ig} is the number of employees in the industry i in the region g ; Emp_g is the total number of employees in the region g ; Emp_i is the number of employees in the industry i ; Emp is the total number of people employed in the country. This methodology was adapted by the European Cluster Observatory, which proposed, in addition to the localization coefficient, in order to determine the meaningful cluster groups to use additional criteria: size and focus [5].

The size of a cluster group represents the weight of the region's sector in the given sector of the country:

$$Size = \frac{Emp_{ig}}{Emp_i} \quad (2)$$

The focus of a cluster group is the weight of the sector in the economy of the region:

$$Focus = \frac{Emp_{ig}}{Emp_g} \quad (3)$$

The localization coefficient in the range from 1.25-1.3 and above, indicates the presence of specialization in the region. The conducted research on the basis of calculation of the abovementioned coefficients revealed favorable economic conditions for the formation of a TLC in the city of Kyiv and Kyiv region (Tab. 1).

The practicability of forming a TLC in the city of Kyiv and Kyiv region is also conditioned by the passage of three international transport corridors through the given region [7].

The main objectives of the formation of a TLC in Kyiv and Kyiv region are to ensure the provision of transport and logistics services at the level of requirements of the world market and its integration into the national and world transport systems; to develop and effectively use the existing geostrategic position of Kiev region, the transit potential on the path of trade and economic relations North – West – Center – East – South; to develop opportunities of transport and logistics complexes of the region for the delivery of competitive products and goods of domestic producers to the markets.

The formation of a transport and logistics cluster in Kyiv and Kyiv region will promote: increasing the level of transport infrastructure development on the basis of major transport highways, achieving the maximum efficiency of transport processes; reducing the share of transport component in the value of final product in internal, transit and export-import connection.

In addition, the clustering of TLEs and the operation of TLCs in Kyiv and Kyiv region will increase the throughput capacity of the road network through the construction of circular bypass highways, distribute the total transport load by complementing and cooperating all types of transport and accompanying services, update the rolling stock by foreign investment, raise the level of logistics and warehousing services to a new level by the "door-to-door" system, conduct timely repairs and maintenance of transport through the creation of new jobs in the field of engineering and technical maintenance of the cluster, increase the flow of state funds due to the government's interest in improving transport infrastructure.

To participate in the TLC in Kyiv and Kyiv region, it is proposed to involve the enterprises, organizations and institutions presented in Tab. 2. Successful implementation of the tasks of regional TLCs, including in Kyiv and Kyiv region, depends first of all on the progressive, modern economic development of transport and logistics enterprises in the region on the basis of clustering.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Table 1

The results of calculating the localization coefficient for all regions of Ukraine and the city of Kyiv in 2010 and 2015

Regions	Average number of employees of enterprises of the type of economic activity "Transport, warehousing, postal and courier activity"		Employment of the population of Ukraine		Size		Focus		Localization coefficient	
	2010*	2015	2010*	2015	2010*	2015	2010*	2015	2010*	2015
Ukraine	782,9	661,4	19180,2	16443,2	1	1	0,041	0,040	0,041	0,040
Vynnytsi region	28,4	26,4	694,3	674,9	0,036	0,040	0,041	0,039	1,002	0,972
Volyn region	11,6	11,3	433,6	397,3	0,015	0,017	0,027	0,028	0,655	0,707
Dnipropetrovsk region	65,2	65,1	1541,9	1479,6	0,083	0,098	0,042	0,044	1,036	1,094
Donetsk region	91,5	34,6	1983,7	756,3	0,117	0,052	0,046	0,046	1,130	1,137
Zhytomyr region	14,9	14	560,3	506,6	0,019	0,021	0,027	0,028	0,651	0,687
Zakarpattia region	17,4	14	531,8	519,3	0,022	0,021	0,033	0,027	0,802	0,670
Zaporizhia region	28,9	24,5	825,7	745,1	0,037	0,037	0,035	0,033	0,857	0,817
Ivano-Frankivsk region	15,1	12,5	530,3	558,3	0,019	0,019	0,028	0,022	0,698	0,557
Kyiv region	32,1	31,1	757,9	739,9	0,041	0,047	0,042	0,042	1,038	1,045
Kirovohrad region	19,8	19,2	431,2	386,8	0,025	0,029	0,046	0,050	1,125	1,234
Luhansk region	34,3	11,9	1015,4	306,3	0,044	0,018	0,034	0,039	0,828	0,966
Lviv region	46	44,5	1096,7	1042	0,059	0,067	0,042	0,043	1,028	1,062
Mykolaiv region	18,4	18	536,7	508,7	0,024	0,027	0,034	0,035	0,840	0,880
Odessa region	77,3	69	1044,5	1016,2	0,099	0,104	0,074	0,068	1,813	1,688
Poltava region	28,1	34,4	644,8	583,6	0,036	0,052	0,044	0,059	1,068	1,465
Rivne region	14,4	10,5	471,2	487,7	0,018	0,016	0,031	0,022	0,749	0,535
Sumy region	19	19,2	497	470,5	0,024	0,029	0,038	0,041	0,937	1,015
Ternopil region	11,3	10,3	431,3	406,2	0,014	0,016	0,026	0,025	0,642	0,630
Kharkiv region	52	45,4	1267,3	1230,8	0,066	0,069	0,041	0,037	1,005	0,917
Kherson region	13,5	12,2	488,8	445,8	0,017	0,018	0,028	0,027	0,677	0,680
Khmelnytskyi region	17	12,2	500,6	500,5	0,022	0,018	0,029	0,024	0,717	0,606
Cherkasy region	18,9	17,7	564,9	523,5	0,024	0,027	0,033	0,034	0,820	0,841
Chernivtsi region	7	6,3	382,4	367,2	0,009	0,010	0,018	0,017	0,448	0,427
Chernihiv region	12	11,8	480,1	432,3	0,015	0,018	0,025	0,027	0,612	0,679
The city of Kyiv	88,8	85,3	1387,8	1357,8	0,113	0,129	0,064	0,063	1,568	1,562
Kyiv and Kyiv region	120,9	116,4	2145,7	2097,7	0,154	0,176	0,056	0,055	1,380	1,380

* Excluding the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol for ensuring the comparability of data

Source: calculated by the authors on the basis of statistical data [6]

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Table 2

Potential participants of the transport and logistics cluster in Kyiv and Kyiv region

Direction of activity	Name of the enterprise, organization, institution
Cluster operator	1) "5PL" LLC
Transport And Logistics Enterprises	2) "Center of Transport Service "LISKI" branch of the Public Joint Stock Company "Ukrainian Railways" 3) "ECOL LOGISTICS" LLC 4) "Zammler Ukraine" LLC 5) "Trans Rail Ukraine" LLC 6) "Spetswagon Transleasing" LLC 7) Transport and Expedition Company "MG-Trans" LLC
Associations	8) Association "Ukrainian Logistic Alliance" 9) Association of International Car Carriers of Ukraine 10) Association of Transport Forwarding and Logistics Organizations of Ukraine "UKRZOVNISHTRANS"
Information Technologies	11) TM Soft LLC
State support	12) Ministry of Infrastructure of Ukraine 13) Local authorities
Educational institutions	14) National Aviation University 15) National Transport University 16) State University of Infrastructure and Technologies 18) State University of Telecommunications 19) "Logistics workshop" LLC

Source: compiled by the authors

The mechanism of providing economic development of TLEs on the basis of clustering is presented in Fig. 1. Implementation of the mechanism of providing economic development of TLEs on the basis of clustering involves the use of such means and methods of influence as legal regulation; administrative management; budget financing, investment support, organizational and information support.

However, despite the existing practical experience, the cluster formation in Ukraine is hampered by: the lack of scientific and methodological, information and consulting, educational support for the development of clusters at the regional and sectoral levels; the weak coordination of associations of entrepreneurs by the state and regional authorities on the implementation of cluster policy; the insufficient development of a mechanism of financial support of cluster projects at the state and regional levels.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

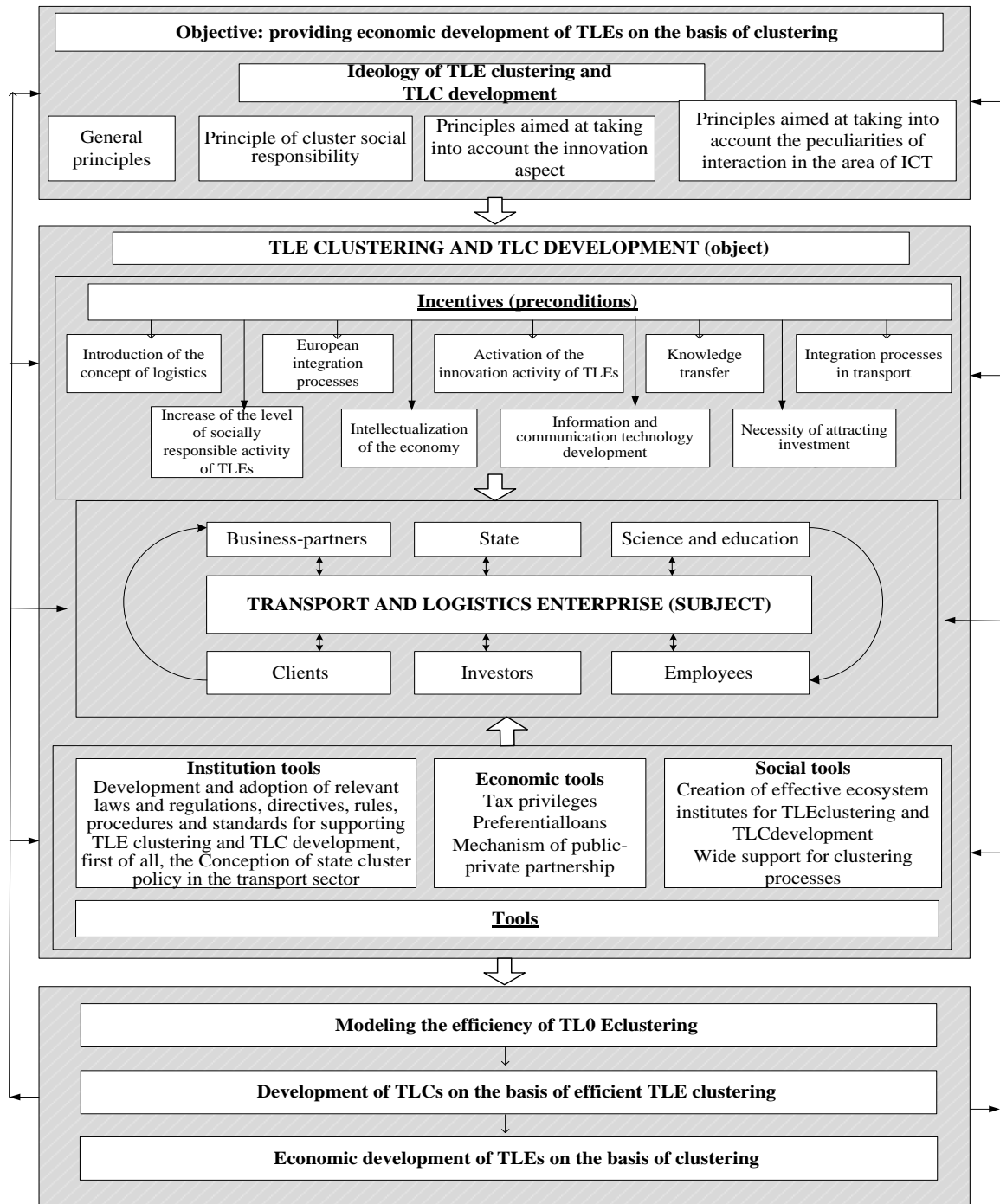

Fig. 1. Mechanism of providing economic development of TLEs on the basis of clustering
 Source: compiled by the authors

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Conclusions. Clustering of transport and logistics enterprises and the operation of transport and logistic clusters in Ukraine will allow, in the long term and taking into account the regional peculiarities: to enter a unified European and Asian transport system with a common infrastructure; to provide the free movement of vehicles and goods; to create conditions for the efficient development of multimodal transportation on a mutually beneficial and equitable basis; to form a tariff policy for transport and logistics services in accordance with the world standards of integrated transport and logistics services.

References

1. Platonov, O. I. (2016). Ekonomichna bezpeka transportnykh pidpriemstv u multymodalnykh perevezenniakh vantazhiv [Economic security of transport enterprises in multimodal transportation of cargoes]. *Abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Derzhavnyi ekonomiko-tehnolohichnyi universytet transport [in Ukrainian].
2. Shabarova, E. V. (2004). Kontseptsia formirovaniia transportno-logisticheskikh tseŋtrov [The concept of the formation of transport and logistics centers]. *Vestnik INZHEKONa – Bulletin of INZHEKON*, 4(5), 170-182 [in Russian].
3. Smyrnov, I. H., Kosareva, H. V. (2008). *Transportna lohistyka [Transport logistics]*. Kyiv: TsUL [in Ukrainian].
4. Tsvetov, Iu. M., Kutakh, O. P., Makarenko, M. V., et al. (2003). *Kontseptsia prohramy formuvannia merezhi lohistychnykh tseŋtriv v systemi mizhnarodnykh transportnykh korydoriv Ukrainy [Concept of the program of forming a network of logistic centers in the system of international transport corridors of Ukraine]*. Kyiv: KUETT [in Ukrainian].
5. Borovskaya, M. A., Shevchenko, I. K., Razvadovskaya, Yu. V., Fedotova, A. Yu. (2015). Identifikatsiia klastera s uchetoŋ sravnitelnykh preimushchestv regiona na primere luzhnogo federalnogo okruga [Identification of the cluster taking into account the comparative advantages of the region. Using the example of the Southern Federal District]. *Regionalnaia ekonomika teorii i praktika – Regional economy: theory and practice*, 35, 2-16 [in Ukrainian].
6. Karmazina, O. O. (2016). *Transport i zviazok Ukrainy 2015 : statystychnyi zbirnyk [Transport and Communications of Ukraine 2015: Statistical Yearbook]*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].
7. Novykova, A. M. (2003). *Ukraina v systemi MTK [Ukraine in the ITC system]*. Kyiv: NIPMB [in Ukrainian].

Література

1. Платонов О. І. Економічна безпека транспортних підприємств у мультимодальних перевезеннях вантажів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Платонов Олег Ісаакович ; Держ. екон.-технол. ун-т трансп. - Київ, 2016. - 24 с.
2. Шабарова, Э. В. Концепция формирования транспортно-логистических центров / Э. В. Шабарова // *Вестник ИНЖЭКОНа*. – 2004. - № 4 (5). - С 170-182.
3. Смирнов, І. Г. Транспортна логістика: навч. посібник. / І. Г. Смирнов, Г. В. Косарева. – К. : ЦУЛ, 2008. – 224 с.
4. Концепція програми формування мережі логістичних центрів в системі міжнародних транспортних коридорів України / Ю. М. Цветов, О. П. Кутах, М. В. Макаренко [та ін.]. – К. : КУЕТТ, 2003. – 109 с.
5. Боровская, М. А. Идентификация кластера с учетом сравнительных преимуществ региона На примере Южного федерального округа / М. А. Боровская, И. К. Шевченко, Ю. В. Развадовская, А. Ю. Федотова // *Региональная экономика: теория и практика*. - 2015. - № 35 (2015). - С. 2-16.
6. Транспорт і зв'язок України 2015 : Статистичний збірник / відповід. за випуск О. О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 186с.
7. Новикова, А. М. Україна в системі МТК / А. М. Новикова - К. : НІПМБ. - 2003. - 493 с.

Received for publication 17.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Karpenko, O. O. Mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering / O. O. Karpenko, O. M. Palyvoda // *Науковий вісник Полісся*. - 2017. - № 4 (14). Ч. - С. 33-39.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 364-3:061.1:005.52

УДК 364-3:061.1:005.52

A. A. Svychnuk, Candidate of Economic Sciences

А. А. Свинчук, к. е. н.

METHODOLOGICAL INSTRUMENTATION OF EVALUATION THE RESULTS OF SOCIAL ENTERPRISE ACTIVITY

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Urgency of the research. An objective assessment of the performance of social enterprises and their contribution to the solution of a particular social problem is a prerequisite not only for their perception and recognition by society, but also for increasing the effectiveness of their activities and further development.

Target setting. The multiple types of social outcomes of social enterprises, as well as the diversity of interests of stakeholders, the limited possibilities of using monetary indicators of social outcomes determine the problems associated with their measurement and evaluation of activities.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of social results evaluation were widely reflected in the works of the authors: Kramer M., Harlock J., Clark C., Libanova E. M., Romanyuk O. P. and etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. The necessity of development of methodical tools with account of the peculiarities of social enterprises types is determined.

The research objective. The purpose of this article is to develop a toolkit for assessing the performance of social enterprises, taking into account their specifics.

The statement of basic materials. The article shows that the evaluation of the results of a social enterprise activity has distinct features, which requires a proper separation of social and business results of its functioning.

The evaluation of economic and social performance of social enterprises is proposed to be carried out in a logical sequence. In this case, the choice of specific tools for evaluating social outcomes is determined by the composition of measurement objects, which are different for author-specific types of social enterprises, since the latter have different groups of key stakeholders.

Conclusions. As a result of the study, a sequence of evaluation of the results of social enterprises was developed taking into account their specific features.

Keywords: social enterprise; social entrepreneurship; evaluation of the result.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-40-44

Актуальність теми дослідження. Об'єктивна оцінка результатів діяльності соціальних підприємств та їх внеску у розв'язання певної соціальної проблеми є необхідною передумовою не тільки їх сприйняття і визнання суспільством, але й підвищення ефективності їх діяльності та подальшого розвитку.

Постановка проблеми. Множинність видів соціальних результатів соціальних підприємств, а також різноманітність інтересів стейкхолдерів, обмежені можливості використання грошових вимірників соціальних результатів обумовлюють проблеми, пов'язані з їх вимірюванням та оцінюванням діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінювання соціальних результатів знайшла широке відображення у працях авторів: Крамера М., Гарлок Дж., Кларк К., Лібанової Е. М., Романюк О. П. та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Визначено необхідність розробки методичного інструментарію з урахуванням особливостей типів соціальних підприємств.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає у розробці інструментарію оцінювання результатів діяльності соціальних підприємств з урахуванням їх специфіки.

Викладення основного матеріалу. В статті показано, що оцінювання результатів діяльності соціального підприємства має виразні особливості, що вимагає відповідного розмежування соціальних та бізнес-результатів його функціонування.

Оцінювання економічних і соціальних результатів діяльності соціальних підприємств запропоновано здійснювати у логічній послідовності. При цьому вибір конкретного інструментарію оцінювання соціальних результатів обумовлюється складом об'єктів вимірювання, які є різними для виокремлених автором типів соціальних підприємств, оскільки останні мають різні групи ключових стейкхолдерів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження розроблено послідовність оцінювання результатів соціальних підприємств з урахуванням їх особливостей.

Ключові слова: соціальне підприємство; соціальне підприємництво; оцінювання результату.

Urgency of the research. The objective evaluation of the outcomes of the social enterprises' activity (SE) and their contribution to the solution of a particular social problem is a prerequisite not only for their perception and recognition by society, but also for increasing the efficiency of their activity and further development. However, such an evaluation has distinct features, due to the specifics of the social enterprises themselves. The fact is that the social enterprise has at the same

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

time two closely interconnected systems of goals. One (priority) is aimed at solving a certain significant social problem. The second one (subordinate) is aimed at achieving profitability (self-financing or partially self-financing). At the same time, the achievement of the subordinate goal forms the basis for the implementation of the priority one. Consequently, in the process of social enterprises' activity evaluating, it is necessary to clearly distinguish between social and business outcomes of its functioning.

An evaluation of the economic outcome (effect) of the enterprise activity does not cause difficulties. The economic effect of the operation of an enterprise is the difference between the value appraisal of economic outcomes and the combination of expenses for their achievement and is being measured in value form by indicators of increase in the volume of production and sales of products, profit, cost savings, etc.

The problem of measuring and evaluating the social performance of an enterprise remains more complicated and debatable as of today. By social performance of the enterprise, we mean that all the consequences of its functioning, which are connected with diverse social needs not only of the employees of the enterprise itself, but also of consumers of its products, other social groups and with its influence on the environment.

Target setting. Each of the types of social outcomes has specific, distinguished from every other, characteristics. Accordingly, their evaluation involves the use of different instrumentarium.

The generalization of scientific research gives grounds for the conclusion that there is no universal method for evaluating social outcomes, since programs, projects, types of activity of different organizations and the interests of stakeholders differ significantly. Therefore, every organization, including social enterprise, should develop its own instrumentarium for evaluating the outcomes of social activity, which would reflect the specifics of its social orientation. On the other hand, the evaluation of social performance is crucially important for a social enterprise in terms of attracting potential investors, that is, its outcomes should be consistent with the activity outcomes of other social enterprises, nonprofit organizations, and state programs. This requires the development of a special methodological instrumentarium for evaluating the outcomes of the activity of social enterprises.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of evaluating of social outcomes has been widely reflected in foreign and domestic professional literature. Study of foreign and domestic evaluation experience [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7], allows grouping research in this area in the following main areas: 1) evaluation of state budget programs of social orientation; 2) evaluation of the activity of non-profit (non-commercial) organizations; 3) evaluation of corporate social projects.

The research objective. The purpose of this article is to develop the instrumentarium for evaluating the outcomes of the social enterprises' activity, taking into account their distinctive features.

The statement of basic materials. The specifics of a social enterprise as a business organization, on the one hand, combines the instrumentarium for evaluation of the social outcomes of its activity with the approaches typical of evaluating the implementation of corporate social projects. On the other hand, the priority of the social goal of the SE shows the expediency of taking into account approaches to assessing social outcomes used by non-profit organizations. The combination of these two approaches determines the content of the work on the development of a methodical instrumentarium for evaluating the outcomes of the SE activity. Evaluation of the of the SE activity outcomes is proposed to be carried out in the following sequence: 1) determination of the objects of measurement; 2) determination of the activity indicators of the SE; 3) determination of sources, collection and processing of information; 4) calculation of indicators, comparison of their values with the defined database and receiving feedback; 5) evaluation of the comparison outcomes and decision-making.

The first stage is the definition of measurement objects. Its main task is related to the definition of that which needs to be measured. The answer to this question depends on scope of stakeholders who have different interests regarding the economic and social outcomes of the SE activity (Fig. 1).

For any SE the following subjects are interested in the economic outcomes of its activity:

- the state. The outcomes of the activity of SE as well as any other enterprise are reflected in the increase of the GDP of the country and in the replenishment of the state budget through the payment of taxes, established by the current legislation;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

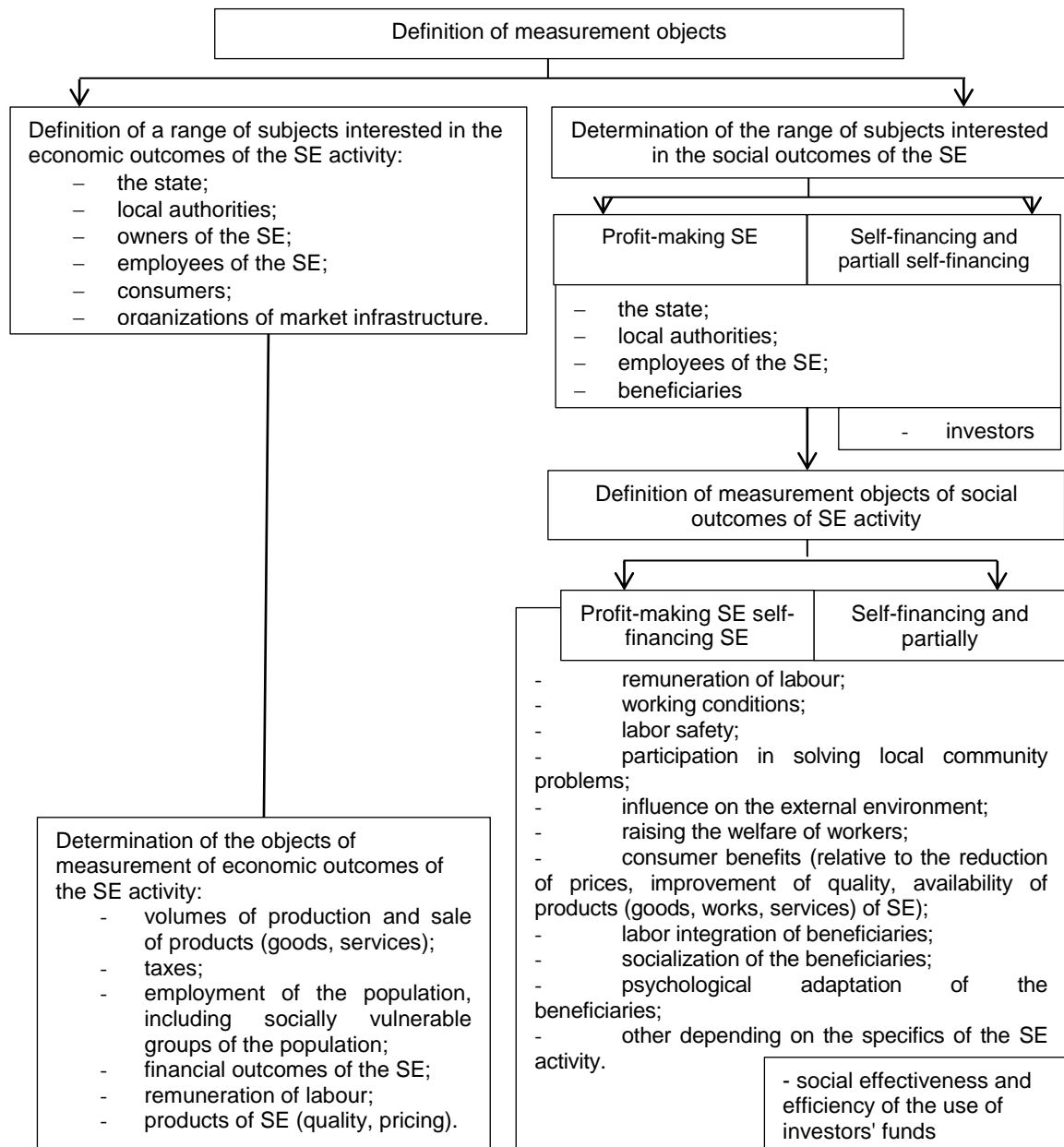

Fig. 1. Components of the stage of measurement objects determination

* Source: compiled by the author

- local authorities. The activity of SE improves employment rates and, to a large extent, employment of socially vulnerable groups of the population. In addition, the local authorities receive an appropriate share of taxes paid by the SE;
- owners of SE are interested in the financial outcomes of the SE activity, which are the basis for the development of the SE and achieve its social goals;
- employees. The economic interests of employees of a social enterprise are related to remuneration and other types of material incentives;
- consumers of products interested in purchasing products (goods, works, services) of appropriate quality at a lower than market price;

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

- the organizations of market infrastructure (banks, suppliers, credit unions, investment funds, etc.) are interested in increasing the financial outcomes of the SE activity, in the event that SE uses their services.

In accordance with this, the measurement objects of economic outcomes of the SE activity will be: volumes of production and of products (goods, works, services) sales; the quality of products and the pricing; taxes paid by SE; remuneration of labor, fulfillment of accepted by SE obligations towards organizations of market infrastructure; occupational level of the population, the financial outcomes of the SE, etc.

As for the measurement objects of social outcomes, they will be different for different types of SE [8]. Profit-making SE, on the one hand, and partially self-financing and self-financing, on the other hand, have somewhat different groups of key stakeholders, and therefore differ in measurement objects. The measurement object of the SE activity may be either a separate social project, or the activity of a particular enterprise unit, or the enterprise activity as a whole.

The main stakeholders of profitable SE may include:

- the state, local authorities, local community in the context of the participation of SE in solving a certain social problem (for example, employment of disabled people, homeless people, former prisoners, etc., solving of ecological problems of a certain region, city or district improvement);
- employees of the enterprise in the context of improving the "quality of life", which in the broad sense concerns increase of incomes, improvement of working conditions, professional development, cultural, improvement of educational level, etc.;
- beneficiaries – changes that have occurred as an outcome of consumption of products, services of the SE.

For the partially self-remunerated and self-remunerating SE, the specified list of stakeholders is supplemented by investors of the SE (charitable organizations, private investors, grantees, business structures), whose interests relate to the ability to monitor social outcomes and the effectiveness of use of their funds aimed at solving social problems.

The second stage – definition of activity indicators, that is, the formation of a set of indicators that correspond to the capabilities of measuring a particular object.

The third stage – definition of sources, collection and processing of information – at this stage, it is necessary to determine the main sources and methods of collecting the information, necessary to calculate the selected indicators. After completion of this stage, indicators of activity (including formulas for their calculation), sources of information and determined methods of its collection should be developed.

The fourth stage is the calculation of indicators, comparison of their values with the determined base and receipt of "feedback" – at this stage, calculations of a certain list of determined indicators are carried out. The actual values of the calculated indicators are being compared: a) with the planned ones; b) with the established standards (if any); c) with indicators of the previous period; d) with indicators of other similar organizations (if possible); e) with average market indicators. The activity of the SE directly or indirectly affects a wide range of stakeholders, so it is advisable to receive from them suggestions, remarks and questions on the evaluation results.

The fifth stage is the evaluation of the comparison results and decision-making. On the grounds of the conducted analysis, management of the SE may make the following decisions regarding its activity: 1). not to change anything and to continue its operation; 2). to adjust the goals of the SE activity; 3). to review the performance indicators of the SE; 4). to develop measures aimed at improving the SE activity.

Conclusions. The importance of evaluating the activity of a social enterprise is due to the fact that it will not only contribute to the effective planning of the activity of such an enterprise, but also will enable potential investors to calculate the future results of the social enterprise activity, the level of potential income and to control the efficiency of the use of the invested funds. For employees and beneficiaries it will enable to control whether the activity of the SE corresponds to the declared purpose; for local authorities – to make objective decisions on the expediency of assistance in development of a particular social enterprise. For the social entrepreneurs themselves, the evaluation

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

of the enterprise's activity is the basis for optimizing further activity and it helps to demonstrate its benefits for attraction of investors.

References

1. Zatyeyshchykova, O. O. (2014). Analiz pidkhodiv do otsinky sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu [Analysis of approaches to assessing social responsibility of business]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Socio-Economic Research Bulletin*, 2(53), 189-194 [in Ukrainian].
2. Romanova, P. V., Yarskaya-Smirnova, E. R. (2007). *Otsenka effektivnosti deiatelnosti uchrezhdenii sotsialnoi podderzhki naseleniia [Evaluation of the effectiveness of social support institutions]*. Moscow: Moscow Public Scientific Foundation, Center for Social Policy and Gender Studies [in Russian].
3. Libanova, E. M. (2012). *Sotsialni rezultaty derzhavnykh prohram: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty otsiniuvannia [Social results of state programs: theoretical and methodological and applied aspects of evaluation]*. Uman: Publisher "Sochinsky" [in Ukrainian].
4. Romanyuk, O. P. (2008). Systema vymiriuvannia diialnosti sotsialnykh ustanov: sutnist ta osoblyvosti rozrobky. Chastyna I. Teoretyko-metodolohichni aspekty vymiriuvannia diialnosti z nadannia sotsialnykh posluh [System of Measuring the Activity of Social Institutions: The Essence and Features of the Development. Vol. 1. Theoretical and methodological aspects of measuring the activities of providing social services]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 3, 32-40 [in Ukrainian].
5. Harlock, J. (2014). From outcomes-based commissioning to social value? Implications for performance managing the third sector, *Third Sector Research Centre*. Retrieved from <https://www.birmingham.ac.uk/generic/tsrc/documents/tsrc/working-papers/working-paper-123.pdf> [in English].
6. Kramer, M. (2005). *Measuring Innovation: Evaluation in the Field of Social Entrepreneurship*. Boston, MA: Foundation Strategy Group [in English].
7. Clark, C., Rosenzweig, W., Long, D., Olsen, S. (2004). *Double bottom line project report: assessing social impact in double bottom line ventures*. Retrieved from http://www.riseproject.org/DBL_Methods_Catalog.pdf [in English].
8. Svyinchuk, A. A. (2016). Harmonizatsiia tslei diialnosti sotsialnoho pidpriemstva [Harmonization of Social Enterprise's Purposes of Activities]. *Biznes Inform – Business inform*, 1, 195-200 [in English].

Література

1. Затеїщикова, О. О. Аналіз підходів до оцінки соціальної відповідальності бізнесу / О. О. Затеїщикова // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 2. - С. 189-194.
2. Оценка эффективности деятельности учреждений социальной поддержки населения / П. В. Романова, Е. Р. Ярской-Смирновой. – М. : Московский общественный научный фонд; Центр социальной политики и гендерных исследований. – 2007. – 234 с.
3. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання / Е. М. Лібанова. – Умань : Видавець «Сочінський», 2012. – 312 с.
4. Романюк, О. П. Система вимірювання діяльності соціальних установ: сутність та особливості розробки. Частина I. Теоретико-методологічні аспекти вимірювання діяльності з надання соціальних послуг / О. П. Романюк // Статистика України – 2008 – № 3 – С. 32-40.
5. Harlock, J. From outcomes-based commissioning to social value? Implications for performance managing the third sector [Electronic resource] / J. Harlock. – Third Sector Research Centre – 2014. – 25 p. – Retrieved from <https://www.birmingham.ac.uk/generic/tsrc/documents/tsrc/working-papers/working-paper-123.pdf>.
6. Kramer, M. *Measuring Innovation: Evaluation in the Field of Social* / M. Kramer. – Boston, MA : Foundation Strategy Group, 2005. – 43 p.
7. Clark, C. Double bottom line project report: assessing social impact in double bottom line ventures [Electronic resource] / C. Clark, W. Rosenzweig, D. Long, S. Olsen. – 2004. – Retrieved from http://www.riseproject.org/DBL_Methods_Catalog.
8. Свинчук, А. А. Гармонізація цілей діяльності соціального підприємства / А. А. Свинчук // Бізнес Інформ. - 2016. - № 1. - С. 195-200.

Received for publication 14.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Svyinchuk, A. A. Methodical instrumentation of evaluation the results of social enterprise activity / A. A. Svyinchuk // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 40-44.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.76:338.46:366.626

UDC 336.76:338.46:366.626

С. М. Шкарлет, д. е. н., професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
М. В. Дубина, к. е. н.,
доцент

S. M. Shkarlet, Doctor of Economics, Professor,
Honored Scientist of Ukraine,
M. V. Dubyna, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor

**ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ
КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА ДОВІРА»****SUBMISSION OF MENTION OF THE
CATEGORY "FINANCIAL TRUST"**

Актуальність теми дослідження. Фінансові відносини за своєю природою мають складну структуру є багатограничними та виникають між економічними суб'єктами. Однією з ознак, що робить такі взаємовідносини можливими є наявність довірчого ставлення учасників один до одного.

Постановка проблеми. У класичних наукових працях з економіки увага концентрується на ідентифікації змісту та описі процесів руху фінансових ресурсів. Без довіри існування таких відносин є неможливим. Саме тому питання розвитку довіри у межах фінансових відносин стають актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових роботах проводяться дослідження сутності довіри як важливого феномену розвитку економічних систем. До вчених, що займалися такими дослідженнями варто віднести наступних: Андрущенко Р. І., Бонецький О. О., Єгоричева С. Б., Кричевська Т. О., Куриляк В., Малий І. Й., Отті К. В., Реверчук С. К., Рибальченко В. Ф., Савлук М. І., Сможченко Т. С., Фукуяма Ф. та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незначна кількість наукових праць підтверджує необхідність поглиблення теоретичної складової вивчення процесу зміцнення довіри у межах фінансової системи країни.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності дефініції "фінансова довіра".

Виклад основного матеріалу. У статті досліджено сутність категорії "фінансова довіра". Грунтуючись на розгляді довіри як суспільного феномену, запропоновано розглядати її як явище, що виникає у процесі формування економічних відносин, які пов'язані із створенням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів коштів, у результаті чого виникають взаємовідносини, які можна охарактеризувати надійними, впевненими, добросовісними, порядними, що дає можливість прогнозувати подальші дії учасників таких взаємовідносин.

Висновки. У статті розглянуто теоретичні засади пізнання категорії "фінансова довіра", обґрунтовані особливості виникнення такого феномену на ринку фінансових послуг.

Ключові слова: фінанси; довіра; фінансова довіра; категорія; фінансові відносини; ринок фінансових послуг.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-45-52

Urgency of the research. Financial relations by their character have complicated structure, are versatile and arise between economic subjects. One of the key peculiarities that make such relations possible is availability of trustful attitude of the participants' one to each other.

Target setting. In classic scientific works attention is focused on identification of their content and description of the processes of financial resources circulation. Without trust, existence of the defined relations is complicated. That's why, issue of cognition of the peculiarities of creating and development of trust within financial relations become urgent.

Actual scientific research and issues analysis. In scientific works, researches of trust essence as an important phenomena of economic systems development. To the scientists which were involved in the defined issues research, the following should be related: Andrushchenko R. I., Bonetsky O. O., Yegorychev S. B., Krychevska T. O., Kuryliak V., Maly I. Yo., Otti K. V., Reverchuk S. K., Rybalchenko V. F., Savluk M. I., Smovzhenko T. S., Fukujama F. and others.

Uninvestigated parts of general issue defining. Inconsiderable number of scientific works confirms necessity of deepening of theoretical component of the process investigation on trust strengthening within financial system of country.

The research objective. Objective of the article is grounding the definition essence "financial trust".

Statement of basic material. Within the article, essence of the category "financial trust" was researched. Based on considering trust as a society phenomena, it was suggested to consider it as a phenomena that arises in the process of economic relations creation connected with creation, distribution and using decentralized money funds, as a result of which there arise interrelations which can be characterized as secure, trustful, confident, good faith, decent, which enable us to predict further actions of the participants of such relations.

Conclusions. Within the article, theoretical principles of the category cognition "financial trust" were researched, peculiarities of the defined phenomena on the market of financial services were based.

Keywords: finances; trust; financial trust; category. Financial relations; financial services market.

Постановка проблеми. Фінансові відносини за своєю природою мають складну структуру, а за змістом можуть набувати відмінних форм та бути описаними різними ознаками та

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

особливостями. Окреслені відносини, що відбуваються у межах фінансових систем країн, є багатогранними за своєю природою та виникають між різними типами економічних суб'єктів. Проте, однією з ключових ознак, що робить такі взаємовідносини можливими та поєднує їх в єдину, цілісну систему є наявність довірчого ставлення учасників фінансових відносин один до одного та існування довіри між ними. У переважній більшості класичних наукових праць, що присвячені питанням дослідження сутності фінансових відносин, основна увага вченими концентрується на ідентифікації їх змісту та описі процесів руху фінансових ресурсів між різними учасниками таких відносин. Однак, без існування довіри між зазначеними учасниками, існування зазначених відносин є складним, а їх розвиток фактично неможливим. Саме тому питання пізнання особливостей формування та розвитку довіри у межах фінансових відносин стають актуальними та важливими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проте, у наукових роботах у переважній більшості випадків проводяться дослідження сутності довіри як важливого феномену та фактора розвитку економічних систем загалом. До вчених, що займалися окресленими питаннями варто віднести наступних: Алескерова Ю. В., Андрущенко Р. І., Бонецький О. О., Кожем'якіна О. М., Кричевська Т. О., Кузьмін О. Є., Куриляк В., Малий І. Й., Отті К. В., Рибальченко В. Ф., Смовженко Т. С., Фукуяма Ф. та ін.

Досить незначна кількість наукових робіт на сьогодні присвячені саме пізнанню особливостей формування довіри у межах фінансової системи країни. До авторів таких робіт варто віднести наступних науковців: Алімпієв Є., Вантух Т. З., Єгоричева С. Б., Коновалова М. Є., Кузіна О. Є., Примостка Л. О., Реверчук С. К., Савлук М. І. та ін.

Незначна кількість наукових праць лише підтверджує необхідність поглиблення, насамперед, теоретичної складової вивчення процесу зародження та зміцнення довіри у межах фінансової країни для розробки у майбутньому прикладних засад нарощення її рівня.

Постановка завдання. Метою статті є проведення наукового дослідження для обґрунтування сутності дефініції "фінансова довіра".

Виклад основного матеріалу дослідження. У відповідності до постулатів класичної економічної науки, фінансові відносини є частиною економічних відносин і виникають у процесі господарської діяльності різних економічних суб'єктів. Проте, такі відносини виникають лише у процесі розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Логічним є припущення щодо того, що у системі економічної науки існує також і фінансові довіра, яка є одним з видів економічної довіри. Окреслене твердження досить легко підтвердити, аналізуючи реальні процеси, що відбуваються у банківській, страховій системі держави, де довірчими відносинами пронизана вся діяльність фінансових посередників. У цьому контексті слушно зауважує Єгоричева С. Б., думку якої цілком розділяємо, що будь-яка не одномоментна, а тривала у часі фінансова транзакція вимагає від її учасників взаємної довіри, тобто віри у взаємного роду обіцянки. Клієнт довіряє банку і розміщує у ньому свої кошти, а банк довіряє вкладнику у тому, що він виконає умови договору і не відкличе кошти раніше терміну його закінчення. Банк довіряє позичальнику і сподівається, що він поверне кредит, а позичальник вірить у справедливого і порядного кредитора, який не буде використовувати фінансову необізнаність клієнта для свого збагачення [4 с. 45].

В економічній літературі на сьогодні досить рідко зустрічається термін "фінансова довіра", що вимагає ідентифікації його сутності та опису природи даного явища. Використовуючи метод синтезу, визначимо сутність окресленої категорії. Довіру у межах даного дослідження будемо розглядати як явище, що виникає у процесі взаємодії окремих суб'єктів, у результаті чого виникають такі взаємовідносини між ними, які можна охарактеризувати надійними, впевненими, добросовісними, порядними, що дає можливість прогнозування подальших дій учасників таких взаємовідносин, забезпечує впевненість у їх майбутніх діях.

Фінанси як окрему категорію пропонуємо розглядати як економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів коштів, необхідних для функціонування держави і органів місцевого самоврядування. На Рис. 1 наведено результат застосування методу синтезу для ідентифікації природи категорії "фінансова довіра". Розглянемо її сутність детальніше.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Фінансова довіра за своєю природою є одним із різновидів економічної довіри, однак виникає не у межах всіх економічних процесів, а лише у процесі виникнення фінансових відносин, що безпосередньо пов'язані з процесами розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Доцільність впровадження окресленої дефініції ґрунтується на тій обставині, що система економічної довіри за своєю структурою є досить великою, але не всі економічні процеси відбуваються у фінансовій площині. Саме виокремлення фінансової довіри у межах зазначеної системи дозволяє сфокусувати увагу виключно на особливостях виникнення та зміцнення фінансової довіри у різних обставинах господарської діяльності економічних суб'єктів. Цілком слушно зауважує Отті К.В., що в системі фінансового ринку доцільно вести мову про фінансово-економічну довіру, сутність якого можна розглянути крізь призму взаємодії фінансових інститутів (виробників і постачальників фінансових послуг) і економічних суб'єктів (споживачів цих послуг) [7].

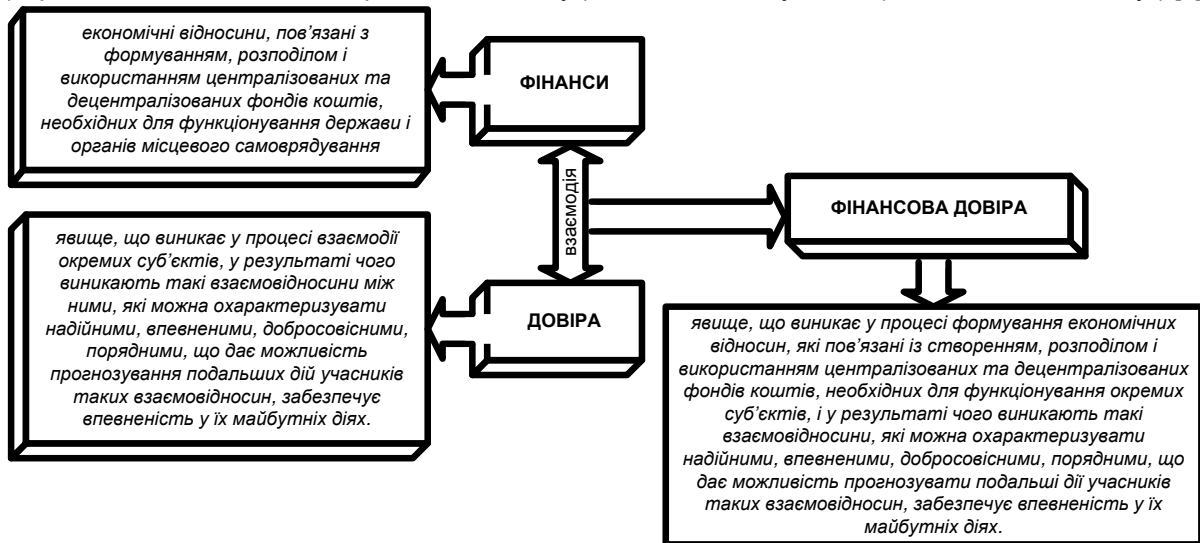

Рис. 1. Умовивід щодо сутності дефініції "фінансова довіра"
Джерело: складено автором на основі [10]

Однак, на наше переконання, термін "фінансово-економічна довіра" є надто ускладненим і потреби його використовувати у наукових дослідженнях немає, оскільки фінансові відносини завжди є економічними відносинами. Ці категорії пов'язані між собою нерозривним зв'язком. Саме тому, логічно допустити, що якщо досліджуються особливості функціонування фінансової довіри, то їй завжди притаманний економічний характер. Такий умовивід обґрунтовує нашу позицію щодо використання дефініції "фінансова довіра".

Розглянемо сам процес формування фінансової довіри у межах, наприклад, ринку фінансових послуг між різними економічними суб'єктами (Рис. 2). На окресленому ринку такі взаємовідносини виникають між двома групами економічних суб'єктів: виробниками фінансових послуг та їх споживачами. У ролі наведених суб'єктів можуть виступати різні юридичні та фізичні особи.

Як правило, суб'єкти господарської діяльності одночасно виконують роль усіх учасників окреслених відносин, але в різних обставинах. У процесі руху фінансових ресурсів між виробниками та споживачами фінансових послуг виникають фінансові відносини, невід'ємною складовою яких виступають довірчі взаємовідносини (Рис. 2).

У свою чергу довірчі відносини можна охарактеризувати саме такими ознаками як надійність, впевненість, добросовісність та порядність. Перелік таких ознак може бути розширений. Зауважимо, що хоча довірчі відносини є невід'ємною складовою фінансових відносин, проте, вони можуть виникати на порядок раніше. Наприклад, клієнт вирішив покласти вклад до банку на певний термін. У даному випадку у клієнта вже існує певне довірче ставлення до конкретної банківської установи, що може бути обумовлене низкою різних причин. І вже пізніше, наприклад, через тиждень, клієнт вирішує піти до банку і відкрити депозитний рахунок. У цей момент

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

виникають вже фінансові відносини, що супроводжуються також і довірчим ставленням клієнта до банку.

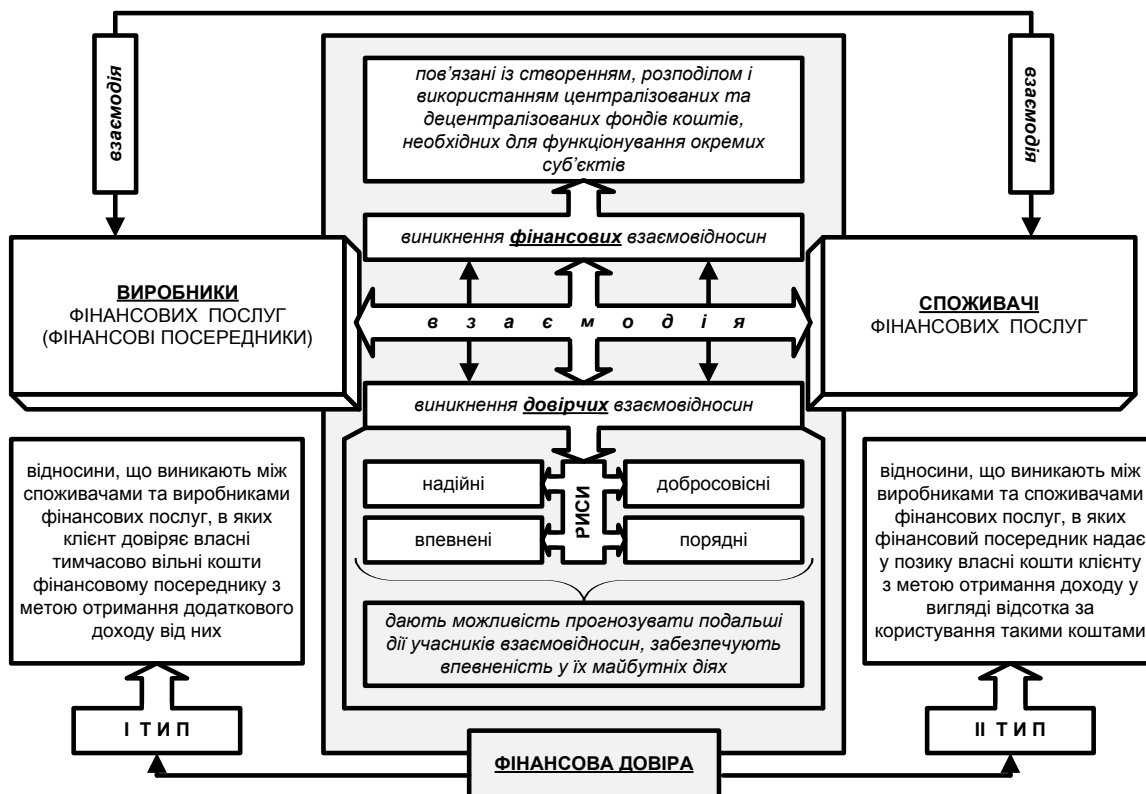

Рис. 2. Формування фінансової довіри на ринку фінансових послуг
Джерело: складено автором з урахуванням [2-3; 11]

Зауважимо, що формування довіри на ринку фінансових послуг є складним процесом, якому притаманна низка специфічних особливостей та ознак, які визначаються особливими рисами самого процесу надання фінансової послуги. Наприклад, як зазначається на рис. 2, виникнення фінансової довіри відбувається не лише в одному напрямку між власником тимчасово вільних фінансових ресурсів та фінансовим посередником, який хоче ці кошти залучити до своєї діяльності (I тип). З іншого боку відбувається також формування довіри фінансових посередників до їх потенційних клієнтів, які бажають отримати кредитні або інвестиційні кошти у власне розпорядження. У такому випадку вже відбувається формування фінансової довіри у зворотному напрямку (II тип).

Наведені різні типи фінансової довіри мають принципові відмінності між собою і вимагають запровадження різних підходів до зміцнення такої довіри. Зокрема, якщо клієнт – фізична особа вирішує куди покласти власні кошти, то мова йде про індивідуальну довіру, довірче ставлення одного клієнта до певного фінансового посередника. Така довіра є уособленою та окремим випадком у системі її формування на ринку фінансових послуг. З іншого боку, якщо комерційний банк надає кошти конкретній особі, то у даному випадку фінансова довіра є знеособленою, характеризуються певними груповими характеристиками, які використовує банк при оцінці кредитоспроможності клієнтів. У такому випадку фінансовий посередник не оперує поняттям персоніфікованої довіри, а довірче ставлення реалізується до певних груп клієнтів. Систематизація споживачів дозволяє банківським установам формалізувати та автоматизувати процес надання кредитів, уникаючи необхідності проведення аналізу кожної кредитної заявки окремо, використовуючи індивідуальний підхід.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Зазначене лише підтверджує тезу, що питання дослідження фінансової довіри є досить складними, враховуючи значний спектр її різновидів. Саме тому стає очевидним у процесі реалізації пізнання сутності фінансової довіри, що окремого дослідження вимагає доведення того, що ідентифікована дефініція є дійсно категорією і має право на існування у межах функціонування економічної науки. Для такого завдання важливою складовою його реалізації є чітке усвідомлення сутності "категорії" та "економічної категорії" як наукових універсальних термінів, їх функцій, що дозволить поглибити розуміння природи фінансової довіри та розширити категоріальний простір економічної науки її змістом. Влучно зауважує колектив авторів монографії "Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації" у межах якої зазначається, що, завдання філософії полягає в розумінні ідей та думок, покладених в основу економічного буття. Вони, у свою чергу, розкриваються в категоріях та поняттях. Тому важливою функцією філософії економіки є розробка понятійного апарату і мови сучасної економічної теорії [9, с. 186-187].

Наукові підходи до трактування сутності категорій як необхідних складових сучасного наукового знання дають підстави стверджувати, що *категорія – складне універсальне явище, яке за своєю природою є формою мислення, оскільки дозволяє ідентифікувати та описати найбільш суттєві риси, ознаки, властивості та зв'язки об'єктивних процесів, явищ, предметів*. На сьогодні вже за тривалий період розвитку науки створена складна система категорій, до числа яких прийнято, насамперед, відносити філософські, наукові, специфічні і т.д. Вчені використовують категорії для позначення певних процесів та об'єктів, що вони вивчають, враховуючи при їх визначенні основні їх властивості, риси та особливості існування у межах реального, об'єктивного світу. Вихідним моментом у формуванні дефініції будь-якого об'єкта (процесу чи явища) Г.В. Лейбніц вважав відображення способу породження предмета, правила, завдяки якому стає очевидно відтворюваність або можливість існування предмета [8, с. 293].

Категорія у своєму узагальненому вигляді завжди є складовою процесу пізнання різних об'єктів, що знаходяться у центрі уваги вченого, вона є складовою теорії та методології науки і характеризується універсальним характером, оскільки використовується у межах кожної відомої людству науки. Категорії є складовою наукової теорії та активно використовуються в методологічних дослідженнях, де пізнаються особливості вивчення процесу пізнання різних об'єктів.

У межах економіки як науки про відносини, що виникають у процесі господарської діяльності, також активно вченими використовується широкий спектр різних наукових, специфічних, характерних для цієї сфери буття, категорій. Зауважимо, що система економічних категорій складає досить потужний теоретичний фундамент економічної науки і дозволяє постійно розширювати перелік економічних категорій шляхом введення нових до даної сфери або переосмислення трактування вже існуючих. Досить слушно зауважує Алескерова Ю. В., що в реальному житті будь-яка категорія – це відлуння рівня наукового пізнання, яке невпинно розширюється й поглиблюється, в силу поступу суспільної думки. Саме тому певні визначення слушні сьогодні, зміняться у майбутньому, і нове покоління дослідників продукуватиме нові економічні закони, нові економічні категорії, наповнюватиме їх відповідним змістовим наповненням та визначить їм місце [1, с. 31].

Економічну категорію у статті будемо розглядати як складне універсальне явище, яке за своєю природою є формою мислення, оскільки дозволяє ідентифікувати, описати та узагальнити найбільш суттєві риси, ознаки, властивості та зв'язки економічних процесів, тобто тих явищ, що виникають у процесі господарської діяльності, а саме під час виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, продукції і ресурсів.

Досить тісно у суспільстві економічні процеси пов'язані з фінансовими відносинами, що безпосередньо впливає на тісну кореляцію між економічними та фінансовими категоріями. Загалом фінансові категорії у нашому розумінні є складовою теорії економічної науки і дозволяють розвивати фінансову науку, формуючи міцний фундамент її існування та активної розбудови. Іжевський П. Г., Кошонько О. В. зауважують, що фінансові категорії є вузловими пунктами в системі пізнання фінансових відносин у їх нерозривному зв'язку з економічним

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

розвитком господарюючих суб'єктів і держави. Фінансові категорії відображають дійсні явища економічного життя і закономірності фінансових процесів, тому їх необхідно використовувати в інтересах підвищення економічної ефективності господарювання. Фінансові категорії тісно пов'язані з функціями фінансів [5, с. 25-26].

Окреслені ознаки економічної категорії будуть притаманними і фінансовим категоріям. Саме тому, для того щоб стверджувати, що фінансова довіра є економічною категорією, проведено аналіз її відповідності окресленим характеристикам. Як зазначає Ільчук В. П. загальнонауковий підхід до обґрунтування будь-якої економічної категорії в певних сферах діяльності визначається об'єктом дослідження, наприклад, виробничо-господарська, інноваційна та інвестиційна діяльність тощо [6, с. 296]. Саме для фінансової довіри притаманним є фінансова сфера, а об'єктом дослідження при цьому стають фінансові відносини, які формуються та розвиваються під впливом довірчих взаємовідносин між економічними суб'єктами.

1. *Фінансова довіра – явище, яке є універсальним за своєю природою.* Сама довіри як окрема категорія є універсальним явищем, оскільки існує об'єктивно у суспільстві. Вчені можуть лише констатувати наявність довіри, але вплинути на реальне її існування як певного об'єкта не можуть. Довіра може бути значною, може не існувати, тоді виникає явище недовіри. Проте, у суспільстві, враховуючи складну структуру його відносин, довіра завжди є їх частиною. Фінансова довіра за своєю природою також виникає між окремими економічними процесами з приводу руху фінансових ресурсів. Вона об'єктивно існує у межах фінансової системи. Юридичні та фізичні особи постійно продукують довірчі ставлення між собою у процесі формування фінансових взаємовідносин. Позиція, що фінансова довіра є універсальним явищем підтверджується.

2. *Фінансова довіра – форма мислення, яку використовує вчений для опису реально існуючих процесів у межах об'єктивного світу.* Явище довіри притаманне виключно суспільству і для її формування повинні бути мінімум два учасника, які вступають між собою у певні відносини. Назва "фінансова довіра" за своєю сутністю дозволяє науковцю чітко усвідомити межі цієї категорії, визначити той спектр реально існуючих явищ, які така категорія описує та пояснює. Використання фінансової довіри одразу викликає певні асоціативні думки щодо того, про що йде мова і яка сфера розглядається. Дане поняття дозволяє описати існуючі в об'єктивному світі явища для їх подальшого дослідження та розуміння. Отже, фінансова довіра є формою мислення.

3. *Фінансова довіра – сукупність результатів застосування різних за змістом, проте схожих за природою способів опису конкретних об'єктів.* Фінансову довіру як окреме явище можна описати різними способами, акцентуючи увагу на її сутності, що пізнається через сукупність тих процесів, що вона уособлює, ідентифікацію ознак, функцій, базових характеристик, емоцій тощо. Довіра є універсальною категорією та визначається через опис самого процесу формування довірчого ставлення між суб'єктами з детальним визначенням базових рис таких взаємовідносин. Фінансова довіра також може бути описана аналогічним способом лише з уточненням, що у даному випадку розглядається виключно взаємодія з приводу руху фінансових ресурсів та їх використання. Саме тому даний вид довіри містить у собі значну кількість можливих способів конкретизації природи фінансової довіри.

4. *Фінансова довіра – спосіб опису окремих складових господарської діяльності, а саме об'єктів, явищ, що існують, виникають та розвиваються у межах процесів виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, продукції і ресурсів.* Фінансова довіри виникає, а її рівень зростає або знижується виключно у межах фінансової сфери, де відбуваються процеси розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Фактично фінансова система обслуговує класичні економічні процеси господарської діяльності. Саме це дозволяє стверджувати, що фінансова довіра це спосіб визначити ті взаємовідносини, що формуються при створення фінансових відносин у межах економічної системи держави. Цілком логічно припустити, що фінансова довіра є невід'ємною складовою формування окреслених відносин та дозволяє усвідомити та описати реально існуючі процеси у межах об'єктивного світу.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Отже, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що фінансова довіра є фінансовою категорією, яка являє собою складову системи економічних категорій. *Фінансова довіра – явище, що виникає у процесі формування економічних відносин, які пов'язані із створенням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів коштів, необхідних для функціонування окремих суб'єктів, і у результаті чого виникають такі взаємовідносини, які можна охарактеризувати надійними, впевненими, добросовісними, порядними, що дає можливість прогнозувати подальші дії учасників таких взаємовідносин, забезпечує впевненість у їх майбутніх діях.*

Специфічність довіри полягає в тому, що на неї впливають різнобічні за своєю природою фактори, що у підсумку складно піддаються формалізації та прогнозуванню. При цьому значний вплив здійснюють і формальні чинники, що формуються у межах економічної системи держави. Доведеним фактом залишається те, що підвищувати рівень такої довіри є вкрай складним завданням, яке вимагає реалізації низки системних заходів у фінансовій системі держави, проте втрата даного виду довіри відбувається досить швидко і подальше відновлення вимагає колосальних зусиль.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У статті досліджено сутність категорії "фінансова довіра". Грунтуючись на розгляді довіри як суспільного феномену, запропоновано фінансову довіру розглядати як явище, що виникає у процесі формування економічних відносин, які пов'язані із створенням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів коштів, необхідних для функціонування окремих суб'єктів, і у результаті чого виникають такі взаємовідносини, які можна охарактеризувати надійними, впевненими, добросовісними, порядними, що дає можливість прогнозувати подальші дії учасників таких взаємовідносин, забезпечує впевненість у їх майбутніх діях.

Також у статті вагома увага приділена питанням ідентифікації ролі довіри у процесі формування та розвитку фінансових відносин між основними учасниками, розглянуто особливості виникнення окресленого феномену на ринку фінансових послуг між споживачами та виробниками таких послуг. Доведено через пізнання сутності категорії та її основних рис, що фінансова довіра є частиною сукупності економічних категорій. Це було реалізовано за допомогою використання основних характерних рис категорії як універсального поняття науки до опису фінансової довіри як об'єктивного явища нашої реальності.

Література

1. Алескерова, Ю. В. Теорія та методологія розвитку системи сільськогосподарського страхування: дис. ... доктора економ. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Алескерова Юлія Володимирівна. – Київ, 2015. – 483 с.
2. Дубина, М. В. Місце економічної довіри у системі класифікації видів довіри / М. В. Дубина // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту: Серія «Економіка і управління». – К.: ДЕДУТ, 2015. – Вип. 31. – С. 204-214.
3. Дубина, М. В. Міждисциплінарний підхід до визначення змісту категорії "довіра" / М. В. Дубина // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 1044-1047.
4. Єгоричева, С. Б. Роль інституту довіри у стабілізації банківської системи України [Електронний ресурс] / С. Б. Єгоричева // Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. – 2015. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4322/1/Egoricheva.pdf>.
5. Іжевський, П. Г. Фінанси: навчальний посібник / П. Г. Іжевський, О. В. Кошонько. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 373 с.
6. Ільчук, В. П. Інноваційно-інвестиційні системи залізничного транспорту: становлення та розвиток / В. П. Ільчук. – К.: Логос, 2004. – 381 с.

References

1. Aleskerova, Yu. V. (2015). Teoriia ta metodolohiia rozvytku systemy silskohospodarskoho strakhuvannia [Theory and methodology of agricultural insurance system development]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Dubyna, M. V. (2015). Mistse ekonomichnoi doviry u systemi klasyfikatsii vydiv doviry [The place of economic confidence in the system of trust types classification]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnolohichnoho universytetu transportu: Seriiia «Ekononika i upravlinnia» – Collection of scientific works of the State Economic-Technological University of Transport: Series "Economics and Management"*, 31, 204-214 [in Ukrainian].
3. Dubyna, M. V. (2015). Mizhdystyplinarnyi pidkhd do vyznachennia zmistu katehorii «dovira» [Interdisciplinary approach to determining the content of the category "trust"]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 2(17), 1044-1047 [in Ukrainian].
4. Yehorycheva, S. B. (2015). Rol instytutu doviry u stabilizatsii bankivskoi systemy Ukrainy [The role of the institute of trust in stabilizing the banking system of Ukraine]. *Proceedings from VI All-Ukrainian. Scientific-Practical conference: "Sotsialno-ekonomichni transformatsii v epokhu hlobalizatsii – Socio-economic transformations in the era of globalization"*. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4322/1/Egoricheva.pdf> [in Ukrainian].
5. Izhevskiy, P. H., Koshonko, O. V. (2013). *Finansy*

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

7. Отти, К. В. Институт доверия в системе современных экономических отношений / К. В. Отти, О. А. Орлова, О. Н. Сиваш // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова. – 2009. – № 2. – С. 452-453.

8. Степаненко, С. В. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології): монографія / С. В. Степаненко. – К. : КНЕУ, 2008. – 312 с.

9. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації: монографія. – К. : УБС НБУ, 2010. – 463 с.

10. Фінансова енциклопедія / О. П. Оролюк, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха, [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.

11. Dubyna, M. V. Essence of trust and its role in the development the economic relations of modern society / M. V. Dubyna, O. M. Kalchenko, E. V. Shyshkina // French Journal of Scientific and Educational Research: "Paris University Press". Paris, 2014. – № 2. (12). –Volume I. – P. 352-356.

[Finances]. Lviv: Mahnoliia 2006 [in Ukrainian].

6. Ilchuk, V. P. (2004). Innovatsiino-investytsiini systemy zaliznychnoho transportu: stanovlennia ta rozvytok [Innovation and investment systems of rail transport: formation and development]. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].

7. Otty, K. V., Orlova, O. A., Syvash, O. N. (2009). Institut doveriia v sisteme sovremennykh ekonomicheskikh otnoshenii [Institute of trust in the system of modern economic relations]. *Vestnik KHU im. N. A. Nekrasova – Bulletin of KSU im. NA Nekrasov*, 2, 452-453 [in Russian].

8. Stepanenko, S. V. (2008). Instytsionalnyi analiz ekonomichnykh system (problemy metodolohii) [Institutional analysis of economic systems (problems of methodology)]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

9. Filosofiia hroshei v epokhu finansovoi tsyvilizatsii [Philosophy of money in the era of financial civilization] (2010). Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].

10. Oroluk, O. P., Voronova, L. K., Zaverukha, I. B. et al. (2008). Finansova entsyklopediia [Financial Encyclopedia]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

11. Dubyna, M. V., Kalchenko, O. M., Shyshkina, E. V. (2014). Essence of trust and its role in the development the economic relations of modern society. *French Journal of Scientific and Educational Research*, 2(12), 1, 352-356 [in English].

Надійшла 17.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Шкарлет, С. М. Обґрунтування сутності категорії "фінансова довіра" / С. М.Шкарлет, М. В. Дубина // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 45-52.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 336.7:620.9

УДК 336.7:620.9

M. M. Zabashtanskyi, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
O. V. Abakumenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
P. O. Lukiashko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

М. М. Забаштанський, д. е. н., доцент,
О. В. Абакуменко, д. е. н., професор,
П. О. Лук'яшко, к. е. н., доцент

RETROSPECTIVE REVIEW OF FINANCIAL TOOLS USE BY PJSC "UKRHIDROENERGO"**РЕТРОСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПАТ "УКРГІДРОЕНЕРГО"**

Urgency of the research. Unsatisfactory state of the capacities of electrical power generation in Ukraine stipulates the need of grounding the financial tools of their renovations.

Target setting. Propositions elaboration concerning financing improvement of the energetic sector of Ukraine should be grounded on understanding of the existing peculiarities and problems as to their implementation.

Analysis of recent researches and publications. Problems of power generating industry development of Ukraine found their reflection in works of such scientists as: O. Bilotserkivskiy, N. Bolkvadze, A. Borysenko, A. Voyinov, V. Konashchuk, A. Mazurenko, Ye. Olesevych, O. Parkhomenko, S. Saukh, Ya. Sierikov, O. Stoyan, N. Shyryayeva and others.

Uninvestigated parts of general issue defining. Scientists pay a lot of attention to separate issues of electro energy complex functioning, herewith, the problems of financing for its modernization are mostly left out of sight.

The research objective. The article is focused on peculiarities and problems identification of using financial tools of PJSC "Ukrhydroenergo" – base of hydropower industry of Ukraine.

The statement of basic material. Data of financial statements of PJSC "Ukrhydroenergo" allow to indicate on the availability of some peculiarities of financial tools use by it. These features lay in considerable and quite controversial influence of the state as an owner on the process of financial tools creation of the enterprise.

Conclusions. Conducted analysis certifies the need for optimization of the existing practice of generating enterprises by using specific financial tools and involving financial resources from new sources.

Keywords: hydropower industry; power generating industry; financial tools.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-53-57

Urgency of the research. One of the most urgent problems of the Ukrainian power generating industry at the present moment is unsatisfactory state of the capacities of electrical energy generating. On the state level, this problem was recognized already in 2005 [1]. However, within last ten years, essential improvement of the generating capacities of Ukraine hasn't taken place. Domestic electrical energy complex is on the verge of collapse, herewith, that concerns both thermal and nuclear generating plants.

Target setting. Solving the problem of providing stability of power generating industry functioning is shifted to the plane of financial relations, since it directly depends on efficiency and operativeness of financial resources attracting required for modernization implementing.

Актуальність теми дослідження. Незадовільний стан потужностей з генерації електричної енергії в Україні обумовлює потребу обґрунтування інструментів фінансування процесу їх оновлення.

Постановка проблеми. Розробка пропозицій щодо вдосконалення фінансування енергетичного сектору України повинна ґрунтуватися на розумінні існуючих особливостей та проблем його здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку електроенергетики України знайшли своє відображення в працях таких вчених, як О. Білоцерківський, Н. Болквезде, А. Борисенко, А. Воїнов, В. Конашук, А. Мазуренко, Е. Олесевиц, О. Пархоменко, С. Саух, Я. Серіков, О. Стоян, Н. Ширяєва та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковці приділяють багато уваги окремим питанням функціонування електроенергетичного комплексу, при цьому проблеми фінансування його модернізації переважно залишаються поза увагою.

Постановка завдання. Стаття орієнтована на ідентифікацію особливостей та проблем використання фінансових інструментів ПАТ "Укргідроенерго" - основи гідроелектроенергетики України.

Виклад основного матеріалу. Дані фінансової звітності ПАТ „Укргідроенерго” дозволяють вказати на наявність деяких особливостей використання ним фінансових інструментів. Ці особливості полягають у значному і досить суперечливому впливі держави як власника на процес формування фінансових ресурсів підприємства.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує потребу оптимізації діючої практики фінансування генеруючих підприємств з використанням специфічних фінансових інструментів та залученням фінансових ресурсів із нових джерел.

Ключові слова: гідроенергетика; електроенергетика; фінансові інструменти.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Analysis of recent researches and publications. Problems of the development domestic power generating industry are reflected in the works of many domestic scholars. Scientific researches in this area are diverse and raise a wide range of problems. Number of researches is devoted to general tendencies of the industry development [2; 3], “green” energy [4-6], stock market of electro energy [7].

Uninvestigated parts of general matters defining. Unfortunately, the problem of financial support of generating potential development of Ukraine hasn't found on practice interest in wide scientific circles. Publications on the issues of financial tools modernization of electrical energy complex are left to be isolated and insufficiently deep [8].

The research objective. Of course, to cover within one article all definitive for electrical energy complex of Ukraine enterprises is not possible and unfeasible. It should be considered by segments – special attention is required by power generating segment and segment of electrical power transporting and allocation. Besides, in conditions of impossibility to consider within the frames of one article all power generating enterprises, a decision was made to divide them by specifics of production process. This research is focused on estimation of existing practice of financial tools using with the purpose of attracting financial resources by the enterprises of hydropower industry.

The statement of basic materials. Prevailing part of used generating capacities of Ukraine is concentrated at the disposal of seven companies: State Enterprise “National nuclear power generating company “Energoatom”, PJSC “Donbasenergo”, PJSC “DTEK Dniproenergo”, PJSC “DTEK Zakhidenergo”, PJSC “Ukrhydroenergo”, PJSC “Centerenergo” and LLC “DTEK Skhidenergo”, herewith, three of them belong to DTEK's energy complex. By the data of Antimonopoly Committee of Ukraine (AMKU) in 2013-2015, mentioned above structures created 93-95% of electrical power generation [9]. It is possible to estimate practice of using the financial tools by majority of the above mentioned enterprises on the base of their financial statements, which is published by the Agency on the development of stock market infrastructure of Ukraine (ADSMIU).

Property of the prevailing part of the capacities for electric power generation by electro power plants is concentrated by the state. Main indicators of financial tools using by PJSC “Ukrhydroenergo” are comprised in Table 1. Unfortunately, ADSMIU publishes financial statements of this enterprise only for the period starting from 2009.

Table 1

Indicators of financial tools using by PJSC “Ukrhydroenergo” for the activity financing in the period 2008-2016

Indicators	Years								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Balance as of the end of the year, UAH mln	3325	5513	9875	10365	12637	19785	21257	23199	25072
Pace increase of obligations volume, % until 2002	100,0	165,8	297,0	311,7	380,0	595,0	639,2	697,6	754,0
Equity in liabilities, %, including:	63,1	68,2	81,7	79,9	89,0	85,6	80,6	77,9	79,6
- charter capital, %	3,6	2,2	1,2	1,1	8,9	5,7	5,3	4,8	4,5
- undivided profit, %	26,4	18,9	9,7	10,1	29,7	47,0	44,1	44,5	48,7
- capital in surplus (other additional capital), %	33,1	47,1	70,9	68,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- additional capital, %	0,0	0,0	0,0	0,0	50,4	32,9	31,2	28,6	26,4
Targeted financing in a liability, %	12,0	1,0	2,2	4,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Bank credits in liability, %	16,4	11,3	5,0	5,3	5,1	3,4	6,5	8,4	8,3
Current obligations in liability (except credits and promissory notes), %	6,3	4,8	4,3	4,6	4,0	1,3	1,5	3,1	2,6
Average amount of borrowed capital, % yearly	-	6,5	5,7	2,4	118,3	0,3	0,3	0,3	5,4
Assets profitability by operational profit, %	-	19,5	10,4	3,4	8,1	8,4	5,7	9,6	13,2

Source: created on the basis of ADSMIU data [10]

By estimating mentioned above indicators, rapid growth of financial resources amount at the dis-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

posal of PJSC “Ukrhydroenergo” should be noted - 7,5 times within 8 years. Main tool used for increasing the amount of financial resources was surplus. This tool doesn't allow to depend on rapid receipt of financial resources to the enterprise's disposal — they will come only with depreciation of the surplus valued amount. It should be said that surplus estimated capital is not used for increasing the charter capital, which is in general characteristic for domestic power companies. Increase of the charter capital of hydropower enterprises, taking into consideration the statements, took place on account of the actual increase of financial resources in their disposal.

Within the period under investigation, essential changes in the structure of own capital of PJSC “Ukrhydroenergo” took place. If until 2012, the base of own capital in particular and the balance of this enterprise was made by the articles which reflect surplus amounts, than starting from 2013, the leading place is taken by undistributed profit created on account of permanently profitable activity. By the way, the fact of the activity profitability of hydropower enterprise reflects the priority of this enterprise for the state as the owner. Because of the political process, hydropower industry is of the most priority for Ukraine, which in its turn comprises separate decisions for support of its development, in particular adopting of comparatively high level of prices for the products of hydropower plants.

Understanding strategic and ecologic meaning of hydropower industry development, one should not forget about potential drawbacks of the stimulation method of pricing evaluation, which first of all lay in incentives decrease for economy and operational activity optimization. Urgency of this drawback for PJSC “Ukrhydroenergo” can be reflected as correlation between costs and profit. Ration between prime costs to the amount of net sales increased essentially from 32% in 2008 to 44% in 2016. The highest indicator was in 2011 — 78%. Ratio of the amounts of other operational costs to proceeds in general increased from 3% in 2008 to 27% in 2016. Herewith, catastrophic increases of profitability was not observed, which is stated by data of the table 1, and the level of the ratio of net profit to net proceeds which in 2008 made 38%, in 2011 — 23%, in 2016 — 27%. Defined data allow to admit low efficiency of the operational activity of PJSC “Ukrhydroenergo”, which was formed on the background of considerable state pricing support.

The second by importance group of financial tools for PJSC “Ukrhydroenergo” were, in first turn, bank credits, which mostly had long-term character. Until the end of 2016, their amount was higher UAH 2 billion. Besides, still almost UAH 1 billion or 3,8% of the liabilities amount were attracted on account of other long-term obligations.

Considering the composition of the company's obligations, it is not difficult to note the priority of hydro power industry development not only for domestic government, but for international community as well — considerable by the volumes resources are submitted not only by international financial institutions through intermediary and under the guarantees of the government on quite favorable conditions and for long terms, but by the governmental structures themselves. List of the creditors by financial obligations of PJSC “Ukrhydroenergo” within the whole period for which statements are available, was not long, but its content has been somewhat changed. Until 2014, state banks (Oshchadbank and Ukrgazbank) were related to that list. Actually, hydro-power enterprise for the whole period under investigation was in quite comfort “greenhouse” conditions and didn't have any need to enter open market of capital on competitive principles. Herewith, the latter conclusion concerns not only the creditors list, but used by the enterprise financial tools – within estimation period it didn't issue debt securities.

Favorable combination of the conditions of operational activity and status of the market of financial resources is reflected in correlation of the indicators of economic profitability of assets and average capital amount. Deviation of estimated cost of borrowed capital in 2012 was due to rapid increase of the ratio of financial costs amount to the volumes of borrowed capital. With sufficient level of reliability, to explain reason of episodic rapid increase of financial costs amount of the company to the level of UAH 2 billion on the base of available financial statements is not possible. We'd like only to notice, that in the same 2012, the amount of other financial incomes was as well deviant high (only UAH 100 less for the sum of financial costs), which give grounds to ignore both indicators by estimation of the borrowed resources amount.

The most short-term obligations as well were a notable source of the enterprise activity financing, though its part was considerable decreased for the period under investigation. Tendency to using im-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

mediate liabilities as a tool of financial activity is characteristic for domestic economy in general. Thus its manifestation in hydropower industry is logic.

The role of targeted financing with the purpose to form financial resources for PJSC "Ukrhydroenergo" for estimated period was considerable only in 2008 and 2011, in 2012 its amount decreased 16 times and constantly made UAH 28 million, which practically unnoticeable in general amount of liabilities.

Stable profitability of the company's activity allowed to the states regularly (except 2012) withdraw from its turnout considerable amount as dividends. General amount of dividend payments, conducted within 2008-2016 made nearly UAH 1266 million, which corresponds to average level of profitability for contributed by the owner capital for 26,1% per year. Actual payments deviated within the range from 0% in 2012 to 54,1% in 2009. In other words, the state, creating in general favorable conditions for the company's development and supporting attracting by it additional financial resources, at the same time withdrew considerable their volumes for own benefit. Total amount of withdraws for 2008-2016 in comparison with total amount of financial resources of the company made 5% (if to compare with the balance volume as of the end of 2016) or 38% (if as comparison to take currency of balance as of the end of 2008). In general, charter capital is the most expensive tool of financial resources attracting out of the number used by the enterprise.

Conclusions and perspectives of further research. Generalizing the peculiarities and tendencies of financial tools using by the enterprise of hydro- power industry, it is necessary to note the following. Firstly, the company feels the significant influence of political decisions of the government. Secondly, PJSC "Ukrhydroenergo" develops in quite preferential conditions of entering financial market and favorable conditions to conduct operational activity. The defining factor as to the attitude of the state and international community to the enterprise is ecologic stability of used by it technology. Thirdly, despite the need to support development and strategic character of PJSC "Ukrhydroenergo", Ukrainian state quite actively withdraws resources from its turnover as dividends.

The findings correspond to general inconsistency and lack of strategy in actions of the Ukrainian government, when the state from one side supports the development of more ecologically stable technologies of generating, and from the other side – cannot allow to itself to refuse from nuclear power, from one side – creates conditions for capital attracting in hydropower industry, and from the other – withdraws considerable volumes of funds from the turnover of relevant enterprise.

As a direction of overcoming of the above mentioned discrepancies is considered re-orientation for principally new sources of financial resources for electrical power enterprises and specific tools for their involving.

References

1. Enerhetychna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku [Energy strategy of Ukraine for the period up to 2030]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/8/f197393n9.zip> [in Ukrainian].
2. Voinov, A., Mazurenko, A., & Olesevich, E. (2014). Predictive assessment of the Ukrainian power industry fuel balance structure progress. *Pratsi Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Works of the Odessa Polytechnic University*, 2(44), 96-101 [in English].
3. Bilotserkivskiy, O., & Shyriaieva, N. (2015). Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku elektroenerhetyky Ukrainy [Current state and trends of the electricity industry Ukraine]. *Visnyk NTU „KhPI” – Bulletin of the National Technical University "KhPI"*, 26, 69-76 [in Ukrainian].
4. Malyarenko, V., Timchenko, S., & Yakovlev, A. (2011). Vozobnovliaemaia energetika Ukrainy sostoianie problemy razvitiia Renewable energy in Ukraine: state, problems development. *Svitlotekhnika ta elektroenerhetyka – Light engineering and power engineering*, 3, 63-66 [in Russian].
5. Sierikov, Y., & Parkhomenko, O. (2010).

Література

1. Энергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/8/f197393n9.zip>.
2. Voinov, A. P. Predictive assessment of the Ukrainian power industry fuel balance structure progress / A. P. Voinov, A. S. Mazurenko, E. K. Olesevich // Праці Одеського політехнічного університету. – 2014. – Вип. 2 (44). – С. 96-101.
3. Білоцерківський, О. Б. Сучасний стан і тенденції розвитку електроенергетики України / О. Б. Білоцерківський, Н. В. Ширяєва // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2015. - № 26. - С. 69-76.
4. Маляренко, В. А. Возобновляемая энергетика Украины: состояние, проблемы развития / В. А. Маляренко, С. П. Тимченко, А. И. Яковлев // Світлотехніка та електроенергетика. – 2011. – №3. – С. 63-66.
5. Серіков, Я. О. Вітроенергетика. Перспективи та проблеми розвитку / Я. О. Серіков, О. М. Пархоменко // Світлотехніка та електроенергетика. – 2010. – № 1. – С. 66-70.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Vitroenerhetyka. Perspektyvy ta problemy rozvytku [Windpower engineering. Prospects and problems of development]. *Svitlotekhnika ta elektroenerhetyka – Light engineering and power engineering*, 1, 66-70 [in Ukrainian].

6. Stoyan, O. (2014). Derzhavne rehulivannia rozvytku soniachnoi enerhetyky v Ukraini: vid teorii do praktyky [Modernization of state regulation of the development of solar energy in Ukraine]. *Naukovi pratsi. Seriya: Derzhavne upravlinnia – Scientific works. Series: Public Administration*, 237, 124-130 [in Ukrainian].

7. Bolkvadze, N. I. (2016). Birzhovi rynky elektroenerhii krain Skhidnoi Yevropy [Exchange markets for electricity in Eastern Europe]. *Candidate's thesis*. Ternopil: Ternopil National Economic University [in Ukrainian].

8. Konaschuk, V. L. (2011). Finansove zabezpechennia innovatsiinoi modernizatsii pidpriemstv elektroenerhetyky [Financial support of innovation modernization of electric power companies]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti – Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property*, 3, 43–48 [in Ukrainian].

9. Ofitsiyni veb-sait Antymonopolnoho komitetu Ukrainy [Official website of the Antimonopoly Committee of Ukraine]. (2015). *Prezentatsiia rezul'tativ kompleksnoho doslidzhennia rynkiv elektrychnoi enerhii ta enerhetychnoho vuhillia [Presentation of comprehensive market research of electric energy and steam coal]*. Retrieved from <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=119661&schema=main> [in Ukrainian].

10. Ofitsiyni veb-sait Ahentstva z rozvytku infrastruktury fondovoho rynku Ukrainy [The official site of Stock market infrastructure development agency of Ukraine]. (2017). *Emitenty [Emitents]*. Retrieved from <http://smida.gov.ua/db/emitent> [in Ukrainian].

6. Стоян О. Ю. Державне регулювання розвитку сонячної енергетики в Україні: від теорії до практики / О. Ю. Стоян // Наукові праці. Серія: Державне управління. – 2014. – Вип. 237. – С. 124-130.

7. Болквядзе, Н. І. Біржові ринки електроенергії країн Східної Європи: дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н.: спец. 08.00.02 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Н. І. Болквядзе. – Тернопіль, 2016. – 228 с.

8. Конащук, В. Л. Фінансове забезпечення інноваційної модернізації підприємств електроенергетики / В. Л. Конащук // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності = Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property : збірник наукових праць: у 3-х т. / ПДТУ. - Маріуполь, 2011. - Т. 3. - С. 43-48.

9. Презентація результатів комплексного дослідження ринків електричної енергії та енергетичного вугілля [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=119661&schema=main>.

10. Емітенти [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/emitent>.

Received for publication 24.11.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Zabashanskiy, M. M. Retrospective review of financial tools use by pjsc "Ukrhydroenergo" / M. M. Zabashanskiy, O. V. Abakumenko, P. O. Lukiashko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 53-57.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.025

UDC 336.025

Г. Т. Карчева, д. е. н.,
доцент,
С. Г. Хоружий, к. е. н.

G. T. Karcheva, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,
S. G. Khoruzhyi, Candidate of Economic
Sciences

**РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ ЗА
ФІНАНСОВИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ**

**REFORMING OF STATE REGULATION AND
SUPERVISION OF FINANCIAL INSTITUTIONS
IN UKRAINE**

Актуальність теми дослідження. Для створення стійкої фінансової системи важливим напрямом державної політики України є впровадження ефективної системи державного регулювання та нагляду за фінансовими установами.

Постановка проблеми. Складна ситуація в фінансовому секторі України, низька фінансова стійкість фінансових установ та висока чутливість до ризиків свідчать про необхідність реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють значну увагу механізмам державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг, а саме: О. Барановський, С. Барнес, В. Корнєєв, І. Крупка, В. Міщенко, С. Науменкова, Т. Смоєженко, К. Стирох, М. Тейлор, В. Федосов та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У той же час у роботах науковців не знайшли належного відображення обґрунтування ефективної інституційної моделі для України.

Постановка завдання. Дослідження існуючих в світі моделей державного регулювання та нагляду за фінансовими установами та обґрунтування ефективної інституційної моделі для України.

Виклад основного матеріалу. За результатами дослідження встановлено, що в умовах відкритого фінансового ринку існуюча в Україні модель не забезпечує ефективний нагляд за фінансовими установами. Проведений критичний аналіз існуючих моделей державного регулювання та нагляду за фінансовими установами дозволив виявити переваги та недоліки кожної з моделей та обґрунтувати доцільність реформування державного регулювання та нагляду.

Висновки. Запропоновано спосіб трансформації існуючої в Україні секторальної моделі в ефективну систему державного регулювання та нагляду за фінансовими установами шляхом поєднання моделі концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі з покладенням на Національний банк України повноважень щодо здійснення нагляду за системно важливими фінансовими установами на індивідуальній та консолідованій основі.

Ключові слова: ринок фінансових послуг; фінансові установи; державне регулювання та нагляд; компетентний орган; секторальна модель.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-58-61

Urgency of the research. Introduction of efficient system of state regulation and supervision of financial institutions is key direction of state policy of Ukraine for creating stable financial system.

Target setting. Difficult situation in financial sector of Ukraine, low financial stability of financial institutions and high sensitivity to risks tell about necessity of reforms in state regulation and supervision of financial institutions.

Actual scientific researches and issues analysis. Native and foreign scientists pay much attention to mechanisms of state regulation and supervision of financial services markets, including: O. Baranovsky, S. Barnes, V. Korneev, I. Krupka, V. Mischenko, S. Naumenkova, T. Smovzhenko, K. Styroch, M. Taylor, V. Fedosov, and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. At the same time existing scientific researches don't provide proper review of justification of efficient institutional model for Ukraine.

The research objective. Investigation of existing models of state regulation and supervision of financial institutions in the world and justification of efficient institutional model for Ukraine.

The statement of basic materials. The results of investigation show that in terms of open financial market existing in Ukraine model doesn't provide efficient supervision of financial institutions. Conducted critical analysis of existing models of state regulation and supervision of financial institutions helped to determine advantages and disadvantages of each model and justify the necessity of reforms in state regulation and supervision.

Conclusions. Is suggested the way of transformation of existing in Ukraine sectoral model into efficient system of state regulation and supervision of financial institutions by combining model of concentration of all monitoring functions in one monitoring institution with assignment of supervising responsibilities under systemically important financial institutions on individual and consolidated basis on National bank of Ukraine.

Keywords: financial services markets; financial institutions; state regulation and supervision; competent authority; sectoral model.

Актуальність теми дослідження. Для створення стійкої фінансової системи важливим напрямом державної політики України є впровадження ефективної системи державного регулювання та нагляду за фінансовими установами.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Постановка проблеми. Складна ситуація в фінансовому секторі України, низька фінансова стійкість фінансових установ та висока чутливість до ризиків свідчать про необхідність реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють значну увагу механізмам державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг, а саме: О. Барановський, С. Барнес, В. Корнеєв, І. Крупка, В. Міщенко, С. Науменкова, Т. Смовженко, К. Стирох, М. Тейлор, В. Федосов та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У той же час у роботах науковців не знайшли належного відображення обґрунтування ефективної інституційної моделі для України.

Постановка завдання. Дослідження існуючих в світі моделей державного регулювання та нагляду за фінансовими установами та обґрунтування ефективної інституціональної моделі для України.

Виклад основного матеріалу. В Україні сформована секторальна модель державного регулювання та нагляду за фінансовими установами. Кожний компетентний орган здійснює регулювання і нагляд за певним інституційним сектором (видом фінансових установ). Розвиток фінансового ринку в Україні та ситуація, що сьогодні склалася в фінансовій системі та інших секторах економіки, свідчать, що секторальна модель не була досить ефективною. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання вдосконалення інституційної моделі державного регулювання та нагляду за фінансовими установами. Про необхідність реформування свідчить і низьке значення для України індексу конкурентоспроможності WEF за складовою «Рівень розвитку фінансового ринку» [1] (Рис. 1).

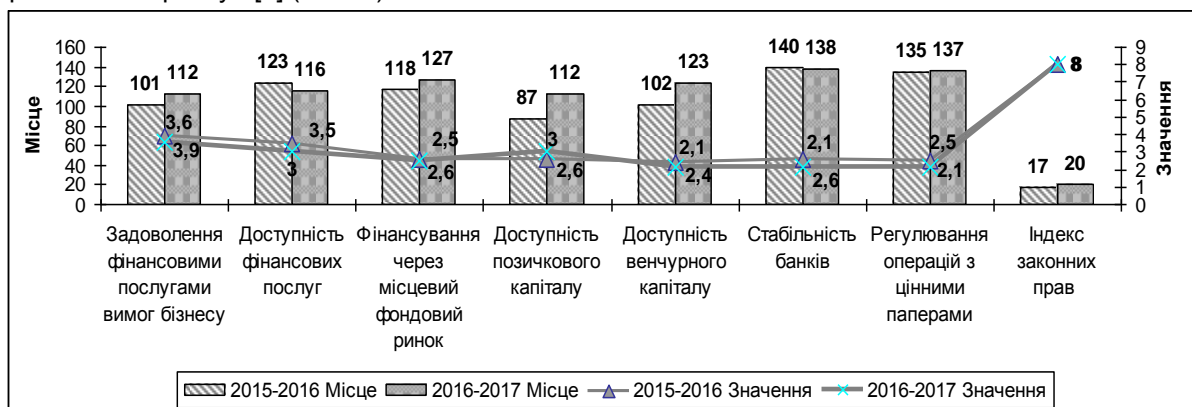

Рис. 1. Рейтинг WEF за складовою «Рівень розвитку фінансового ринку»

Джерело: розроблено за даними [1]

В умовах відкритого фінансового ринку секторальна модель не зможе забезпечити адекватний нагляд за фінансовими конгломератами і фінансовим ринком із секторально-розмитими кордонами. Користуючись різними умовами регулювання та оподаткування фінансові установи можуть використовувати регуляторний і податковий арбітраж. Все це обумовлює необхідність заміни секторального регулювання і нагляду іншими моделями із посиленням пруденційного нагляду [2] та концентрацією регулятивних і наглядових повноважень.

Обрання ефективної форми організації компетентного органу регулювання і нагляду за діяльністю фінансових установ та встановлення розподілу функцій між компетентними органами вирішується державою самостійно з урахуванням позитивного міжнародного досвіду.

Класифікацію існуючих в країнах форм (способів, моделей) організації державного регулювання і нагляду за діяльністю фінансових установ [3] можливо узагальнити за наступними трьома моделями:

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

- секторальна модель, яка полягає в існуванні в країнах певних органів, що здійснюють нагляд за діяльністю окремих секторів - банківського, страхового ринку, ринку цінних паперів тощо (Греція, Іспанія, Італія, Люксембург, Кіпр, Литва, Португалія, Словенія, Франція);
- модель концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі, відокремленому від центрального банку (Німеччина, Фінляндія, Швеція, Швейцарія, Польща, Естонія, Бельгія, Румунія, Болгарія, Австрія, Казахстан і т. д.);
- модель поділу повноважень щодо нагляду за ринком та щодо пруденційного нагляду, або функціонально-орієнтована модель "Twin Peaks" (Велика Британія, Нідерланди).

За результатами дослідження існуючої в європейських країнах практики розподілу повноважень у сфері державного регулювання та нагляду за фінансовими установами на основі наведених вище моделей [4] доцільно констатувати, що жодна модель не буде ефективною, якщо її не адаптувати до реалій країни.

Проблема створення принципово нової моделі нагляду та контролю за діяльністю фінансових установ в Україні обговорюється з 2000 року. Нижче розглянуто п'ять можливих варіантів трансформації існуючої в Україні секторальної моделі регулювання та нагляду за фінансовими установами та ринками фінансових послуг.

1. *Перший варіант трансформації* – посилення або перерозподіл відповідальності компетентних органів за певними секторами, що засновано на секторальній моделі нагляду. Такий спосіб трансформації не може привезти до зростання ефективності регулювання і нагляду, оскільки залишаються базові недоліки секторальної моделі, про які зазначено вище..

2. *Другим варіантом трансформації*, відповідно до моделі концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі, може бути передача Національному банку України (НБУ) всіх повноважень з регулювання та нагляду за всіма фінансовими установами та ринками фінансових послуг. Для такого варіанту існує небезпека створення регуляторної монополії у поєднанні із виконанням функцій оператора ринку. Проблемою стане ймовірність стагнації розвитку небанківських фінансових установ.

3. *Третім варіантом трансформації* міг би стати варіант передачі всіх повноважень з регулювання та нагляду загалом за всіма ринками фінансових послуг одному новому компетентному органу, відокремлення банківського нагляду від НБУ. Зазначений варіант також може бути не ефективним, оскільки потребуватиме значного часу на підготовчу методологічну і організаційну роботу і вимагати суттєвих ресурсів для його реалізації.

4. *За четвертим варіантом трансформації* можливо також застосувати модель поділу повноважень щодо нагляду та регулювання. При цьому повноваження передаються двом окремим органам – наглядовому та регулятивному органу. Цей шлях потребує суттєвих ресурсів для його реалізації та значного часу на створення двох нових органів.

5. Враховуючи об'єктивні фактори і національні реалії, можливо також замість існуючої секторальної моделі запропонувати *п'ятий варіант трансформації* шляхом поєднання моделей концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі із частковим застосуванням функціонально-орієнтованого поділу повноважень із НБУ щодо пруденційного нагляду та регулювання. Зауважимо, що останнім часом у світі все більшого значення набуває контроль за поведінкою фінансових установ по відношенню до клієнта [6].

Для реалізації зазначеного вище варіанту трансформації доцільно створити окремий єдиний орган нагляду, який забезпечує нагляд на індивідуальній і консолідованій основі за діяльністю щодо надання фінансових послуг. Такому наглядовому органу передаються повноваження Національного банку щодо нагляду і контролю за несистемними банками, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо нагляду за ринком цінних паперів та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Єдиний орган нагляду покликаний також здійснювати контроль за поведінкою фінансових установ на ринку. Його діяльність буде спрямована на забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг.

За Національним банком залишається функція нагляду за системно важливими фінансовими установами на індивідуальній та консолідованій основі, макропруденційний нагляд та функція

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

методологія регулювання та нагляду за фінансовими установами та фінансовим ринком. Така трансформація не потребуватиме значних фінансових витрат та часу.

Запропонована модель забезпечення регулювання і нагляду єдиним органом нагляду у тісній взаємодії з центральним банком є адаптацією взаємодії BaFin з Deutsche Bundesbank в Німеччині, а також моделі взаємодії Financial Conduct Authority та Prudential Regulation Authority у Великій Британії. Така модель має ряд переваг, а саме: усувається можливість використання регуляторного арбітражу та невиправданих бар'єрів для розвитку ринків фінансових послуг; прискорюється процес підготовки та запровадження адекватних заходів щодо регулювання і нагляду, оскільки забезпечується одночасний моніторинг всіх ринків фінансових послуг; дозволяє єдиному наглядовому органу впровадити оперативний і ефективний контроль в умовах розмивання кордонів між різними ринками фінансових послуг, а також дозволить ефективно забезпечити транснаціональний нагляд у рамках міжнародної взаємодії; централізація нагляду сприятиме скороченню витрат на утримання апарату управління та дозволить зменшити небезпеку втрати (поширення) конфіденційної інформації.

Висновки. Існуюча в Україні секторальна модель не спроможна забезпечити ефективний нагляд за фінансовими установами та ринком фінансових послуг. Обґрунтована доцільність впровадження в Україні моделі концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі із застосуванням часткового функціонально-орієнтованого поділу повноважень щодо пруденційного нагляду з Національним банком України.

Література

1. The Global Competitiveness Report 2016–2017, World Economic Forum. [Electronic resource] – Access mode: <https://www.weforum.org/reports>.
2. Institutional Structures of Financial Sector Supervision, Their Drivers and Emerging Benchmark Models [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://blogs.worldbank.org/allaboutfinance/files/allaboutfinance/institutional_structures.pdf.
3. Науменкова, С. В. Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : навч. посіб. [Електронний ресурс] / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К. : УБС НБУ. – 2010. – 170 с. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70699>.
4. Хоружий, С. Г. Розподіл регуляторних і наглядових функцій на фінансовому ринку: європейський досвід та рекомендації для України. [Електронний ресурс] / С. Г. Хоружий. – К. : ОФЕА. – 2016. – 28 с. – Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/FEAO_Rozpodil_funktsiy_na_finrynky.pdf.
5. Macroprudential instruments and frameworks: a stocktaking of issues and experiences, CGFS Papers No 38, May 2010, [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.bis.org/publ/cgfs38.pdf>.
6. Карчева, Г. Т. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України в умовах макроекономічної нестабільності / Г. Т. Карчева // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 21, Вип. 5. – С. 146-150.

References

1. The Global Competitiveness Report 2016–2017, World Economic Forum. (n.d.). www.weforum.org. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports> [in English].
2. Institutional Structures of Financial Sector Supervision, Their Drivers and Emerging Benchmark Models (n.d.). blogs.worldbank.org. Retrieved from http://blogs.worldbank.org/allaboutfinance/files/allaboutfinance/institutional_structures.pdf [in English].
3. Naumenkova, S. V. & Mishchenko, V. I. (2010). *Systemy rehulivannia rynkiv finansovykh posluh zarubizhnykh krain [System of regulation of financial services markets of foreign countries]*. Kyiv: Universytet bankivskoi spravy NBU. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70699> [in Ukrainian]
4. Khoruzhyi S. G. (2016). *Rozpodil rehuliatorynykh i nahliadovykh funktsii na finansovomu rynku: yevropeyskyi dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy [Distribution of Regulatory and Supervisory Functions in the financial market: European experience and recommendations for Ukraine]*. Kyiv: OFEA. Retrieved from https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/FEAO_Rozpodil_funktsiy_na_finrynky.pdf [in Ukrainian].
5. Macroprudential instruments and frameworks: a stocktaking of issues and experiences. (2010). *CGFS Papers, 38*. Retrieved from <http://www.bis.org/publ/cgfs38.pdf> [in English].
6. Karcheva, H. T. (2016). Problemy zabezpechennya finansovoyi stiykosti bankivskoyi systemy Ukrayiny v uslovyakh makroekonomichnoyi nestabilnosti [Problems of providing financial stability of the banking system of Ukraine in the conditions of macroeconomic instability]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. "Ekonomika" – Bulletin of Odessa National University. "Economy", 21(5), 146-149* [in Ukrainian].

Надійшла 12.10.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Карчева, Г. Т. Реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами в Україні / Г. Т. Карчева, С. Г. Хоружий // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12), ч. 2. – С. 58-61.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 336.71

УДК 336.71

E. I. Maslennikov, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
I. A. Lomachynska, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
N. V. Bychkova, Candidate of Economic Sciences

Є. І. Масленніков, д. е. н., доцент,
І. А. Ломачинська, к. е. н., доцент,
Н. В. Бичкова, к. е. н.

ENSURING STABILITY OF UKRAINIAN BANKING SYSTEM IN CONTEXT OF INSTITUTIONAL TRANSFORMATION**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Urgency of the research. The stability of banks determines the competitiveness of the economy, therefore the issue of optimizing the institutional structure of the Ukrainian banking system, including a result of the foreign capital expansion, is important.

Target setting. Since 2005 in the banking system of Ukraine the share of foreign banking capital has increased significantly, whose impact on the economy is not unambiguous. In turn, the institutional transformations of the banking sector directly affect the capitalization of the banking system and the financial support of national economy.

Actual scientific researches and issues analysis. The analysis of the stability of the banking sector is devoted to the works of such researchers: F. Allen, D. Diamond, O. Dzyublyuk, H. Minsky, I. Lyuty, K. Pavlyuk, L. Pylypenko, T. Smovzhenko, O. Vladymyr and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The problem of identifying the mechanisms and instruments for restoration and ensuring the stability of the national Ukrainian banking system requires further elaboration based on empirical research.

The research objective. Evaluation of the impact of institutional reforms of the Ukrainian banking system on its stability, identification the mechanisms to ensure its sustainability and competitiveness.

The statement of basic materials. Based on the sample of data the influence of structural changes of the banking system on its sustainability was analysed. The indicator of the regulatory capital was used as a proxy for financial sustainability of the banking system.

Conclusions. The increasing the number of banks with foreign capital has a positive effect on the adequacy of regulatory capital of the banking system, the increasing the number of banks with national capital is negative. This suggests when performing the certain conditions expansion of foreign banks can be used as a tool for ensuring stability and efficiency of the banking system.

Keywords: banking institutions; expansion of foreign capital; stability of the banking system of Ukraine.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-62-70

Target setting. By 1 January, 2015 for all the years of independence in Ukraine there had been liquidated 32 commercial banks and there were also 68 which in the process of liquidation and 5 ones

Актуальність теми дослідження. Стабільність банків визначає конкурентоспроможність економічної системи, тому питання щодо оптимізації інституціональної структури банківської системи України, у тому числі в результаті експансії іноземного капіталу, є важливим.

Постановка проблеми. З 2005 р. в банківській системі України значно підвищилася частка іноземного капіталу, вплив якого на економіку є не однозначним. В свою чергу інституційні трансформації банківського сектору впливають на фінансове забезпечення національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу стабільності банківського сектору присвячені праці таких науковців: Ф. Аллена, О. Владимира Д. Даймонда, О. Дзюблюка, Х. Мінски, І. Лютого, К. Павлюка, Л. Пилипенка, Т. Сможенка та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проблема визначення механізмів та інструментів відновлення і забезпечення стабільності національної банківської системи України потребують подальшого доопрацювання на основі емпіричних досліджень.

Постановка завдання. Оцінка впливу інституційних перетворень української банківської системи на її стабільність, визначення механізмів забезпечення її стійкості та конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. На основі вибірки даних проаналізовано вплив структурних змін в банківській системі на її стабільність. В якості проксі змінної оцінки фінансової стійкості банківської системи використано показник регуляторного капіталу.

Висновки. Збільшення кількості банків із іноземним капіталом позитивно впливає на адекватність регулятивного капіталу банківської системи, збільшення кількості банків з національним капіталом негативно. Це свідчить про те, що збільшення кількості банків з іноземним капіталом при виконанні ряду умов є інструментом для забезпечення стабільності та ефективності банківської системи.

Ключові слова: банківські установи; експансія іноземного капіталу; стабільність банківської системи України.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

which a temporary administration is introduced in. At the same time for only 2014 – 2015 years 63 commercial banks stopped their activities. The number of commercial banks by 1 January 2016 had reduced to 117 (by 1.01.2009 it was 184, by 01.01.2014 – 180), 41 of which were with foreign capital (including 17 – with 100% foreign capital). By 7 January, 2016 the number of operating commercial banks had amounted to 102. As a result of liquidation of insolvent commercial banks from the Deposit Guarantee Fund of Individuals (DGFI) 65.9 billion UAH were paid to affected investors for all the years of independence, of which 54 billion UAH were paid for 2014-2015. [1]

In the context of these data ensuring sustainable development of the Ukrainian banking system is especially actual since firstly commercial banks dominate in the national financial system, which means that its operation determines primarily the stability of banking institutions and, secondly, the stability of the banking system determines the dynamics of socio-economic development of the country as a whole.

Actual scientific researches and issues analysis. Various aspects of development of the Ukrainian banking system and ensuring its sustainability are researched in a number of scientific studies. Significant contribution to the study of this problem was made by such foreign economists as F. Allen, D. Diamond, K.-Dzh. Lindgren, F. Mishkin, H. Minsky, J. Tobin, J. Fischer, M. Friedman, L. Schumacher and others.

A number of scientist of the country pay attention to the conceptual osnovy of formation and development of the banking system (A. Galchinskiy, L. Gritsenko, O. Dzyublyuk, A. Yepifanov, I. Ivasiv, V. Mishchenko, A. Frost, J. Salo, S. Tsyganov, S. Yuri, etc.). Other authors devote more attention in their work to improvement of methodical aspects of analysis and estimate of the stability of the Ukrainian banking system. (I. Dyakonov, A. Klimova, L. Klyusko., A. Kuznetsova, A. Litvinyuk, S. Smerichevsky etc.). There is also a sufficient number of basic works devoted to the maintenance of financial stability of banking institutions and the banking system of Ukraine, including in conditions of instability (A. Baranovskiy, J. Dougan, V. Geyts, V. Zinchenko, V. Kovalenko, A. Kolodezev, V. Krotyuk, A. Lubich, I. Lyuty, L. Primostka, M. Savluk, R. Tyrkalo, etc.). It should be noted that the works of these authors deeply reveal theoretical and practical aspects of the evolution and development of modern banking systems, ensuring their sustainability.

At the same time, the problem of ensuring stability of the Ukrainian banking system in the context of present-day conditions of its operation requires further investigation. The matter of finding tools and mechanisms to restore stability and competitiveness of the domestic banking system as a basis for sustainable growth of the Ukrainian economy requires a special attention. It is especially urgent in the context of liberalization of the banking system and the active expansion of foreign capital in the banking sector.

Such foreign researchers as G. Caprio, P. Honohan [2] have revealed a positive correlation between the presence of foreign banks and the financial stability of the banking system in general on the grounds of the comprehensive empirical studies.

D. Mathieson, J. Roldos [3] claim that foreign banking institutions are a source of stable credit resources, contribute to the stability of the banking system of the host country.

Claessens et al. [4] noted some positive effects of entry of foreign banks in the banking system the domestic banking market, such as credit growth and the population and legal entities in underdeveloped financial markets, stimulate the contests with banks and domestic banks helps in the reduction of costs, diversification of financial services, to weaken the influence of the banking crisis in the country due to the presence of more sources which make it possible to attract funds from international markets.

The presence of foreign capital in the domestic banking market and its impact on the economy of Ukraine arouse an active discussion among the Ukrainian scientists for a long time. While studying the motives and risks of foreign capital in the banking market of Ukraine, the positive and negative consequences for the economy, a number of Ukrainian scientists (O. O. Dzyublyuk [5] etc.) recognize the positive role of foreign banks to increase capitalization of the banking system in the period of economic growth, but warned against the high risks in a period of instability in the financial system. In addition, V. Pavlyuk [6] etc. note that the foreign banking capital contributes to improving the efficiency

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

of Ukrainian banks, attraction of advanced technologies in the banking sector and extending the range of financial services.

S. Smovzhenko, O. Duhov, O. Kireev [7] suggested limiting the influx and operation of foreign Bank capital in Ukraine and argued that liberalization can bring positive effects only after improving the competitiveness of the banking system of Ukraine. that the benefits of foreign capital in the banking system and to prevent the manifestation of threats of financial security determined by the balanced state policy in the context of creating enabling environment and specific regulatory measures for the banking activities.

On the basis of the results of research of influence of foreign capital on the financial security of the state L. Pilipenko proves that the benefits of foreign capital in the banking system and preventing the manifestation of threats to financial security are determined by the balanced state policy in the context of creating favourable conditions and specific regulatory measures for the banking activities [8].

At the beginning of the liberalization of financial markets of the countries of Central and Eastern Europe, the IMF convinced that the presence of foreign banks has a positive effect on transition economies, at the same time, the IMF experts recognize that the presence of foreign banks can create additional problems for the host countries. At the present stage the restriction on the access of foreign capital on the domestic banking market in varying degrees is present in more than 100 countries.

The research objective. The purpose of this work is an analysis of the impact of the institutional transformation of the Ukrainian banking system in terms of expansion of foreign bank capital on its stability on its stability, explanation of mechanisms of rise in its sustainability and competitiveness in the context of the current conditions of functioning.

The statement of basic materials. By 1 January, 2016, the total assets of the Ukrainian banking system had amounted to 1.2544 trillion UAH, which correspond to US \$ 52.3 billion at the rate of NBU. For comparison, assets of commercial banks had amounted to 926.1 billion UAH or \$ 121.8 billion by 1 January, 2009, and 1.2781 trillion UAH or US \$ 159.9 billion by 01 January, 2014 [1]. Return on assets of solvent banking institutions on the results of 2014 amounted to -5.46%, return on equity was 51.9%, according to the results of 2015, they were respectively -5.46% and -51.91%. And they were the worst performance of the banking system for the years of independence. For comparison, the return on assets on results of the crisis of 2009 was – -4.38%, return on equity was -32.52% [1]. Term funds involved by economic entities and individuals by 01 January, 2016 had decreased to 377.7 billion UAH (that was US \$ 15.7 billion), while by 1 January, 2009 they amounted 248.5 billion UAH (that was US \$ 32.3 billion), and by 01 January, 2014 they were 455.5 billion UAH (that was US \$ 57 billion) [1]. Loans to commercial banks by 01 January, 2016, reached 965.1 billion UAH or \$ 40.2 billion at the current rate. Accordingly, by 1 January, 2009, the loans accounted 792.2 billion UAH or US \$ 102.9 billion, by 01 January, 2014 – 911.4 billion UAH or US \$ 114.0 billion. It should also be noted that the growth rates of public lending for the period of 2002-2010 on average, significantly overdraw the growth rate of lending to business (Fig. 1), which did not contribute to the growth of investment activity of domestic enterprises, as well as provoked unsecured increase in household income. At the same time the share of overdue credit indebtedness was 2.3% of the total by 1 January, 2009, it was 7.7% by 01 January, 2014, and it was 22,1% by 01 January, 2016 [1]. Taking into account that that the level of lending to the economy by 01 January, 2016 totaled 57% of GDP, the growth of overdue debt had a strong negative impact on financial stability as the economy on the whole as for each business entity.

Due to the deteriorating quality of loan portfolios of commercial banks in Ukraine had to bear enormous expenses to formation of working balances for overdue payment, and this in turn had a negative impact on the dynamics of the norm of regulatory capital (H2) which is one of the key indicators of solvency and financial stability of the banking system (Fig. 2).

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

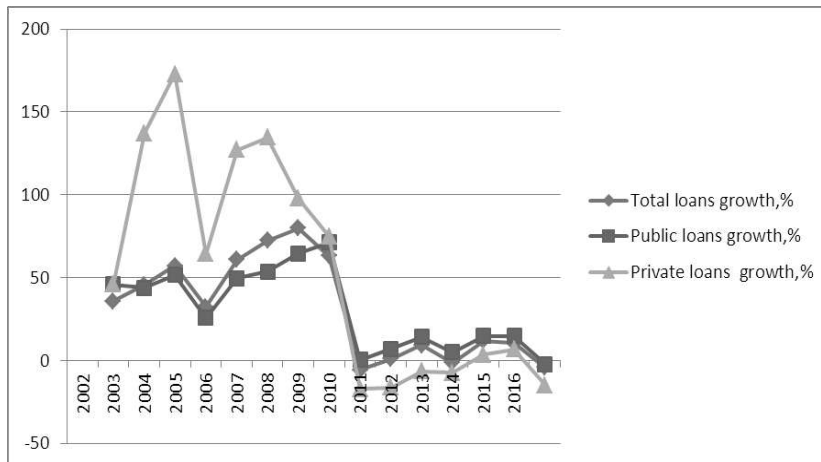

Fig. 1. Dynamics of Lending in Ukraine
 Source: created on the basis of [1]

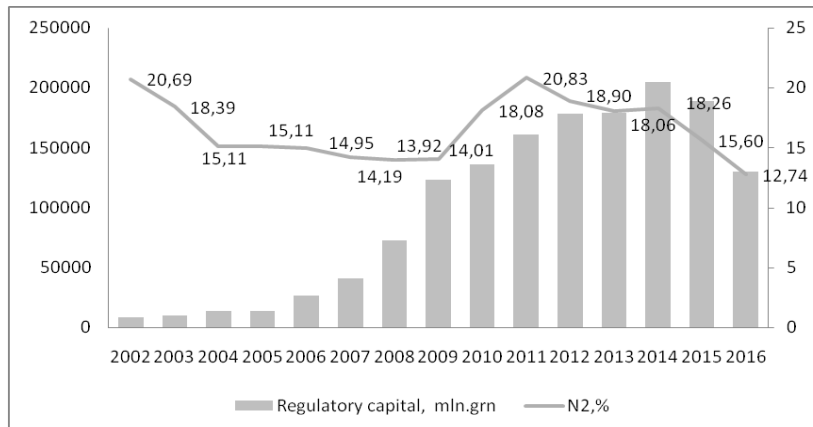

Fig. 2. Dynamics of standard regulatory capital N2 and volume of regulatory capital for the period of 2002-2016 (for the beginning of the year)
 Source: created on the basis of [1]

The structural changes associated with the outflow of foreign bank capital and purposeful actions of the NBU on elimination of small insolvent banks with national capital can be called one of the main reasons of reducing capitalization level of the banking system (Fig. 3).

To assess the degree of influence of the above mentioned factors on the activities of the state of the Ukrainian banking system's financial stability a five-factor econometric model of the following form was built:

$$\begin{aligned}
 \ln RCap_t = & \alpha + \beta_1 Ukrbanks_t + \\
 & + \beta_2 Forbanks_t + \beta_3 shareforb_t + \beta_4 totalb_t + \beta_5 forban100_t + \varepsilon_t
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

in which *RCap* (regulatory capital) – natural logarithm of the amount of regulatory capital, units; *Ukrbanks* (Ukrainian banks) – the number of banks with the Ukrainian capital, units; *Forbanks* (foreign banks) – the number of banks with a share of foreign capital, including banks with 100% capital, units; *shareforb* (the share of foreign banks) – the share of foreign capital in the authorized capital of banks, %; *totalb* (total banks) – the total number of operating banks which have NBU license, units; *forban100* (banks with 100% foreign capital) – the number of banks with 100% foreign capital, units; α – free

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

term, which reflects the impact of the variables which are not included in the analysis; $\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$ – the unknown coefficients of the model; t – temporary variable; ε_t – the standard error.

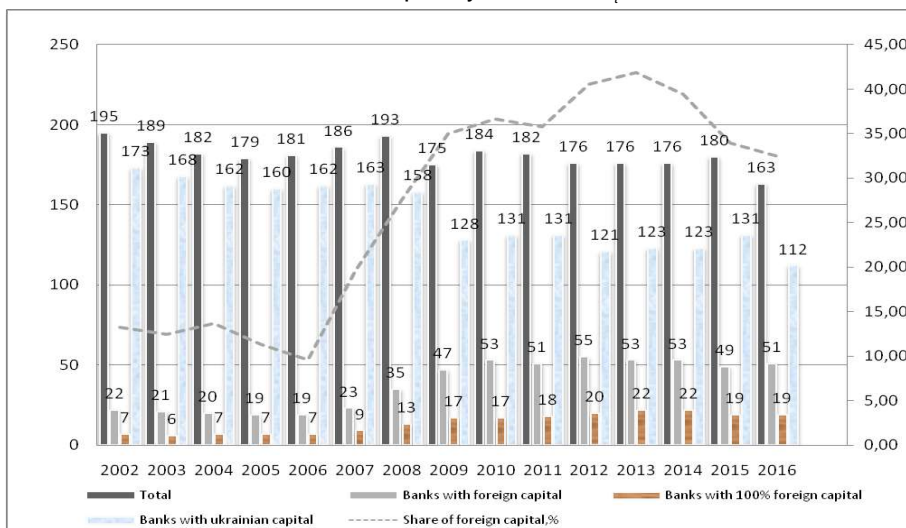

Fig. 3. The institutional structure of the Ukrainian banking system

Source: created on the basis of [1]

Logarifmization of the dependent variable was carried out in order to improve normality of distribution of residuals, and minimization of standard errors in the model which are measured in different units.

The data includes 52 observation, the period of analysis consists from quarterly data from 2004 to 2016. Descriptive statistics of the model variables is available in the Table 1.

Table 1

Descriptive statistics

Variable	Min	Max	Mean	Median	Stand.dev
ukrbanks	60	142	124,22	130	18,21
forbanks	18	56	42,94	49	12,27
shareforb	10	56	32,41	35	10,82
totalb	100	187	167,16	175	19,16
forban100	6	23	16,510	18	4,88

Source: created by the authors

On the basis of use *Ordinary least square (1OLS)* and software *gretl 1.9.6* the following estimates of regression coefficients were obtained (Tab. 2). It should be noted that because of the high correlation between the stated variables, the model (1) is represented in 4 specifications with calculation of inflation coefficient factors.

The findings and statistical indicators of coefficients indicate a sufficient level of quality of the received estimates: the selected set of variables can explain 77-95% the variation of the dependent variable. Evaluation of multicollinearity is acceptable provided that it is lack for values of VIF <10,0 i.e. the received estimates can be considered reliable.

Thus, other things being equal it can be argued that the increase in number of banks with foreign capital has a positive effect on the adequacy of regulatory capital of the banking system, and the increase in number of banks with national capital has a negative impact on the financial stability of the banking sector. It should also be noted that a statistically significant positive influence on the increase in number of banks with 100% foreign capital.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Table 2

Coefficients (1) and statistical estimates

const	9,6359 (37,55) ***	7,528 (10,81) ***	7,053 (13,81) ***	9,02102 (25,38) ***
forbanks	0,0645 (26,191) ***			
ukrbanks	-0,0086 (-5,199) ***	0,0098 (2,323) **		-0,0032 (-1,463)
shareforb		0,0797 (11,20) ***	0,0705*** (14,08)	
totalb			0,01194 (4,222) ***	
forban100				0,1648*** (19,76)
VIF*	1,071	1,161	1,003	1,163
R- square	0,946	0,771	0,814	0,9094
F(2,48)	419,54	80,817	105,21	240,99
DWstat	0,58	0,29	0,28	0,71

VIF- variance inflation factor, *** denotes significant at 1%, ** at 5%

Source: created by the authors

Taking into account the retrospective base of the obtained dependencies the obtained positive correlation between the increase in the number of foreign banks and the increase in the level of capitalization of the banking system in the period of active expansion of foreign capital in Ukraine is considered as natural. It is natural that the consequences of a crisis of 2007-2008., socio-political and financial-economic instability in 2014-2016 unfavourably affected the solvency of the population and companies. Besides the toughening of requirements of the Basel Committee upon capital adequacy of European banks led to the fact that some assets of the foreign banks was derived from Ukraine. However, it should be noted that under the condition when decreasing in the number of banks with foreign capital to 8 banks for the period 01st January, 2014 – 1st January, 2016 years, the share of foreign capital in the authorized capital of banks increased from 34% to 43.3% and continues to grow (by 7th January, 2016 – 54.7%).

Thus, it can be noted that the capital increase and the credit support from the side of parent holding groups indicates the strategic interest of foreign banks in the Ukrainian banking market. Besides, the devaluation of the national currency, numerous bankruptcies and uncertainty of people in the reliability of the Ukrainian banks for the past two years have not only led to an outflow of deposits from the banking system, but also to a redistribution of deposits in favor of financial institutions with a European property. These factors generally confirm the positive effect of the presence of foreign bank capital in Ukraine.

Conclusions. Analysis of the rate of reduction in the number of the banks with Ukrainian capital indicates the policy of active cleaning the national banking system from insolvent, smaller commercial banks. During the period from 1st January 2014 till 01st January, 2016 the number of banks with Ukrainian capital was reduced from 112 to 76 units, and by 07th January, 2016 amounts to 63 banks. So significant an impact on this reduction of the volume and the adequacy of regulatory capital is also considered logical. However, in our opinion, it was just that the activity of the banks with national capital was the factor contributing to the reaction of the national banking system instability to the global financial market.

Analysis of the features of most banks with Ukrainian capital indicates a problem of excessive insider lending. The practice of hidden credit of individuals associated with the ultimate owners and managers of banks is typical for the majority of Ukrainian financial-industrial groups, which develop their main non-banking business for the money of investors. At the same time if the borrower-insider is in financial difficulties, the bank extends the terms of repayment of credits or refinances debt as long as the borrower will need. This may be accompanied by the provision of new mortgages and securities

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

for a bank, the real value of which tends to zero. Among the examples of failed banks with excess levels of insider lending there are such large players as VAB-Bank, "Financial initiative" and "Finance and Credit".

In this context, even the NBU has introduced a new standard (replacing the unrepresentative standard of maximum size of loans and guarantees granted to one insider) from 06 August, 2015 – the maximum amount of credit risk on transactions with related persons (no more than 25%). And until the commercial banks came up with ways of concealing such operations, the dynamics of the standard was very revealing: from 63.72% by 12 January, 2015 to 22% by 7 January, 2016. However, even judging by the current estimates of the NBU, the level of lending to related persons in the whole system is more than 35%, exceeding a utmost value of 10 percentage points. Banks that do not reduce the rate, also leave the market in three years.

So, we can corroborate the extremely negative dynamics of the main indicators of development of the Ukrainian banking system. This is a consequence of the accumulated macroeconomic imbalances, deficiencies in the legal system of regulation of the relations between commercial banks and consumers of banking services, the low level of capitalization of the banking institutions, irrational structure of assets and liabilities of the banking system, the lack of transparency and the low efficiency of their activities, the lack of competition, the presence of system risk, imperfect control and monitoring systems, low levels of corporate governance, the lack of high-quality anti-crisis strategy in development of the banking and financial sector, corruption and unfair competition, etc. Another important factor is the political and social instability.

In this connection, it is actual to improve the quality control of the national banking system, including in the context of the Comprehensive Program of development of the Ukrainian financial sector until 2020 in order to ensure the financial stability of the national economy of Ukraine [9]. This involves the following activities:

- To tighten up the control of minimum standards of equity capital of commercial banks and the adequacy of its assets. By 1 January, 2016, the adequacy of regulatory capital of the Ukrainian banking system (N2) averaged 8,92% [1], which is less than the boundary values of the NBU. Operation of inefficient banking institutions with low capital leads to an increase in costs (as a result of losses), the risks of banking activities. In this regard, it is necessary to increase the capitalization of both individual banks and the banking system as a whole, the further closure of inefficient financial institutions, optimizing and improving the quality of the structure of assets (assets of unsound banks should be only transferred to large healthy banks). Besides limitation is deposit concentration and credit crunch to insiders (owners, managers, employees) is important.

- The introduction of a system for monitoring the quality of risk management with the assistance, first of all, rating the quality of a board of directors, a senior management, employees, the quality of risk measurement and monitoring for them, the adequacy of restrictions on transactions related to high risk; the introduction of the "stress test" system, as well as the development of new appropriate regulatory requirements, the system of stimulating factors to optimize the credit portfolio of banks with their reorientation, primarily to finance the real production sector.

- Increase in the quality (completeness and transparency) information. This involves improving the standards of accounting and financial reporting, the introduction of internationally accepted disclosure standards, corporate reporting on banking, promotion to independent objective ratings, modernization of banking risks insurance.

- Expansion of access of foreign banks. Based on the analysis [10] it is revealed that the expansion of foreign bank capital in Ukraine had a positive impact on the Ukrainian economy in general. But it is just negative that this capital is used for short-term speculative transactions, stimulating demand for imported goods. Therefore, in order to attract foreign bank capital, which will increase the capitalization of the Ukrainian banking sector, the level of asset diversification, its investment activity in the real sector of the economy, competition and quality, a variety of banking products, it is important to create favorable conditions for the expansion of bank capital, first of all, the major European, American, Asian banking groups, reduction of currency risks and stabilization of the national currency, the improvement of the regulatory activity of the national bank, making favorable long-term prospects

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

for the development of the real production sector, reduce corruption and increase in the effectiveness of enforcement.

- Improvement of control, which implies deoffshorization of financial flows, reduction of the shadow economy, choice of the optimal level and methods to limit the movement of capital (on the one hand, a strict control is blocking the inflow of capital into the country, on the other, an excessive liberalization of capital movements can contribute to financial instability, including through the "import" of crises, which are typical for emerging markets), optimization of the structure and trends of financial flows (short-term or long-term resources, financial or real economy). Reduction of state influence on the loans is also relevant, firstly, through the state-owned banks to reduce their riskiness and growth efficiency, profitability, and, secondly, through the participation of the state in the financial market, where it involves resources to finance the state budget expenditures and thereby reduces the potential for lending to the real production sector.

- Improvement of the legal and judicial systems, rise in the level and quality of enforcement. The important aspects in this case are creditor protection and protection of consumers of financial services, increasing the responsibility of inefficient banks, development of contract law.

- Further financial liberalization. Without deregulation and liberalization in the contemporary globalized world it is impossible to achieve the potential economic growth. At the same time, this is only possible with sufficient economic potential, as well as the absence of weak financial institutions, an effective bank management, a high level of market discipline and competition, complete and transparent information, an effective legal and judicial system, presence of foreign banking institutions.

- Ensuring macroeconomic stability implies a level of price stability, the effective rate fixing, the growth of foreign exchange reserves. Taking into account the current state of the economy it is very difficult to make the stability without leveling of price and currency expectations. Based on the state of public finances it is also important that the effective control of the external and internal debt.

- Restoring public confidence in the state and the national banking system. This will allow to attract the most powerful source of financial resources of the banking system that is means of population. In the context the offers which are made by the National Institute for Strategic Studies [8], including to improve the state-guaranteed amount of compensation for individual deposits up to 500 thousand UAH are considered attractive.

We can expect that the further purification of the banking system will continue. Despite of the NBU reforms the banking institutions in Ukraine haven't started to perform their basic functions, aimed at the transformation of financial flows in order to create conditions for the growth of social and economic welfare. Consequently, the above represented implementation of measures are a necessary precondition for the stabilization of the national banking system, along with the political and social stability.

References

1. *Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv v Ukraini [Key performance indicators of banks in Ukraine]*. www.bank.gov.ua. Retrieved from http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798 [in Ukrainian].
2. Caprio, G. & Honohan, P. (April, 2001). Finance for Growth: Policy Choices in a Volatile World. *A World Bank Policy Research Report* 22239. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/341151468762914798/pdf/multi0page.pdf> [in English].
3. Mathieson, D. & Roldos, J. (2001). The Role of Foreign Banks in Emerging Markets. *Proceedings from IMF-World Bank Brookings Institution conference on Financial Markets and Development*. New York. Retrieved from <http://www1.worldbank.org> [in English].
4. Claessens, S., Demircuc-Kunt, A. & Huizinga, H. (2001). How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets? *Journal of Banking and Finance*, 2, 891–911 [in English].
5. Dzyublyuk, O. & Vladymyr, O. (2014). Inozemnyi

Література

1. Основні показники діяльності банків в Україні. [Електронний ресурс] / Національний банк України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.
2. Caprio G., Honohan P. Finance for Growth: Policy Choices in a Volatile World [Electronic recourse] / The World Bank. – Accessed mode: http://mpr.ub.uni-muenchen.de/9929/1/MPRA_paper_9929.pdf.
3. Mathieson D. The Role of Foreign Banks in Emerging Markets [Electronic recourse] / D. Mathieson, J. Roldos // World Bank, IMF, and Brookings Institution 3rd Annual Financial Markets and Development Conference. 19-21 April, 2001, New York. – Accessed mode : <http://www1.worldbank.org>.
4. Claessens, S. How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets? / S. Claessens, A. Demircuc-Kunt and H. Huizinga // Journal of Banking and Finance. – 2001. – № 2. – Pp. 891–911.
5. Дзюблюк, О. Іноземний капітал у банківській системі

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

kapital u bankivskii systemi Ukrainy: vplyv na rozvytok valiutnoho rynku ta diialnist bankiv [Foreign capital in the banking system of Ukraine: An impact on the currency market development and banks activity]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – The Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 5, 26–33 [in Ukrainian].

6. Pavlyuk, K. & Bat, K. (2006). Diialnist inozemnykh komertsiiynykh bankiv v Ukraini: tendentsii ta problemy [Activities of foreign commercial banks in Ukraine: Trends and Challenges]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 6, 143–150 [in Ukrainian].

7. Smovzhenko, T., Kireev, O., Drugov, O., et al. (2008). *Novyi etap rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zrostantia uchasti inozemnykh investoriv [A new stage of development of the Ukrainian banking system: the growing participation of foreign investors]*. Kiev: UBS NBU [in Ukrainian].

8. Pylypenko, L. (2016). Inozemnyi kapital v bankivskii systemi Ukrainy yak chynnyk vplyvu na finansovu bezpeku krainy [Foreign capital in the banking system of Ukraine as a factor of influence on the financial security of the country]. *Candidate's thesis*. Kyiv: National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].

9. Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy "Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2020 roku": vid 18.06.2015 roku, № 391 [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine "Comprehensive program of development of the financial sector of Ukraine until 2020": from 18.06.2015, № 391]. *bank.gov.ua*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297> [in Ukrainian].

10. Bychkova, N., Lomachynska, I. & Mumladze, A. (2015). Rol bankivskoi systemy u finansializatsii ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Role of the Banking System in Financialization Economic Development of Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika – Odesa National University Herald. Economy*, 20(6), 202–206. Retrieved from <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8242/1/202-206.pdf> [in Ukrainian].

України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків. / О. Дзюблюк, О. Владимир // Вісник Національного банку України. – 2014. – №5. – С. 26–33.

6. Павлюк, К. В. Діяльність іноземних комерційних банків в Україні: тенденції та проблеми / К. В. Павлюк, К. В. Кажан // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 143–150.

7. Новий етап розвитку банківської системи України: зростання участі іноземних інвесторів : монографія / Т. С. Смовженко, О. І. Кіреєв, О. О. Другов [та ін.] ; за ред. Т. С. Смовженко. – К. : УБС НБУ, 2008. – 231 с.

8. Пилипенко, Л. М. Іноземний капітал в банківській системі України як чинник впливу на фінансову безпеку країни: дис... канд. екон. наук / Л. М. Пилипенко. – Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2016. – 209 с.

9. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : Постанова Правління Національного банку України від 18.06. 2015 року № 391 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

10. Бичкова, Н. В. Роль банківської системи у фінансіалізації економічного розвитку України / Н. В. Бичкова, І. А. Ломачиснька, А. О. Мумладзе // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2015. – Том 20. – Вип. 6. – С. 202–206.

Received for publication 14.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Maslennikov, E. I. Ensuring stability of Ukrainian banking system in context of institutional transformation / E. I. Maslennikov, I. A. Lomachynska, N. V. Bychkova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 62-70.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 657.471.1

УДК 657.471.1

V. S. Nitsenko, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
V. S. Mukoviz, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
O. M. Sharapa, Candidate of Economic Sciences

В. С. Ніценко, д. е. н., доцент,
В. С. Муковіз, к. е. н., доцент,
О. М. Шапа, к. е. н.

ACCOUNTING OF TRANSACTION EXPENSES OF ECONOMIC ENTITIES**ОБЛІК ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Urgency of the research. Transaction expenses are non-visible, non-obvious costs. They are hidden between other overhead costs of the enterprise and expenses of the period. But, despite the invisibility, transaction expenses can have a significant impact on the costs level and financial results of the enterprise, as well as on unit cost and, ultimately, on the price competitiveness.

Target setting. Currently, basis for managerial decisions of enterprise is formed by accounting information. Respectively, to ensure economics growth and crisis overcome, accountancy impartiality, completeness and reliability of financial reports are key elements that needed. Taking into account contradictory socio-economic transformations and the most valuable global trends and that is based on institutional economic theory, a thorough study of the identifying process of transaction expenses, is required.

Analysis of recent researches and publications. An issue of transaction expenses is relatively new to our country's scientific scope. This question is researched by such scientists as S. Arkhiperev, M. Danko, O. Kantsurov, A. Chukhno and some others in theirs work.

Uninvestigated parts of general matters defining. Incurrence of the transaction expenses of the enterprise requires comprehensive scientific research as their factors are still unknown at the scientific level.

The research objective. To reveal the essence and causes of incurred transaction expenses at the enterprise.

The statement of basic materials. This article only reveals methodological features of some transaction expenses, those are possible to detect and estimate through accounting, the ones actually incurred costs recorded in primary documents and disclosed in the financial statements, but are not classified as transaction costs.

Conclusions. The main factors of transaction expenses occurrence are uncertain behavior of subjects of economic relations, pursuance of established social norms, ensuring rights and interests implementation and protection of subjects of economic relations and society. Reasons for transaction expenses occurrence predetermined by institutional factors but their extent formed considering market factors.

Актуальність теми дослідження. Трансакційні витрати є невидимими, неочевидними витратами. Вони сховані між іншими накладними витратами підприємства та витратами періоду. Але, незважаючи на невидимість, трансакційні витрати можуть здійснювати суттєвий вплив на рівень витрат та фінансові результати підприємства, на собівартість одиниці продукції і, зрештою, на цінову конкурентоспроможність підприємства.

Постановка проблеми. На даний час інформація, сформована бухгалтерським обліком, є основою прийняття рішень, пов'язаних з управлінням підприємством. Відповідно неупередженість бухгалтерського обліку, повнота та достовірність фінансової звітності мають вагомe значення для забезпечення подолання кризових явищ та економічного зростання. Із урахуванням суперечливих соціально-економічних перетворень та найважливіших світових тенденцій потребує ґрунтовного вивчення процес ідентифікації трансакційних витрат, виходячи із інституціональної економічної теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання виникнення трансакційних витрат відносно нове у вітчизняному науковому просторі. Цьому питанню у своїх працях приділяють увагу такі вчені як С. Архіпєєв, М. Данько, О. Канцуров, А. Чухно та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. На науковому рівні досі не встановлено чинників понесення трансакційних витрат підприємства, що потребує проведення всебічних наукових досліджень.

Постановка завдання. Розкрити суть та причини понесення трансакційних витрат на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. У статті розкрито методологічні особливості лише частини трансакційних витрат – тих, які можна виявити й оцінити методом бухгалтерського обліку, тобто фактично понесені витрати, що фіксуються в первинних документах і відображаються в бухгалтерському обліку та розкриваються у фінансовій звітності, але при цьому не класифікуються як трансакційні витрати.

Висновки. Основними чинниками понесення трансакційних витрат є невизначеність поведінки суб'єктів економічних відносин, виконання встановлених соціальних норм, забезпечення реалізації і захисту прав та інтересів суб'єктів економічних відносин і суспільства. Причини понесення трансакційних витрат зумовлені інституціональними чинниками, проте їх обсяг формується з урахуванням ринкових чинників.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Keywords: *transaction expenses; accounting; management accounting; activity costs.*

Ключові слова: *трансакційні витрати; бухгалтерський облік; управлінський облік; витрати діяльності.*

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-71-78

Urgency of the research. New to Ukraine market infrastructure organisations appearance and further labor division led to necessity of an economy reform in Ukraine based on the principles and main provisions of institutionalism. Companies intensify its activities in the supply and marketing of products and services under the transformational economy. The expansion of enterprise's business relations positively affects their effectiveness on one hand but in the other hand causes an increase in their transaction costs. Transaction expenses are non-visible, non-obvious costs. They are hidden between other overhead costs of the enterprise and expenses of the period. But, despite the invisibility, transaction expenses can have a significant impact on the costs level and financial results of the enterprise, as well as on unit cost and, ultimately, on the price competitiveness.

Target setting. To insure stable development effective information management systems must be implemented to form sufficient accounting and analytical information of appropriate quality level and utility to its users. Information system provides activities expansion, development strategy implementation, internal control and analysis system formation together with investments initiation.

Currently, basis for managerial decisions of enterprise is formed by accounting information. Respectively, to ensure economics growth and crisis overcome, accountancy impartiality, completeness and reliability of financial reports are key elements that needed. Taking into account contradictory socio-economic transformations and the most valuable global trends and that is based on institutional economic theory, a thorough study of the identifying process of transaction expenses, is required.

Actual scientific research and issues analysis. Transaction expenses as a concept are quite new for Ukrainian scientific scope. Even though polemics about the essence of transaction expenses and its occurrence source do not subside until now, it grabbed the attention of domestic scientists from the moment of its insulation. B. Kvasnyukta and S. Kireev in the section of their monograph "Model Transformation of Ukrainian economy (ideology, contradictions, perspectives)" expressed a quite an opinion... "in the Ukrainian scientific literature, the institutional sectors functioning of the economy its theory and practice have not been actually studied". The issues of information support implementation of existing procedures to research transaction expenses at the enterprise level are not sufficiently explored at the present time.

Specific questions of transaction expenses are researched by Ukrainian scientists. For instance, the peculiarities of the enterprise transaction costs formation, theoretical and methodological aspects of its definition, and empirical analysis of its behavior were investigated in their work by L. Bazalieva, M. Danko, O. Kantsurov, R. Pustovit. In the mentioned scientific studies an attempt to draw the attention of domestic researchers to the existence of transaction expenses problem was made. There are a few Ukrainian researchers that systematically study the problem of transaction expenses – S. Borkireev, I. Buleev, N. Bryukhovetska and others.

Problems with transaction expenses at the enterprise level stay untouched.

After all, this study should be carried out not only at the macro level, but also at the enterprise level, as this would allow to solve the main issue in the study of transaction costs – what exactly is most expensive during transactions.

Uninvestigated parts of general matters defining. Incurrence of the transaction expenses of the enterprise requires comprehensive scientific research as their factors are still unknown at the scientific level.

The research objective. To reveal the essence and causes of incurred transaction expenses at the enterprise.

The statement of basic materials. One of the main principles of institutionalism is the recognition that transaction expenses do exist and affect decisions of the economic entities. To date, transaction costs remain, in our opinion, the most uncertain category, even though recently in the World and in Ukraine great attention is paid to study transaction expenses issues.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

The concept of "transaction" has become categorically important for researchers of institutionalism among those Nobel Prize laureate in Economics R. Coase, who believed that transaction expenses incur due to the fact that buyers and sellers have to find each other; buyers should research what vendors can offer them, and sellers – what buyers want to buy; both parties must study prices that would agree with other party and persuade to conduct transactions, the parties must negotiate, conclude and execute contracts. The emergence of a company – as a business unit – he saw as a result of an attempt to save on transaction expenses [1].

Further more, the world-famous scientist O. Williamson defines transaction expenses as "the cost of opportunistic behavior" [2], and K. Dalman considers transaction expenses as "the costs of collecting and processing information, costs of negotiation and decision-making, control costs and legal protection of contract performance" [3, p. 417].

Based on the institutional theory, the transformation costs and transaction expenses affect the behavior of enterprises as economic entities and their management decisions [4].

Expenses of economic entities are recognised as expenses of a certain period at the same time as recognising the income for which they are incurred. Costs that can not be directly related to the income of a particular period are reflected in the expense of the reporting period in which they were incurred [5].

Earned income can be compared with consumption costs and transformation of production factors, which form the cost of products sold (works, services).

In particular, it includes the production cost of products (works, services) sold during the reporting period, which includes direct material expenses, direct labor costs, other direct costs, variable and fixed as well as undistributed permanent generic production costs together with excess production costs. It can be asserted that the cost of sold products (works, services) is the transformational costs of operating activities of the enterprise.

It should also be considered that production also includes activity of an auxiliary (subsidiary) productions the costs of which are also considered to be transformational.

Beside the operational activity company may be engaged in financial activity, which leads to changes in the size and composition of own and borrowed capital of the enterprise. In the process of financial activity of the enterprise, borrowed funds are used to conduct other activities. Principal loan amount reimbursement is not recognised as an expense. However, interest paid and other borrowing costs incurred are recognized as expenses. That is, the cost of financial activity is a fee for the use of the resources involved, their volume depends on the situation on the credit market or capital markets, which is largely the result of the market factors.

Acquisition and marketing of non-current assets and financial investments by the enterprise, which is not an integral part of cash equivalents, is the basis of investment activity. The incurred expenses of this type of activity are primarily due to conjuncture changes, results of the activities of economic entities, whose equity instruments are the objects of investment and also correspond to the nature of the transformation costs.

Within the limits of the enterprise activity of the transaction costs include the cost of searching for information (buyers and sellers), which takes time, effort and resources in markets with asymmetric information, which is the result of incompleteness and imperfection of the information [6, p. 673], costs incurred when individuals exchange property rights for economic assets and secure their property rights, costs associated with providing access to resources [7].

Not all actual transaction costs incurred can be investigated by accounting. In the scientific literature, such category of transaction expenses as illegal, associated with the "price beyond the legality" [8]. Typically, these costs are part of the illegal, shadow economy, and above all, these are bribes, kickbacks, etc., respectively, these costs are not officially recorded. Also, the implicit costs (losses) can not be investigated by the accounting method, which are determined by an alternative principle and arise in the exchange of property rights [9].

That is why this article only reveals methodological features of some transaction expenses, those are possible to detect and estimate through accounting, the ones actually incurred costs recorded in primary documents and disclosed in the financial statements, but are not classified as transaction costs.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Taking into account the scientific achievement of the institutional theory of transaction expenses study and the accounting theory provisions, several features of transaction costs of economic entities can be distinguish (Tab. 1).

Table 1

Transaction expenses signs of economic entities

#	Sign	Characteristics
1	Assets and rights to exchange on the market	Transaction costs of exchange include expenses incurred by the entity in the process of market research, negotiation, conclusion of contracts and their monitoring, insurance of purchased goods or sold products (works, services), financial expenses
2	Providing access to resources and markets	This group includes transaction expenses, the emergence of which is caused by the economic entitie organisational activity. Costs of such activity not always ending with exchange or as a result another exchange regime may occur non-existent on the market. Transaction expenses that provide access to resources and markets include research expenses (access to information resources), communication, membership fees in associations, charitable contributions and sponsorship, representative expenses.
3	Law enforcement and administration	This group includes management costs of a business entity, entry ino and exit from the market, implemented in compliance with the legislation on registration of legal entities, licensing of certain types of activities and obtaining permits, etc. Also, this group includes transaction expenses related to the implementation of tax, civil, economic, and pension legislation, in particular, the costs of paying taxes and compulsory payments, accounting and tax, financial and statistical reports.
4	Prejudice of opportunistic behavior of economic entities	Opportunistic behavior is possible in all areas of the subject's business, both externally and internally. Thus, against the opportunistic behavior of the economic entitie's employees transaction expenses would be costs to maintaine quality control and internal security departments. And against external - security upkeep or involvement of specialised units, property insurance against theft or intentional damage. Based on this costs of information security, counteraction to raider attacks, proactive competitive measures, etc. are recognized.
5	Ensuring the protection of rights and interests	Protection of economic entity's legitimate rights and interests through the opportunistic behavior is connected not only with the process of exchange but also with other areas of activity and is the result of its rights and freedoms. First of all, based on this, transaction expenses for legal support, for court disputes and execution of their decisions, for attracting specialised agencies to work with debtors (collecting firms) and other similar expenses are recognized.

Source: created by the authors

As follows the recognised expenses of an economic entity are classified as transactional in the event of one or more characteristics match, such as: the process of exchange of assets and rights, access to resources and markets, law enforcement and administration, the prevention of opportunistic behavior of economic agents, protection rights and interests [10].

In the classification of economic entity expenses, defined in P(C)BO 16 "Expenses" [5], separately stands out group of expenses, which is directly related to ensuring the process of exchange of assets and rights, information disclosed in separate articles of the Report on Financial results (Consolidated Income Statement) (Form No. 2) are the costs of sales and financial expenses.

Expenses that are of a general economic nature and are aimed at maintaining and managing an enterprise constitute a separate classification group, information on which is disclosed under the heading "Administrative expenses". They are not as homogeneous as the costs of sales, which requires an individual analysis of the components of this group (Tab. 2).

The analysis provides grounds for asserting that expenditures of general economic nature, aimed at maintaining and managing an enterprise and included in administrative expenses, are transaction expenses.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

The dominant feature of the administrative costs recognised as transaction expenses is "Enforcement of law and administration", which is associated with a high level of normative regulation of economic activity [11]. The highest level of regulations have economic entities which organisational and legal form involves the capital attraction – business associations, respectively, they carry transaction costs of business forms, such as general corporate expenses (organisational, for holding annual fees, etc.), that are not common characteristics of business entities of other organisational and legal forms.

Table 2

Comparison of administrative expenses with transaction expenses

Administrative costs	Features of Transaction expense
1. General corporate expenses (organizational, to hold annual meetings, representative, etc.)	Enforcement of law and administration Providing access to resources and markets
2. Business trip expenses and maintenance of business management and other general business staff	Ensuring the exchange process Providing access to resources and markets Enforcement of law and administration Prejudice opportunistic behavior Ensuring the protection of rights and interests
3. Costs of maintenance of fixed assets, other non-current assets of general use and depreciation of intangible assets of general economic use	Ensuring the exchange process Providing access to resources and markets Enforcement of law and administration Ensuring the protection of rights and interests Prejudice opportunistic behavior
4. Professional services fees (legal, accounting, property valuation etc.)	Ensuring the exchange process Providing access to resources and markets Enforcement of law and administration Prejudice opportunistic behavior Ensuring the protection of rights and interests
5. Communication costs	Providing access to resources and markets
6. Costs for settling disputes in the judiciary	Enforcement of law and administration Ensuring the protection of rights and interests
7. Taxes, fees and other statutory mandatory payments	Enforcement of law and administration
8. Fee for cash management services, banking services, expenses related to currency purchase and sale	Enforcement of law and administration Providing access to resources and markets
9. Other expenses of general purpose intended for maintenance and management of the enterprise	Ensuring the exchange process Providing access to resources and markets Enforcement of law and administration Prejudice opportunistic behavior Ensuring the protection of rights and interests

Source: created by the authors on the basis of [5]

Separately should be recognised transaction costs of payment and cash services and other banking services, as well as costs associated with the purchase and sale of currency. In our opinion, the incurred costs of banking services for cash and settlement services is due to the institutional model of payments.

Introduction of another model of settlement, an alternative to mandatory non-cash payments, will lead to a banking services cost reduction.

Therefore, these costs incurrence is due to the need for business entities to comply the legislation, so they correspond with the signs of the transaction expenses.

Costs associated with currency purchase and sale for economic entities that provide currency conversion services and exchange process accordingly, are transaction expenses-related.

When include other expenses to an administrative costs, it is necessary to consider not only their general purpose, but also compliance with the transaction costs features.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

The next group of expenses to be investigated is other operating expenses. However, this group includes costs that are not related to a particular area of the economic entity's business, as a result part of them are related to the transformation of assets, as well as those that can be recognised as transaction expenses-related, as evidenced by the results of the analysis of these costs (Tab. 3).

Table 3

Comparison of other operating expenses with features of transaction expenses

Other operating expenses	Features of Transaction expenses
1. Research and development costs	Does not match
2. Cost of sold inventories	Does not match
3. The amount of bad debts and deductions to the reserve of doubtful debts	Ensuring the exchange process Prejudice opportunistic behavior
4. Loss from operating exchange rate difference (i.e changes in exchange rates on operations, assets and liabilities related to the operating activities of the enterprise)	Does not match
5. Losses from impairment of inventories	Does not match
6. Shortages and losses from damage to property	Partially complies. Complies about costs that are result of opportunistic behavior. Does not complies for expenses that are the result of an accident
7. Recognised fines and penalties	Ensuring the exchange process Prejudice opportunistic behavior
8. Costs of the social and cultural purpose objects maintenance	Does not match
9. Costs of initial recognition and changes in the value of assets that are accounted for at fair value	Does not match
10. Cost of foreign currency purchase and sale	Ensuring the exchange process

Source: created by the authors on the basis of [P(C)BO 16 "Costs"]

Analysis results show that considered classification group – other operating costs – can not be fully included in the transaction expenses. Only part of the expenses can be unambiguously classified as transaction expenses. While classifying the costs of this group, individual analysis of the actual costs incurred needed for compliance with transaction expenses. Significant components of transaction expenses are taxes, some of which are accounted for in administrative expenses.

Income tax presented in a separate article. Assigning social payments to transaction expenses is still a discussion matter [12].

Such costs can be considered both as payments to employees and as transaction expenses. In favor of the second some arguments can be provided.

Firstly, such expenses are not determined by market factors, such as wages and employee reward systems, but are the result of an institutional system; secondly, based on the essence of compulsory state pension insurance solidarity system, in which all funds transferred by business entities and insured persons to the Pension Fund of Ukraine are immediately paid to current pensioners, deductions for social measures are fiscal in nature.

Taking into consideration given above we believe that contributions for social measures should be recognized as transaction expenses.

Therefore, the transaction expenses are fully accounted costs that, according to the existing classification, include administrative expenses, financial expenses, sales costs, expenses on income tax and social charges deductions, as well as individual expenses that fall into the other operating expenses category.

Some transaction expenses do not include these groups (Tab.4).

Part of the above mentioned expenses in Table 4 are reflected in capital investments and include in the initial cost of fixed assets, intangible assets, long-term biological assets and investment property,

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

and part of the accounts for inventories and current biological assets, which increases their initial value.

Table 4

Other transaction expenses groups

#	Transaction expenses groups
1	registration fees, state duties and similar payments made in connection with the acquisition the rights to fixed assets, intangible assets, long-term biological assets and investment real estate pack
2	import duty on the acquisition of fixed assets, intangible assets, investment property, biological assets and stocks;
3	the amount of indirect taxes in connection with the acquisition of fixed assets, intangible assets, investment property, biological assets and stocks (if they are not reimbursed);
4	insurance costs, legal services, commission fees related to the acquisition of these assets;
5	other transaction costs that are directly related to the acquisition and bringing of the aforementioned assets to a condition in which they are suitable for use with the intended purpose.

Source: systematized by the authors taking into account [13; 14]

Conclusions. The main factors in the transaction expenses incurrence are the uncertainty of the economic entity behavior, the implementation of the established social norms, ensuring the realisation and protection of the rights and interests of the subjects of economic relations and society.

Accounting as a method of research of socio-economic processes and phenomena can provide the study of only those costs that appear in its subject at the level of the economic entity or budget. Accordingly, the object of accounting is only those transaction expenses that are the result of business transactions and are recorded in primary documents and the implementation of which does not contradict the law (formal rules).

Transaction expenses incurrence are not intended to generate income, therefore, entities should include them in the financial result at the time of occurrence.

Otherwise, this will lead to a diversion from the economic entity's resources circulation of business in connection with the capitalisation of transaction expenses in the value of non-current assets and, accordingly, their reimbursement over several periods, which is economically unjustified and leads to additional losses of economic entities through inefficiency of the institutional system.

In connection with the above, it is necessary to review formation order of the initial value of assets in order to prevent the inclusion of transaction expenses associated with the acquisition, to their original cost, and to attribute them to administrative costs, capitalisation of financial costs to carry out on a voluntary basis.

However, for the implementation of these proposals, the professional community should be aware of them at the international level, whereas only domestic practice will lead to a violation of the common methodological approaches to assets cost formation.

The reasons for incurred transaction expenses are predetermined by institutional factors, but their volume is formed taking into account market factors. The amount of financial costs, as well as the cost of sales, depends on the market conditions for the corresponding resources and services (work) in competitive markets. Administrative expenses and expenses on income tax and deductions for social measures depend to a large extent on the performance of economic entities, which in turn depends on the overall economic situation.

References

1. Auzan, A. A. (2005). *Institutsionalnaia ekonomika: novaia institutsionalnaia ekonomicheskaiia teoriia* [Institutional Economics: A New Institutional Economic Theory]. Moscow: INFRA-M [in Russian].
2. Williamson, O. E. (2016). *The transaction cost economics project: origins, evolution, utilization*. The Elgar Companion to Ronald H. Coase. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=SnKNCwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false> [in English].
3. Chukhno, A. A., Leonenko, P. M., Yukhimenko, P. I.

Література

1. Аузан, А. А. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / под общ. ред. А. А. Аузана. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
2. Williamson, O. E. (2016). *The transaction cost economics project: origins, evolution, utilization*. The Elgar Companion to Ronald H. Coase, 34. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=SnKNCwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>.
3. Чухно, А. А. Институціонально-інформаційна

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

(2010). *Institutsionalno-informatsiina ekonomika [Institutional and informational economy]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

4. Koenig, D. R. (2012). *Governance Reimagined: Organizational Design, Risk, and Value Creation*. John Wiley & Sons [in English].

5. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty»: vid 31.12.1999, №318 [Order of the Ministry of Finance of Ukraine on Regulation (Standard) of Accounting 16 "Expenses": from 31.12.1999, №318]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> [in Ukrainian].

6. Mocherny, S. V. (2002). *Ekonomichna entsiklopediia [Economic Encyclopedia]*. (Vol. 3). Kyiv [in Ukrainian].

7. Eggertsson, T. (2001). *Ekonomicheskoe povedenie i instituty [Economic Behavior and Institutions]*. Akademiia narodnogo khoziaistva pri Pravitelstve RF, Moscow: Delo [in Russian].

8. Barsukova, S. Yu. (2000). Transaktsionnye izderzhki vkhodzheniia na rynek predpriatii malogo biznesa [Transaction costs of entering the market of small businesses]. *Problemy prognozirovaniia – Problems of forecasting*, 1, 108-119 [in Russian].

9. Arkhieriiev, S. I. (2002). Transaktsiini vytraty v umovakh rinkovoi transformatsii [Transaction costs in a market transformation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Khariv [in Ukrainian].

10. Yushchak, Zh. M. (2009). Pidkhody do klasifikatsii transaktsiinykh vytrat dia potreb bukhhalterskoho obliku [Approaches to the classification of transaction costs for accounting]. *Problemi teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. Mizhnarodnii zbirnik naukovikh prac. Seriia: Bukhhalterskii oblik, kontrol i analiz – Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis. International collection of scientific papers. Series: Accounting, control and analysis*, 2(14), 235-245 [in Ukrainian].

11. Hsieh, C. T., Hsieh, C. T., Huang, H. C., Huang, H. C., Lee, W. L., & Lee, W. L. (2016). Using transaction cost economics to explain open innovation in start-ups. *Management Decision*, 54(9), 2133-2156 [in English].

12. Shyhun, M. M. (2016) Metodichni pidkhody do bukhhalterskoho obliku transaktsiinykh vytrat [Methodological approaches to accounting transaction costs]. *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prac – International collection of scientific works*, 3(15), 30-35 [in Ukrainian].

13. Kyriienko, A., Ivanova, N. (2016). Problems of Empirical Estimation of Transaction Costs. *Scientific Papers NaUKMA. Economics*, 172, 44-48 [in English].

14. Kantsurov, O. O. (2014). Metodolohichni zasady bukhhalterskoho obliku transaktsiinykh vytrat [Methodological principles of accounting for transaction costs]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 10. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3432> [in Ukrainian].

економіка: підручник / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко / за ред. акад. НАН України А. А. Чухна. – К. : Вид-во "Знання", 2010. – 687 с.

4. Governance Reimagined: Organizational Design, Risk, and Value Creation – Режим доступу: http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2009/eoadv09.pdf.

5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

6. Економічна енциклопедія: В 3-х т. – Т. 3. – К. – 2002. – 952 с.

7. Эггертссон, Т. Экономическое поведение и институты / Т. Эггертссон.; пер. с англ. М. Я. Каждан ; науч. ред. пер. А. Н. Нестеренко; Академия народного хозяйства при Правительстве РФ. – М. : Дело, 2001. – 407 с.

8. Барсукова, С. Ю. Трансакционные издержки вхождения на рынок предприятий малого бизнеса / С. Ю. Барсукова // Проблемы прогнозирования. – 2000. – № 1. – С. 108–119.

9. Архиреев, С. І. Трансакційні витрати в умовах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.01.01 / С. І. Архиреев. — Х., 2002. – 32с.

10. Ющак, Ж. М. Підходи до класифікації трансакційних витрат для потреб бухгалтерського обліку / Ж. М. Ющак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2009. – № 2 (14). – С. 235-245.

11. Hsieh, C. T., Hsieh, C. T., Huang, H. C., Huang, H. C., Lee, W. L., & Lee, W. L. (2016). Using transaction cost economics to explain open innovation in start-ups. *Management Decision*, 54 (9), 2133-2156.

12. Шигун, М. М. Методичні підходи до бухгалтерського обліку трансакційних витрат / М. М. Шигун // Міжнар. зб. наук. праць ЖДТУ. – Вип. 3 (15). – 2009. – С. 30-35.

13. Kyriienko, A., & Ivanova, N. (2016). Problems of Empirical Estimation of Transaction Costs. *Scientific Papers NaUKMA. Economics*, 172, 44-48.

Канцуров, О. О. Методологічні засади бухгалтерського обліку трансакційних витрат [Електронний ресурс] / О. О. Канцуров // Ефективна економіка. – 2014. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3432>.

Received for publication 15.05.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Nitsenko, V. S. Accounting of transaction expenses of economic entities / V. S. Nitsenko, V. S. Mukoviz, O. M. Sharapa // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 71-78.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 657

Ю. М. Перетятко, к. е. н.,
доцент,
Л. Б. Іванова, к. е. н.,
доцент

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ПРОДАЖУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В РІЗНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Актуальність теми дослідження. Прийняття Стандарту (положення) бухгалтерського обліку № 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" суттєво змінило методичку формування інформації про вибуття основних засобів шляхом продажу у бухгалтерському обліку.

Постановка проблеми. У зв'язку із цим, у практичній діяльності суб'єкт господарювання може зіткнутися із рядом проблем облікового характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання облікових операцій з необоротними активами є предметом дослідження багатьох науковців. Однак, низка питань залишаються дискусійними.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. До таких проблем відноситься відображення у бухгалтерському обліку інформації щодо продажу основних засобів, які не відповідають умовам визнання необоротних активів утримуваних для продажу.

Постановка завдання. Нагальним завданням є розробка рекомендацій щодо облікового відображення таких операцій в різних умовах господарювання, у тому числі у процедурі банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Якщо основний засіб не відповідає умовам визнання необоротного активу для продажу, то у бухгалтерському обліку продаж такого майна ми рекомендуємо відображати як пряму реалізацію.

Висновки. В результаті дослідження дійшли висновку, що така пропозиція не суперечить міжнародним рекомендаціям бухгалтерського обліку.

Ключові слова: основний засіб, необоротні активи утримувані для продажу, антикризове управління.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-79-83

UDC 657

Yu. M. Peretiakko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
L. B. Ivanova, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

**ACCOUNTING SALE OF FIXED ASSETS IN
DIFFERENT CONDITIONS OF BUSINESS**

Urgency of the research. The adoption of the Standard (accounting statement) No. 27 "Non-current assets held for sale and discontinued operations" substantially changed the method generation the information about the disposal of fixed assets through sale in accounting.

Target setting. Regarding to this, in practice, a business entity may face a number of accounting problems.

Actual scientific researches and issues analysis. The issue of accounting operations with non-current assets is the subject of research by many scholars. However, a number of questions remain controversial.

Uninvestigated parts of general matters defining. Such problems include the disclosure of accounting information regarding the sale of fixed assets that do not meet the conditions for recognizing non-current assets held for sale.

The research objective. An important task is to develop recommendations for the disclosure of such operations in accounting in different economic condition including the bankruptcy procedure.

The statement of basic materials. If the tangible asset does not meet the conditions of recognizing as the non-current asset for sale, we recommend that the sale of such property to be disclosed as a direct sale in the accounting.

Conclusions. As a result of the study, we came to the conclusion that such proposal does not contradict international accounting recommendations.

Keywords: fixed asset, non-current assets held for sale, anti-crisis management.

Актуальність теми дослідження. Значну частину грошових коштів суб'єктів господарювання при здійсненні підприємницької діяльності становлять доходи від реалізації готової продукції або товарів, надання послуг чи виконання робіт. Також мають місце випадки отримання доходу із інших джерел – продаж основних засобів, отримання дивідендів, надходження відсотків за депозитами, доходи від участі в капіталі тощо. Визнання та оцінка доходів та витрат при вибутті основних засобів шляхом продажу пов'язане із вимогами Стандарту (положення) бухгалтерського обліку № 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" (далі – П(с)БО № 27), прийняття якого змінило методичку бухгалтерського відображення вибуття основних засобів шляхом їх продажу.

Постановка проблеми. По окремим положенням прийнятого стандарту виникла суперечність з уже діючими вітчизняними стандартами, в зв'язку з чим в теоретичному та практичному аспектах на теперішній час залишається низка як дискусійних, так і проблемних питань, у тому числі пов'язаних з відсутністю нормативного забезпечення певних облікових

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

процесів з основними засобами у різних умовах господарювання, включаючи антикризове управління боржника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про необоротні активи приділяється значна увага з боку таких науковців як: Л. Г. Ловінська, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. С. Лень, Н. М. Ткаченко та інших видатних вчених. Проблема обліку необоротних активів утримуваних для продажу присвячені наукові статті авторів: М. М. Шигун [1], Н. М. Воськало [2], І. В. Перезовова, Я. Г. Чернишенко, О. І. Степаненко, І. А. Чалий та ін., де дискутуються питання щодо перекласифікації об'єкту продажу основних засобів до групи товарів та відображення їх в обліку і звітності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи значення отриманих результатів слід відмітити, що у науковій літературі не достатньо вивчені проблеми відображення у бухгалтерському обліку інформації щодо продажу основних засобів, які не відповідають умовам визнання необоротних активів утримуваних для продажу. Зокрема це стосується діяльності підприємств в умовах антикризового управління, саме на етапах (досудової санації, судових реабілітаційних процедур та ліквідації), що регулюється Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 № 2343-XII. (далі Закон 2343-XII)

Метою статті є розробка рекомендацій щодо відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з вибуття основних засобів шляхом продажу, якщо основний засіб не відповідає умовам необоротного активу утримуваного для продажу.

Виклад основного матеріалу. Методологічною основою формування інформації у бухгалтерському обліку та розкритті її у фінансовій звітності про основні засоби, які належать до вибуття шляхом продажу, є П(с)БО №27. Згідно з цим положенням майно, яке використовувалося у господарській діяльності, але планується до вибуття шляхом продажу має визнаватися таким, що утримується для продажу за умови:

- економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;
- вони готові до продажу у їх теперішньому стані;
- їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;
- умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;
- здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості [3, п. 1 розділу II].

У випадку виконання вищенаведених умов, основний засіб, який планується до вибуття шляхом продажу має бути виведений зі складу необоротних активів, тобто на рахунку 10 "Основні засоби" таке майно більше не обліковується. Водночас зупиняється процес нарахування амортизації.

Згідно з Інструкцією до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (затвердженій Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999) основний засіб, який визнано утримуваним для продажу, буде обліковуватися у складі оборотних активів на субрахунку 286 "Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу" та відобразатиметься у бухгалтерському обліку на дату балансу за найменшою з двох величин – балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації [3, п. 9 розділу II]. У таблиці 1 наведено субрахунки, на яких будуть відобразатися доходи та витрати від продажу основних засобів утримуваних для продажу (Табл. 1).

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Таблиця 1

Субрахунки для обліку доходів та витрат, які виникають під час продажу основних засобів утримуваних для продажу

Найменування показника	До введення в дію Наказу № 353 від 05.03.2008	Після введення в дію Наказу № 353 від 05.03.2008
Субрахунок для обліку майна, який планується для вибуття шляхом продажу	10х "Основні засоби"	286 "Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу"
Субрахунок для обліку доходу	742 "Дохід від реалізації необоротних активів"	712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів"
Субрахунок для обліку витрат	972 "Собівартість реалізованих необоротних активів"	943 "Собівартість реалізованих виробничих запасів"
Вид діяльності	Інша діяльність	Операційна діяльність

Не зважаючи на те, що П(с)БО № 27 містить методологію стосовно визнання необоротного активу утримуваним для продажу та рекомендації щодо його оцінки, на практиці можуть існувати випадки, коли необоротний актив не може бути визнаним утримуваним для продажу з об'єктивних причин. До таких випадків відносяться діяльність підприємств в умовах антикризового управління, зокрема у процедурі банкрутства, на будь якому з етапів якого відбувається продаж майна. На останньому етапі цієї процедури – ліквідації боржника як суб'єкта господарювання, продаж майна не можна віднести до звичайних умов продажу для подібних активів, які часто реалізуються за вартістю нижчою, ніж справедлива.

Також не завжди відповідає умовам цього стандарту обліку діяльність боржника до ліквідаційної процедури, тобто під час судових реабілітаційних заходів з причини того, що вони можуть продовжуватись більше року. Так, процедура розпорядження майном боржника вводиться строком на сто п'ятнадцять календарних днів і може продовжена на два місяці. Введення процедури санації передбачається на строк 6 місяців, проте за вмотивованим клопотанням керівника санації чи комітету кредиторів цей строк може бути продовжено на дванадцять місяців. Строк дії процедури санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство, що регулюються законодавством про банкрутство, не може перевищувати 12 місяців, але з дня затвердження судом відповідного плану санації, тобто коли процедура уже відбувається (ст. 6, 23, 28 Закону 2343-XII). До вживання антикризових заходів, що регулюються законодавством, фінансовий стан таких підприємств може погіршитись раптово, що вимагає термінових заходів по реалізації майна з метою відновлення платоспроможності. В силу цього продаж майна може відбуватися спонтанно або коли основний засіб не готовий до вибуття шляхом продажу у його теперішньому стані. Такі ситуації (не підготовлено план продаж; спонтанний продаж; не укладено твердий контракт; основний засіб не готовий для продажу у його теперішньому стані) можуть виникнути і під час звичайної господарської діяльності. Якщо з тих чи інших причин основний засіб не відповідає хоча б однієї умові П(с)БО № 27, керуватися його нормами не можна. У зв'язку з тим, що вітчизняні положення (стандарт) бухгалтерського обліку не містять рекомендацій щодо формування у бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, які не відповідають умовам визнання необоротних активів утримуваними для продажу, дослідимо, яким чином суб'єкт господарювання має обліковувати такий процес.

На рисунку 1 пропонується алгоритм для відображення наслідків господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку у випадку продажу основного засобу, який відповідає та який не відповідає умовам необоротного активу утримуваним для продажу.

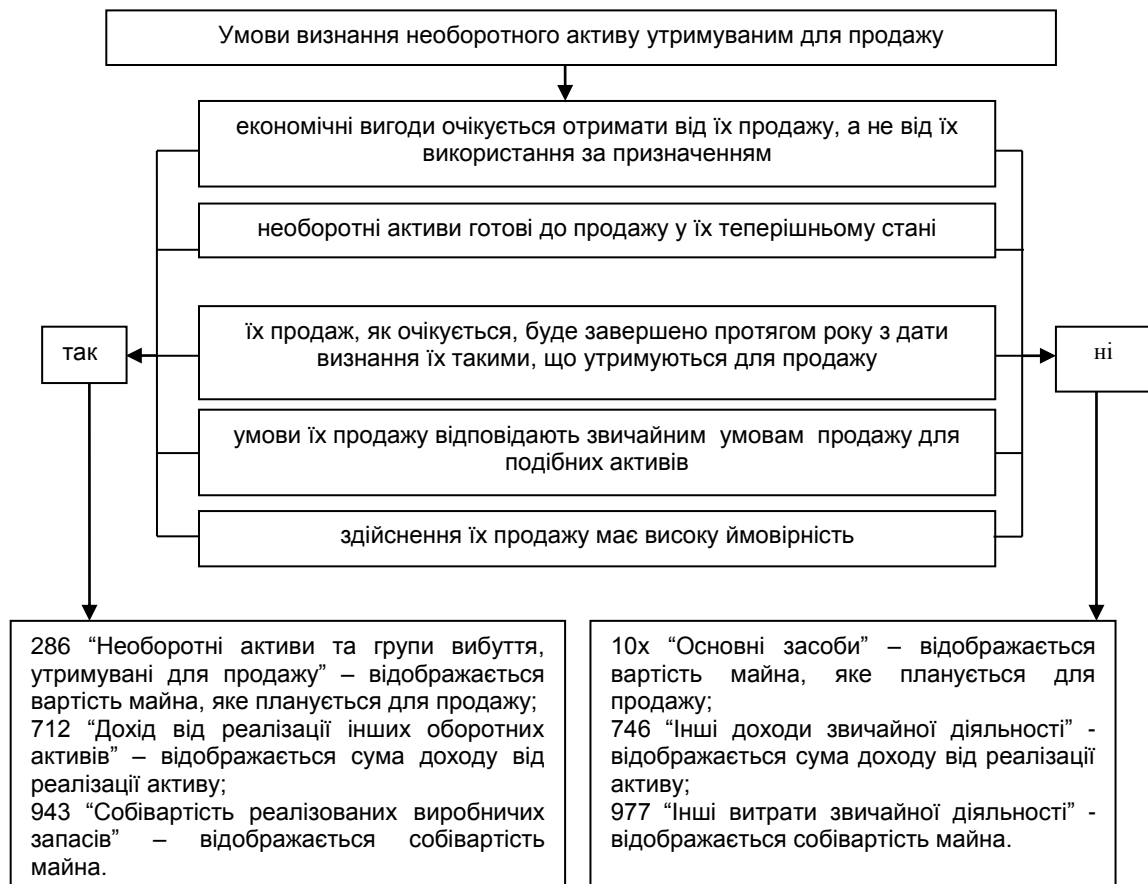
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Рис. 1. Алгоритм відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з продажу основного засобу

Вважаємо слушним відображати у бухгалтерському обліку продаж основного засобу, який не визнаний утримуваним для продажу, як пряму реалізацію основних засобів. Тобто з балансу підприємства основний засіб списувати із рахунку 10 "Основні засоби", де він обліковувався до моменту продажу. Слід відзначити, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 "Основні засоби" не містить норми щодо прямого продажу основних засобів, визначаючи, що об'єкт основних засобів може бути вилучено з активів шляхом безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом [5, п. 33]. Згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-14 принципи та методи ведення бухгалтерського обліку, які визначені національними положеннями бухгалтерського обліку мають не суперечити міжнародним стандартам (абз. 8 ст.1). Наша пропозиція відповідає рекомендації Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 16 "Основні засоби", який дозволяє різні шляхи вибуття основних засобів, зокрема і продаж основних засобів [6, п. 69].

Висновки. Прийняття П(с)БО № 27 суттєво змінило методику формування інформації про вибуття основних засобів шляхом продажу у бухгалтерському обліку. Незважаючи, на розроблений механізм визнання необоротного активу утримуваним для продажу та рекомендації щодо його оцінки, на практиці можуть існувати випадки, зокрема в антикризовому управлінні боржника, коли необоротний актив не може бути визнаний утримуваним для продажу, а тому дія положень та норм П(с)БО № 27 не будуть поширюватися на такі господарські операції. Якщо основний засіб не визнано утримуваним для продажу, то у

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

бухгалтерському обліку продаж такого майна, ми рекомендуємо, відображати як пряму реалізацію. В цьому випадку основний засобів буде списуватися із рахунку 10 "Основні засоби", дохід від реалізації буде обліковуватися на субрахунку 746 "Інші доходи звичайної діяльності", а собівартість – на субрахунку 977 "Інші витрати звичайної діяльності". Слід відмітити, що наша пропозиція не суперечить нормам Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 16 "Основні засоби".

Література

1. Шигун, М. М. Облікове забезпечення продажу необоротних активів / М. М. Шигун, Н. О. Мичак // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. - № 3. – С. 312-321;
2. Воськало, Н. М. особливості відображення в обліку та звітності інформації про необоротні активи / Н. М. Воськало // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. - № 1. – Т.2. – С. 317-320;
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України // Режим доступу. – www.zakon.rada.gov.ua;
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби" [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України // Режим доступу. – www.zakon.rada.gov.ua
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 16 "Основні засоби" [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України // Режим доступу. – www.zakon.rada.gov.ua

References

1. Shygun, M. M., Mychak, N. O. (2016). Oblikove zabezpechennia prodazhu neoborotnykh aktyviv [Accounting support for the sale of non-current assets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod University*, 3, 312-321 [in Ukrainian].
2. Voskalo, N. M. (2015). Osoblyvosti vidobrazhennia v obliku ta zvitnosti informatsii pro neoborotni aktyvy [Features of the Listing and Reporting of Information About Non-current Assets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhgorod University*, 1(2), 317-320 [in Ukrainian].
3. Nakaz Ministerstva Finansiv Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku № 27 "Neoborotni aktyvy, utrymuvani dlia prodazhu, ta pryypnena diialnist" vid 07.11.2003, № 617 [Order of The Ministry of Finances of Ukraine On Approval Regulation (Standard) of Accounting № 27 Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations from 07.11.2003, № 617]. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03> [in Ukrainian].
4. Nakaz Ministerstva Finansiv Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 7 "Osnovni zasoby": vid 27.04.2000, № 92 [Order of The Ministry of Finances of Ukraine On Approval of the Regulation (Standard) of Accounting 7 "Property, Plant and Equipment" from 27.04.2000, № 92]. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> [in Ukrainian].
5. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 16 (MSBO 16) : vid 01.01.2012 [International Accounting Standard 16 (IAS 16): from 01.01.2012]. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua). Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_014 [in Ukrainian]

Надійшла 19.10.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Перетятко, Ю. М. Бухгалтерський облік продажу основних засобів в різних умовах господарювання / Ю. М. Перетятко, Л. Б. Іванова // Науковий вісник Полісся. – 2017. – 4 (12). Ч. 2. – С. 79-83.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

UDC 368.013

Y. M. Klapkiv, Candidate of Economic Sciences,
L. Niemczyk, Doctor of Economic Sciences,
 Associate Professor,
O. V. Vakun, Candidate of Economic Sciences

FINANCIAL MECHANISM OF THE INSURANCE BUSINESS

Urgency of the research. Acquisition of insurance services is one of the most commonly used methods of financing the consequences of risk implementation of both individuals and legal entities. The financial mechanism of the insurance business provides provision, in case of occurrence of caused damage, financial resources in the amount that significantly exceeds the initial contribution and very effectively stabilizes the financial condition of the insured.

Target setting. It is advisable to study the financial mechanism of the insurance business, the specifics of activities of insurance institutions, brokers or other participants in the insurance market where there is a mechanism for transfer of consequences of risk implementation through intermediaries (members of the insurance market) to the insurance company as institution of professional management of customer risks.

Actual scientific researches and issues analysis. Scientific works of such scholars as O. D. Vasylyk, V. G. Demyanyshyn, O. M. Kovalyuk, V. M. Oparin, O. P. Kirilenko, S. I. Yuriy laid the basis for financial mechanisms study.

Uninvestigated parts of general matters defining. Scientists have not yet sufficiently worked out the question of the financial mechanism of insurance activity as a more general element of socio-economic life in comparison to the financial mechanism of the insurance company.

The research objective. The article is intended to assess comprehensively theoretical and methodical aspects of financial mechanism of insurance business, to form their own approaches to its essence and features of its functioning.

The statement of basic materials. The concept of financial mechanism, the interpretation of the financial mechanism of insurance business is substantiated on the basis of various approaches of the concept of financial mechanism in this article. The financial mechanism of insurance business is defined as a system of financial relations management in the market of insurance services through financial leverage with the help of financial methods. The actual financial leverage that takes place in the insurance business is determined. The authors consider the use of financial methods in the insurance sector.

Conclusions. The combination of all elements of the system is the basis of the financial mechanism for the functioning of the insurance market institutions. That ensures stable operation of the whole insurance market, particular insurance companies, brokers and agents, regulator and steady demand from customers.

Keywords: insurance business; financial mechanism; insurance company; financial levers; financial instruments.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-84-91

УДК 368.013

Ю. М. Клапків, к. е. н.,
Л. Ніємчик, д. е. н.,
 ад'юнкт-професор,
О. В. Вакун, к. е. н.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СТРАХОВОЇ СПРАВИ

Актуальність теми дослідження. Придбання страхової послуги є одним з найбільш часто використовуваних методів фінансування наслідків реалізації ризиків, як фізичних осіб, так юридичних. Фінансовий механізм страхової справи забезпечує надання, у разі настання обумовленої шкоди, фінансових ресурсів у розмірі, що значно перевищує початковий внесок і дуже ефективно стабілізує фінансовий стан страхувальника.

Постановка проблеми. Доцільним є вивчення фінансового механізму страхової справи специфіка діяльності страхових інституцій, брокерів чи інших учасників страхового ринку де має місце механізм передачі наслідків реалізації ризику, через посередників – учасників страхового ринку, до страхової компанії, як інституції професійного менеджменту ризиками клієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених, як О. Д. Василик, В. Г. Дем'янишин, О. М. Ковалюк, В. М. Опарін, О. П. Кириленко, С. І. Юрій заклали основу вивчення фінансового механізму.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання власне фінансового механізму страхової діяльності, як більш загального елементу суспільно економічного життя. В порівнянні із фінансовим механізмом страхової компанії

Постановка завдання. Стаття покликана комплексно оцінити теоретичні та методичні аспекти фінансового механізму страхової справи, сформулювати власні підходи до його сутності та особливостей функціонування.

Виклад основного матеріалу. У статті обґрунтовується на основі різноманітних підходів поняття фінансового механізму, трактування фінансового механізму страхової справи. Під яким, оптимально розуміти систему управління фінансовими відносинами на ринку страхових послуг через фінансові важелі за допомогою фінансових методів. Визначаються власне фінансові важелі що мають місце у страховій справі. Авторами розглядається використання фінансових методів у страховому секторі.

Висновки. Поєднання всіх елементів системи є основою фінансового механізму функціонування інституцій страхового ринку. Що забезпечує стійке функціонування страхового ринку в цілому, зокрема страхових компаній, брокерів та агентів, регулятора та сталого попиту з боку клієнтів.

Ключові слова: страхова справа; фінансовий механізм; страхова компанія; фінансові важелі; фінансові інструменти.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Urgency of the research. The acquisition of insurance service is one of the most commonly used methods of financing the consequences of risks implementation both by physical and legal entities. The financial mechanism of the insurance business ensures provision, in the event of occurrence of caused damage, financial resources in the amount that significantly exceeds the initial contribution and stabilizes the financial condition of the insured very effectively. Formation of the financial mechanism of the insurance market's institutions is carried out in accordance with the strategy of socio-economic development of the state. Changes in the individual elements of the financial mechanism occur in connection with solving certain tactical tasks in the process of genesis of the insurance business. That is why the financial mechanism of each institution represented in the insurance market reacts sensitively to the peculiarities of the current state of the economy and social sphere of the state.

Target setting. Through the financial mechanism of insurance institutions, brokers or other participants in the insurance market, there is a mechanism for transferring the consequences of risk's implementation from the client, through the intermediaries - members of the insurance market, to the insurance company, as institution of professional risk management of clients.

In general, the financial mechanism of the insurance business is a system of state-established forms and methods of organization of the insurance market. It represents the external part of insurance activity, while its internal part is represented by the financial mechanism of the insurance company.

Analysis of recent research and publications. The works of many scholars are devoted to the research of the financial mechanism, among which the Works of O. D. Vasilik [1], V. G. Demyanishin [2], O. M. Kovalyuk [3], V. M. Oparin [4], O. P. Kirilenko [5], S. I. Yuriy [6] and others deserve special attention. The specifics of the insurance services market and the peculiarities of the development of the insurance business determine the need for detailed consideration of the relevant financial mechanisms, which determines the relevance of this area of research.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, the conceptual framework of the financial mechanism of the insurance business or the insurance institution's functioning are analyzed rather superficially in economic science. Not having the appropriate theoretical basis, the insurance market does not fully use the possibilities of insurance business' financial mechanism and its components in solving social and economic problems, which may occur due to the occurrence of insurance events.

The incompatibility of particular forms, levers, instruments of this mechanism affects negatively the development of the socio-economic sphere and the welfare of citizens.

The research objective. The purpose of the article is a complex evaluation of theoretical and methodical aspects of insurance business' financial mechanism, the formation of own approaches to its essence and the peculiarities of the functioning and regulation of socio-economic development.

The statement of basic materials. The structure of the insurance business' financial mechanism is quite complex, it includes a number of elements. It is the plurality of financial interrelations between the institutions of the insurance market that involves the use of a large number of types, forms and methods, levers or instruments of their organization as separate elements of the insurance market.

The structure of the insurance business' financial mechanism includes various organizational forms of institutions, financial support forms, methods and instruments of state regulation, tax incentives, subsidies or sanctions, that can be combined into the corresponding subsystems.

Effective use of the insurance business financial mechanism's components should be realized within the framework of the strategy of insurance services market's development and ensure the social and personal interests of the citizens of the country. The effectiveness of the insurance business' financial mechanism is directly dependent on the complexity and coherent functioning of all its components. When activated by the state, it has the opportunity to manage the economic development and social security of the population or business in accordance with the state strategy for the development of economic sectors or separate territories.

The financial mechanism of an insurance business is part of a financial mechanism that ensures the functioning of the financial system. Accordingly, it is the proper assurance of insurance services' quality through legislative and regulatory regulation, taxation, stimulation of savings and non-state

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

pension provision on the part of the state that determines the quality of the functioning of the financial system.

Accordingly, the decline of the insurance market is directly related to the rather inefficient use and organization of the financial mechanism of the insurance business. Modern professional literature uses rarely the notion of financial mechanism, in the aspect of the market of insurance or financial services. The domestic scientists identify often the financial mechanism with the budgetary mechanism, which is wrong both from a theoretical and a practical point of view [2]. In fact, in this way, the area covered by the concept of a financial mechanism is significantly reduced, excluding a significant number of commercial spheres of a financial nature.

The very specifics of the insurance business involve the constant cooperation of clients' and intermediaries' financial institutions in order to ensure the stable development of each of them.

The financial mechanism of the functioning of the insurance market institutions is a complex system of historically and normatively established types and forms of financial relations. The financial mechanism acts as an instrument of influence of the financial apparatus and individual economic entities on the financial system to achieve certain goals in most cases, and at the same time, it serves as a means of information exchange between the subject and the object of financial relations in the insurance market.

There are a large number of approaches to finding out the financial mechanism of each of the institutions represented in the insurance market. The direct management of the accumulated by insurance process funds raises the greatest interest of the scientists, namely the financial mechanism of insurance companies.

In the opinion of S. Sokol - the formation of the financial mechanism of the insurance company's activities is related to the functional purpose of the insurer in providing insurance protection, distribution of losses, investment and socio-economic development of society. A balanced and well-established financial mechanism allows the formation and use of an insurance company's assets in order to ensure its maximum level of solvency [7]. We agree with this statement and pay attention to activity, which is related to "the functional purpose of the insurer in providing insurance protection", which sharpens the attention directly to the demand for insurance protection and insurance service [8].

Given sufficient demand for an insurance product, and in order to increase its sales by important institutions in the market of particularly active sales, there are insurance agents, multi-agents and brokers.

The activity of insurance agents and insurance brokers has common features in many aspects, but the financial mechanism of operation has a number of differences. An insurance agent is authorized person of an insurance company and operates under an agency agreement in a specified territory, receiving a commission fee and / or salary. On the contrary, an insurance broker is an authorized person of insurer or insurance company that wants to reinsure the risks of its obligations, that is, the client. In fact, he is obliged to realize the interests of the client optimally, and his activities are funded mainly by the insurance company through a commission fee. At the same time, the independence of the broker from the insurance company or the reinsurer (that is, from the other side of the transaction) is the key idea of the business, for the implementation of which the broker is allowed to receive additional remuneration also from the client. Such financing creates an imbalance in the functioning of insurance brokers, because it is the independence of the broker that guarantees that he chooses an insurance company for his client, is guided exclusively by the client's interests.

Taking into account that the main financial resources in the insurance business focus on the insurance company and its stability depends on its ability to cover its own risks.

In the opinion of A. Romanevska, who approaches the insurance company as an ordinary firm without taking into account the inherent features and procedural peculiarities of the insurance business, "the functioning of the financial mechanism is mainly directed at the management of financial resources and the results of the insurance company with the help of which an increase of the insurer's competitiveness, flexibility of reaction to changes in environmental conditions are being achieved"[9]. In our opinion, the specifics of insurance company's financial mechanism is due to the regulatory requirements for the insurance company and the historically established procedure for the

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

implementation of insurance services, which is crucial in the study of financial functioning of the insurance market institutions.

A. I. Balabanov approaches the financial mechanism from the standpoint of resource potential, from whose point of view the financial mechanism is a system of actions of financial levers, which find expression in the organization, planning and stimulation of the use of financial resources [10].

One of the predominant definitions is the interpretation of the financial mechanism, as a system for managing financial relations through financial leverage through financial mechanisms. It is shared by V. V. Buryakovskiy, V. Ya. Karmazin, S. V. Kalambet, [11, p. 54] A. D. Sheremet, R. S. Saifulin, [12, p. 24]. The well-known Ukrainian scientist V. Oparin defines financial mechanism as a set of financial methods and forms, instruments and levers of influence on socio-economic development of society, focusing on the goal of development, and on a fairly wide object of influence – on the society [4]. A similar approach is the institutional approach of M. Artus with the allocation of the organizational three-level structure of the system of the financial mechanism's influential elements, which includes methods, instruments and levers [13].

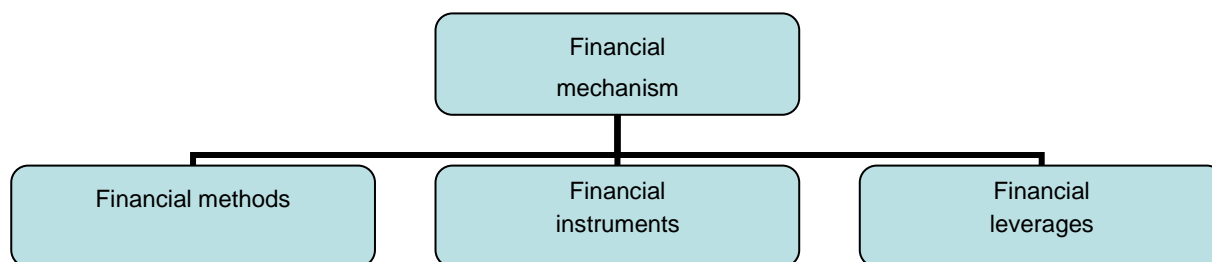
Specifying the object of influence by V. Bazylevych and L. Balastrik, according to whose definition, "financial mechanism is a set of economic-organizational and legal forms and methods for managing the financial activity of the state in the process of creation and use of funds of financial resources in order to provide various needs of state structures, economic entities and the population" [14, pp. 17-18].

In our opinion, there is a somewhat broad interpretation of A. M. Poddierogin, who considers the financial mechanism at the enterprise level as the basis of financial management and allocates financial methods, levers and information, legal and normative support in financial mechanism [15, p. 18]. The vision of the financial mechanism's structure by S. V. Liovochkin deserves attention in this context, which is reduced to a combination of methods of financial impact on socio-economic development and a system of financial indicators and financial instruments that make it possible to evaluate this impact [16]. We agree with his critical evaluation of a number of existing approaches to understanding the essence of the financial mechanism, since planning, organization and legislative regulation should not be attributed to the content of financial impact on economic processes, since it is the system of financial leverage that directly characterizes the financial impact, while the rest - only provides it.

Conceptualizing the general approaches to the financial mechanism, we consider possible interpretations of the financial mechanism of the insurance business. In this aspect, the number of developments in relation to the financial mechanism of social insurance prevails.

The study of Professor V. G. Baranova is detailed, her monograph is devoted to the financial mechanism of the insurance system's functioning [17]. Her approach from a functional point of view deserves attention, where the financial mechanism of the insurance system's functioning is a system of methods, tools and techniques for implementing financial policy [17, p. 76-77]. Given the fact that insurance system is the subject of research, V. G. Baranova divides the financial policy into three levels. The state is on the macro level, the regulatory bodies are on the meso-level, the insurance company is on the micro level. We consider it necessary to supplement the financial policy at the micro level with other insurance intermediaries, multiagents, insurance brokers or professional reinsurers, who deserve no less attention in terms of financial policy than the classic insurance companies in a market economy.

Conceptualizing approaches to the financial mechanism, we can identify the most objective, in our opinion, interpretation of the financial mechanism of the insurance business, as a system for managing financial relations in the insurance market through financial leverage with the help of financial methods (Fig. 1), where it is possible to distinguish the financial mechanism of each institution of the insurance market.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА**Fig. 1. The structure of the financial mechanism of the insurance business**

The financial method, which is defined as a way of organizing and influencing financial relations in the economic process, deserves attention in this context. [17, p. 78]. Therefore we mean legal framework, operational management, forecasting, planning, stimulation, coordination, regulation, control, investment, pricing, taxation, fundraising, financing, calculations [18], discounts, obligation, public necessity, reimbursement, subsidization, quotas and the duration of insurance coverage under the methods of this mechanism. The financial leverages are insurance premium, subsidies, subventions, leases, leasing, tariffs and prices, allowances, quotas, annuity payments [25], dividends, guarantees, privileges, loss-making, budget constraints respectively.

We can consider as financial instruments the following: insurance services, reinsurance contracts, securities, financial obligations, deductibles, taxes, fees, tax privileges and deductions, agreements between market institutions, intellectual property [19]. This list may be adjusted depending on the interpretation of the approach to the financial mechanism of the insurance market.

Describing the theoretical and practical principles of the financial mechanism of the insurance business, it should be noted that it is an integral part of the financial mechanism of society and the economic mechanism.

In fact, the financial mechanism of the insurance company's operation or the financial mechanism of insurance intermediaries' functioning of is an integral part of the insurance system's financial mechanism, which is an integral part of the financial mechanism of the state and society. As noted by B. A. Reisberg, the financial mechanism is an integral part of the economic mechanism, a set of financial incentives, levers, instruments, forms and methods for regulating economic processes and relationships [20].

Worthy of attention is the approach of Professor Teresa Bednarchik, according to which insurance is a broader and more complex notion than a financial category, it is a kind of socio-economic category. The modern financial mechanism of the insurance business is the result of centuries of experience and the result of a long and complex genesis [21, p. 103]. It is based on two main mechanisms: the transfer of the risk's effects and the division of the accidental events' consequences. Subjects, who have joined insurance, jointly bear costs, losses that arise in some of them [22, p. 48].

The main task of insurance is, respectively, the provision of insurance and payment of compensation. As the professor E. R. Handshke points out, the protective function is the root cause of the insurance business, which most fully and decisively defines the purpose of the existence of insurance and its nature. Other functions of financial liability insurance are derivatives of the protective function [23, p. 55]. It is emphasized in professional literature that financial instruments, which are complex and confusing on the one hand, but flexible and capacious on the other hand, are inherent in the insurance business and can be used effectively in the socio-economic strategy [24, p. 58].

The insurance service, which is expressed in insurance policy or insurance contract, is the very specific financial instrument of insurance business. Firstly, insurance policies are not used for settlements between business entities. Secondly, the obligations of insurers in relation to their clients (insurers) activate the payment only on condition of occurrence of a certain event or execution of the specified action. Thirdly, the provision of insurance services (except for life insurance) does not bring profits for insured [25], compensating only actual loss as a result of accidental occurrences of property loss or providing stable living conditions in case of sudden loss of ability to receive income from

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

illness, disability or old age (life insurance and pension insurance). Fourth, on the part of buyers (policyholders) insurance policies are not considered as financial assets, except for life insurance policies. Fifth, financial instruments issued by insurers can not be easily resold (their secondary market is absent), unlike securities (stocks, bonds). In this regard, some economists refer to an insurance business, not only beyond the limits of banking, but even financial activity [26, p. 27-28].

Conceptualizing these stages of the insurance company's activity, one can notice the similarity of the financial mechanism of insurance and bookmaking activity. This similarity was noticed before, a true social resonance that confirmed this assertion, took place through the life insurance of Napoleon Bonaparte, by persons who had no relation to him [27, p. 246]. In fact, the totalizer took place, that is the bookmaking activity. The measures were taken at the level of normative regulation and the insurance interest was identified in order to differentiate between these types of activities [28]. In fact, insurance interest arises when the policyholder obtains financial or other benefits from continuous existence, without worsening or damaging the insurance object [29, p. 23]. An individual has an insurance interest in the loss or damage whatsoever, will result in financial or other losses expressed in financial form, and will be limited to their specified amount [30]. This topic is not finished, and further attempts to use insurance services with an unusual purpose for insurance of improvement of the financial condition will stimulate scientific developments on the subject.

Conclusion. Consequently, the importance of providing a financial mechanism, with such components as normative, legislative, organizational and information support is indisputable.

Each of these elements is filled with a set of necessary components. In fact, one component of the legal regulation of the financial mechanism of the insurance business, which is the insurance interest, distinguishes the insurance service from gambling, or bookmaking, given the similarity of their financial mechanism of operation.

Thus, the basis of the financial mechanism for the functioning of the insurance market institutions is a combination of all elements of the system in order to ensure the stable functioning of the insurance market in general, in particular insurance companies, brokers and agents, regulator and steady demand from customers. It is the proper fulfillment by the institutions of the obligations, which are represented on the insurance market and assumed by the insurers and the state, ensures the stable development of the insurance market and the economy.

References

1. Vasylyk, O. D. (2000). *Teoriia finansiv [Finance Theory]*. NIOS, Kyiv [in Ukrainian].
2. Demianyshyn, V. H. (2011). Problemy ta perspektyvy rozvytku bjudzhetnogho normuvannja u systemi strategichnykh i taktychnykh metodiv bjudzhetnogho mehanizmu [Problems and prospects of development of budgetary regulation in the system of strategic and tactical methods of budgetary mechanism]. *"Ostrozka akademiya". Ser.: Ekonomika – Ostroh Academy. Series: Economics, 16, 22-31* [in Ukrainian].
3. Kovaliuk, O. M. (2002). *Finansovyj mekhanizm orhanizatsii ekonomiky: problemy teorii i praktyky [The financial mechanism of the organization of the economy: theory and practice]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
4. Oparin, V. M. (2001). *Finansy [Finances]*. (2nd ed.). KNEU, Kyiv [in Ukrainian].
5. Kyrylenko, O. (2010). Teoretychni ta praktychni aspekty finansovoho mekhanizmu zabezpechennja orhaniv mistcevoho samovriaduvannja v Ukraini [Theoretical and practical aspects of the financial mechanism of ensuring of the bodies of local self-government in Ukraine]. *Svit finansiv – The world of finance, 1, 17-27* [in Ukrainian].
6. Yuriy, S. I. (2008). *Finansy [Finances]*. Znannia, Kyiv [in Ukrainian].
7. Sokol, S. V. (2010). Formuvannja finansovoho mekhanizmu diialnosti strakhovoi kompanii [The formation of the financial mechanism of the insurance company].

Література

1. Василик, О. Д. Теорія фінансів: підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
2. Дем'янишин, В. Г. Проблеми та перспективи розвитку бюджетного нормування у системі стратегічних і тактичних методів бюджетного механізму / В. Г. Дем'янишин // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Економіка, 2011. – Вип. 16. – С. 22-31.
3. Ковалюк, О. М. Фінансовий механізм організації економіки (проблеми теорії і практики): монографія / О. М. Ковалюк. - Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 396 с.
4. Опарін, В. М. Опарін; Київський національний економічний ун-т. – 2. вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2001. – 238 с.
5. Кириленко, О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні / Ольга Кириленко // Світ фінансів. - 2010. – № 1. – С. 17-27.
6. Фінанси / С. І. Юрій [та ін.]; ред. С. І. Юрій, В. М. Федосов. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
7. Сокол, С. В. Формування фінансового механізму діяльності страхової компанії: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / С. В. Сокол; НАН України; Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2010. — 20 с.
8. Клапків, Ю. Спрямування інституціонального розвитку ринку страхування життя в Україні / Юрій

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

- Candidate's thesis*. Donetsk: Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy [in Ukrainian].
8. Klapkiv, Y. (2016). Spriamuvannia instytsionalnogo rozvytku rynku strakhuvannia zhyttia v Ukraini [The direction of institutional development of the life insurance market in Ukraine]. *Svit finansiv – The world of finance*, 1, 206-214 [in Ukrainian].
 9. Romenska, A. (2011). Mekhanizm efektyvnoho upravlinnia strakhovoiu kompaniieiu [The mechanism of effective management of the insurance company]. *Ekonomichnyi analiz – Ekonomichnyi analiz*, 8(1), 307-310 [in Ukrainian].
 10. Balabanov, A. Y., Balabanov, Y. T. (2010). *Finansy [Finances]*. Saint Petersburg, Piter [in Russian].
 11. Buriakovskiy, V. V., Karmazin, V. Ya., Kalambet S. V. (1998). *Finansy pidpriemstv [Finance of enterprises]*. Dnipropetrovsk: Porohy [in Ukrainian].
 12. Sheremet, A. D., Saifulin, R. S. (1999). *Finansy predpriatiy [Finance of enterprises]*. Moscow: YNFRA–M [in Russian].
 13. Artus, M. M. (2005). Finansovyi mekhanizm v umovakh rynkovoi ekonomiky [Financial mechanism in the conditions of market economy]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 5, 54-60 [in Ukrainian].
 14. Bazylevych, V. D., Balastryk, L. O. (2004). *Derzhavni finansy [Public Finance]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
 15. Poddierohin, A. M., Bilyk M. D., Buriak L. D. (2008). *Finansy pidpriemstv [Finance of companies]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
 16. Lovochkin, S. V. (2000). Finansovyi mekhanizm makroekonomichnoho rehuliuвання [Financial mechanism of macroeconomic regulation]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 12, 25-33 [in Ukrainian].
 17. Baranova, V. G. (2009). *Finansovyi mekhanizm funktsionuvannia strakhovoi systemy [Financial mechanism of functioning of the insurance system]*. Odesa: BMB [in Ukrainian].
 18. Niemczyk, L. (2015) *Kapitał intelektualny w księgach rachunkowych oraz sprawozdawczości przedsiębiorstw*. Rzeszów: wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego [in Polish].
 19. Dankiewicz, R., Klapkiv, Y., Niemczyk, L. (2016). Podstawy teoretyczne rachunkowości kapitału intelektualnego dla zakładów ubezpieczeń. *Zarządzanie Finansami i Rachunkowość*, 4(2), 71-84 [in Polish].
 20. Raizberg, B. A., Lozovskii, L. M., Starodubtseva, B. A. (1996). *Sovremennyy ekonomicheskii slovar [The dictionary of modern Economics]*. Moscow: YNFRA-M [in Russian].
 21. Bednarczyk, T. H. (2010). Powiązania sektora ubezpieczeń z systemem finansowym i sferą realną gospodarki. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 4, 99-119 [in Polish].
 22. Hadyniak, B., & Szumlicz, T. (2010). *Ubezpieczenie jako urządzenie finansowe*. Warszawa: Podręcznik akademicki, Poltext [in Polish].
 23. Handschke, J. (1998). *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych*, w: *Ubezpieczenia gospodarcze*. T. Sangowski (Ed.). Warszawa: Poltext [in Polish].
 24. Handschke, J. (1998). *Pojęcie, treści i zasady polityki ubezpieczeniowej – rozważania nie tylko metodologiczne*, w: *Studia ubezpieczeniowe*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej [in Polish].
 25. Ostrowska-Dankiewicz, A. (2017). Ubezpieczenia na życie w strukturze oszczędności gospodarstw domowych. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*, 50(4), doi: 10.1515/oecon-2017-0044
 26. Klapkiv // Світ фінансів. - 2016. - № 1. - С. 206-214.
 27. Роменська, А. Механізм ефективного управління страховою компанією / А. Роменська // Економічний аналіз. - 2011. - № 8 / 1. - С. 307–310.
 28. Балабанов, А. И. Финансы / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2000. – 192 с.
 29. Буряковский, В. В. Финансы предприятий / В. В. Буряковский, В. Я. Кармазин, С. В. Каламбет. - Днепропетровск : Пороги, 1998. – 246 с.
 30. Шеремет, А. Д. Финансы предприятий / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА–М, 1999. – 343 с.
 31. Артус, М. М. Финансовый механизм в условиях рыночной экономики / М. М. Артус // Финансы Украины. - 2005. - № 5. – С. 54-60.
 32. Базилевич, В. Д. Державні фінанси : навч. посібник / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. - К. : Атіка, 2002. - 368 с.
 33. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – 7-ме вид., (без змін). – К. : Вид-во КНЕУ, 2008. – 552 с.
 34. Львович, С. В. Финансовый механизм макроэкономического регулирования / С. В. Львович // Финансы Украины. – 2000. – № 12. - С. 25-33.
 35. Баранова, В. Г. Финансовый механизм функционирования страховой системы: монография / В. Г. Баранова. – Одесса : «БМВ», 2009. – 380 с.
 36. Niemczyk, L. *Kapitał intelektualny w księgach rachunkowych oraz sprawozdawczości przedsiębiorstw*, wyd / L. Niemczyk // Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów. - 2015. - P. 356.
 37. Dankiewicz, R. *Podstawy teoretyczne rachunkowości kapitału intelektualnego dla zakładów ubezpieczeń* / L. Niemczyk, R. Dankiewicz, Y. Klapkiv // *Zarządzanie Finansami i Rachunkowość*, 2016. - № 4 (2). - 71-84.
 38. Райзберг Б. А., Лозовский Л. М., Стародубцева Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. М. Лозовский, Б. А. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
 39. Bednarczyk, T. H. Powiązania sektora ubezpieczeń z systemem finansowym i sferą realną gospodarki / Bednarczyk, Teresa H. // *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 2010. - № 4. - p. 99-119
 40. Hadyniak, B. Ubezpieczenie jako urządzenie finansowe / B., Hadyniak, T. Szumlicz, // *Ubezpieczenia - Poltext, Warszawa*. - 2010.
 41. Handschke, J. *Funkcje i zasady ubezpieczeń gospodarczych* / J. Handschke // *Ubezpieczenia gospodarcze*, red. T. Sangowski, Poltext, Warszawa 1998. - S. 55-103.
 42. Handschke, J. *Pojęcie, treści i zasady polityki ubezpieczeniowej – rozważania nie tylko metodologiczne* / J. Handschke // *Studia Ubezpieczeniowe*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1998. - 58-73.
 43. Ostrowska-Dankiewicz, A. Ubezpieczenia na życie w strukturze oszczędności gospodarstw domowych / A. Ostrowska-Dankiewicz // *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia*, 2017. - 50(4). - 363-372.
 44. Czerwieńska T. T., *Polityka inwestycyjna instytucji ubezpieczeniowych. Istota – uwarunkowania – instrumenty* / T. T. Czerwieńska, Wydawnictwo Uniwersytetu

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

<http://dx.doi.org/10.17951/h.2016.50.4.363> [in Polish].

26. Czerwińska, T. (2009). *Polityka inwestycyjna instytucji ubezpieczeniowych: istota – uwarunkowania - instrumenty*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego [in Polish].

27. Hadyniak, B. (2014). *Ubezpieczenia prywatne*. Warszawa: Kompedium, Poltext [in Polish].

28. Klapkiv Yu. M. (2017). Ekonomichna katehoriia «strakhovyi interes», yak teoretychna dominantna strakhovoi posluhy [The economic category of "insurable interest" as the theoretical dominant insurance services]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika» – Scientific herald of Uzhgorod University. The series "Economics", 1(49)* [in Ukrainian].

29. Śliwiński, A., & Klapkiv, L. (2017). Transformation of beliefs: an evaluation of economic risk under uncertainty. *Olsztyn Economic Journal, 12*, 21-36 [in Polish].

30. Klapkiv, L. & Klapkiv, Yu. (2017). Rynek ubezpieczeń na Ukrainie: główne problemy i czynniki determinujące jego rozwój. *Rozprawy Ubezpieczeniowe, 24(2)*, 50-64 [in Polish].

Gdańskiego, Gdańsk, 2009. - p. 314.

27. Hadyniak B., *Ubezpieczenia prywatne* / Bogusław Hadyniak, Kompedium, Poltext 2014, s. 260.

28. Клапків, Ю. М. Економічна категорія «страховий інтерес», як теоретична домінуюча страхової послуги / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». - 2017. - № 1(49).

29. Śliwiński, A. Transformation of beliefs: an evaluation of economic risk under uncertainty / A. Śliwiński, L. Klapkiv // *Olsztyn Economic Journal*, 2017. - 12. - 21-36.

30. Klapkiv L. Rynek ubezpieczeń na Ukrainie: główne problemy i czynniki determinujące jego rozwój / L. Klapkiv, J. Klapki // *Rozprawy Ubezpieczeniowe*, 2017. - № 24 (2). - 50-64.

Received for publication 5.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Klapkiv, Y. M. Financial mechanism of the insurance business / Y. M. Klapkiv, L. Niemczyk, O. V. Vakun // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 84-91.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 510.644.4:519.816

УДК 510.644.4:519.816

P. M. Hryhoruk, Doctor of Economic Science,
Professor,
N. A. Khrushch, Doctor of Economic Science,
Professor,
S. S. Grygoruk, Candidate of Pedagogical
Science, Associate Professor

П. М. Григорук, д. е. н.,
професор,
Н. А. Хрущ, д. е. н.,
професор,
С. С. Григорук, к. пед. н.,
доцент

AN APPROACH TO CONSTRUCT FUZZY PREFERENCE RELATIONSHIPS FOR MANAGERIAL DECISION MAKING

ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ НЕЧІТКИХ ВІДНОШЕНЬ ПЕРЕВАГИ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Urgency of the research. The combination of theory and empirical experience of management with modern cognitive tools determines the necessity to use economic and mathematical modeling managerial decision making in conditions of variability, uncertainty and multidimensionality of the market environment.

Target setting. The choice of managerial decision on the set of alternatives is essentially limited to the difficulty of forming a single criterion, which covers different, and in some cases, conflicting requirements. Additional complications are the need to take into account and formalize the uncertainty of both source data and purposes. These lead to the need for use of such models of description of the reality, that allow to process large amounts of data in conditions of the growth of uncertainty.

Actual scientific researches and issues analysis. Tools of fuzzy set theory and fuzzy logic are currently an effective means of formalizing uncertainty in different areas of manager's activities: finance, economics, risk management, marketing and many others. These issues are highlighted in the writings of such scholars as K. Kovalchuk, A. Matviychuk, W.-Y. Cheng, L in, M. Wen, Z. Qin, T. Korol and many others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Issues of description of fuzzy preference relationships based on the aggregate of values of several criteria measured in different scales, and development of scientific and methodological approach to select on this basis the set of most suitable alternatives as a decision currently are not solved enough.

The research objective. The main objective of the paper is description of approaches to design fuzzy preference relationships based on the aggregate of values of several criteria measured in different scales, and development of scientific and methodological approach to select on this basis the set of most suitable alternatives as a decision.

The statement of basic materials. The procedure of decision making is considered based on the creation of fuzzy preference relationship with membership function, which reflects the degree of confidence in the superiority of one alternative over another. The choice of alternatives carried out from subset of strictly non-dominated alternatives, based on fuzzy preference relationship.

Conclusions. Given the availability a lot of criteria of effectiveness, the choice of decision should be based on fuzzy preference relationship. The developed scientific and methodological approaches are aimed to construct fuzzy preference relationship for comparison of alternatives on many criteria simultaneously. It allows to manager to form a set of Pareto-efficient alternatives and choose from them the best as a decision.

Актуальність теми дослідження. Поєднання теорії і емпіричного досвіду методів управління із сучасним пізнавальним інструментарієм зумовлює необхідність обґрунтування економіко-математичного моделювання процесів прийняття управлінських рішень в умовах мінливості, невизначеності та багатомірності ринкового середовища.

Постановка проблеми. Вибір управлінського рішення з множини альтернатив істотно обмежується труднощами формування єдиного критерію, який охоплює різні, а в деяких випадках і суперечливі вимоги. Додаткові ускладнення несе необхідність урахування і формалізації невизначеності як вихідних даних, так і цільових установок. Ці обставини призводять до необхідності використання таких моделей опису реальності, які дозволяють обробку великих обсягів даних за умов зростання їх невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інструментарій теорії нечітких множин та нечіткої логіки на даний час є ефективним засобом формалізації невизначеності в різних галузях діяльності менеджерів: фінансах, економіці, ризик-менеджменті, маркетинговій діяльності та багатьох інших. Ці питання висвітлені в працях таких вчених, як К. Ковальчук, А. Матвійчук, У. Ченг, Л. Лін, М. Уен, З. Куїн, Т. Корол та багатьох інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Питання отримання нечіткого відношення переваги на основі сукупності значень декількох критеріїв, вимірних у різних шкалах та розробки науково-методологічного підходу до вибору на їх основі найбільш прийнятних альтернатив в якості управлінського рішення на даний час є недостатньо вирішеними.

Постановка завдання. Метою роботи є опис підходу для отримання нечіткого відношення переваги на основі сукупності значень декількох критеріїв, вимірних у різних шкалах та розробка науково-методологічного підходу до вибору на їх основі в якості рішення найбільш прийнятних альтернатив.

Викладення основного матеріалу. Розглянуто процедуру прийняття рішень на основі побудови нечіткого відношення переваги з функцією належності, яка відображає ступінь впевненості в перевазі однієї альтернативи над іншою. Вибір альтернативи здійснюється з підмножини строго недомінованих альтернатив, побудованої на основі нечітких відношень переваги.

Висновки відповідно до статті. За умови наявності багатьох критеріїв ефективності вибір рішення потрібно здійснювати на основі нечітких відношень пе-

МЕНЕДЖМЕНТ

Keywords: Fuzzy set, fuzzy preference relationships; membership function; decision making; non-dominated alternative; multi-criteria choice.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-92-99

реваги. Розроблені науково-методологічні підходи спрямовані на побудову нечітких відношень переваги для зіставлення альтернатив за багатьма критеріями одночасно. Це дозволяє менеджеру сформуувати множину Парето-ефективних альтернатив і обрати з них найкращу в якості рішення.

Ключові слова: Нечітка множина; нечітке відношення переваги; функція належності; прийняття рішень; недомінована альтернатива; багатокритеріальний вибір.

Urgency of the research. Decision-making is related to the necessity of analyzing and processing large volume of heterogeneous data. But data can be inaccurate, incomplete, can have a high degree of subjectivity in the estimates of the research objects by the respondents and therefore be inconsistent as a result of many factors, such as the imperfection of the measurement procedures, rapid variability of the environment, lack of reliable information on the activities of competitors, consumer behavior and motivation.

Furthermore, use of classical methods to select decisions in the socio-economic systems is significantly limited by the difficulties of forming a single criterion, that includes different, and in some cases contradictory requirements. The human factor has a key role in decision-making, so designing such numerical criteria is enough labor-intensive process, even if it is possible, and in practice generally can be an insoluble issue.

Finally, the most important problem to choice solutions associates with the taking into account and formalizing the uncertainty of the source data and the goals. It should be noted that a significant part of these data can be non-available in a well-defined form, be in the form of non-exact values of objects' attributes, and presented in the form of their approximate or interval estimates, and even can to have a verbal description of quality, that is, to have properties of uncertainty and fuzziness of description. In our view, these circumstances lead to the need for use of such models of description of the reality, that allow to process large amounts of data in conditions of the growth of uncertainty.

Target setting. It is known that effective way to formalize uncertainty is the theory of fuzzy sets and based on it the fuzzy logic, which allow describing imprecise category, views and knowledge, operating them and making appropriate conclusions. It should be noted that elements of human thinking are not numerical objects, but some constructions of fuzzy classes of objects. Traditional methods are not very suitable for the analysis of such systems because they are not able to describe the following features of thinking and behavior. Therefore fuzzy models are more suitable to describe management processes than classic ones.

Actual scientific researches and issues analysis. Currently fuzzy set models are successfully used in taking into account of uncertainty in all areas of management: finance, economics, risk management, insurance, option pricing, investment, marketing, trade, and many others [1-10].

In particular, papers [1-3] considered designing fuzzy regression model to forecast volatility of option prices, evaluate the risk levels of credit applicants, pre-warn financial distress for investors and risk supervisors, make decision about loans. The use of fuzzy logic in designing econometric models to prevent bankruptcy presented in [4-6]. These models are "open" and can be easily used by financial managers as a decision support tool to assist in assessing the financial situation of enterprises and consumers.

In paper [7] authors developed a bi-level fuzzy principal-agent model for optimal nonlinear taxation problems with asymmetric information. This model can be used with the purpose of maximizing the expected social welfare and the monopolist's expected welfare under the incentive feasible mechanism.

A fuzzy attractiveness of market entry model was developed in [8] to address the decision-making problem of product introduction into alternative markets. Model uses expert opinions regarding four factors: fit of the firm's marketing mix in each market; the fit of its key competitor's marketing mix in each market; environmental conditions in each market; and the strategic importance of each market to the firm.

МЕНЕДЖМЕНТ

Designing soft decision making models based on intuitionistic fuzzy sets was proposed in papers [9; 10]. Authors proposed a model for assessing the relative efficiency of a set of congruent decision making units in finance and credit institution.

Paying tribute to these and many other studies on the application of fuzzy logic and fuzzy sets to solve problems in the area of decision-making, it should be noted that some issues related to the selection of an acceptable alternative under multiple criteria remain open.

Uninvestigated parts of general matters defining. The problem of decision-making in the most common formulation is to choose the best alternative from some of the plural. The selection is based on the manager's preference relationship defined on a set of alternatives.

We will understand under the preference the estimation of usefulness or quality of the alternative based on the subjective perception by manager the value and effectiveness of decision. It can be a result of comparing alternatives by the manager in accordance with a generated system of criteria, his intuitive reasoning, a result of the recommendations of the expert group or consultants in decision making. One fairly common approach to estimating the preferences is a paired comparison, having a high degree of objectivity of expert evaluation and independence from criterion's dimension. Thus it is possible to use this approach for both scalar and vector criteria.

Fuzzy preference relationships allow, unlike conventional, to take into account the intensity and force of some preference over other options, therefore the using of such relations as a models of expert data representation allows to improve the adequacy of the description of the system of manager's preference and its sensitivity.

The multiplicity of participants which interested in the obtained results, their aims, and multi-variant of the market environment leads to the possibility of appearance of set of multidirectional criteria for choosing the best solution. Provided that different participants can use different optimal in their opinion, behavior strategies, there is a need for their comparison. However, the issue of designing fuzzy preference relationship with presence of several criteria that measured in different scales are not enough developed.

The research objective. The aim of the article is to describe the procedures for designing fuzzy preference relationships based on the aggregate values of several criteria measured in different scales, scientific and methodological approach to choose on this basis most suitable alternatives.

The statement of basic materials. Decision-making is accompanied by a mandatory procedure for developing and analyzing alternatives.

Taking into account the information uncertainty peculiar to the process, ultimate set of alternatives $A^{(0)} = \{A_1, A_2, \dots, A_m\}$ can be described with a certain degree of precision, where m is a number of alternatives. Assume that the fuzzy set A having membership function $\mu_D(A)$ that describes the extent of the admissibility of each of the alternative decision given in the original set of $A^{(0)}$. Then, a rational decision can be regarded as a one that will be selected from the subset $A^{(D)}$ of alternatives, with the maximum degree of admissibility:

$$A^{(D)} = \{A_i \mid A_i \in A, \mu_D(A_i) = \max_j \mu_D(A_j)\}, \quad (1)$$

where $i, j = 1..m$.

Alternative corresponded to the maximum of membership function is non-dominated. However, it is possible to obtain other subset of alternatives to make a choice, if we have more information about such selection. The presented approach does not lead to the desired result in the case of multi-criteria choice when the best decision for some criteria is inferior to others. To take into account all available information on alternatives it is appropriate to consider the preference relation between alternatives.

Fuzzy preference relation can be used to solve this problem of multicriteriaity, that have the membership function displays a degree of confidence in the superiority of one alternative over another. It will be given in the form:

$$P = [A \times A, \mu_{ij}], \quad (2)$$

where $A \times A$ is a set of ordered pairs of alternatives;

МЕНЕДЖМЕНТ

$\mu_{ij} = \mu(A_i, A_j)$ – measure of fuzzy preference relationships showing the extent to which the ordered pair (A_i, A_j) corresponds to a clear binary preference relation, consisting in the fact that A_i is not worse than A_j .

The procedure for choosing an alternative as a decision from a fuzzy subset A^{UND} of strictly non-dominated alternatives, which is based on fuzzy preference relationships, is investigated in the paper [11]. Continuing the arguments given in this paper, now we consider procedures for constructing a fuzzy preference relationships P subject to the availability of several criteria. Let's consider first the case when these criteria are measured on one of the metric scales, that is, they are expressed in numerical form. Assume that the set $Q = \{Q_1, Q_2, \dots, Q_k\}$ is a set of partial criteria reflects a priori effectiveness of each alternative $A_i \in A^{(0)}$, $i = 1, 2, \dots, m$. Let none of the alternatives don't have an absolute preference over other for all criteria simultaneously, that is, one of the alternatives can prevail over the other according to the values of some criteria, and be worse than values of others ones. Without loss of generality, assume that the values of each criterion are normalized, that is, are in the interval $[0; 1]$. Then the functions of fuzzy preference relationship P is proposed to construct on a method of maximum difference of the maximum difference, the essence of which is to determine the difference between A_i and A_j by the maximum advantage of one of the partial criteria. If $i \neq j$ then:

$$\mu_{ij} = \begin{cases} \max_{1 \leq s \leq k} w_s (Q_{si} - Q_{sj}) \cdot \frac{k_{ij}}{k}, & Q_{si} - Q_{sj} \geq 0; \\ 0 & , Q_{si} - Q_{sj} < 0. \end{cases} \tag{3}$$

where Q_{st} is a value of s -th criterion for t -th alternative,

w_s – weight of s -th criterion,

k_{ij} – number of values for i -th and j -th alternatives, for which the condition $Q_{si} - Q_{sj} \geq 0$ is met,

$i, j = 1, 2, \dots, m, s=1, 2, \dots, k, t=1, 2, \dots, m$.

Value k_{ij} reflects the “potential” of preference of A_i over A_j .

If $i=j$ then value $\mu_{ij} = 1$, which corresponds to natural condition that each alternative is not worse itself. That is, we have constructed a fuzzy preference relationships has transitive property.

An alternative method of determining the fuzzy preference relationship P is the average difference method. If $i \neq j$ then:

$$\mu_{ij} = \begin{cases} \sum_{s=1}^k w_s (Q_{is} - Q_{js}) \cdot \frac{k_{ij}}{k}, & Q_{is} - Q_{js} \geq 0; \\ 0 & , Q_{is} - Q_{js} < 0. \end{cases} \tag{4}$$

where $i, j = 1, 2, \dots, m, s=1, 2, \dots, k$.

The weights w_s of partial criteria, $s=1, 2, \dots, k$, can be defined by one of the following ways: by experts, on the basis of substantive arguments about the relative importance of the criteria using a priori information.

Now consider the case when each of criteria $Q = \{Q_1, Q_2, \dots, Q_k\}$ measured on the rank scale. Let categories of this scale are ordered by increase of quality. Let \succ is a sign of relationships preferences on this scale.

That is, $Q_{si} \succ Q_{sj}$ means that the value of the i -th alternative for s -th criterion is not worse than the corresponding value of j -th alternatives for the same one, $i, j = 1, 2, \dots, m, s=1, 2, \dots, k$.

We propose to construct for each alternative A_i a matrix $\tilde{Q}^{(i)}$ with elements determined by the rule:

МЕНЕДЖМЕНТ

$$\tilde{q}_{sj}^{(i)} = \begin{cases} 1, & Q_{si} > Q_{sj}, \\ 0, & Q_{si} < Q_{sj}. \end{cases} \quad (5)$$

Then the membership function can be determined by the formula:

$$\mu_{ij} = w_i \sum_s \tilde{q}_{sj}^{(i)}, \quad (6)$$

where components of the formula have the same meaning as before.

Separately consider the case where assessment of preference is carried out by one of non-comparative scales like Likert scale, Stapel scale or semantic differential scale. Then, is it appropriate to draw an analogy between the degree of intensity of allowable of alternative and its location on the scale, linking it with the fuzzy preference relationship. Let *d* is the range of the scale. Then the value of the function of fuzzy preference relationship is determined by the formula:

$$\mu_{ij} = \begin{cases} \frac{\sum_s w_s (Q_{si} - Q_{sj})}{d}, & i \neq j, \\ 1, & i = j. \end{cases} \quad (7)$$

Consider practical use presented approach for choice the most appropriate alternatives, provided there are several criteria.

Example. Let we have a matrix of normalized values for eight alternatives assessing by the five metric criteria that presented at the Table 1.

Table 1

Normalized values for eight alternatives assessing by the five criteria

Alternatives	Criteria				
	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₄	Q ₅
A ₁	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00
A ₂	0,70	0,19	0,17	0,00	0,40
A ₃	0,50	0,22	0,67	0,14	0,60
A ₄	0,33	0,25	1,00	1,00	0,20
A ₅	0,55	1,00	0,40	0,56	0,70
A ₆	0,63	0,95	0,20	0,86	0,60
A ₇	0,55	0,30	0,42	0,77	1,00
A ₈	1,00	0,48	0,33	0,68	0,70

Analysis of table shows that none of the alternatives have clear preference on others that pre-determines the necessity of additional calculation. Values of membership function of fuzzy preference relationship μ_{ij} calculated by the method of maximum difference are presented at the table 2, $i, j = 1, 2, \dots, 8$.

Table 2

Values of membership function of fuzzy preference relationship

Alternatives	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈
A ₁	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₂	0,56	0,00	0,04	0,15	0,03	0,02	0,03	0,00
A ₃	0,67	0,40	0,00	0,16	0,05	0,19	0,05	0,07
A ₄	1,00	0,60	0,51	0,00	0,24	0,32	0,23	0,27
A ₅	1,00	0,65	0,62	0,45	0,00	0,12	0,28	0,31
A ₆	0,95	0,69	0,58	0,42	0,12	0,00	0,39	0,19
A ₇	1,00	0,62	0,50	0,48	0,24	0,16	0,00	0,18
A ₈	1,00	0,68	0,43	0,41	0,27	0,23	0,18	0,00

МЕНЕДЖМЕНТ

Using the values of Table 2, in accordance with [11] we calculate a membership function of fuzzy strict preference relationship μ_{ij}^S . Results are shown at the Tab. 3.

Table 3

Values of membership function of fuzzy strict preference relationship

Alternatives	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈
A ₁	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₂	0,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₃	0,67	0,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₄	1,00	0,45	0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₅	1,00	0,62	0,57	0,21	0,00	0,00	0,04	0,04
A ₆	0,95	0,67	0,40	0,10	0,00	0,00	0,23	0,00
A ₇	1,00	0,59	0,45	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₈	1,00	0,68	0,36	0,14	0,00	0,04	0,00	0,00

Further we construct a membership function of fuzzy set of non-dominated alternatives μ^{ND} (Tab. 4) and determine subset of strictly non-dominated alternatives.

Table 4

Values of membership function of fuzzy set of non-dominated alternatives

Alternatives							
A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈
0,00	0,32	0,43	0,75	1,00	0,96	0,77	0,96

Tab. 4 shows that in this case subset A^{UND} has only single alternative – A₅, which should be choose as a decision. At the same time, it should also be noted high value of membership functions for the sixth and eighth alternatives. If assessing alternatives have realized by the first four criteria, then values of membership functions $\mu_{ij}^S, \mu_{ij}^S, \mu_i^{ND}$ be in the other form (Tables 5-7)

Table 5

Values of membership function of fuzzy preference relationship for four criteria

Alternatives	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈
A ₁	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₂	0,53	0,00	0,05	0,09	0,04	0,02	0,04	0,00
A ₃	0,67	0,38	0,00	0,04	0,07	0,12	0,06	0,08
A ₄	1,00	0,75	0,64	0,00	0,30	0,40	0,29	0,34
A ₅	1,00	0,61	0,58	0,38	0,00	0,10	0,35	0,26
A ₆	0,95	0,64	0,55	0,35	0,15	0,00	0,49	0,23
A ₇	0,72	0,58	0,47	0,11	0,16	0,05	0,00	0,05
A ₈	1,00	0,68	0,40	0,34	0,23	0,19	0,23	0,00

Table 6

Values of membership function of fuzzy strict preference relationship for four criteria

Alternatives	A ₁	A ₂	A ₃	A ₄	A ₅	A ₆	A ₇	A ₈
A ₁	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₂	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₃	0,67	0,32	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₄	1,00	0,66	0,60	0,00	0,00	0,05	0,18	0,00
A ₅	1,00	0,57	0,52	0,08	0,00	0,00	0,19	0,03
A ₆	0,95	0,62	0,43	0,00	0,05	0,00	0,44	0,05
A ₇	0,72	0,54	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A ₈	1,00	0,68	0,32	0,00	0,00	0,00	0,18	0,00

Analysis results presented in the Table 7 shows that subset A^{UND} is empty. Therefore it is need to define subset of r^* - non-dominated alternatives. In this case we have a result: $r=0,95$; $A^{UND}(0,95) = \{A_5, A_6, A_8\}$.

МЕНЕДЖМЕНТ

Table 7

Values of membership function of fuzzy set of non-dominated alternatives for four criteria

Alternatives							
A_1	A_2	A_3	A_4	A_5	A_6	A_7	A_8
0,00	0,32	0,40	0,92	0,95	0,95	0,56	0,95

Conclusions. Summing up the presented reasoning, we propose the following methodical approach to choosing the most suitable alternative.

1. An initial set of alternatives $A^{(0)} = \{A_1, A_2, \dots, A_m\}$ is constructed.
2. Constructing a set of partial effectiveness criteria $Q = \{Q_1, Q_2, \dots, Q_k\}$ is carried out.
3. For each pair of alternatives (A_i, A_j) value of membership function $\mu_{ij} = \mu(A_i, A_j)$ of fuzzy preference relationship is calculated, which reflects the degree of preference alternative A_i over alternative A_j . With that end in view one or some formulas (3)-(7) are used depending on the type of criteria and method their assessment.
4. In accordance with [11], a fuzzy strict preference relationship P^S , fuzzy subset of non-dominated alternatives A^{ND} and fuzzy subset of strictly non-dominated alternatives A^{UND} is constructed. Optimal decision is chosen from this subset as any of its alternatives.

5. If subset A^{UND} is empty, we define a subset of r -non-dominated alternatives.

This approach allows, in practice, to design the set of Pareto-effectiveness alternatives and to choose the best one of them as a decision. If we have several alternatives of this kind, we should make a choice based on additional reasoning, in particular, using expert judgments, analysis of non-price indices of effectiveness, applying the criterion of minimization of charges and so on.

References

1. Kovalchuk, K. F. & Nykytenko, O. K. (2012). Rozrobka modeli upravlinnia finansovymy instrumentamy na rynku z vykorystanniam metodu nechitkoi aproksymatsii [Designing a model for management of financial tools on market with the use of method of the fuzzy approximation]. *Neiro-nechitki tehnologii modeliuвання v ekonomitsi – Neural simulation technology in the economy*, 1, 161-170 [in Ukrainian].
2. Cheng, W.-Y., Ender, S. & Sheng-Jung, L. A. (2006). Financial distress pre-warning study by fuzzy regression model of TSE-listed Companies. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*. Retrieved from <http://web.usm.my/journal/aamjaf/vol%202-2/2-2-5.pdf> [in English].
3. Muzzioli, S., Ruggieri, A. & De Baets B. (2015). A comparison of fuzzy regression methods for the estimation of the implied volatility smile function. *Fuzzy Sets and Systems*, 266, 131–143 [in English].
4. Matviichuk, A. V. (2012). *Shtuchnyi intelekt v ekonomitsi: neuronni merezhi, nechitka lohika [Artificial intelligence in the economy: neural networks, fuzzy logic]*. Kyiv: Kyivskiy Natsionalnyi Ekonomichnyi Universytet ineni Vadyrna Hetmana [in Ukrainian].
5. Korol, T. (2012). *Fuzzy logic in financial management*. Retrieved from: <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/32889.pdf> [in English].
6. Starchenko, L. V., Starovoi, O. V. & Semydovska, I. I. (2012). Vykorystannia metodu nechitkykh mnozhyn dlia diahnostyky ryzyku bankrutstva pidpriemstva [Using the method of fuzzy sets for diagnostics of the risk of enterprise bankruptcy]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, 3, 83-91 [in Ukrainian].
7. Lan, Y., Zhao, R. & Tang, W. (2011). A bilevel fuzzy principal-agent model for optimal nonlinear taxation prob-

Література

1. Ковальчук, К. Ф. Розробка моделі управління фінансовими інструментами на ринку з використанням методу нечіткої апроксимації / К. Ф. Ковальчук, О. К. Никитенко // *Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці*. – 2012. – № 1. – 161-170.
2. Cheng, W.-Y. Financial distress pre-warning study by fuzzy regression model of TSE-listed Companies [Electronic resource] / W.-Y. Cheng, S. Ender, L. A. Sheng-Jung // *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*. – 2006. – Retrieved from <http://web.usm.my/journal/aamjaf/vol%202-2/2-2-5.pdf>.
3. Muzzioli, S. A comparison of fuzzy regression methods for the estimation of the implied volatility smile function / S. Muzzioli, A. Ruggieri, B. De Baets // *Fuzzy Sets and Systems*. – 2015. – № 266. – 131-143.
4. Матвійчук, А. В. Штучний інтелект в економіці: нейронні мережі, нечітка логіка : монографія / А. В. Матвійчук. – К. : КНЕУ, 2011. – 439с.
5. Korol, T. "Fuzzy logic in financial management" [Electronic resource]. – 2012. – Retrieved from: <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/32889.pdf>.
6. Старченко, Л. В. Використання методу нечітких множин для діагностики ризику банкрутства підприємства / Л. В. Старченко, О. В. Старовойт, І. І. Семидоцька // *Механізм регулювання економіки*. – 2012. – № 3. – 83-91.
7. Lan, Y. A bilevel fuzzy principal-agent model for optimal nonlinear taxation problems / Y. Lan, R. Zhao, W. Tang // *Fuzzy Optimization and Decision Making*. – 2011. – № 10 (3). – P. 211-232.
8. Shipley, M. F. A fuzzy attractiveness of market entry (FAME) model for market selection decisions / M. F. Shipley, M. Johnson, L. Pointer, N. Yankov // *Journal of the Operational Research Society*. – 2013. – № 64. – P. 597-610.

МЕНЕДЖМЕНТ

lems. *Fuzzy Optimization and Decision Making*, 10(3), 211-232 [in English].

8. Shipley, M. F., Johnson, M., Pointer, L., & Yankov N. (2013). A fuzzy attractiveness of market entry (FAME) model for market selection decisions. *Journal of the Operational Research Society*, 64, 597–610 [in English].

9. Lin, L., Yuan, X.-H. & Xi, Z.-Q. (2007). Multicriteria fuzzy decision-making methods based on intuitionistic fuzzy sets. *Journal of Computer and System Sciences*, 73(1), 84–88 [in English].

10. Wen, M., Qin, Z. & Kang, R. (2011). Sensitivity and stability analysis in fuzzy data envelopment analysis. *Optimization and Decision Making*, 10(1), 1-10 [in English].

11. Orlovski, S. (1978). Decision-making with a fuzzy preference relation. *Fuzzy Sets and Systems*, 1(3), 155-168 [in English].

9. Lin, L. Multicriteria fuzzy decision-making methods based on intuitionistic fuzzy sets / L. Lin, X.-H. Yuan, Z.-Q. Xi // *Journal of Computer and System Sciences*. – 2007. – № 73 (1). – P. 84-88.

10. Wen, M. Sensitivity and stability analysis in fuzzy data envelopment analysis / M. Wen, Z. Qin, R. Kang // *Optimization and Decision Making*. – 2011. – № 10(1). – P. 1-10.

11. Orlovski, S. Decision-making with a fuzzy preference relation / S. Orlovski // *Fuzzy Sets and Systems*. – 1978. – № 1(3). – P. 155-168.

Received for publication 10.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Hryhoruk, P. M. An approach to construct fuzzy preference relationships for managerial decision making / P. M. Hryhoruk, N. A. Khrushch, S. S. Grygoruk // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч 2. – С. 92-99.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 338.2:37.06

УДК 338.2:37.06

I. M. Gryshchenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
O. Y. Chubukova, Doctor of Economic Sciences, Professor

I. М. Грищенко, д. е. н., професор,
О. Ю. Чубукова, д. е. н., професор

INFORMATION CULTURE AS THE BASIS FOR EFFICIENT TALENT MANAGEMENT

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТОМ

Urgency of the research. At the present stage of social development, the importance of studying the foundations of information culture formation is entailed by the search for new mechanisms for improving the professional and personal qualities of an individual.

Target setting. It is expedient to define the essence of the category "talent" as a factor of social development and methodological approaches to the talent management in the framework of the modern information paradigm of socioeconomic development.

Analysis of recent researches and publications. The research results on the society current state, its transformational processes and requirements to the person as the basis of social development have been presented in scientific works of foreign and domestic scientists, such as Gardner G., Michael A., Shweyer A., Molyako V., Reznikov Zh. I. and others, present

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists have not yet sufficiently researched the issues of the talent essence in management, the talent importance of social interaction as a factor of scientific and technological progress and their influence on the information culture formation.

The research objective. The article is aimed at studying the social interaction talent as one of the main qualities for a man of today, issues of talent management and how information and information culture influence its development

The statement of basic materials. The concepts "talent", "talent management", "information culture" have been investigated in the article. Their absolute interrelation and influence on personality formation, organization development, team activity and their effectiveness are proved. The possible ways of talent and personality cultivating in the conditions of innovative development society, the widespread introduction of information and telecommunication technologies are highlighted.

Conclusions. Talent management on the basis of high-level information culture in combination with information and communication technologies enables to formulate effectively processes of managing and functioning of any organization. Thus, the basis of the social development of the third millennium are the conditions for the effective realization of human talent, not only in the personal perspective, but also in the framework of social interaction based on the information culture mastery, without which further progress of the work intellectual tools and new information technologies is impossible.

Keywords: social interaction talent; talent management; information culture; information and telecommunication technologies.

Актуальність теми дослідження. Важливість вивчення засад формування інформаційної культури на сучасному етапі суспільного розвитку викликана пошуком нових механізмів вдосконалення професійних та особистісних якостей людини.

Постановка проблеми. Доцільним є визначення сутності категорії «талант» як фактору суспільного розвитку та методологічних підходів до управління талантом в рамках сучасної інформаційної парадигми соціоекономічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як Гарднер Г., Майклз Е., Швейер А., Моляко В.О. Резнікова Ж. І. та інших, викладено результати досліджень щодо сучасного стану суспільства, його трансформаційних процесів та вимог до людини як основи суспільного розвитку.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовані питання сутності таланту у менеджменті, важливості таланту суспільної взаємодії як фактору науково-технічного прогресу та впливу інформаційної культури на його формування.

Постановка завдання. Стаття спрямована на вивчення таланту соціальної взаємодії як однієї з основних якостей сучасної людини, питань управління талантом та впливу на його розвиток інформації та інформаційної культури.

Виклад основного матеріалу. У статті досліджені поняття «талант», «управління талантом», «інформаційна культура». Доведено їх безумовний взаємозв'язок і вплив на формування особистості, розвиток організації, командної діяльності та їх ефективності. Висвітлено можливі шляхи плекання таланту й особистості в умовах суспільства інноваційного розвитку, повсюдного впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Висновки. Управління талантом на основі інформаційної культури високого рівня в поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями дає можливість ефективно формувати процеси управління та функціонування будь-яких організацій. Таким чином, в основі суспільного розвитку третього тисячоліття лежать умови ефективної реалізації таланту людини не тільки в особистому ракурсі, але й у рамках суспільної взаємодії, що базуються на опануванні інформаційної культури, без якої стає неможливим подальший прогрес інтелектуальних знарядь праці й нових інформаційних технологій.

Ключові слова: талант суспільної взаємодії; управління талантом; інформаційна культура; інформаційно-телекомунікаційні технології.

МЕНЕДЖМЕНТ

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-100-105

Urgency of the research. Nowadays, information changes and the results of scientific and technological progress have the greatest influence on the society development throughout a hundred years. After all, thanks to them humanity has already reached the stage of Industry 4.0. However, despite all the information, technical, cultural, economic achievements there should not be forgotten about the true creator of social progress – an individual with all his qualitative characteristics. This individual is always at the forefront in any period of social progress.

Target setting. Changing the world, people change demands for themselves. And now, more than ever, the attention is paid to the components of human existence: knowledge level, information culture, social interaction talent and management.

Analysis of recent researches and publications. The scholarly writings of Gardner G., Michael A., Schweijer A., Molyako V., Reznikov Zh. and others are devoted to the research of the new type society peculiarities and a personality in it.

Uninvestigated parts of general matters defining. Analyzing modern processes of social development of a new generation, scholars often use the notion "talent", mostly interpreted from the point of art view (talent for singing, dancing, painting, literature learning, etc.) as a qualitative personality trait. However, they almost do not explore the category "talent" in management as a professional personality trait of the manager who forms the ability to take effective managerial decisions and team up in teamwork, and talent as the ability to work in a team, that is talent towards social interaction. The phenomenon of talent in relation to the development of science and technology, modern progress and the development of society has not been researched at all.

The research objective. The purpose of this article is to research the social interaction talent as one of the main qualities of a man of today, issues of talent management and influence of information and information culture on its development.

The statement of basic materials. Every person is born with his own certain qualities, abilities and talents. The environment, family, knowledge level, culture, etc influence the fact how these qualities will be developed used throughout life.

The quality of a person, whose development depends, to a large extent, on social influences, is talent, that is the natural giftedness and ability of a person, ability to a particular type of activity that enables successful, independent and original performance of any complex work.

In modern business, the key role is played by people who work on the outcome [2]. Therefore, there is nothing more successful than managing them effectively and developing their talents. In this aspect, involving professionals is a comprehensive talent management strategy that involves attracting, developing and retaining talented employees.

There are certain types of talent that people have. The famous scientist Howard Gardner in his book "The Structure of the Mind". The theory of multiple intelligence "states that a person can possess not only the general (sole) talent, but a number of relatively independent abilities. He distinguished seven types of talent, intelligence (linguistic, musical, logical and mathematical, spatial, physical, interpersonal, interindividual) and of its eight "signs" [1], namely:

- a potential isolation as a result of cerebral trauma, which can activate previously unknown talents and skills;
- a presence of the mentally retarded, the prodigies and other unusual individuals, when one of individual abilities is kept in unique purity against the background of slowed down performance in various spheres;
- a noticeable set of basic operations, for example, the height of the sound showing musical talent, or the ability to simulate movement as the main skill of the corporeal intelligence;
- a personal history of development and different from other set of "final" characteristics;
- evolutionary history and evolutionary plasticity;
- support from experimental psychology;
- support from psychometrics;
- susceptibility to decoding symbolic systems.

МЕНЕДЖМЕНТ

However, only possession of a certain talent does not solve the problem of human living in society and the creation of new benefits. Talent needs to be developed and controlled. The talent is developed due to raising knowledge level and education, changes in the environment. Talent management in the opinion of many scholars and practitioners is the activity in the field of personnel management, which is aimed at attracting employees into innovative processes, creating incentives, motivating measures, developing creative potential of employees. Talent management is the creation and development of a creative team through a combination of human resources and the effectiveness of the organizational structure.

For the first time, the term "talent management" was used in the late 90's of the last century in the US in the research of labor markets and production optimization. The definition was interpreted as a set of human resources management tools that made it possible to attract, use and retain employees who form the basis for effective organization development [10].

It should be noted, that the science and technology achievements, automation and computerization of all production and management processes, the introduction of information and telecommunication technologies have radically changed the man attitude towards participation in business, as well as the possibility of obtaining moral and financial rewards. That is, the work with information led to the need of creation and mastering the information culture, which has recently become an integral part of human culture.

Information is one of the main resources of development. It is involved in socio-political and economic processes so deep, that there is rethinking of the essence of the individual not only against the backdrop of global information flows, but also in the rivalry with them.

Information as a manifestation of material culture has no boundaries, it destroys the barriers between peoples and countries, freely distributes among users through its exchange, affects the state and development of all spheres of the world economy.

Society informatization of is an objective regularity of modern social development. The transition to the information society, in particular, to the society of innovation development and knowledge, requires from the person as an information carrier and user appropriate training, acquiring certain aspirations, qualities and knowledge for the rapid perception and processing of large data sets, the ability to respond to rapid changes in quality and technical characteristics of computers, software, modern methods, tools and technologies. In addition, new requirements and working conditions generate the dependence of one person awareness from another person awareness. Therefore, it becomes inadequate to be able to independently master and accumulate information. It is necessary to develop the ability to work in a team, to learn such technology of work with information, when decisions are prepared and accepted based on collective knowledge. This means that every person, every employee must have a certain level of information culture.

Culture, of course, belongs to the most complex and multi-faceted phenomena; therefore, it is not always understood unambiguously. It manifests itself as an important component of human activity (technological culture, environmental, artistic, culture of thinking and feelings, labor and customs, etc.). Information culture is correlated with the whole set of information processes that a person uses in his life and talent management. The person collects knowledge of those sciences that contribute to his development and adaptation to a particular type of activity.

An integral part of information culture is the knowledge of new information technologies, the ability to use them for computerization of managerial, economic, technological and production processes, and in extraordinary situations that require non-traditional solutions, and most importantly - in people collective communication.

At the present stage of social development, information culture, personality, talent and society are investigated as a special aspect of human culture in general. It means the integral designation of those aspects of culture, that directly reflect the entire set of information processes, which a person uses in his life.

The main feature of information culture, its main source, which ensures the life confidence and welfare, is a highly effective economic activity of all society members. It becomes both a condition and a sign of a civilized economic organization based on means of production that consists of intellectual

МЕНЕДЖМЕНТ

tools and new information technologies. It also provides the highest, in terms of world standards, level of labor productivity and production efficiency, creation of a large number and assortment of goods and services, which ultimately is a prerequisite for happy and comfortable life, effective talent management, progressive society development.

Information culture puts a fair amount of demands on all users of intellectual tools (human rights enhancers - computers, software, creation of new knowledge and skills, etc.). These requirements vary according to their origin and character, in some cases they acquire a moral sense, others require legal, technical, etc. However, all these rules or requirements are conditioned by the principles and norms of morality, law, and mutual respect [5].

The basic principles of information culture are worth considering:

1. *An integrated approach to solve information problems of management.* This principle excludes the solution of issues related to the improvement of the production management system on the basis of a particular science, for example, economics, sociology, cybernetics, etc. The business entity is a rather complicated mechanism, which combines different aspects of production: technical (equipment, technology, machinery), economic (forms of self-financing, system of material incentives, etc.); organizational (forms and methods of production management, organization of labor); human and socio-psychological (labor collective, conflict situations, working conditions, tension, tiredness, desire to raise the level of knowledge, intelligence, talent, etc.). Therefore, solving the problem of managing a complex mechanism, in particular talent, needs an integrated approach based on the use of various scientific disciplines.

2. *General organization of information systems.* When creating and functioning integrated management systems at socio-economic objects, it is necessary to organize the system's components: technologies, processes of management, information structures, management methods and obligations of officials.

3. *Philosophy*, determined by the relationship between developers and customers.

4. *Searching* for characteristics of people's behavior that are constantly repeated, their interaction, rituals, forms of manifestation, rules of conduct.

5. *Respect for the individual rights*, encouraging the free exchange of information.

6. *Game rules* which must be abided to achieve and maintain the success of the business, normal relationships in the team, the image at the market.

7. *Security and protection of information* in telecommunication networks.

The principles of information culture are interconnected, so unilateral improvement of one of them does not provide the expected effect and cannot justify costs. At the same time, the following requirements for the development of each principle are defined, determining its place and role in the system, the nature and content of its relationship with other principles. At the same time, the following requirements for the development of each principle determine its place and role in the system, the nature and content of its interrelationship with other principles.

Due to the elements of information culture there are opportunities to raise the knowledge level, intelligence, improve talents and the quality of management, simplify the processes of management, improve working conditions, expanding motivational measures, improve the skills of work in the team. This ensures a more exact and balanced work of the personnel, raises state and labor discipline, efficiency of talent management and personal development.

It should be emphasized, that nowadays there can be found no definition to characterize the state of a business entity or individual, besides the notion of "information culture", since it is the expression and manifestation of reasonableness, rationality of organization and management of the production process, the development of the individual, where each component is clearly regulated and balanced.

There should be understood that the level of information culture cannot be expressed in specific units of measurement (tons of production, hryvnya savings, percentages, etc.). However, productivity, profitability, product quality, knowledge level and aspirations are all indicators of information culture, which are directly dependent on its availability / absence. Information culture itself is a generator of deep socio-economic transformations, improvement of qualitative characteristics of an individual, his

МЕНЕДЖМЕНТ

talent and intelligence. Information culture allows us to get answers to many questions related to the formulation and solution of personality problems, even issues of national or world significance.

Typically, the success of economic reforms is associated with the containment of inflation, the prevention and elimination of risks, updating, modernization of technologies, fundamental changes in the structure and the state functions, improvement of democratic principles of society, protection of human rights, etc. Most of these problems cannot be solved without a profound transformation that depends directly on the level of information culture, the knowledge culture, skills, ability to work in a team, the behavior of managers and employees, their level of talent and other qualities. Consequently, the question of information culture is fundamental, where the rules of the creation of an innovative society, the formation of a new type of person and a fundamentally new technological basis for their spiritual and social modernization are closely interconnected.

From a methodological point of view, information culture is an element of the science concept about management, which has a complex knowledge character in various branches of science, including economics. Mastering an information culture is a way of the person qualities universalizing, which leads a person to a real understanding of his mission, place and role in the processes of world-building.

Information culture contributes to the formation of a person's:

- competence in tasks definition that need to be solved in their life;
- skills of modern computer technology use and all attributes of informatization;
- skills of formal description of the given tasks, elementary knowledge about methods of economic-mathematical modeling and forecasting;
- knowledge of simple algorithmic structures and the ability to apply this knowledge to compile algorithms for solving any economic and sociotechnical problems;
- ability to interpret correctly the results of solutions to practical problems with the help of intellectual capabilities enhancers and use these results in practice;
- knowledge of the legal security problems and use of information, databases and knowledge;
- knowledge about the safety of the integrated control systems operation in two directions: safety of personnel and information security;
- ability to develop oneself and work in a team.

So, this is the minimum amount that each person must possess to live and work normally in the third millennium.

Conclusions. Nowadays, the development of the spirituality and mentality of a person, generated by his important quality - the social interaction talent with which he is born and lives his life is becoming one of the most important elements of social development. Only the appropriate approach to the development and management will allow achieving the desired success for the individual and, accordingly, the organization where he works. It can be argued that talent management, taking into account the free and tactful use of information and computer-based communication technologies, is becoming a prerequisite for the effective operation of any organization, since managing talent means attracting and retaining the best employees, and effective use of their potential for corporate purposes.

The results of scientific and technological progress, the increase in the information volume, the need to master it for effective activity, managerial decision-making cause the need for a person to develop his information culture as a condition and features of a civilized organization of the economy and a person on the basis of production means, which consist of the labor intelligent tools and new information technologies. The basic requirements of information culture to the person and its principles allow to manage talent effectively, create a space for his development and effective use in everyday and work activity, especially in the conditions of the third millennium - the millennium of information and communication technologies and a person with non-standard thinking.

References

1. Gardner, G. (2007). *Struktura razuma. Teoriya mnozhestvennogo intellekta. [Frames of Mind: the Theory of Multiple Intelligences]*. Moscow: Williams [in Russian].
2. Gates, B. (2000). *Biznes so skorostyu myisli [Business @ the Speed of Thought]*. Moscow: EKSMO-

Література

1. Гарднер, Г. Структура розуму. Теорія множинного інтелекту / Г. Гарднер. М. : Вільямс, 2007. – 512 с.
2. Гейтс, Б. Бізнес со швидкістю мислі / Б. Гейтс. – М. : ЕКСМО-Пресс, 2000. – 480 с.

МЕНЕДЖМЕНТ

Press [in Russian].

3. Hryshchenko, I. M. (2007). Osoblyvosti transformatsiinykh zmin v ekonomitsi Ukrainy. [Features of transformational changes in the economy of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Management and Law*, 3, 149–152 [in Ukrainian].

4. Moliako, V. O., Muzyka, O. L. (2006). *Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen* [Ability, creativity, giftedness: theory, methodology, research results]. Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].

5. Chubukova, O. Y. (2017). *Informatsiinyi marketynh* [Informational marketing]. Kyiv: KNUVD [in Ukrainian].

6. Kalashnikova, S. A. (2010). *Osvitnia paradyhma profesionalizatsii upravlinnia na zasadakh liderstva* [Educational paradigm of management professionalization on the basis of leadership]. Kyiv: Kyiv university named after V. Hrinchenko [in Ukrainian].

7. Mayklz, E., Hendfild-Dzhons, H. & Ekselrod, E. (2009). *Voyna za talanty* [The War for Talent] (2nd ed.). Moscow: Mann, Ivanov i Ferber [in Russian].

8. Hryshchenko, I. M. (2014). *Provedennia prohnnozno-analitychnykh doslidzhen vidpovidnosti systemy profesiinoi osvity perspektyvam sotsialno-ekonomichnoho-rozvytku Ukrainy* [Carrying out of forecast-analytical researches on the correspondence of the system of vocational education to the prospects of socio-economic development of Ukraine]. Kyiv: KNUVD [in Ukrainian].

9. Reznikova, Zh. I. (2005). *Intellekt i yazyk zhyvotnykh i cheloveka. Osnovy kognitivnoy etiologii* [Intellect and language of animals and humans. Fundamentals of Cognitive Etiology]. Moscow: Akademkniga [in Russian].

10. Schwyer, A. (2004). *Talent Management Systems: Best Practices in Technology Solutions for Recruitment, Retention and Workforce Planning*. Chichester: John Wiley & Sons [in English].

3. Грищенко, І. М. Особливості трансформаційних змін в економіці України / І. М. Грищенко // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 3. – С. 149–152.

4. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.

5. Чубукова, О. Ю. Інформаційний маркетинг: навч. посібник / О. Ю. Чубукова. – К. : КНУТД, 2017– 112 с.

6. Калашнікова, С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства : монографія / С. А. Калашнікова. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. – 380 с.

7. Майклз, Э. Война за таланты / Э. Майклз, Х. Хэндфилд-Джонс, Э. Экселрод. – 2-е изд., М. : Манн, Иванов и Фербер, 2009. – 272 с.

8. Проведення прогностико-аналітичних досліджень відповідності системи професійної освіти перспективам соціально-економічного розвитку України: монографія / за заг. ред. І. М. Грищенка. – К. : КНУТД, 2014. – 350 с.

9. Резникова, Ж. И. Интеллект и язык животных и человека. Основы когнитивной этиологии / Ж. И. Резникова. – М. : Академкнига, 2005. – 518 с.

10. Schwyer, A. *Talent Management Systems: Best Practices in Technology Solutions for Recruitment, Retention and Workforce Planning*. John Wiley & Sons, Chichester, Great Britain, 2004.

Received for publication 14.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Gryshchenko, I. M. Informatsiyna kultura yak osnova efektyvnoho upravlinnya talantom. [Information culture as the basis of efficient talent management] / I. M. Gryshchenko, O. Y. Chubukova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 100-105.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 621.316

УДК 621.316

O. P. Kosenko, Doctor of Economic Sciences, Professor,
T. O. Kobielieva, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
N. P. Tkachova, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

О. П. Косенко, д. э. н., профессор,
Т. А. Кобелева, к. э. н., доцент,
Н. П. Ткачева, к. э. н., доцент

FORECASTING INDUSTRY PARK ELECTRICAL PRODUCTS**ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ОТРАСЛЕВОГО ПАРКА ЭЛЕКТРОТЕХНИЧЕСКИХ ИЗДЕЛИЙ**

Urgency of the research. The predictive value of the industry Park electrical products largely determines the market prospects of the production and sales of electrotechnical companies.

Target setting. Market characteristics electrical products are largely connected with the current and future needs, the dimensions of which are determined by the fleet of products in service.

Actual scientific researches and issues analysis. Problems of forecasting industry Park of various types of equipment were considered by such scientists as Ilyashenko S. N. [4], Kozicki D. [5], Pererva P. G. [6; 7], Plotnikov V. A. [8], Poberesna N. I. [9], Pogorelov N. I. [10] etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. Almost no methodological developments in forecasting Park products which do not have independent technological applications, which significantly complicates the formation of market characteristics of the production program of industrial enterprises.

The research objective. The purpose of this article is to develop methodological principles of forecasting industry Park electrical products.

The statement of basic materials. To predict the size of the industry Park electrical products is proposed by addressing two interrelated challenges: a) prediction of old machinery, automated operation which provide these products; b) determining the growth index of the level of mechanization and automation of the basic types of equipment, i.e. the change in the number of different types of products (ratios of applicability) per piece of equipment. On the basis of statistical processing of variation coefficients of the applicability of the products over a long period of mathematical models for certain types of products, allowing to predict the coefficients of applicability.

Conclusions. The proposals of the authors on forecasting industry Park of products on the basis of factors of applicability eliminate labor-intensive method of immediate (direct) account. The research results can be used to form normative and reference materials for marketing research.

Актуальность темы исследования. Прогнозное значение отраслевого парка электротехнических изделий во многом определяет рыночные перспективы производства и сбыта продукции электротехнических предприятий.

Постановка проблемы. Рыночные характеристики электротехнической продукции во многом связаны с текущими и перспективными потребностями в ней, размеры которых определяются парком изделий, находящихся в эксплуатации.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблемы прогнозирования отраслевого парка различных видов оборудования рассматривали такие ученые, как Ильяшенко С. Н. [4], Коциски Д. [5], Перерва П. Г. [6; 7], Плотников В. А. [8], Побережна Н. И. [9], Погорелов Н. И. [10] и др.

Нерешенные проблемы. Практически отсутствуют методические разработки по прогнозированию парка изделий, не имеющих самостоятельного технологического назначения, что существенно усложняет формирование рыночных характеристик производственной программы промышленных предприятий.

Постановка задачи. Целью статьи является разработка методических положений прогнозирования отраслевого парка электротехнических изделий.

Основные результаты исследования. Прогнозировать размеры отраслевого парка электротехнических изделий предлагается путем решения двух взаимосвязанных задач: а) прогнозирование парка технологического оборудования, автоматизированную работу которого обеспечивают эти изделия; б) определение индекса роста уровня механизации и автоматизации основных видов оборудования, т.е. изменение количества различных видов изделий (коэффициентов применяемости) в расчете на единицу оборудования. На основе статистической обработки динамики изменения коэффициентов применяемости изделий за длительный период предложены математические модели по отдельным видам изделий, позволяющие прогнозировать коэффициенты применяемости.

Выводы. Предложения авторов по прогнозированию отраслевого парка изделий на основе коэффициентов применяемости позволяют отказаться от трудоемкого метода непосредственного (прямого) счета. Результаты

МЕНЕДЖМЕНТ

Keywords: electrical products; forecasting; industrial Park; technological equipment; engineering.

исследований могут быть использованы для формирования нормативно-справочных материалов для маркетинговых исследований.

Ключевые слова: электротехнические изделия; прогнозирование; отраслевой парк; технологическое оборудование; машиностроение.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-106-111

Urgency of the research. Scientific and technical progress in all sectors of our economy involves the development of electrification, mechanization and automation of technological processes increases the demand for electrotechnical products (ETP) [1]. Only in the last 25 years, the production of electrical products increased in the half, with significantly lower growth in industrial production over the same period [2; 3]. The predictive value of the industry Park electrical products largely determines the market prospects of the production and sales of electrotechnical companies. Its value lies in the basis of marketing programs of manufacturers products.

Target setting. Methodological approaches to the identification of the need and demand ETP to create strategic plans for their production is impossible without predictive values of the Park of electrical products, which characterizes the actual level of consumption in various industries. In this regard, the development of scientifically-methodical bases of forecasting of the Park electrotechnical products represent an important and urgent task.

Actual scientific researches and issues analysis. Problems of forecasting industry Park of various types of equipment were considered by such scientists as Ilyashenko S. N. [4], Kozicki D. [5], Pererva P. G. [6; 7], Plotnikov V. A. [8], Poberesna N. I. [9], Pogorelov N. I. [10] etc. the analysis of existing publications showed that most of the proposals and recommendations of researchers to predict industry Park equipment offer expert assessments. These methods have a low accuracy and are in need of development and improvement.

Uninvestigated parts of general matters defining. The conducted research allows to make a conclusion that currently there is no single universally accepted methods of predicting industry Park of technological equipment. Attempts to create a methodology for determining the prospective value of the industry Park of equipment for separate processing groups [11].

The existing methodological framework basically contains recommendations on forecasting industry Park of technological equipment, on which is the inventory account [1; 5; 8]. Almost no methodological developments in forecasting Park products which do not have independent technological purpose (bearings, lamps, contactors, motors, relays, fuses, switches, electromagnets, magnetic starters, transformers, etc.), which significantly complicates the formation of market characteristics of the production program of industrial enterprises.

The research objective. The purpose of this article is to develop methodological principles of forecasting industry Park ETP. Object of research are machine-building enterprises of the Kharkov industrial region.

The statement of basic materials. The definition of industry Park ETP at any projected period is defined as the solution of two interrelated tasks:

- a) forecasting the Park's main equipment, automated operation which provide ETP;
- b) determining the growth index of the level of mechanization and automation of the basic types of equipment, i.e. the change in the number of different types of ETP (the coefficients of applicability) per piece of equipment.

Forecasts Park, basic equipment, and usually involved in many sectoral institutions, research departments of large industrial corporations. Therefore, we do not see here special problems in obtaining the necessary data to predict industry Park ETP.

Much harder to address the second objective was to determine the change of the coefficients of applicability of ETP per unit of process equipment, i.e. to quantify the change in the level of automation and mechanization of technological equipment of the studied industry in future.

The future of automatic control of machine tools and other equipment is inextricably linked to the prospects for the development of the electrical industry and its subsectors, with a direct impact on the

МЕНЕДЖМЕНТ

level of automation of process equipment. Just 20-25 years ago in a classic electric circuit of the cutting machine contained two control buttons, one or two magnetic starter-fuses, which provides automated control and protection of one or two asynchronous motors. All automatics were attached to the ground screw of the machine and was on a mechanical basis. Over time electric circuit metal cutting equipment, there are additional motors that perform automatic part clamping, various other auxiliary operations. Modern metal-cutting machine installed in an average of 5-6 magnetic starters, as most relays, limit and contact switches, electromagnets, circuit breakers, pushbuttons and control stations.

Automation allows a single operator to make process control and monitoring instrumentation located on panel control. The job of the operator is much more complicated, since rapid decision-making associated with the direct operation operation the mode of operation requires constant psychological stress. Compliance with the technological mode when an automatic operation is much higher than in manual operation. In particular, the duration of rotation of the form, the beginning of rotation of the bucket, and other operations of the automated machine of centrifugal casting of cast iron tubes kept automation to a fraction of a second. There will be a strict sequence of operations.

Automation of any equipment entails an increase in the saturation of ETP. For example, in comparison with the centrifugal acting pipe-casting machine that has a functional push-button ignition and operation, for a similar machine with automated control requires 2 motor 11 and travel end switch, 15 relay, 3 relays, 1 command device, 1 universal switch. The total number of electrical products for the automated acting pipe-casting machine of the smallest size exceeds 100 units. Similar examples can be found on machine tools and forging equipment.

In table 1 shows the generalized data on the dynamics of the coefficients of applicability of low-voltage equipment in General and its most characteristic representatives per one cutting machine. Their determination was conducted according to the methods discussed in the article, which was published in the last issue of the journal [12].

Table 1

Evolution of the rate of applicability of electrotechnical products in one cutting machine

Main groups low-voltage apparatus	Year of study				
	1995	2000	2005	2010	2015
The coefficients of applicability, units/machine:					
Gelatin	3,85	4,19	4,61	5,12	5,45
Breakers	1,39	1,72	1,98	2,20	2,49
Electromagnets	0,86	0,78	0,83	0,72	0,88
Control buttons	5,11	5,46	6,22	7,21	7,36
End-travel switches	3,51	4,18	4,88	5,62	5,42
Control relay	3,64	3,87	4,09	4,49	5,08
Switches	2,18	2,73	3,02	3,49	4,11
Terminals connecting	73	66	70	65	68
Connectors	0,76	0,92	1,23	1,55	1,73
Proximity switch	0,18	0,94	1,56	2,09	2,36
Fuses	6,42	5,81	7,50	7,30	8,01

Source: created by the authors

Of interest is the analysis of the dynamics of certain groups of low-voltage devices on a single machine in the retrospective period (Tab.1). In connection with the decreasing dimensions of magnetic starters eliminated the functional differences between intermediate relays and small contactors AC. Use as intermediate relays, small contactors, in General, needs to be estimated as a positive phenomenon, as the acquisition of equipment with equipment achieves a higher degree of unification,

МЕНЕДЖМЕНТ

which greatly facilitates the operating conditions and repair ETP. Trend to replace intermediate relay small contactor is particularly evident in the leading Western European countries and their firms, such as AEG, Siemens, klöckner-möller (Germany), remote control electric (France), MTE (England). Currently, in order to control the main equipment in our country as an intermediate relay widely used small contactors. This has led to continuous growth of the coefficients of applicability of magnetic starters on one machine, despite a growing tendency to replace magnetic starters for contactless control units, which are particularly widely started to be applied in press-forging equipment, in particular in the configuration with instrument mechanical presses for large efforts. At the same time the same indicators on the control relay by the same causes do not show a pronounced upward trend.

Steadily growing number of circuit breakers that objectively causes a slight increase in the number of fuses that perform essentially the same function as circuit breakers.

Almost constant is the number of solenoids and terminals defined by the classic design of the cutting machine, and the need for additional pulling or pushing effort is provided mainly by hydraulic valves. The number of connection terminals with the passage of time may decrease due to the wider application of various kinds of connectors, which provide the blocking schemes and increase the maintainability of electrical equipment.

Although the production of automatic and automated equipment is increasing, but the dominant position still holds the equipment with operation push button, which explains a certain increase in the number of buttons, control stations and various switches. According to leading economists of the country, with time in the structure of Metalworking equipment will be fundamental changes that will give the ability to perform on automated equipment, more than half of all machine operations. This circumstance in the future will slow the pace of growth in the number of control buttons and various switches.

Significantly increasing the applicability of the finite and the limit switches, especially contactless, with an average on a single machine has increased over the past 15 years, more than 13 times. The same trend continues, apparently, in the future.

The analysis and data Table 1 allow in each case to make an informed choice of the type of regression (Tab. 2), which can be used to extrapolate retrospective information on the applicability of low-voltage equipment and its major groups for the foreseeable future. The number of electromagnets and terminals on the perspective adopted unchanged, the prediction of applicability of the finite and limit switches were produced by the logistic curve, and for all other types of ETP and in General for the entire instrument in value terms, the regression equation of the second order. Estimation of the regression coefficients was conducted by the method of least squares.

Table 2

Regression Equations for predicting the coefficients of K_c^i applicability of different types of ETP in one cutting machine

Main groups low-voltage equipment	Index K_c^i	The regression equation
Gelatin	K_c^{pm}	$K_c^{pm} = 4,08 - 0,082t + 0,026t^2$
Breakers	K_c^{va}	$K_c^{va} = 1,32 + 0,083t + 0,002 t^2$
Electromagnets	K_c^{em}	$K_c^{em} = 0,83 = const$
Control buttons	K_c^{ku}	$K_c^{ku} = 4,89 + 0,136t + 0,0088 t^2$
End-travel switches	K_c^{kp}	$K_c^{kp} = \frac{5,94}{(1+0,64e^{-0,233t})}$
Control relay	K_c^{ru}	$K_c^{ru} = 4,1 + 0,04t + 0,0138 t^2$
Switches	K_c^{pk}	$K_c^{pk} = 2,15 + 0,073t + 0,0091 t^2$
Terminals connecting	K_c^{ks}	$K_c^{ks} = 68=const$
Fuses	K_c^{pr}	$K_c^{pr} = \frac{7,91}{(1+0,29e^{-0,21t})}$
Connectors	K_c^r	$K_c^r = 0,67 + 0,075t+0,0029t^2$
Proximity switch	K_c^{bv}	$K_c^{bv} = 0,08 + 0,286t - 0,003 t^2$

The value of automation, both immediate and in the long term will increase. This is manifested primarily in:

МЕНЕДЖМЕНТ

- expanding the scope of its application, in entering into those areas of production that are not yet amenable to cost-effective automation;
- to increase the share of automated equipment in all sectors, in the development of automation comprehensive;
- the transition from more simple forms of automation to a higher, flexible forms, for equipment with numerical control, adaptive control systems that optimize production processes.

The development of automation in these areas would fundamentally change the nature of the proceedings. The practical use of the predictive values of the coefficients of applicability of various types of ETP on the unit of the main technological equipment will allow greater accuracy to determine the prospective value of the industry Park are ETP. And this, in turn, leads to greater validity of promising plans of production of the enterprises of electrotechnical industry.

Conclusions. Products of electrotechnical industry plays a key role in the implementation of electrification, modernization, mechanization, automation and intensification of production processes. Suggestions by the authors on the identification and planning of industry Park ETP on the basis of factors of applicability eliminate labour-intensive method of immediate (direct) Park invoices for electrical automation. The results of these studies can be used by sectoral ministries and large electrical corporations for the establishment of regulatory and reference material for marketing research in determining market (or marketing) characteristics of the product, provide maintenance needs, planning of development indicators of production.

References

1. Pererva, P. H. (1991). *Marketing na promyishlennomu predpriyatii [Marketing at the industrial enterprise]*. Moscow: NPO «Reklama, informatsiya, marketing» [in Russian].
2. Kobyelyeva, T. O. (2011). *Elektrotekhnichna haluz Ukrainy: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku [Electrical industry of Ukraine: current state and development prospects]*. *Visnyk NTU «KhPI» – Bulletin of the NTU "KhPI"*, 26, 34-43 [in Ukrainian].
3. Pererva, P. G. (1991a). *Issledovanie ryinka promyishlennoy produktsii [Market research of industrial products]*. Moscow: NPO «Reklama, informatsiya, marketing» [in Russian].
4. Pererva, P. G. (1991b). *Upravlenie sbytom promyishlennoy produktsii v sisteme marketinga [Management of sales of industrial products in the marketing system]*. Moscow: NPO «Reklama, informatsiya, marketing» [in Russian].
5. Pererva, P. G., Voronovskii, G. K., Pogorelov, N. I. et al. (2009). *Ekonomika i upravleniye innovatsionnoy deyatel'nostyu [Economics and management of innovation]*. Kharkov: NTU «KhPI» [in Russian].
6. Pererva, P. G. (1991). *Upravlenie assortimentom produktsii [Assortment management]*. Moscow: NPO «Reklama, informatsiya, marketing» [in Russian].
7. Ilyashenko, S. M. (2008). *Marketing innovatsiy i innovatsiyi v marketingu [Marketing of innovations and innovations in marketing]*. Sumi: VTD «Universitetska kniga» [in Ukrainian].
8. Kosenko, A. P., Kotsiski, D., Maslak, O. I., Pererva, P. G. & Sakay, D. (2009). *Ekonomicheskaya otsenka innovatsionnogo potentsiala [Economic evaluation of innovative potential]*. Kharkov-Mishkolts: NTU „HPI”, Mishkolts.tehn.un-t. [in Russian].
9. Poberezhna, N. M. & Pererva, P. G. (2012). *Viznachennya efektyvnosti vikorystannya virobnychogo potentsialu mashinobudivnogo pidpriemstva [Determination of the efficiency of use of industrial potential of machine-building enterprise]*. *Marketing i menedzhment innovatsiy – Marketing*

Література

1. Перерва, П. Г. *Маркетинг на промисловому підприємстві* / П. Г. Перерва. - М. : НПО «Реклама, інформація, маркетинг», 1991. - 80 с.
2. Кобелева, Т. О. *Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку* // Т. О. Кобелева // *Вісник НТУ «ХПІ»*. – 2011.– № 26. – С. 34-43.
3. Перерва, П. Г. *Исследование рынка промышленной продукции* / П. Г. Перерва. - М. : НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 96 с.
4. Перерва, П. Г. *Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга* / П. Г. Перерва. - М. : НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 93 с.
5. *Экономика и управление инновационной деятельностью* / под ред. проф. Перервы П. Г., проф. Вороновского Г. К., проф. Меховича С. А., проф. Погорелова Н. И. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.
6. Перерва, П. Г. *Управление ассортиментом продукции* / П. Г. Перерва. - М. : НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 80 с.
7. Ілляшенко, С. М. *Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: монографія* / за ред. С. М. Ілляшенка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. - 615 с.
8. Косенко, А. П. *Экономическая оценка инновационного потенциала: монография* / А. П. Косенко, Д. Коциски, О. И. Маслак, П. Г. Перерва, Д. Сакай; под ред. проф. Перервы П. и проф. Д. Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ „ХПИ”, Мишкольц.техн.ун-т, 2009. – 170 с.
9. Побережна, Н. М. *Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства* / П. Г. Перерва, Н. М. Побережна // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - 2012. - №2. - С. 191-198.
10. Плотников, В. А. *Государство и рынок: механизмы и методы регулирования в условиях преодоления кризиса: колл. монография*.- СПб.:

МЕНЕДЖМЕНТ

and innovation management, 2, 191-198 [in Ukrainian].

10. Plotnikov, V. A. (2010). *Gosudarstvo i ryinok: mehanizmy i metody regulirovaniya v usloviyah preodoleniya krizisa [State and market: regulation mechanisms and methods under the conditions of overcoming of crisis]*. (Vol. 2), (pp. 254-264). Saint Petersburg: Astérior [in Russian].

11. Pererva, P. G. (1991). *Prakticheskiy marketing [Practical marketing]. Spravochnyk menedzhera promyshlennoho predpriyatya – Directory of the manager of an industrial enterprise* (Vol. 1). Moscow: NPO «Reklama, informatsiya, marketing» [in Russian].

12. Kosenko, A. P., Kobielieva, T. O. & Tkachova, N. P. (2017). The definition of industry park electrical products. *Naukoviy visnik Polissya – Scientific bulletin of Polissia*, 3(10), 43-50 [in English].

Астерион, 2010. - Т. 2. - п. 6.2. - С. 254-264.

11. Перерва, П. Г. Практический маркетинг. Вып. 2. Маркетинг на промышленном предприятии / П. Г. Перерва. – Москва : НПО "РИМ", 1991. – 79 с.

12. Kosenko, A. P. The definition of industry park electrical products / A. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkachova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 3 (10). – С. 43-50.

Received for publication 14.09.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Kosenko, O.P. / Forecasting industry park electrical products / O. P. Kosenko, T. O. Kobielieva, N. P. Tkachova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 106-111.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 378:658.8

УДК 378:658.8

O. H. Chyrva, Doctor of Economic Sciences, Professor,
M. V. Biloshkurskyi, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
N. O. Pacheva, Candidate of Economic Sciences

О. Г. Чирва, д. е. н., професор;
М. В. Білошкурський, к. е. н., доцент;
Н. О. Пачева, к. е. н.

**MARKETING ANALYSIS
 OF THE MARKET CONDITIONS
 OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE**

**МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ
 КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ
 ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Urgency of the research. Marketing analysis of the market conditions of higher education in Ukraine is actual, because today the concept of knowledge-based economy is becoming crucial and its development directly depends on the state of science and the state of the market conditions of higher education.

Target setting. It is necessary to conduct the marketing analysis to substantiate the key factors of influence on the higher education market in Ukraine and to identify the main strategic guidelines of its development.

Actual scientific researches and issues analysis. In the scientific papers of such scholars as D. Dill, V. Meek, A. García-Aracil and R. van der Velden etc. the theoretical and applied aspects of the educational services market development in the field of higher education have been studied, taking into account modern realities.

Uninvestigated parts of general matters defining. Researchers have not yet sufficiently worked out the problems of formalization and integrated assessment of the impact of the national economy development indicators and the market conditions of higher education in Ukraine in order to model the demand for education services.

The research objective. It is necessary to study the current state of the education services market in the field of higher education and to develop strategic guidelines of its development.

The statement of basic materials. Factor analysis of the market conditions of higher education in Ukraine has been conducted. It is proved that the key factors that influence the demand for higher education are demographic and social ones, as well as price factor and population welfare. The economic and mathematical model was constructed and the coefficients of demand elasticity for higher education services were obtained by the indicated factors.

Conclusions. In order to encourage the demand for higher education services in Ukraine on a long-term horizon, the state authorities should ensure the natural population increase, reduce unemployment by creating new jobs, implement anti-inflationary policies and increase the population welfare.

Keywords: market conditions; higher education; higher educational institution; demand; market; factor.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-112-116

Актуальність теми дослідження. Маркетинговий аналіз кон'юнктури ринку вищої освіти України є актуальним, оскільки нині вирішального значення набуває концепція економіки знань, розвиток якої безпосередньо залежить від стану науки та кон'юнктури ринку вищої освіти.

Постановка проблеми. Необхідно провести маркетинговий аналіз для обґрунтування ключових факторів впливу на ринок вищої освіти України та визначення основних стратегічних орієнтирів його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях таких учених, як Д. Ділл, В. Мік, А. Гарсія-Араціл і Р. Ван дер Вельден та ін. досліджуються теоретичні та прикладні аспекти розвитку ринку освітніх послуг у сфері вищої освіти з урахуванням сучасних реалій.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Дослідниками ще недостатньо опрацьовані проблеми формалізації та комплексної оцінки впливу показників розвитку національної економіки та кон'юнктури ринку вищої освіти України з метою моделювання попиту на освітні послуги.

Постановка завдання. Необхідно дослідити сучасний стан ринку освітніх послуг у сфері вищої освіти та розробити стратегічні орієнтири його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Проведено факторний аналіз кон'юнктури ринку вищої освіти України. Доведено, що ключовими факторами, які найбільше впливають на попит на вищу освіту, є демографічний, соціальний, фактор ціни та добробут населення. Побудовано економіко-математичну модель та одержано коефіцієнти еластичності попиту на послуги з вищої освіти за вказаними факторами.

Висновки. Для стимулювання попиту на послуги з вищої освіти в Україні у довгостроковій перспективі державним органам влади необхідно забезпечити природний приріст населення, скоротити рівень безробіття, створюючи нові робочі місця, здійснювати антиінфляційну політику, підвищувати добробут населення.

Ключові слова: кон'юнктура; вища освіта; вищий навчальний заклад; попит; ринок; фактор.

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. Nowadays intellectual capital becomes a key economic resource under the conditions of a developed information society and the transition from industrial economics to knowledge economy. Therefore, the development of its intellectual capital and further formation of intellectual potential becomes crucial by forming the competitive advantages of national economy. These features of the post-industrial society allow us to focus on the relevance of education as a type of economic activity in general and higher education in particular, in the structure of the national economy.

Target setting. To determine the main strategic guidelines for the development of higher education as a type of economic activity, there is a need for factor analysis of the market conditions.

Actual scientific researches and issues analysis. Among foreign studies of the market conditions of education services in the field of higher education, special mention should go to the papers of such scholars as D. Dill (1997) [1], V. Meek (2000) [2], A. García-Aracil and R. van der Felden (2008) [3]. The above-mentioned works investigate the problems of the development of the education services market in the field of higher education taking into account the globalization processes, labor market requirements, marketing communications, state regulation, etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. Academic economists haven't yet sufficiently researched the problem of marketing analysis of the market conditions of higher education in Ukraine in the context of identifying the key factors for its strategic development.

The research objective. The objective of the study is to investigate the key factors affecting the state of the higher education market in Ukraine and to develop strategic guidelines for its development.

The statement of basic materials. Economic activity in providing higher education services in Ukraine has all the features of a state-regulated competitive market: the availability of a product that is in demand by the population, namely education services for such education and qualification levels as: Junior Specialist, Bachelor, Specialist, Master; the competitive environment, formed by higher educational institutions of all forms of ownership of the I-IV levels of accreditation, which offer educational services and form a proposal; the absence of higher educational institutions essential levers of influence on the price of education services; government regulation of higher education institutions' activity through licensing, accreditation, government order, etc. [4].

The higher education market in Ukraine can be characterized by high demand among the population (in 2016 1.6 million people studied at higher education institutions of Ukraine, excluding the temporarily occupied territories). However, in 2005, the total number of students in higher education institutions of Ukraine (I-IV accreditation level) was 2.7 million people, reaching 2.8 million in 2007, and since 2008-2009 the demand for educational services has started to decrease (as Tab. 1 shows).

Data given in Table 1, show us that all indicators of the market conditions of higher education during 2005-2017 have a negative dynamic. Thus, the number of HEIs of the I-IV accreditation level during the period of study decreased by 31%, and the average annual number of students of 1 educational institution – by 15.2%. The total number of students enrolled in the university decreased by 41.4%, including 57% in HEIs of the I-II accreditation level and 38% in the universities of III-IV accreditation level. The number of university entrants who became students during 2005-2016 decreased by approximately 7% annually and the overall decline was 53%, including a decrease in the number of applicants to higher education institutions of the I-II level of accreditation was 64%, and to those of the III-IV accreditation level – 50%. At the same time, the number of university graduates during 2005-2010 increased by 27%, and during 2010-2016 it decreased by 41%, the overall decline was 25%. The share of students in the population structure during the analysis decreased by almost 2% – from 5.8% to 3.7%.

Data, given in Table 1, make it possible to conclude that the demand for higher education in Ukraine during 2005-2016 has reduced by half, as proved by the negative dynamics of the rate of students' admission to the universities. It is clear that the main reason for the decline, starting from 2014, was the occupation of the part of the territory of our state, which made it impossible to collect statistical data. However, during 2005-2013, the number of entrants who became students of HEIs of

МЕНЕДЖМЕНТ

the I-IV level of accreditation declined by 34%, indicating the influence of other factors that need to be identified and analyzed.

Table 1

Dynamics of indicators of the market conditions of higher education in Ukraine

Indicator name	Indicator value at the beginning of academic year											
	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015*	2015-2016*	2016-2017*
1. Number of higher educational institutions (HEI) I-IV level of accreditation	951	920	904	881	861	854	846	823	803	664	659	657
2. General number of students, thousand people, incl.:	2709.1	2786.6	2813.8	2763.8	2599.4	2491.3	2311.6	2170.1	2052.7	1689.3	1605.3	1586.7
- HEI I-II level of accreditation, thousand people	505.3	468.0	441.3	399.3	354.2	361.5	356.8	345.2	329.0	251.3	230.1	217.3
- HEI III-IV level of accreditation, thousand people	2203.8	2318.6	2372.5	2364.5	2245.2	2129.8	1954.8	1824.9	1723.7	1438.0	1375.2	1369.4
Average number of students for one HEI, people	2849	3029	3113	3137	3019	2917	2732	2637	2556	2544	2436	2415
4. Students enrolled in general, thousand people, incl.:	672.2	658.9	633.7	539.6	463.9	521.1	419.6	441.1	441.9	361.1	323.1	313.8
- in HEI I-II level of accreditation, thousand people	169.2	151.2	142.5	114.4	93.4	129.1	105.1	99.8	93.9	69.5	63.2	60.6
- in HEI III-IV level of accreditation, thousand people	503.0	507.7	491.2	425.2	370.5	392.0	314.5	341.3	348.0	291.6	259.9	253.2
5. specialists graduated in general, thousand people, incl.:	515.1	551.5	602.7	623.3	642.1	654.7	626.5	612.9	576.3	484.5	447.4	386.7
- from HEI I-II level of accreditation, thousand people	142.7	137.9	134.3	118.1	114.8	111.0	96.7	92.2	91.2	79.1	73.4	68.0
- from HEI III-IV level of accreditation, thousand people	372.4	413.6	468.4	505.2	527.3	543.7	529.8	520.7	485.1	405.4	374.0	318.7
6. Share of students in the population structure, %	5.75	5.96	6.06	5.98	5.66	5.44	5.07	4.77	4.51	3.72	3.74	3.71

* excluding the temporarily occupied territories.

Source: created on the basis of the State Statistics Service of Ukraine [5; 6]

There are reasons to consider that the key factors affecting the demand for higher education are as follows: demographic factor – the number of secondary school graduates is declining each year, social factor – unemployment prompts a person to professional retraining on the one hand and, on the other hand, parents of the university student who have lost their jobs, aren't able to pay for the higher education of their child; inflation factor – the rise in prices for higher education services leads to the reduction in demand for it – the so-called “law of demand”; welfare factor – with the increase of incomes, more people will want to get higher education or encourage the children to study – the so-called “income effect”.

To check the above hypotheses, let us analyze the factors listed in Table 2 and estimate the extent of their impact on demand.

МЕНЕДЖМЕНТ

Table 2

Dynamics of the factors of impact on the education services in the field of higher education

Indicator	Indicator value at the beginning of academic year											
	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
1. Number of Secondary school graduates, thousand people	515	485	467	427	391	364	215	329	304	247	229	211
2. Unemployment level (under the International Labor Organization methodology), %	7.2	6.8	6.4	6.4	8.8	8.1	7.9	7.5	7.2	9.3	9.1	9.3
3. Consumer price index of higher education (until December of the next year), %	117.2	115.5	115.1	127.8	116.9	108.8	104.7	104.0	102.0	103.1	112.1	110.3
4 Real wage index, %	131.5	111.7	110.3	97.0	99.1	110.5	111.0	111.1	106.7	86.4	90.1	111.6

Source: created on the basis of the State Statistics Service of Ukraine [7-10].

The data shown in Table 2 indicate a decline in the number of secondary school graduates by 41%, increase of unemployment level (according to the ILO methodology) by more than 2%, the general increase in prices for higher education in the analyzed period by 359%, and real wage increase by 197%.

Thus, for the conduct of factor correlation-regression analysis, the following indicators, which have a significant effect on the market conditions of higher education services, were distinguished (demand index is the number of university entrants, thousand people – NUE): the number of secondary school graduates, thousand people – NSG ; unemployment level (according to the ILO methodology), % – UL_{ILO} ; index of consumer prices for education, % – ICP_E ; real wage index, % – RWI .

The authors carried out the economic-mathematical modeling by the means of Excel indicators introduced into the demand model of the market for higher education services for 2005-2016 (see Tab. 1-2), and obtained the following equation of four-factor multiple linear regression:

$$NUE = 372.14 + 0.92NSG - 22.45UL_{ILO} - 1.52CP_E + 1.26RWI. \quad (1)$$

The obtained equation is described by the following values of statistical coefficients, in particular: multiple correlation coefficient R is 0.978, which indicates correlative relationship of high density between factors and the result; the multiple determination coefficient R^2 is 0.956 and indicates that the variation of the result by 95.6% is due to the variation of the model factors; Fisher F -test is 37.8, which exceeds its tabular value and shows the high reliability of the model.

Parameters of the obtained equation prove that the growth of the secondary school graduates number per 1 thousand people leads to the increase in the number of university entrants by 920 people; with an increase in the unemployment level (according to the ILO methodology) by 1%, 22.5 thousand people will not be able to enter the higher education institutions; the increase in prices for higher education services by 1% can lead to the decrease in the number of university applicants by 1520 people; increase of real wages by 1% can lead to the increase in the number of university applicants by 1260 people.

Conclusions. Thus, the results of factor analysis of the market conditions of education services will become the basis for making a long-term forecast of its development. The results of the conducted factor analysis also allow to make the following conclusions: firstly, the most significant factor influencing the demand for higher education services is the demographic one (the elasticity of demand for higher education by the demographic factor +0.67%), therefore, an increase in the number of secondary school graduates will increase the demand for higher education, and secondly, an effective public policy that can help stimulate employment and reduce unemployment will also have a positive impact on the demand for higher education (the elasticity of demand for higher education by social factor – 0.36%); thirdly, the anti-inflationary policy will have a positive effect on the market conditions

МЕНЕДЖМЕНТ

of higher education, which should also be taken into account by managers of higher educational institutions, implementing price policy (elasticity of demand for higher education at a price -0.35%); fourthly, stimulating the growth of the population welfare, in particular raising the minimum wage and pensions, can also improve the market conditions of higher education (the elasticity of demand for higher education by income $+0.28\%$).

References

1. Dill, D. D. (1997). Higher education markets and public policy. *Higher Education Policy*, 10(3-4), 167–185 [in English].
2. Meek, V. L. (2000). Diversity and marketisation of higher education: incompatible concepts? *Higher Education Policy*, 13(1), 23–39 [in English].
3. García-Aracil, A., Van der Velden, R. (2008). Competencies for young European higher education graduates: labor market mismatches and their payoffs. *Higher Education*, 55(2), 219–239 [in English].
4. Biloshkurskiy, M. V. (2014). Faktorny analiz konyunktury rynku osvitnih posluh [Factor analysis of market conditions for educational services]. Proceedings from *Politychni, pravovi ta finansovo-ekonomichni priorytety rozvytku ekonomiky Ukrainy: stratehiya i perspektyvy. Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi – Political, legal and financial and economic priorities of Ukraine's economy development: strategy and prospects*. (pp. 39–43). Uman: Publishing and printing center "Visavi" [in Ukrainian].
5. Vyshchi navchalni zaklady [Higher education institutions]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html [in Ukrainian].
6. Naselennya [Population]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html [in Ukrainian].
7. Zahalnoosvitni navchalni zaklady (za danymy Ministerstva osvity i nauky Ukrainy) [Secondary schools (according to the Ministry of Education and Science of Ukraine)]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/znz_u.html [in Ukrainian].
8. Osnovni pokaznyky rynku pratsi (richni dani) [Key labor market indicators (annual data)]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_07u.htm [in Ukrainian].
9. Indeksy spozhyvchykh tsin na tovary ta posluhy (do hrudnya poperednoho roku) [Consumer price indices for goods and services (before December of the previous year)]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscgr10_u.html [in Ukrainian].
10. Tempy zrostantnya/znyzhennya nominalnoyi ta realnoyi zarobitnoyi platy [Rate of growth / decrease of nominal and real wages]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/tznr/tznr_u/tznr_u_bez.htm [in Ukrainian].

Література

1. Dill, D. D. Higher education markets and public policy / David D. Dill // *Higher Education Policy*. – 1997. – Volume 10. – Issues 3–4. – P. 167–185.
2. Meek, V. L. Diversity and marketisation of higher education: incompatible concepts? / V. Lynn Meek // *Higher Education Policy*. – 2000. – Volume 13. – Issue 1. – P. 23–39.
3. García-Aracil, A. Competencies for young European higher education graduates: labor market mismatches and their payoffs / A. García-Aracil, R. Van der Velden // *Higher Education*. – 2008. – Volume 55. – Issue 2. – P. 219–239.
4. Білошкурський, М. В. Факторний аналіз кон'юнктури ринку освітніх послуг / М. В. Білошкурський // Політичні, правові та фінансово-економічні пріоритети розвитку економіки України: стратегія і перспективи : [збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції] ; 28 травня 2014 року. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві». – 2014. – С. 39–43.
5. Вищі навчальні заклади [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html.
6. Населення [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html.
7. Загальноосвітні навчальні заклади (за даними Міністерства освіти і науки України) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/znz_u.html.
8. Основні показники ринку праці (річні дані) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_07u.htm.
9. Індекси споживчих цін на товари та послуги (до грудня попереднього року) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscgr10_u.html.
10. Темпи зростання/зниження номінальної та реальної заробітної плати [Електронний ресурс] // Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/gdn/tznr/tznr_u/tznr_u_bez.htm.

Received for publication 12.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Chyryva, O. H. Marketing analysis of the market conditions of higher education in Ukraine / O. H. Chyryva, M. V. Biloshkurskiy, N. O. Pacheva // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 112–116.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 330.341.1

УДК 330.341.1

N. O. Shpak, Doctor of Economic Sciences,
Professor,
N. S. Stanasiuk, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor,
O. V. Hlushko, Candidate of Economic
Sciences

Н. О. Шпак, д. е. н.,
професор,
Н. С. Станасюк, к. е. н.,
доцент,
О. В. Глушко, к. е. н.

**TOOLS FOR INTERPRETATION
OF ECONOMIC INFORMATION
FOR A MANAGEMENT OF INDUSTRIAL
POTENTIAL DEVELOPMENT**

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ**

Urgency of the research. In the conditions of a transitive economy, the search for effective tools for managing the process of development of industrial potential and tools that are suitable for the needs of the interpretation of economic information has an actual importance.

Target setting. Changes and peculiarities of functioning of economic systems in the conditions of the domestic transformational economic environment predetermine the rethinking and adaptation of existing tools to new conditions in order to increase the efficiency of management of development of industrial potential.

Actual scientific researches and issues analysis. In Ukraine, the question of interpreting economic data and managing development of industrial potential is considered through the prism of financial risk, financial crises in developing countries and the potential for economic recovery through progressive approaches.

Uninvestigated parts of general matters defining. Available scientific research requires attention to the study of tools for implementing the process approach to managing the development of industrial potential in order to achieve a higher level of objectivity in managerial decisions.

The research objective. The article is aimed at forming tools for interpreting economic information and integrating it into the main tasks of the process of managing the development of industrial potential.

The statement of basic materials. In the scientific research the emphasis was placed on the identification of effective tools for managing the process of development of industrial potential. An argumentative analysis of existing tools available for the interpretation of economic information is carried out. An advanced approach to the implementation of system tools in the process of managing the development of industrial potential is proposed.

Conclusions. Applied tools development based on the principle of template solutions that are capable of increasing the efficiency of management of the development of industrial potential in modern conditions are developed.

Keywords: tools; management; economic information; industrial potential.

Актуальність теми дослідження. В умовах транзитивної економіки актуального значення набуває пошук дієвих інструментів управління процесом розвитку промислового потенціалу та інструментальних засобів, придатних для потреб інтерпретації економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Постановка проблеми. Зміни та особливості функціонування економічних систем в умовах вітчизняного трансформаційного економічного середовища зумовлюють необхідність переосмислення та адаптації наявного інструментарію до нових умов з метою підвищення ефективності управління розвитком промислового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питання інтерпретації економічних даних й управління розвитком промислового потенціалу розглядаються через призму фінансового ризику, фінансових кризових явищ в країнах, що розвиваються, та потенціалу відновлення економіки за допомогою прогресивних підходів.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Наявний науковий доробок потребує акцентування уваги на вивченні інструментарію для реалізації процесного підходу до управління розвитком промислового потенціалу з метою досягнення вищої об'єктивності управлінських рішень.

Постановка завдання. Стаття спрямована на формування інструментарію інтерпретації економічної інформації та інтегрування його до магістральних завдань процесу управління розвитком промислового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. В науковому дослідженні зроблено акцент на виокремленні дієвих інструментів управління процесом розвитку промислового потенціалу. Проведений аналіз існуючих інструментальних засобів, придатних для потреб інтерпретації економічної інформації. Запропоновано інноваційний підхід реалізації системного інструментарію в процесному управлінні розвитком промислового потенціалу.

Висновки. Розроблено прикладний інструментарій, що базується на принципі шаблонних рішень, який спроможний підвищити ефективність управління розвитком промислового потенціалу в сучасних умовах.

Ключові слова: інструментарій; управління; економічна інформація; промисловий потенціал.

МЕНЕДЖМЕНТ

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-117-124

Urgency of the research. The basic principles of the tool, in the modern sense, organically fit into the system of management of industrial potential. Taking into account the meritocratic aspects of management of industrial potential, tool assets are capable of analytically and schematically presenting its main components that need to be systematized and adapted to the conditions of a transitive economy.

Target setting. The primary task of formation of efficient tools is a pre-collected essential economic information. Without a doubt, an economic information is the main source for making analytical procedures, but equally important is the well-chosen means of its interpretation. Such kind of a method may be some procedures, and the choice of these procedures correlates the management process. That is why the preference to of the tool looks like a main task of our investigation. In order to identify effective analytical tools for managing industrial potential we have had analyzed the most commonly used means of interpreting economic information.

Actual scientific researches and issues analysis. Because of increasing the crisis phenomena, the problem of interpretation of economic data and management of development of industrial potential was considered through the prism of financial risk, financial crises in developing countries and the potential for economic recovery through progressive approaches [1-3].

The tools for managing complex economic phenomena are essentially similar to economically related economic phenomena. In this case, only a partial modification of the instrument can significantly increase its effectiveness for managing a related economic phenomenon. Suitable sources for our study were sources on the topic of economic sustainability [4; 5]. The aforementioned sources comprehensively represent the essence of the modern economic system and highlight the tendency towards its balanced development. At the same time, the theme of the balanced development is actively promoting in the context of industrial potential.

Some researchers [6; 7] clearly distinguish components of economic stability, the essence of which is often related to the postulates of the development of industrial potential. In addition, the study takes into account the views on industrialization, renewable energy sources and digital technologies [8], which definitely influence the process of determining the level of development and management of industrial potential.

We have strengthened theoretical and practical material by researching scientific developments in the subject of analytical and managerial tools [9; 10]. The used sources allowed to form the corresponding tools for management of the process of development of industrial potential corresponding to the modern economy.

Uninvestigated parts of general matters defining. Available scientific research requires attention to the study of tools for implementing the process approach to managing the development of industrial potential in order to achieve a higher level of objectivity in managerial decisions.

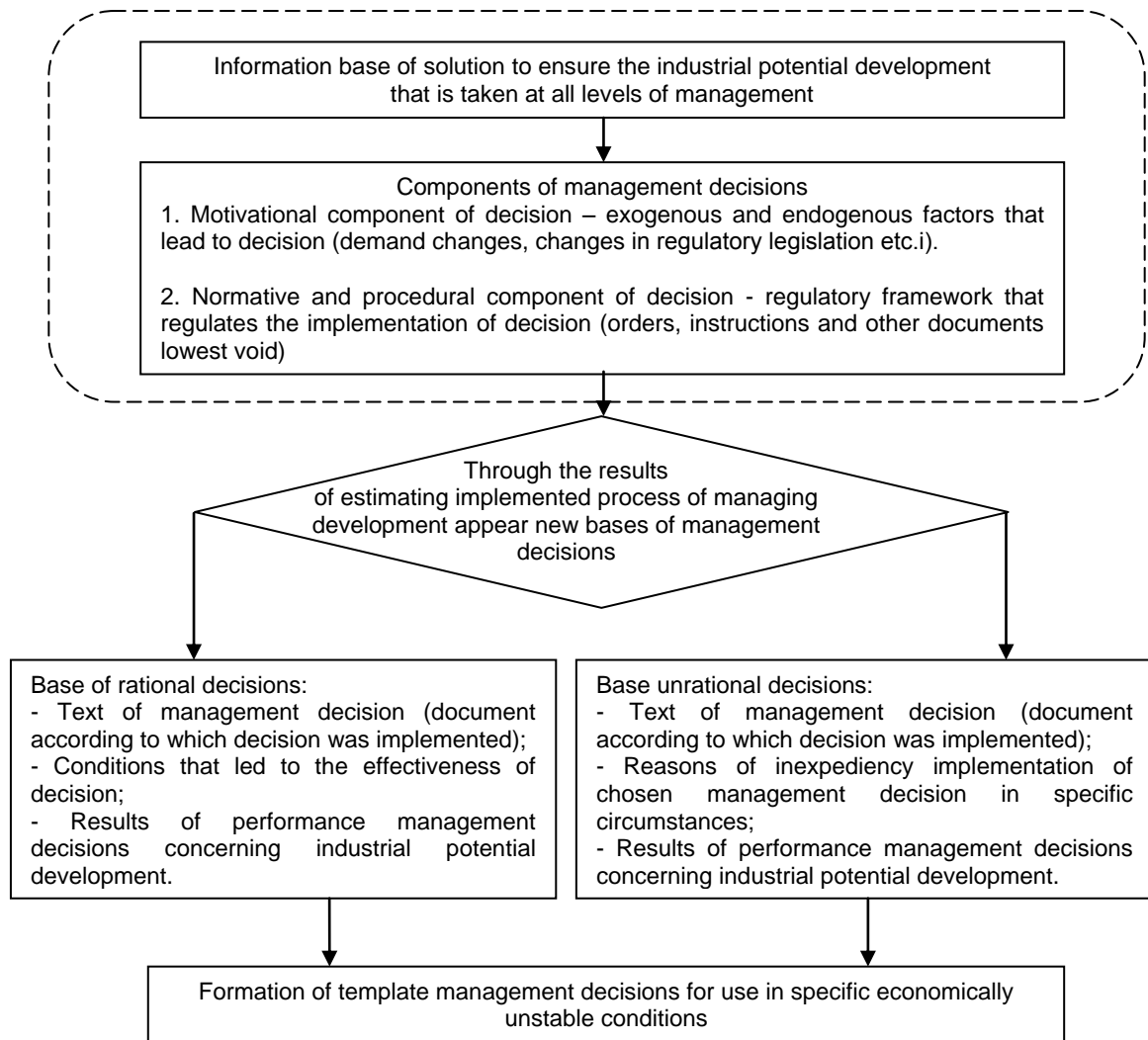
The research objective. The article is aimed at forming a tools for interpreting economic information and integrating it into the main tasks of the process of managing the development of industrial potential in modern conditions.

The statement of basic materials. The use of management tools of the development of industrial potential causes adoption and implementation of a large number of diverse solutions. In order to unify this process, optimize costs, time and material resources in the decision-making process for managing development of industrial potential there was developed model of pattern making, which is shown in Pic. 1. The essence of this model is consolidation of economic information concerning industrial potential development. Implementation of this conceptual model provides detailing of management decisions and administrative documents into motivational, normative and procedural component. This approach isolates the legal side of industrial development management from analytical and attributive information database that is in the basis of appropriate decision.

Format of collecting management information needs taking into account the market conjuncture and exogenous environment in the whole. As an alternative way to implement the bank of management

МЕНЕДЖМЕНТ

decisions to establish economic viability there can be format, determined in the second half of the circuit in Pic. 1.

Pic. 1 Model of formation decisions templates for industrial potential development

Source: created by the authors

The peculiarity of this information-flow building lays in the three determinative components of management solution. Firstly, all documents that have validity and provided the implementation of decision should be attributed to the bank of those management decisions. This mass of information can be positioned as the legal basis for management of industrial potential development.

Described complex of legal documents is advisable to back up with information that led to the adoption of specific management decisions. The combination of analytical calculations, conclusions and recommendations from the internal and external experts are accumulated in the second mass of information that complement bank of management decisions by evidence of correctness. Those analytical calculations, conclusions and recommendations are shown in a relevant subject as providing economic stability of engineering company, fixed facts that illustrate necessity of implementation of accepted internal rules and other quantitative or qualitative factors, represented in every format that is acceptable for storage and playback.

МЕНЕДЖМЕНТ

The third and last element of management decisions bank is information about effectiveness of decisions. It is the precondition for the formation of patterns. This systematized information is characterized by availability of fixed changes or their absence in response to the object, to which decisions were taken to manage the development of industrial potential. The economic information of this element of the bank of management decisions determines the positioning of specific management decisions to those that have contributed to the development of industrial potential and those that have adversely affected on this process.

The implementation of this conceptual model creates preconditions for systematization management decisions. Gathered together information flows may be used as objectified patterns of decisions in typical financial and economic situations. The main condition of management decisions is permanent collection and systematization of all needed information to form reasonable patterns. The use of this model can be automated and integrated into the document circulation system, which will optimize the cost of resources for its implementation. Detailing and depth level of evidence can be regulated depending on the importance of management decision and scale impact on industrial potential development. Costs on model implementation can be minimized by differentiating functions between different departments and coordination of all operations by one functional manager or department. If there is electronic document flow the implementation of conceptual model can be without significant investment in the first stages of its operation.

By making management decisions it is advisable to focus on procedural component of using management tools for industrial potential development (Pic. 2).

The basic tools for collecting economic information is research of documents, reports, registers which contain information on its resource base. The use of formal information is accompanied by risks of working with unreliable data therefore is appropriate to use economic information from its group with further analytical processing. If possible it is necessary to verify its accuracy by all means available (view the results of an audit or other verification. Including the following: a survey (interview) with the parties that form the internal documentation for relevance documented information). Using instruments for data collection has advantages over informal sources of information on the presence of clear evidence and a more formalized approach for presenting information.

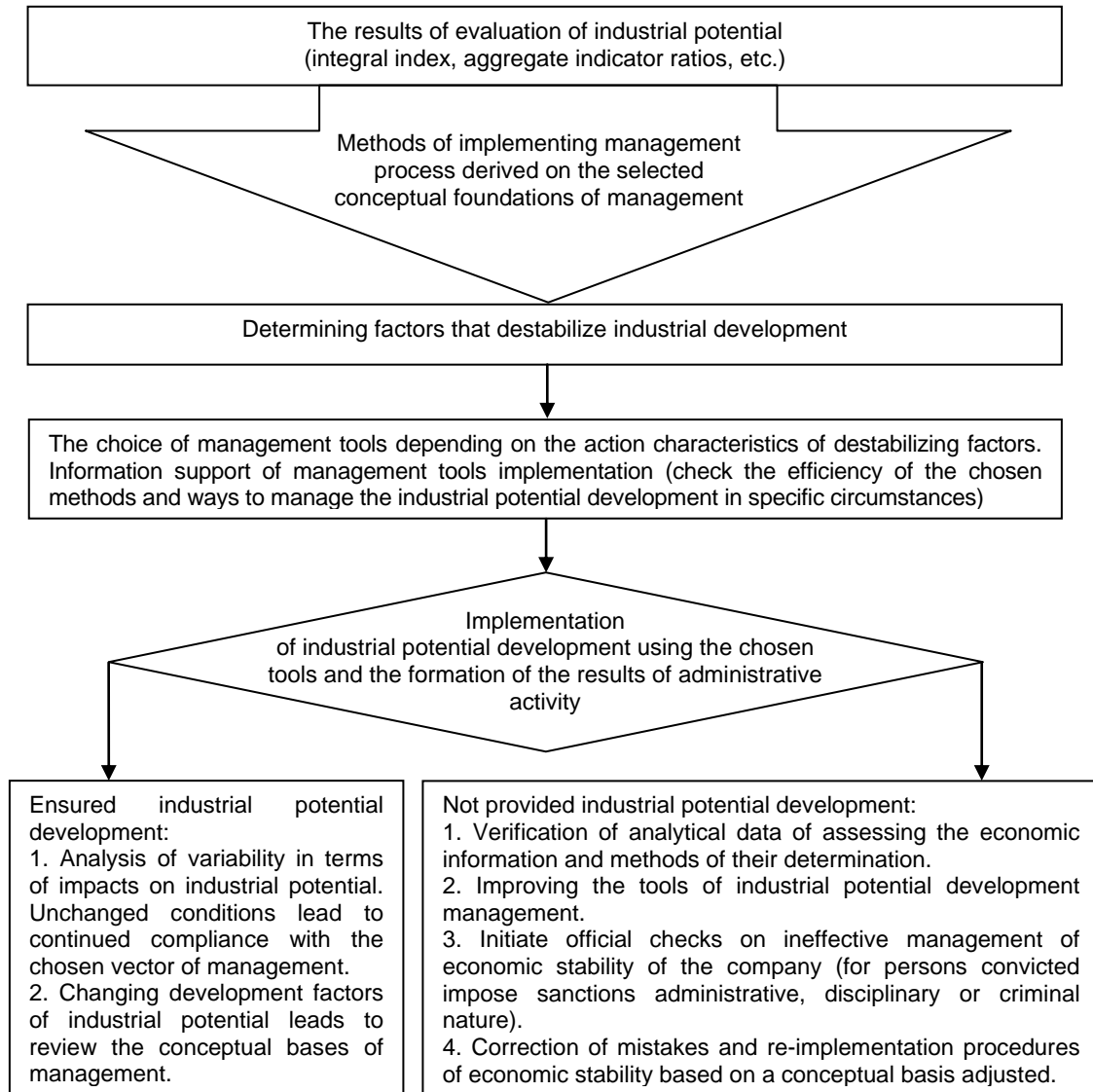
Testing non-documentary information gathering tools (questionnaires) caused by the inability to obtain necessary information from formal sources. In scientific approaches to ensure industrial potential is allowed to use questionnaires, interviews or other types of surveys. In the context of economic stability study, questionnaire and interview programs can be used for expert review of components of economic categories. Professional compiled questionnaire will provide the accurate and relevant for practical use of economic information. The use of expeditionary interview (authorized person through direct communication with the respondent identifies specific expert treatment in respect of pre-existing issues). The procedure of sending relevant questionnaires to experts, including the possibility of using e-mail, is a modern way to implement expert review of necessary aspect of industrial potential development.

Instruments of gathering information is not limited to the methods described above, but formed technique is able to fully ensure the collection of necessary economic information at all stages to ensure industrial potential development. After collecting the necessary data its is needed to systematize accumulated data, which is one of the main objectives of the evaluation. Grouping economic information provides general arrangement of the study or sample data on certain essential features and implementation of sorting elements of economic phenomena. Only after all economic stability properties have been systematized we can form a complete and comprehensive picture of stable and unstable parameters of economic stability. Tools grouping array of theoretical and empirical economic information, aimed at ensuring economic viability can be positioned as grouping methods and tabular-graphical methods. Specificity table-graphical tool lies in its versatility. Methods of table-graphical type are used at all stages of the scientific research of economic categories.

Actually grouping methods can be divided into two groups - simple and complex ways of grouping. If the grouping is made on one basis then it is simple, and if it featured in several - complex. For the

МЕНЕДЖМЕНТ

purpose of ensuring the industrial potential development there are following simple methods of grouping: typological; structural; analytical.

Pic. 2. Implementation of system tools in the process of industrial potential development

Source: created by the authors

Typological grouping is the simplest form of the proposed methods, because the structure of grouped phenomena mainly depends on the chosen distribution signs. This method can be used with both attributive and quantitative basis. Easy to use and acceptable results provided typological grouping method active use in the context of the study of industrial potential management. Structural grouping is important for similar sets of economic data and focuses on the study of the composition of the target population. And to determine the relationship of varying features in similar sets analytical data grouping is used.

It is important thing is that in typological, structural and analytical grouping attention focuses not on the number of content features aggregate. According to the above mentioned types of grouping may

МЕНЕДЖМЕНТ

be used as attribute and quantitative traits. And to form classification (which is advisable to include more sophisticated methods of grouping) there is a clear requirement under which you can only use attribute features in the context of this method of grouping. In addition to this, classification must have a sustainable character and possess the fundamental characteristics of economic research. Described types of grouping economic information are relevant for researching economic stability and able to provide scientifically based systematization of empirical and theoretical data.

In the process of scientific cognition of industrial potential there are situations when one grouping feature is not enough to describe the content characteristics of the object. So few features are used (simultaneously or sequentially), resulting that the group gets complicated structure. Among the complex grouping we can identify combined and multidimensional methods. Features of a combined grouping allow to highlight with one feature, second level group within the existing group of economic elements. Thus there is a consistent use of signs of grouping. Multidimensional grouping involves simultaneous use of several features in order to highlight groups of similar economic elements. This tool provides the ability to use cluster theory that it is advisable to test in order to ensure the development of industrial potential in modern conditions.

The second tool unit of grouping elements of the economic information is a table-graphic method. Logically, this method can be divided into tabular and graphical way of economic information grouping. Tabular method is universal tool and therefore its essence lies in organizing, sorting and visual presentation of text and digital information received as a result of the economic data collection procedures for the analysis, synthesis, management, modeling or forecasting economic phenomena in tables. Grouping information through tables allows you to:

- organize features, tools, components and other elements of industrial potential (theoretical level of knowledge of economic categories);
- record, summarize, evaluate and implement other necessary analytical procedures of information gathered about the level of industrial potential in the context of systematic data display (practical knowledge level of economic categories).

Tabular method makes it possible to create sequential list of items which is easy to group and rank on the necessary criteria, using the system time and column. This tabular method is a convenient way to systematize the theoretical and methodological grounds of industrial potential development. This is done through clear and informative reflection of theoretical characteristics of the partial structure elements of economic information in the appropriate cells. These cells are linked logically in tabular system and can determine the specific location of each studied object in the structure of industrial potential. The relevance of this method in the context of industrial potential development is in the ability to:

- group objects or tools of industrial potential studies for the necessary signs,
- form the basis of theoretical categories needed to ensure the development of industrial potential,
- evaluate the level of industrial potential development using various analytical methods comprehensively presented in tabular form.

Tabular method is most effective for the formal presentation of analytical and theoretical information about the development of industrial potential. And for individualized image-making is appropriate to use graphical (schematic) approach. Graphical method uses illustrative capabilities of graphic, diagram and logically-schematic way of presenting information. This is for organizing and analyzing information on the development of industrial potential. Graphical representation of economic data involves achieving visibility display trends of quantitative indicators of geometric lines and shapes. The advantage of this method is that it can be used not only to systematize or group performance, but also for analytical and management needs of a wide illustrative potential tool with which you can adequately express the trends of industrial potential in a whole or just its components.

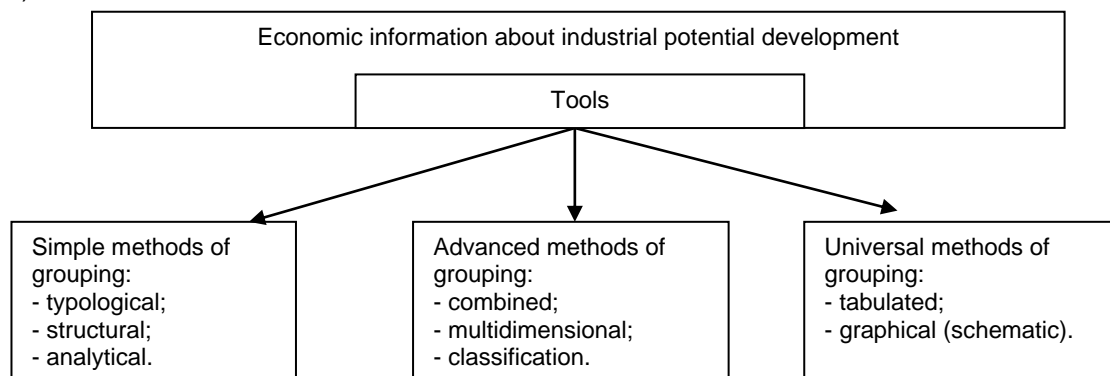
Summarizing information about instruments providing industrial potential development we can highlight the following typology groupings:

- with the conditionally separating character: typological; structural; analytical;
- with complexity: combined; multidimensional; classification;
- by the sequence of implementation: initial; secondary;

МЕНЕДЖМЕНТ

- on fine form: tabular; graphic.

This approach to the systematization of economic information includes all major means of economic information and is able to form a complete information base data on the development of industrial potential. For greater clarity, the system can provide clustering methods using logic scheme (Pic. 3).

Pic. 3. Methods of summarizing the economic information

Source: created by the authors

The proposed system of grouping tools has been completed and can be considered appropriate for use in scientific research to ensure the development of industrial potential. Systematized tools contains alternative variants of grouping information flows and provide the conditions to choose a relevant way of combining sets of economic information.

Conclusions. The use of a variety of analytical tools for managing the development of industrial potential is an alternative to build a management system. The effectiveness of the tool directly depends on the range of factors that are included. Developed on the basis of tools oriented towards balanced development tools provide a model with a clear goal - economic sustainability.

The tool based on decision-making templates allows the manager to analyze previous decisions in related issues, their effectiveness and formulate their own decision based on the received information. The idea is simple, but realization requires some time for consuming and engaging IT professionals. Speaking about global business models, this approach can minimized costs of time for routine decisions and increase amount of information concerning complex and extraordinary decisions. Realization of this process could be based on the model proposed in Pic. 2, while refining its own experience and specializing own needs.

The extremely precise structuring and typology of the tool made it possible to distinguish an approach that is potentially capable of improving the management of the development of industrial potential.

References

1. El-Erian, M. A. (2012). Stable disequilibrium: Persistent, large payment surpluses and deficits threaten global long-term economic well-being and financial stability. *Finance and Development*, 49(2), 27-29 [in English].
2. Orłowski, L. T. (2011). Introduction to the symposium on financial risks and economic stability in emerging market economies. *Comparative Economic Studies*, 53(4), 507-509 [in English].
3. Viral, V. (2009). *Acharya Restoring financial stability: how to repair a failed system*. New Jersey: New York University Stern School of Business [in English].
4. Bond, E. W. (2012). Economic integration and the sustainability of multimarket collusion. *Economics Letters*, 117(1), 42-44 [in English].

Література

1. El-Erian, M. A. Stable disequilibrium: Persistent, large payment surpluses and deficits threaten global long-term economic well-being and financial stability / M. A. El-Erian // *Finance and Development*. – 2012. – № 49 (2). – P. 27-29.
2. Orłowski, L. T. Introduction to the symposium on financial risks and economic stability in emerging market economies / L. T. Orłowski // *Comparative Economic Studies*. – 2011. – № 53 (4). – P. 507-509.
3. Viral, V. *Acharya Restoring financial stability: how to repair a failed system* / Viral V. Acharya, Matthew Richardson. New Jersey. – New York University Stern School of Business, 2009. – 418 p.
4. Bond, E. W. Economic integration and the sustainability of multimarket collusion / E. W. Bond,

МЕНЕДЖМЕНТ

5. Gaspar, J., Vasconcelos, P. & Afonso, O. (2014). Economic growth and multiple equilibria. *Economic Modelling*, 36, 157-160 [in English].
6. Pitelis, C. N. (2013). Towards a More 'Ethically Correct' Governance for Economic Sustainability. *Journal of Business Ethics*, 3, 1-11 [in English].
7. Tremblay, T. (2009). Harnessing cultural and human capital for economic sustainability: A New Brunswick model. *Journal of Enterprising Communities*, 3(4), 369-377 [in English].
8. Heikkinen, T. (2013) A spatial economic model under network externalities: symmetric equilibrium and efficiency. *Operational Research*, 4, 1-23 [in English].
9. Fujisaki, S. (2012) Economic stability and interest-rate controls in an open-economy model with productive money. *Economics Bulletin*, 32(4), 3053-3060 [in English].
10. Drucker, P. (2001). *Management Challenges for the 21-st Century*. Harper Paperbacks [in English].
- C. Syropoulos // *Economics Letters*. – 2012. – № 117 (1). – P. 42-44.
5. Gaspar, J. Economic growth and multiple equilibria: A critical note / J. Gaspar, P. B. Vasconcelos, O. Afonso // *Economic Modelling*. – 2014. – № 36. – P. 157-160.
6. Pitelis, C. N. Towards a More 'Ethically Correct' Governance for Economic Sustainability / C. N. Pitelis // *Journal of Business Ethics*. – 2013. – P. 1-11.
7. Tremblay, T. Harnessing cultural and human capital for economic sustainability: A New Brunswick model / T. Tremblay // *Journal of Enterprising Communities*. – 2009. – № 3 (4). – P. 369-377.
8. Heikkinen, T. A spatial economic model under network externalities: symmetric equilibrium and efficiency / T. Heikkinen // *Operational Research*. – 2013. – P. 1-23.
9. Fujisaki, S. Economic stability and interest-rate controls in an open-economy model with productive money / S. Fujisaki // *Economics Bulletin*. – 2012. – № 32 (4). – P. 3053-3060.
10. Drucker, P. *Management Challenges for the 21-st Century* / P. Drucker. – Harper Paperbacks, 2001. – 224 p.

Received for publication 02.10.2017

Бібліографічний опис для цитування:

Shpak, N. O. Tools for interpretation of economic information for a management of development industrial potential / N. O. Shpak, N. S. Stanasiuk, O. V. Hlushko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – №4 (12). Ч. 2. – С. 117-124.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 338.48:658.8

D. I. Basyuk, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,
I. Y. Antonenko, Doctor of Economic Sciences,
Professor,
Y. O. Muzychka, Candidate of Economic
Sciences

DISTRIBUTION AS A MODERN FORM OF
MARKETING STRUCTURES IN TOURISM

Urgency of the research. The need to improve the management of services distribution and to create an efficient marketing system for the operation and development of enterprises in the market is due to the growing competition in the tourism industry against the background of demand reduction for services.

Target setting. It is important to study and justify the theoretical and methodological foundations, practical recommendations for managing the distribution of tourist services.

Actual scientific researches and issues analysis. The problems of the theory and practice of managing the distribution of tourism services are reflected in the works of foreign and domestic scientists such as J. Bolt, D. Bukhalis, D. Jobber, J. Lancaster, and G. Stewart. In the area of tourism: L. Balabanova [1], G. Calvin, F. Kotler, J. Majkenzi, C. Melnychenko [2], G. Mykhaylychenko [3], G. Osmolovsky, T. Primak and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The scientists do not have enough research on managing the distribution of tourism services, taking into account the factors of external environment, competitive influences, marketing innovations and modern IT technologies.

The research objective. An article is called to identify an efficient distribution system for tourism services that should be built based on their supply capacity, the channels for promoting tourism products (direct, indirect) and the formation of strategies.

The statement of basic materials. The article focuses on the development of theoretical and methodological approaches, practical recommendations on management of distribution activities of tourism enterprises. It is determined that the construction of an effective distribution system for tourism services should be carried out on the basis of their sales potential, channels for the promotion of tourism products (direct, indirect) and the formation of strategies. The usage of electronic distribution in tourism is considered.

Conclusions. It is recommended to form the strategic framework for the organization of distribution activities in tourism, focusing on traditional and new sale channels of tourism services, their mutual influence and development, ensuring the provision of advanced technology, and the development of global distribution, which certainly improves the quality of services.

Keywords: distribution; marketing of tourism goods (services); tourism product; tour operator; travel agent.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-125-130

УДК 338.48:658.8

Д. І. Басюк, д. е. н.,
доцент,
І. Я. Антоненко, д. е. н.,
професор,
Є. О. Музичка, к. е. н.

ДИСТРИБУЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА
ЗБУТОВИХ СТРУКТУР В ТУРИЗМІ

Актуальність теми дослідження. Необхідність удосконалення управління дистрибуцією послуг та побудови ефективної системи збуту, необхідної для функціонування і розвитку підприємств на ринку обумовлена зростаючою конкуренцією у туристичній сфері на фоні зменшення попиту на послуги.

Постановка проблеми. Важливим є вивчення та обґрунтування теоретичних та методичних засад, практичних рекомендацій щодо управління дистрибуцією туристичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми теорії та практики управління дистрибуцією туристичних послуг знайшли відображення у працях таких закордонних та вітчизняних вчених, як: Дж. Болт, Д. Бухаліс, Д. Джоббер, Дж. Ланкастер, Г. Стюарт; у сфері туризму: Л. Балабанова [1], Р. Келвін, Ф. Котлер, Дж. Майкензі, С. Мельніченко [2], Г. Михайліченко [3], Г. Осмоловський, Т. Примак та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями недостатньо досліджені питання управління дистрибуцією туристичних послуг з урахуванням чинників зовнішнього середовища, конкурентного впливу, маркетингових інновацій та сучасних ІТ-технологій.

Постановка завдання. Стаття покликана визначити дієві системи дистрибуції туристичних послуг, які повинні здійснюватись на основі їх збутового потенціалу, каналів просування туристичних продуктів (прямих, непрямих) та формування стратегій.

Виклад основного матеріалу. Стаття присвячена розробці теоретичних та методичних підходів, практичних рекомендацій щодо управління дистрибуційною діяльністю туристичних підприємств. Визначено, що побудова дієвої системи дистрибуції туристичних послуг повинна здійснюватись на основі їх збутового потенціалу, каналів просування туристичних продуктів (прямих, непрямих) та формування стратегій. Розглядається застосування електронної дистрибуції в туризмі.

Висновки. Стратегічні основи організації дистрибуційної діяльності в туризмі рекомендовано формувати, зосередившись на основі традиційних і нових каналів продажу туристичних послуг, їх взаємного впливу і розвитку, що забезпечить надання передових технологій, розвитку глобальної дистрибуції, що, безумовно, підвищує якість послуг.

Ключові слова: дистрибуція; збут туристичних продуктів (послуг); туристичний продукт; туроператор; турагент.

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. Research of the management process of services distribution and creation of an efficient marketing system for the operation and development of enterprises in the market is due to the growing competition in the tourism industry against the background of reduced demand for services.

Target setting. It is desirable to study the theoretical and applied fundamentals for managing the distribution of tourism services.

Actual scientific researches and issues analysis. In the scientific works of such scientists as J. Bolt, D. Bukhalis, D. Jobber, J. Lancaster, G. Stuart, L. Balabanova [1], G. Calvin, F. Kotler, J. Majkenzi, C. Melnychenko [2], G. Mykhaylychenko [3], G. Osmolovsky, T. Primak are reflected the problems of theory and practice in managing the distribution of tourism services.

Uninvestigated parts of general matters defining. However, the scientists have not sufficiently researched the issues of distribution management in tourism, and have not taken into account the factors of external environment, competitive influences, modern IT technologies.

The research objective. The article outlines modern distribution systems that should be implemented on the basis of rational choice of distribution channels and means of promoting travel services (personal sales, direct marketing, advertising, public relations, sponsorship, promotion, sales promotion, branding, product placement, event marketing, corporate website etc.), effective formation of agency networks (choice of distribution system types, choice of agency networks) and internal organizational distribution structures.

The statement of basic materials. Distribution (Lat. *distributio*) - marketing of goods (services), distribution of goods (services) through the sales chain. An effective distribution management system brings increased sales, profit and stability in the marketplace to the tourism enterprise. The distribution control object is the structure of the marketing organization to which the management activities are directed. Tourism and hotel enterprises, individuals who purchase services, are the subjects of distribution in the tourism market. In other words, it is the organization or persons who are the subjects of the tourism services market [4].

The distribution management structure is depending on the sales system used by the enterprise. The distribution management system is based on market research, close contact with producers, search for the most effective channels and forms of realization that meet consumer requirements, and monitor the progress of services realization in order to reduce the cost and accelerate realization. The backbone of the distribution management system is the marketing strategy of the enterprise, based on the choice of objectives and tactics to select market target segments, distribution system, marketing methods, market access methods and time, and formation of merchandise systems.

In the first stage of the development of distribution capacity, the business is faced with the tasks of product, personnel, innovation and information support for the distribution processes involving [5]:

- research of marketing-logistic market, consumers, competitors;
- use of innovative information technologies to form an enterprise database;
- introduction of innovative marketing technologies;
- development of personnel policies aimed at the effective implementation of distribution processes, staff selection, training, adaptation and motivation;
- establishment of an enterprise's contractual relationship with suppliers;
- development of a competitive range;
- determining the proportion of services in the range at different stages of their life cycle;
- assessment of the enterprise's services competitiveness;
- development of ways to improve the quality and competitiveness of services.

In the distribution Management phase, the enterprise management focuses on developing a marketing strategy; general marketing forecasts for segments of the target market; operational marketing plans; innovative marketing technologies and distribution networks.

The distribution management system requires organizational support for its operation, including the following steps: information support organization; sales organization; trade communications organization; legal and claiming work organization; organization of a study of domestic and foreign experiences; participation in scientific and practical conferences.

МЕНЕДЖМЕНТ

In today's tourism business management to release tourism product, tour operators use different sales channels using counterparty channels, IT systems (Tab. 1).

Table 1

Establishment of an agency network for a tourism enterprise [6]

№ п / п	Types of agent distribution within distribution channel	Features for distributing agents within the distribution channel
Selection of distribution system types		
1.	traditional	No business related enterprises
2.	vertical	Integrative connected enterprises, have the same goals
Tour agency networks selection		
1.	direct	One level of intermediaries
2.	Presentative	Tour operator cooperation with regional market representatives, where the tourism is implemented
3.	sub-agency	The presence of sub-agents on intermediate level
Selecting distribution strategies through intermediaries		
1.	intensive distribution	The operator's tourism products are located in most travel agencies by regions of the state
2.	selective distribution	Agents are selected selectively (divided into multiple intermediaries, specialized dealers)
3.	exclusive distribution	Travel operator selects a number of intermediaries by exclusive distribution. This strategy is specific to special types of tourism services
Select the interaction directions (distributions)		
1.	high	Strategic interaction based on penetration
2.	low	A conventional relationship in which channel members act only in their own interest

Special conditions for the distribution of a tourism product through agency networks are geographic proximity to the customer, understanding client usage features, high sales planning requirements, focusing on strategic customers, search and develop relationships with agencies, marketing sales, and the high value of advisory services.

The classical (direct) travel agency network is represented by a product distribution scheme in which sales are carried out with only one level of intermediaries, namely travel agencies.

Selection criteria for the agents in the network may be determined by: business reputation, professional experience of key workers, stable financial management, territorial coverage, knowledge of markets, quality of services, internal system support for productions, pricing policies and growth prospects. This structure is characteristic of the national operators such as "Feeria Mandriv" (travel extravaganza), "Akkord Tour", etc.

The representative agency network is used by the tour operator, which reaches international tourism markets (Fig. 1). The structure of the scheme remains the same, but another level of distribution is added between tour operators and travel as regional representatives of the tour operator, who performs the functions of consolidator by accepting and processing the order (booking) from tour agencies and other sales participants. For example, such a structure is used in enterprises such as TPG, TUI, TEZ TOUR, etc.

The representative agency network envisages the cooperation of the tour operator with the regional representatives of the markets in which the tourism is implemented. The main reasons for the use of regional representatives are their cooperation with travel agencies, the rapid reporting of information on the functioning of the local tourism market and the flexible changes in

МЕНЕДЖМЕНТ

demand. In addition, cooperation with regional offices is an effective way to reduce costs by obviating the need for advertising and promotional campaigns, participating in local tourism exhibitions. All presentation functions are performed by a representative - regional consolidator.

In the modern tourism market, participants interaction is becoming more and more common in the form of franchising, which gives the right to sell packages on behalf of the tour operator. This model of tourism distribution is used by those tour operators which prefer the direct marketing of the tour products and the provision of common standards for servicing tourists.

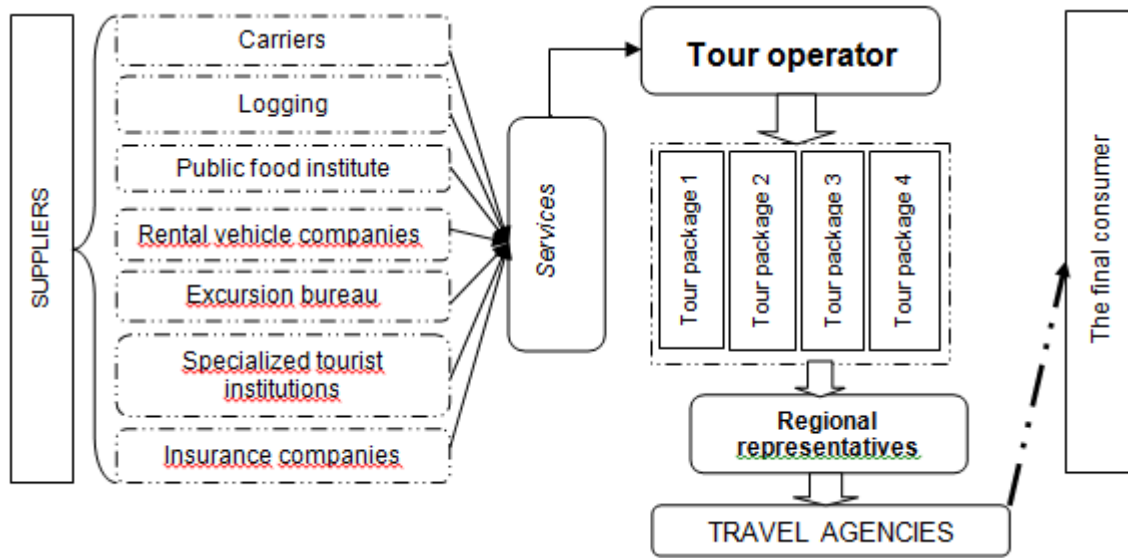

Fig. 1. Representative agent network

For franchising travel agencies, this form of cooperation with the tour operator has its advantages, in particular: using a known brand; sale of packages on the terms of an elevated commission; corporate communications and software; mentoring in the process of implementing travel services; recruitment assistance; legal and accounting support; getting the POS package of materials, etc. The advantage of the franchise tour operator is to establish its own independent regional offices, which activate sales and enhance its authority and popularize the brand. In addition, the tour operator receives lump-sum for the use of the franchise and monthly royalties.

The product implementation system provides for the use of intermediaries, which helps to reduce the cost of product distribution and to cover new unexplored markets. This pattern of interaction is seen as vertical integration in tourism.

Vertical integration enables the tourism organization to gain power at all stages of product creation and distribution, standardize service delivery processes and to control price and quality, and ensure high load of capacity. The "forward" vertical integration involves the integration of the enterprise with all the enterprises needed to form a tourism package. Vertical integration "backward" covers the integration of the tour operator with all enterprises involved in the marketing of the tourism product [7].

In the process of the wholesale consignments of product realization, there is a horizontal integration - the integration of the same enterprises belonging to one level in the value forming chain and which are competitors to each other (Fig. 2).

Tourism companies are fully integrated structures that bring together a wide range of firms offering different types of tourism services. They have, to a large extent, monopolized the market and become powerful inter-sectoral production and management complexes, including enterprises in the most diverse industries that serve the tourism business, transport, banking, insurance and other companies and realize tours through a wide network of tour operators and tour agencies in different countries [8].

МЕНЕДЖМЕНТ

Now, traditional distribution channels in the tourism industry continue to be important as before, but there is a huge role for the Internet as a medium for virtual exchange of data and information, thereby changing the way business is done.

The latest concept of the distribution of a tourism product involves the use of information technologies and tools that allow enterprises to administer and manage the marketing of product.

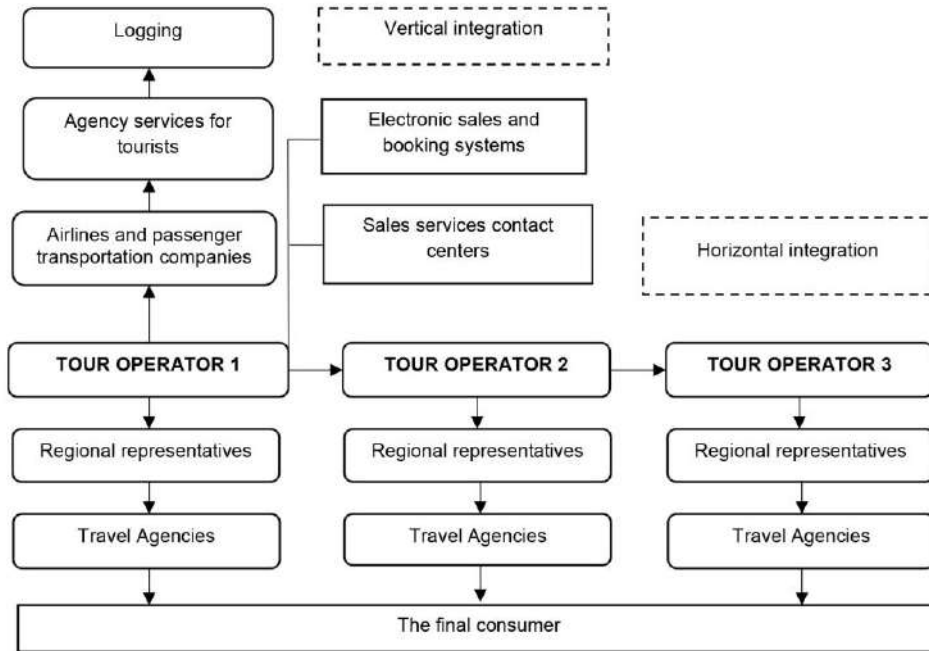

Fig. 2. Vertical and horizontal integrated business structures of the tourism company (tourism concern) activities

With the development of Internet communications, there is a growing focus on a composite agency network, which is characterized by the presence of information intermediaries between tour operators and travel agents in the form of a consolidated database, represented by tourism portals of specialized tourism companies.

Current trends and peculiarities in the operation of tourism business, the specifics of its production and servicing processes are forcing tourism companies to take radical innovations in the IT sector in order to optimize the operating and distribution activities.

Thus, in addition to the real market for the international tour operator, which is represented by an extensive network of initiative tourist enterprises, agencies, travel agents, sub-agents, distributors and other intermediaries, the virtual marketing sector today is the most promising and innovative electronic sales tool, actively influences the travel services price of tour operator and reduces not only the cost of the tour, but also the chance of errors due to high manufacturability and consolidation of all intermediaries distribution processes.

Tourism portals, which are the "virtual tourism shops" that accumulate the offers of tourism companies and act as their "informational mediator", according to the main segments are involved in the tour-operator trading distribution system recently occupy a significant place in distribution activities of tourist enterprises. For example, the "IT Tour" is a system that consolidates the search and reservation of the tour offered on the market by the leading tour-operators of Ukraine and other countries and is designed primarily to elevate the efficiency of the travel agents. The system is online, which makes it much easier and cheaper to find and reserve tourist packages and individual services, as well as to compare price quotations, additional characteristics. In order to improve the efficiency of the IT Tour's marketing activities, it is suggested that the extension and additional modules and showcases, which raise agency sales in the Internet, cover hot offers, realize search for tours with minimal prices [9].

МЕНЕДЖМЕНТ

Partner programs are also gaining popularity: The tourism enterprise site hosts a service module that sales certain service, which is actually provided by other businesses, the enterprise receives its reward for each customer involved, and its revenue will depend on the efforts made to promotion and popularization of the service, but the possibility of obtaining another instrument to attract additional client is highly relevant in the present circumstances. For example, the Trip My Dream services, which has been in place since 2015, has the main goal of finding the best and most profitable destinations and tours [10] for its users. The uniqueness of the service is that with a search for cheap airline tickets and travel offers in these areas, the service searches for best recreational ideas based on the specific budget and tastes of the user. After specifying the specific amount, that the customer is willing to spend on vacation, date and type of rest (sea, mountains, travel, fitness, etc.), Trip My Dream makes suggestions based on this data.

Conclusions. In today's context, the strategic framework for organizing the distribution activities of tourism enterprises is recommended to be shaped by focusing on traditional and new channels for the sale of tourism services, their mutual influence and development, provide advanced technology, global distribution, and tourism content through various distribution channels, which certainly improves the quality of services provided.

References

1. Balabanova, L. V., Mitrokhina, Y. P. (2011). *Upravlinnia zbutovoiu politykoiu [Management of sales policy]*. Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukrainian].
2. Melnychenko, S., Esipova, K. (2010). Internet-tehnologii v diialnosti turystychnykh pidpriemstv [Internet technology in the activities of tourism enterprises]. *Visnyk Kyiv. nats. torh.-ekon. un-tu – Bulletin of the Kiev National Trade University*, 6(202), 35-47 [in Ukrainian].
3. Mykhaylychenko, H. E. (2012). *Innovatsiinyi rozvytok turyzmu [Innovative Tourism Development]*. Kyiv: Kiev National Trade University [in Ukrainian].
4. Zaiachkovska, H. A. (2012). Zbutova polityka turystychnykh pidpriemstv [Marketing policies of tourism enterprises]. *Innovatsiina ekonomika. Marketynh ta tsinoutvorennia – Innovative economy. Marketing and pricing*, 27, 204-208 [in Ukrainian].
5. Horbachev, M., Hazin, I. (2014). *Distributsiia i prodvizenie produkta na rynku [Distribution and promotion of the product in the market]*. Rostov-on-Don: Pheniks [in Russian].
6. Muzychka, Ye. O. (2015). Upravlinnia zbutovoiu diialnistiu turystychnykh pidpriemstv [Managing the marketing activities of tourism enterprises]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyiv National Trade University [in Ukrainian].
7. Osmolovsky, H. N., Korshunova, A. H. (2015). Kanaly distributsii v turizme i gostepriimstve [Distribution channels in tourism and hospitality]. *Slavyanskiy forum – The Slavic Forum*, 1(7), 214-229 [in Russian].
8. Primak, T. E. (2014). Issledovanie potentsiala sovremennykh kanalov distributsii segmentov turisticheskikh uslug [A study of the potential of modern distribution channels for tourism services segments]. *Visnyk DITB – Bulletin of DETB*, 18, 193-197 [in Russian].
9. Ofitsiinyi sait IT-tour [Official site of IT-Tour]. www.ittour.com.ua. Retrieved from <http://www.ittour.com.ua/> [in Russian].
10. Ofitsiinyi sait TripMyDream [Official site of TripMyDream]. tripmydream.com. Retrieved from <https://tripmydream.com/> [in Russian].

Література

1. Балабанова, Л. В. Управління збутовою політикою: навч. посіб. / Л. В. Балабанова, Ю. П. Митрохіна. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 240 с.
2. Мельниченко, С. Інтернет-технології в діяльності туристичних підприємств / С. Мельниченко, К. Єсіпова // Вісник Київ. нац. торг.-ekon. ун-ту. – 2010. – № 6. – С. 35-47.
3. Михайліченко, Г. І. Інноваційний розвиток туризму : монографія / Г. І. Михайліченко. – К. : Київ. нац. торг.-ekon. ун-т, 2012. – 608 с.
4. Заячківська, Г. А. Збутова політика туристичних підприємств / Г. А. Заячківська // Інноваційна економіка. Маркетинг та ціноутворення. – 2012. – № 27. – С. 204-208.
5. Горбачев, М. Дистрибуція и продвижение продукта на рынке / М. Горбачев, Я. Газин. - Ростов н/Д: Феникс, 2014. — 158.
6. Музичка, Є. О. Управління збутовою діяльністю туристичних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Є. О. Музичка. – К., 2015. – 25 с. - № 6, 2009. - С. 294-296.
7. Осмоловский, Г. Н. Каналы дистрибуции в туризме и гостеприимстве / Г. Н. Осмоловский, А. Г. Коршунова // Славянский форум. – 2015. - № 1(7). - С. 214-229.
8. Примак, Т. Е. Исследование потенциала современных каналов дистрибуции сегментов туристических услуг / Т. Е. Примак // Вісник ДІТБ. Серія : Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. - 2014. - № 18. - С. 192-197.
9. Офіційний сайт IT-tour [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ittour.com.ua/>
10. Офіційний сайт TripMyDream [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tripmydream.com/>

Received for publication 16.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Basyuk, D. I. Distribution as a modern form of marketing structures in tourism / D. I. Basyuk, I. Y. Antonenko, Y. O. Muzychka // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. –С. 125-130.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 330.1:338.4:65.011.3

УДК 330.1:338.4:65.011.3

A. P. Duka, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor

А. П. Дука, д. е. н.,
доцент

PARADIGM OF INTEGRATED RISK MANAGEMENT

ПАРАДИГМА ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Urgency of the research. Forming of integrated risk management is a prerequisite for improving the efficiency of companies in a changing environment and the important direction of providing the development of modern companies.

Target setting. Integrated risk management requires a holistic approach that will contribute to risk-appetite of a particular company and the characteristics of each business process' realization.

Analysis of recent researches and publications. Theoretical and practical aspects of integrated risk management have laid in the works of scholars such as: H. Berg, V. Vitlinskiy, A. Kaminskiy, R. Kaplan, V. Kravchenko, D. Norton, D. Palunin, M. Henley and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. The researches of new in terms of methodology approaches to the forming of integrated risk management in companies, adapted to modern trends in the economic process in the country are still relevant.

The research objective. The development of scientific views to risk management based on its integration with business processes depending on the goals of the company's development.

The statement of basic materials. The author has highlighted the question of the dialectical relationship between components of company management and risk management. The importance of the transition from the perception of risk management by the separate direction of company's activity to the forming of a risk management culture for providing the integration of risk management with business processes was emphasized. For the purpose of detailed presentation of forming the integrated risk management the risk integration pyramid within the management system of companies is provided.

Conclusions. The proposed approaches to the forming of the concept of integrated risk management strategy will allow improving the forming of development strategies of companies, which is especially important in the economic, social and political instability of the functioning of the environment.

Keywords: risk; management; risk management; integrated risk management; business processes; risk appetite; risk tolerance.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-131-136

Актуальність теми дослідження. Формування інтегрованого ризик-менеджменту є необхідною умовою підвищення ефективності функціонування компаній у мінливому зовнішньому середовищі та важливим напрямом забезпечення розвитку сучасних компаній.

Постановка проблеми. Інтегрований ризик-менеджмент потребує цілісного підходу, що сприятиме врахуванню ризик-апетиту конкретної компанії та особливостей здійснення кожного бізнес-процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти інтегрованого ризик-менеджменту закладені у працях таких вчених як: Г. Берг, В. Вітлінський, А. Камінський, Р. Каплан, В. Кравченко, Д. Нортон, Д. Палунін, М. Хенлі та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Актуальними залишаються дослідження нових за рівнем методології підходів щодо формування інтегрованого ризик-менеджменту в компаніях, адаптованих до сучасних тенденцій економічного процесу в країні.

Постановка завдання. Розвиток наукових поглядів до управління ризиками, що базується на його інтеграції з бізнес-процесами залежно від цілей розвитку компанії.

Виклад основного матеріалу. Автором висвітлено питання діалектичного взаємозв'язку між компонентами управління компанією та ризик-менеджменту. Наголошено на важливості переходу від сприйняття управління ризиків окремим напрямом діяльності компанії до формування культури ризик-менеджменту щодо забезпечення інтегрованості управління ризиками з бізнес-процесами компанії. З метою розгорнутого представлення формування інтегрованого ризик-менеджменту наведено піраміду інтегрування ризиків в систему менеджменту компанії.

Висновки. Запропоновані підходи до формування інтегрованої концепції ризик-менеджменту дозволять удосконалити формування стратегій розвитку компанії, що особливо важливо в умовах економічної, соціальної та політичної нестабільності функціонування зовнішнього середовища.

Ключові слова: ризик; менеджмент; ризик-менеджмент; інтегрований ризик-менеджмент; бізнес-процеси; ризик-апетит; толерантність до ризику.

Urgency of the research. Modern understanding of the risk and its relationship with the uncertainty directs scientific research in the area of uncertainty perception by the constant of the economic environment of the functioning of any company. This is primarily due to the complexity of the technological parameters of the production process and new requirements for realization of the economic activity. Moreover, this situation is caused by objective existence and variability of the environment. In this context, clearly identify from a large number of different factors those that affect or are able to influ-

МЕНЕДЖМЕНТ

ence on the company's activity are almost impossible, especially when the expression of these factors is previously unknown. Exactly in this case there is a need to formulate the conceptual bases of forming of integrated risk management system as a new paradigm of risk management, the cornerstone core of which is the consistency of business processes with the hierarchy of objectives and risk appetite of the definite company.

Actual scientific researches and issues analysis. Traditionally, at least until recent years, the basic methodology of risk management have perceived the concept of risk management, which is based on the development of such options of actions that will enable the most rational way to minimize the possible losses. Finally, thanks to such scientific views on the modern level of theory and practice of risk management the useful tool of protection and minimization of the negative effects of risks through the implementation of certain stages of risk management in the company was formed. These aspects of risk management were in the circle of scientific interests of researchers such as H. Berg, V. Vitlinskyi, A. Kaminskyi, R. Kaplan, V. Kravchenko, D. Norton, D. Palunin, M. Henley and others.

In practical terms of consideration of risk management questions the basic risk management standards, including ISO 31000, «FERMA»; «COSO II»; «KING II» and others also uses.

Despite of significant scientific progress of scientists and practical achievements, the researches of new in terms of methodology approaches to the forming of an integrated risk management (IRM) in the companies are still relevant. This primarily relates to the realization that any actions lead to consequences that could be both positive potential opportunities and threats. Therefore, the problem is not the risk by itself, but only that risk, which is undesirable.

The research objective of the article is scientific substantiation of the approach to risk management based on the integration of business processes with risk management of the company, depending on its risk appetite.

The statement of basic materials. Considering the results of the conducted analysis of scientific literature, there is no unified view of the definition of risk management, its elements, features, qualities and functions [1-8]. The absence of single view is explained by the use of different areas and methodological approaches in the study of this problem which is related to the nature of the phenomenon.

The establishing of the concept of an integrated approach to risk management belongs to international organizations because it had reflected in the development of standards and guidelines for the companies. Exactly risk management standards consider the risk from the standpoint of both negative and positive effects [9].

Thus, modern risk management involves the understanding of the positive and negative aspects of risk. Usually, companies pay more attention to risk management at the occurrence of negative effects and only according to highly specialized profile. In particular, it could be in the need for hedging currency or credit risks or occasionally, such as in case of occurrence of negative events. So the problem is that the consideration of these issues in most cases is unsystematic and sporadic. Accordingly, risk management is reduced to precautionary measures which mitigate the negative effects.

However, the company is a complex system consisting of a set of subsystems, processes, subprocesses, links and relationships between all of them. Therefore, the integration of risk management elements in this system will allow providing the effective functioning of the company. This means understanding of the existing challenges, impacts and also identification of appropriate signals for timely management decision making.

The basic idea of an integrated approach is to establish a close link between risk and goals of the company. Therefore, before the development of risk management system, the company management firstly must develop a structured system of goals. And as the achieving of these goals is directly connected with the implementation of definite business processes in the company, the integrated approach will allow embedding the risks system in the management system of the company according to the goals. After specifying the goals of the activity, the company can demonstrate a specific goal for each level of the company, each employee, and thus can forming a system of key indicators of achieving the goals.

Thus, the integrated risk management should be considered as a set of actions at all levels of management and the participation of staff embedded in business processes of the company, the main

МЕНЕДЖМЕНТ

purpose of which is to achieve the company's goals. This approach considers the risk as a probability of failure to reach of a particular purpose. Considering that all goals are integrated into business processes, responsibility for risk management will be associated with functional responsibilities of each employee. This will achieve a deep connection of company's goals and definite business processes. Therefore, this process will cease to be fragmented, episodic or highly specialized.

Significant differences between the traditional perceptions of risk management and the integrated risk management are manifested at the level of awareness by the company of its aggregate risk profile, i.e. the awareness of objectivity of the existing the uncertainties at the every level of management decision-making (Tab. 1).

The awareness of the importance of an integrated approach to the perception of risk management as a part of the integrated management system should focus on:

- integration of risk management with the existing tools of planning and management, and inclusion in the control program on the implementation of assigned tasks;
- timely identification of new risks and chances, introduction them into the system of strategic and operational management, evaluation of the effectiveness of appropriate measures;
- forming in employees "risk-oriented mentality" and its motivation at all levels of the organizational structure of the company.

Table 1

Criteria Differences of Risk Management Concepts

Criteria	Traditional Concept of Risk Management	Integrated Concept of Risk Management
Administrative impact on risk	The perception of risk has non-systematic character	The perception of risk as an integral part of business processes
By the time of exposure to risk	Episodic risk management	Uninterrupted risk management
By the scale	Limitation on the revealed factors	Expanding of areas of possible impact on related business processes
By the degree of stimulation	Passive	Active
Functional roles of participants	Risk Manager as a separate employee	An employee as a risk manager on the appropriate business process
By the purposes of implementation and direction of target impact	Reducing the losses and measures of compensation of economic expenses	Increasing the value of the company due to the perception of risks
By the risk perception and attitude to risk	The threat to achieve the goals	Opportunity (Chance)
The perception of the organization	A separate risk management strategy	Philosophy, culture and risk-oriented mentality

Source: created and substantiated by the author

Considering the above mentioned, risk management is an permanent process that accompanies the development of the company. Under such circumstances, the management of the company would be laid the foundation of a corporate culture of risk management and risk management philosophy in the company.

Among the main directions of development of risk management culture should mention the following ones:

- getting information about the risks from employees;
- determination of responsible people for the main types of risks;
- inclusion of competencies of risk management into the plans of the company's development and employees;
- integration of risk management processes and budgeting processes;
- stimulation of employees for preventing of risky situations;
- informing of employees about key risks.

No matter how simple, logical and clear was not a risk management if there is a rejection from its employees and management, the company will not have to manage of risks. Thus, the main focus of company management philosophy based on an integrated risk management is to create such an in-

МЕНЕДЖМЕНТ

ternal environment that would facilitate open communication about the risks during their identification, assessment, reducing the negative effects of risks for separate business processes.

The number of risk that the company receives will depend on the formed conduct, i.e. whether the organization strives to risk (i.e. whether its behavior as "risk seeker") or reluctant to get it (i.e., it is the behavior "risk averse"). In this context, to be cautious about the risk does not mean that the establishment of a business process is oriented on the risk aversion. Rather, it means that business process should be focus on getting the adequate compensation from the decision making as a result of risks. On the other hand, the desire to take the risk in business as "risk averse" is more focused on getting the maximum corporate profits than the disquietude about the level of the risk they are willing to take to maximize it.

When an appropriate risk-behavior is formed each manager, each director, each company orient primarily on its "risk appetite" regardless of whether this was clearly stated or not.

Risk appetite (RA, Risk appetite) is a such level of overall risk that the company generally considers an acceptable in the process of value formation, the achievement of its target strategic guidelines [10, P. 3443]. For quantitative measurement in practice of company's activity it should be considered as a certain level of losses for the planning period, during of its implementation the prospect of reducing the activity indicators arises.

In order to better understand the company's appetite to the risk, we would use the additional concepts that are in the scientific literature [10, P. 3443-3445]:

- risk capacity is the maximum level of risk that the company may take over by;
- risk tolerance is the level of risk that the company actually willing to take depending on the specific risks;
- pain threshold for separate internal business processes) is the level of risk (in financial equivalent the level of losses for the planning period), overrun of which in the case of implementation is unacceptable.

Determination of the range of definitions will help to find out not only the nature of each of them, but also find the specifics of risk management integration in company's business processes.

The presence of a large number of different features of risk classification in the scientific literature, particularly in the works [4; 5; 7; 8], needs the identification of the sphere of emerging risks in the goals of forming the concept of integrated risk management at a company level. This approach allows in each structural unit to identify the key factors or organize the causal relationships. Thus from the total aggregate of various environmental factors those related to specific areas of the company's activity should be identified and monitored. This would direct the management actions in advance, firstly due to the integration of risk management functions into the overall cycle of company's management. From this point of view it is important also to analyze the phenomena such as the risk appetite of the company, risk tolerance, pain threshold, and the relationship between them.

Risk appetite usually reflects the appropriate amount of actions or omissions of top management of the company regarding to the achievement of strategic goals and objectives of its development. It should be noted that nowadays the definition of risk appetite is a key component of risk management philosophy for any company.

Widely recognized in the theory and practice of management is the fact that the subordination and structuring of general goals of the company depends on the formed mission and overall strategic vision of development. Therefore, the understanding of the relationship between the management concepts such as "mission", "strategy", "tactics" with the terms "capacity risk", "risk tolerance", "risk appetite" allows getting the logic of forming an integrated risk management in the management system of the company (Fig. 1).

However, it should enter the certain limitations and barriers of perception of risk management, which can take some place in the forming of the integrated risk management concept:

- lack of support and understanding at the level of owners and management;
- fear of open debate about the manifestation of the risks and its existence;
- lack of desire to take responsibility for the individual risks for themselves;
- perception of the risk management processes as the minor distraction processes;

МЕНЕДЖМЕНТ

- false sense of security when the risks are neglected;
- perception of the risk management as too complex process.

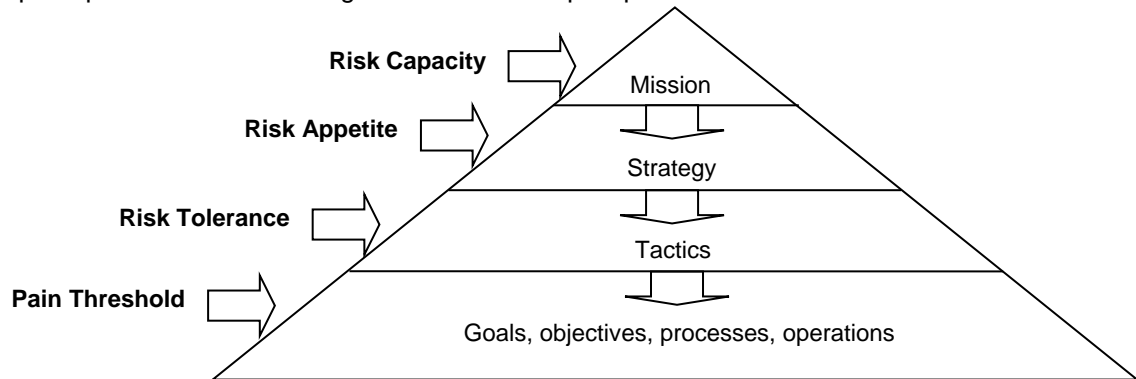

Fig. 1. Pyramid of integrated risk-management in the companies

Source: created by the author

Conclusions. Risk management in modern companies is a complex process for understanding of the objective nature of risks because there is no business without risks, but there are companies that ignore their own risks. Moreover, it is impossible to predict all risks and that's why it should be prepared for uncertainty during the implementation of separate business processes. In this regard, the purpose of risk management should become not complete of its avoidance, but the early detection and use of its manifestation in compliance with the achievement of strategic goals of the company for the relevant business processes. Due to this understanding of the purpose of risk management, the integrated risk management concept focuses on the transformation of risk management from the usual process which includes stages and works, to forming the culture of the company because of risk perception on all levels of management hierarchy.

References

1. Barton, T. L., Shenkir, W. G., Walker, P. L. (2003). *Kompleksnyi podkhod k risk-menedzhmentu: stoit li etim zanimatsya [Making enterprise risk management pay off].* Moscow: Izdatelskiy dom «Vilyams» [in Russian].
2. Berg, H. P. (2010). Risk management : procedures, methods and experiences. *RT&A, 2(17), 1, 79-95* [in English].
3. Vitlinskyi, V. V., & Velykoivanenko, P. I. (2004). *Ryzkolohiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi [Riskology in economics and entrepreneurship].* Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
4. Duka, A. P., & Mysaka, G. V. (2007). Zastosuvannia kontseptsii intehrovanoho ryzyk-menedzhmentu u doslidzhenni ryzkyv investytsiinoi diialnosti [Applying of the concept of integrated risk management in research of investment risks]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – The formation of market relations in Ukraine, 6(73), 93-98* [in Ukrainian].
5. Kaminskyi, A. B. (2006). *Modeliuvannia finansovykh ryzkyv [Modeling of financial risks].* Kyiv: VPC «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].
6. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2006). How to Implement a New Strategy without Disrupting your Organization. *Harvard Business Review, 84, 100-109* [in English].
7. Kravchenko, V. A. (2008). Funktsionalnyi ta intehralnyi pidkhody do upravlinnia pidpriemnytskymu ryzkamy: teoriia ta praktyka [Functional and integrated approaches to management of business risks: Theory and Practice]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi – Problems of a systematic approach to the economy, 2(6).* Retrieved from

Література

1. Бартон, Т. Комплексный подход к риск-менеджменту: стоит ли этим заниматься / Т. Бартон, У. Шенкир, П. Уокер; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2003. – 208 с.
2. Berg, H. P. Risk management: procedures, methods and experiences / H. P. Berg // *RT&A*. – 2010. – № 2 (17). – (Vol. 1). – P. 79–95.
3. Вітлінський, В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, П. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
4. Дука, А. П. Застосування концепції інтегрованого ризик-менеджменту у дослідженні ризиків інвестиційної діяльності / А. П. Дука, Г. В. Мисака // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2007. – Вип. 6 (73). – С. 93 – 98.
5. Камінський, А. Б. Моделювання фінансових ризиків: монографія / А. Б. Камінський. – К : ВПЦ «Київський університет», 2006. – 304 с.
6. Kaplan, R. S. How to Implement a New Strategy without Disrupting your Organization / R. S. Kaplan, D. P. Norton // *Harvard Business Review*. – 2006. – Vol. 84. – P. 100-109.
7. Кравченко, В. А. Функціональний та інтегральний підходи до управління підприємницькими ризиками: теорія та практика [Електронний ресурс] / В. А. Кравченко // *Проблеми системного підходу в економіці*. – 2008. – Вип. 2. – № 6. – Режим доступу: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/EPSAE/article/view/4012>.
8. Кривда, О. В. Механізм ризик-менеджменту та чин-

МЕНЕДЖМЕНТ

<http://ecobio.nau.edu.ua>

[/index.php/EPSSAE/article/view/4012/](http://index.php/EPSSAE/article/view/4012/) [in Ukrainian].

8. Kryvda, O. V. (2013). Mekhanizm ryzyk-menedzhmentu ta chynnyky, shcho yoho formuiut [The mechanism of risk management and factors that form it]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut» - Economic bulletin of National technical university of Ukraine «Kyiv polytechnical institute»*, 10, 268-273 [in Ukrainian].

9. Menedzhment ryzykiv Printsypy i rukovodiashchie ukazaniia [Risk management. Principles and guidelines]. (2009). *Standart ISO 31000:2009*. Retrieved from [http://www.pqm-online.com/assets/files/lib/std/iso_31000-2009\(r\).pdf](http://www.pqm-online.com/assets/files/lib/std/iso_31000-2009(r).pdf) [in Russian].

10. Palunin, D. N., Kokosh, A. M., Setdekov, K. R. (2015). O podkhode k otsenke risk-appetita i ranzhirovaniu ryzykiv na osnovanii vnutrennego kreditnogo reitinga organizatsii [An approach to risk appetite assessment and risk ranking based on a company's internal credit rating]. *Rossiyskoe predprinimatelstvo - Russian Entrepreneurship*, 16(20), 3441–3450. Retrieved from <https://bgscience.ru/journals/rp/archive/15405/> [in Russian].

ники, що його формують. // Екон. вісн. Нац. техн. ун-ту України "КПІ" : зб. наук. пр. - 2013. - Вип. 10. - С. 268-273.

9. Стандарт ISO 31000:2009 «Менеджмент ризиків. Принципи і керівні вказання» http://www.pqm-online.com/assets/files/lib/std/iso_31000-2009%28r%29.pdf.

10. Палунин, Д. Н. О подходе к оценке риск-аппетита и ранжированию рисков на основании внутреннего кредитного рейтинга организации [Электронный ресурс] / Д. Н. Палунин, А. М. Кокош, К. Р. Сетдеков // Российское предпринимательство. – 2015. – 16 (20). - С. 3441–3450. – Режим доступа: <https://bgscience.ru/journals/rp/archive/15405>.

Received for publication 15.05.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Duka, A. P. Paradigm of integrated risk management / A. P. Duka // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 131-136.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 657.358.01

V. M. Rozheliuk, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,
O. M. Kalchenko, Candidate of Economic
Sciences, Associate Professor

**RESEARCH OF INFLUENCE FACTORS OF
PROFESSIONAL COMPETENCE ON
EFFICIENCY ACTIVITY OF ACCOUNTING
PERSONNEL**

Urgency of the research. Euro integration processes in the Ukrainian economy put new demands on the organization of accounting in accordance with International accounting and reporting standards, which stipulates the use of a competent approach for the formation of qualification requirements for accounting officers.

Target setting. Disclosure of the essence of the competence of accountants in the context of the study of the factors of its impact on effective accounting.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of the formation and development of the accountant's profession is one of the key places among research in scientific circles, which has been devoted and continues to be given more attention by both domestic and foreign scientists, in particular O. Bakayev, I. Bilousova, M. Bilukha, P. Bezrukykh, F. Butinets, M. Weber, C. Golov, S. J. Gray, V. Zhuk, V. Ivashkevych, G. Kireytsev, A. Mikhalkevych, A. Petruk, S. Prylypko, J. Sokolov, L. Chyzhevskaya and other.

Uninvestigated parts of general matters defining. Competency approach in the formation of professional skills and abilities of accounting staff is the basis of effective accounting service activities.

The research objective: to determine the influence of factors of professional competence on the state of adaptation of the accounting service to international requirements.

The statement of basic materials. Effective activity of accountants in the system of management of the enterprise-type market is determined by the level of professionalism of accountants, not only in the knowledge of legal acts and procedures of conducting accounts, but also in the ability to solve constructive tasks, to take effective decisions of production, financial and investment character, influence the development strategy Enterprises in a competitive environment and form information products for different groups of interested users.

Conclusions. The competence of accounting officers on the basis of professional advantages creates the basis for a reliable information environment for the adoption of effective managerial decisions by management of enterprises in market conditions.

Keywords: competence; accounting; accounting personnel; organization of accounting; accounting profession; ethical behavior.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-137-143

УДК 657.358.01

В. М. Рожелюк, д. е. н.,
доцент,
О. М. Кальченко, к. е. н.,
доцент

**ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА
ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОБЛІКОВОГО
ПЕРСОНАЛУ**

Актуальність теми дослідження. Євроінтеграційні процеси в економіці України ставлять нові вимоги до організації обліку за Міжнародними стандартами обліку та звітності, що обумовлює використання компетентнісного підходу формуванні кваліфікаційних вимог до облікових працівників.

Постановка проблеми. Розкриття сутності компетенції облікових працівників у контексті дослідження факторів її впливу на ефективне ведення обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування та розвитку професії бухгалтера займає одне з ключових місць серед досліджень у наукових колах, якій приділяли і продовжують приділяти все більше уваги як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема О. Бакаєв, І. Білоусова, М. Білуха, П. Безруких, Ф. Бутинець, М. Вебер, С. Голов, С. Дж. Грей, В. Жук, В. Івашкевич, Г. Кірейцев, А. Міхалкевич, О. Петрук, С. Прилипко, Я. Соколов, Л. Чижевська та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Компетентнісний підхід у формуванні професійних вмінь та навичок працівників бухгалтерії є підґрунтям ефективної діяльності бухгалтерської служби.

Мета статті: визначити вплив факторів професійної компетенції на стан адаптації облікової служби до міжнародних вимог.

Виклад основного матеріалу. Ефективна діяльність облікового персоналу в системі управління підприємством ринкового типу визначається рівнем професіоналізму бухгалтерів не лише у знаннях нормативно-правових актів та процедурах ведення облікових записів, а й у вмінні вирішувати конструктивні завдання, приймати дієві рішення виробничого, фінансового та інвестиційного характеру, впливати на стратегію розвитку підприємства у конкурентному середовищі та формувати інформаційні продукти для різних груп зацікавлених користувачів.

Висновки. Компетентність облікових працівників на базі професійних переваг створює підґрунтя надійного інформаційного середовища для прийняття дієвих управлінських рішень менеджментом підприємств у ринкових умовах.

Ключові слова: компетентність; облік; обліковий персонал; організація обліку; бухгалтерська професія; етична поведінка.

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. During its historical development, the professional credentials of accountants, as well as the organization of accounting, have undergone changes. Generally adaptation to the requirements of the management system regarding the decision-making information base took place. Significant influence on this process was the development and improvement of technical support for accounting. The technical progress and means that arose and used for accounting found the maximum manifestation in the XXI century. It was time when the accounting profession was undergoing significant changes. Small accounting firms united in conglomerates, began to offer new types of services, more stringent requirements for specialists. Today the components of the accounting profession are trust of enterprise owners, social responsibility, knowledge of accounting standards and financial reporting, and the order of its promulgation, possession of analytical tools and modeling techniques etc.

Target setting. Many authors associated the change in the characteristics of the accounting profession in modern conditions with the influence of objective factors, in particular, the globalization process in the economy. To a large extent, it was manifested through the expansion of international cooperation, which required the harmonization and adaptation of the national methodology and the organization of accounting to the requirements of international standards. Ensuring clarity, accessibility and transparency of accounting data, especially reporting, required the introduction of appropriate adjustments to the accounting system.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of formation and development of the profession of accountant is one of the key places among research in scientific circles, which has been devoted and continues to pay more attention both domestic and foreign scientists, in particular O. Bakaiev, I. Bilousova, M. Bilukha, P. Bezrukykh, F. Butynets, M. Weber, S. Holov, V. Zhuk, V. Ivashkevych, H. Kireitsev, A. Mikhalkevych, O. Petruk, S. Prylypko, Ya. Sokolov, L. Chyzhevska etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. Scientific research of this problem is characterized by insufficient attention paid to the problems of assessing organizational measures to position their influence on optimizing the use of knowledge and time of accountants, requirements for their qualification.

The research objective. To solve the problem of forming an effective system of activity of accountants through the prism of professional competence.

The statement of basic materials. In the conditions of European integration of the Ukrainian economy a significant transformation of not only professional but also personal characteristics of accounting services staff takes place. In this context, L.V. Chyzhevska highlighted the main features of the accounting profession such as increased public interest in the aftermath of the professional; need to adhere to ethical norms (including to protect the interests of society); monopolistic positions of individual experts (e.g. certified auditors); presence of competition in the profession; high professional national (and within one subject) mobility with simultaneously relatively low international; extended conditions for the implementation of the accounting profession (as a hired person or an independent specialist); multidisciplinary of knowledge; providing confidentiality in dealing with clients; autonomy, identity; the need for constant self-improvement and learning; state control [6].

Despite the complexity and importance of accounting work, many accountants are unanimous in the fact that their profession does not require any supernatural abilities. At the forefront of such assessments (as with respect to other professions) a purely psychological component is put forward. It is important to like your work. It must be admitted that there are a number of advantages of accounting professions that make it so. Without paying attention to the high demand and material interest (accountants receive a rather high salary compared to other employees), this profession has a number of other prerogatives (Fig. 1).

So let us consider the following advantages of the accounting profession

such as the development of logical thinking; professional skills development; the presence of a constant flow of new information; modern life requires an accountant with flexibility and constant professional development; stability; communication; power; increase and development of self-discipline; opportunity to work for yourself.

МЕНЕДЖМЕНТ

Accountant is not just a registrar of numbers and facts, but an active participant in the enterprise functioning. The style of his work includes scientific approach, economic approach to the solution of each issue, the combination of collegiality with united leadership, high qualification, business efficiency, accounting and control of execution.

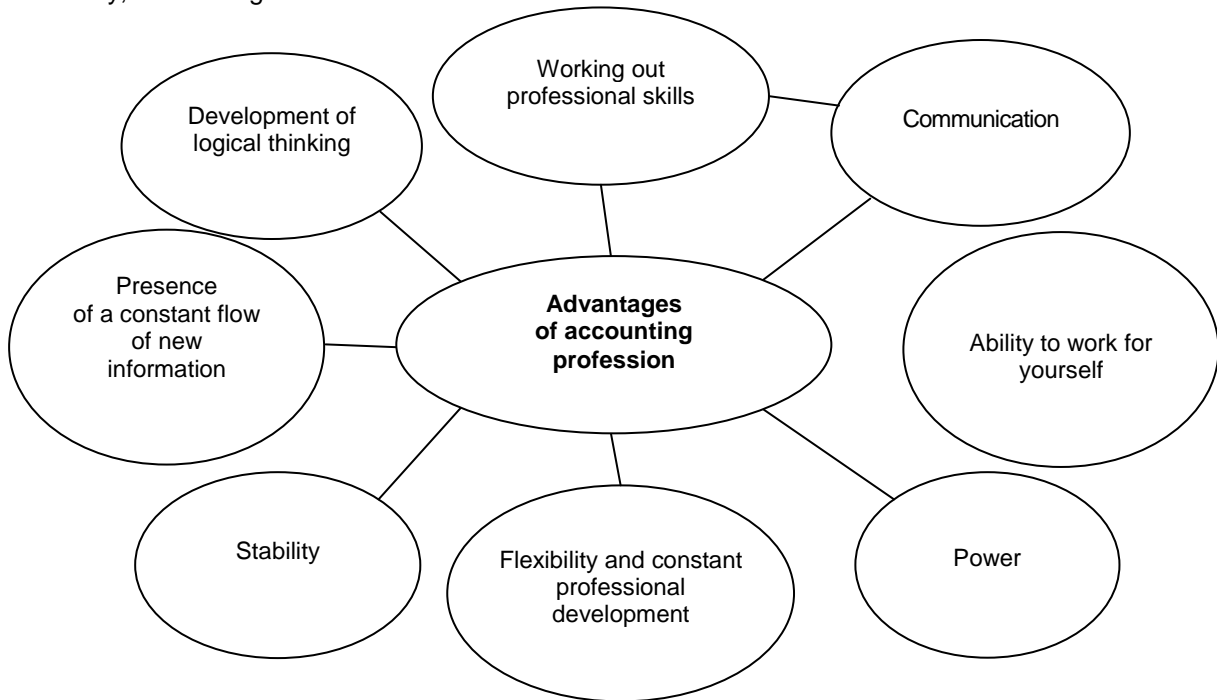

Fig. 1. Advantages of accounting profession

Source: generally based on [7]

In general, there is no worker whose selection would fit the manager as carefully as selecting an accountant, because the accountant affects the company's financial policy. His professionalism depends on the welfare, efficiency and effectiveness of the company. In many cases, without the participation of an accountant it is impossible to make an important decision. The individual characteristics of the person play an exceptional role in this profession.

Such researchers as V. B. Ivashkevich and L. I. Kulikova emphasize that the availability of professional knowledge is the basis of the art of organization and accounting [2, p. 18].

According to L. S. Schneidman a high-level professional can be the accountant who can not only report on time, but also is able to analyze and understand the time and situation he lives in, to realize the actual needs of practice and to propose an optimal economic solution using the rich experience of his profession [9, p. 85].

In modern conditions, owners of business entities are focusing on the very last thesis because market conditions require the maximum professional competence that can breed its own enterprise to a higher level of effectiveness, which operates in the same conditions with others. For this purpose the accounting staff in general and the chief accountant in particular must have the appropriate level of knowledge.

This opinion is adhered by O. V. Lupikova [3], who believes that professionalism is based on knowledge, i.e. on the theoretical basis, which allows to develop skills on practice. Achieving a high professional level involves acquiring intellectual practical experience through education in higher education institutions.

Researchers O. J. Stalebrink and J. F. Sacco [10] believe that a professional must also be honest and carry out safe and efficient work. Professionals maximize income through a scientific method.

МЕНЕДЖМЕНТ

However, practical work often becomes a reason for the narrow specialization of the accountant, which, of course, reduces his professional outlook. In addition, the traditional approach to training accountants, which mainly aims to achieve knowledge and ability to keep records in accordance with current legislation without creative thinking, greatly narrows the range of their professional capabilities.

This affects negatively the results of the business entities because in non-standard situations the search for standard solutions leads to a loss of time. Non-standard solutions can not always be accepted by modern accountants. This is due both to the traditional thinking and follow-up of clear recommendations and the lack of appropriate experience in the use of alternative accounting options within the framework of current legislation. The need to find legal ways to increase the effectiveness of business entities requires accountants to actively use the knowledge of legislation and their practical application for reducing costs and optimizing activities.

In the conditions of strict competition between the subjects of activity, the higher requirements and the individual characteristics of a specialist in accounting are put forward, in particular sustainability of attention; durable and operational memory; ability to fast and accurate arithmetic calculations; the manor; precise spatial perception of the magnitude and form of the object; clear diction; emotional stability; observation; communication; honesty.

Accountants work in comfortable conditions mostly, but spend a lot of time sitting. They work in the service sector for a specific work schedule and often on weekends and holidays, creating convenience for managers and increasing the volume of production and sales of products. Therefore, the stability of the enterprise and the preservation of its property depend on them.

Accountants need to be well aware of accounting, finance, control and be able to take into account changes in them in a timely manner to do this. In addition, a specialist in accounting must be a creative person: to generate ideas and be inclined to creative (non-standard) problem solving. Equally important is discipline, initiative, vigor and activity, healthy ambition, zeal, ability to plan and use time rationally etc. Some part of the above preferences belongs to the category of character feature, the other one to the professional competency characteristics. The latter are identified through such concepts as competence, competency and qualification.

Competence is a personal capacity of the official, his qualification (knowledge, experience), allowing to participate in the development of a certain circle of decisions or independently solve the issues through the availability of certain knowledge, skills, abilities. Competency is knowledge, experience, ability of a person in one or another field (personal competence). It is also assumed that this is the ability of employees to effectively apply the knowledge necessary to ensure the operation of the process or management technology, as well as to improve management (organizational competency).

Attitude to competence, its realization and constant support to a certain level depend on many factors, including the correct understanding of its essence and content. Understanding this fundamental scientific category should be the same for both practitioners and theorists.

An adequate understanding of the theory of accounting practice and the practice of mastering a specific type of accounting theory is required to achieve mutual understanding between theorists and practitioners. This process is carried out by interpreting the practice in the conceptual apparatus of this theory and practice gives answers on the acceptability of the language of this theory for actual use. Usually, competence refers to the amount of knowledge of the subject. But this is just one side of the phenomenon, so to say the static state of affairs. Other aspects of competence for such an interpretation are not disclosed. And only a comprehensive review of this category will reveal those requirements that should be put forward by the entity having the relevant competence [5].

Four aspects should be distinguished For deep analysis of this phenomenon in the structure of competence. They are epistemological, normative, functional and personal (Fig. 2).

Various variants of interpretation of competence make different demands, but they are always addressed to the same person, on this basis we can distinguish a peculiar personality aspect of this phenomenon. It is only the entity that has certain knowledge or the appropriate authority to take certain actions or make specific decisions.

МЕНЕДЖМЕНТ

From a moral point of view, an incompetent person has no right not only to carry out a certain type of activity which one does not understand, but also can not express own opinion, because from a professional point of view one is able to mislead other people, cause negative consequences for the case [5].

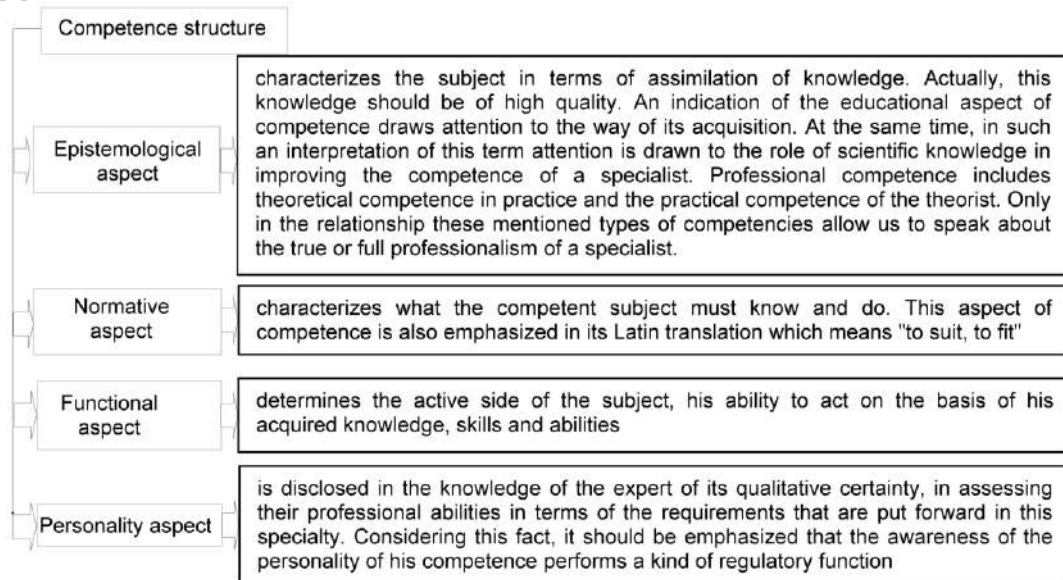

Fig. 2. Competence structure
Source: generally based on [7]

The practical transformation of reality is possible only on the basis of knowledge. In the course of work, an accountant-practitioner can only acquire empirical knowledge in which an object that is recognized by him is reflected from the point of view of external connections and manifestations available to the overview in flesh. Meanwhile, solving complex tasks of accounting practice requires penetration into the essence of the relevant objects, which is possible on the basis of not only empirical, but also theoretical knowledge. Since the practical advancement of empirical knowledge is limited, practice should systematically apply theoretical knowledge in the process of professional activity. After all, the practical transformation of reality will be rational if it is carried out on a truly scientific basis. But theoreticians can not fulfill this task themselves; for its solution it is necessary to participate in the specified process of practitioners directly. They are the main condition not only of the production process, but also of the process of its transformation on a scientific basis. To perform this function each practitioner must know the achievements of science that is to be theoretically competent.

Thus, from the standpoint of accounting, competence is the personal capabilities of the accounting officer, which allows him to effectively perform his functional responsibilities for keeping records of his assigned objects (accounting areas). In this case, accountants are obliged not only to keep confidential information about the economic activities of the enterprise obtained in the course of their professional duties, but also to ensure that the principle of confidentiality is respected by other employees who work under their leadership, and persons who provide services and advice.

Having access to a large amount of confidential information about the business activities of the company, the accountant becomes a person who must adhere to certain rules and regulations to prevent them from disclosing this information to third parties. Realization of this issue in Ukraine is carried out due to the mandatory compliance with the Code of Ethics of Professional Accountants of the International Federation of Accountants, approved by the decision of the Audit Chamber of Ukraine dated November 30, 2006, No. 168/7. Without prejudice to the role of this institutio the author claims that the Law of Ukraine, which is adopted by the Verkhovna Rada, has the maximum legal

МЕНЕДЖМЕНТ

force. Accordingly, in order to ensure the confidentiality and compliance of accounting officers with respect to the non disclosure of closed information as well as the establishment of liability for non-compliance with certain conditions, such a legal act, which is recognized by the system of legal proceedings and requires prosecution for violation, must be adopted.

Questions of ethics over the long period were relevant to the professional accountants. The International Federation of Accountants (IFAC) believes that due to national differences between cultures, languages, legal and social systems, the task of drawing up detailed ethical requirements is relied on by the relevant bodies that are members of the Federation in each country. Thus, recognizing the full responsibility for continuously increasing general leadership and incentives, as well as promoting harmonization of requirements, the IFAC recognized the need to introduce a Code of Ethics for Professional Accountants, which should serve as the basis for the formulation of ethical requirements (moral codes, instructions, rules of conduct) to professional accountants in all countries.

The IFAC Code is presented in order to become a model for drafting ethical requirements. It recognizes that the objectives of the accounting profession are to work in accordance with the highest standards of professionalism, achieve high performance and meet the requirements of the interests of society. Thus, in the profession of accountant the most essential are the moral characteristics and the ability to substantiate their actions from the standpoint of morality.

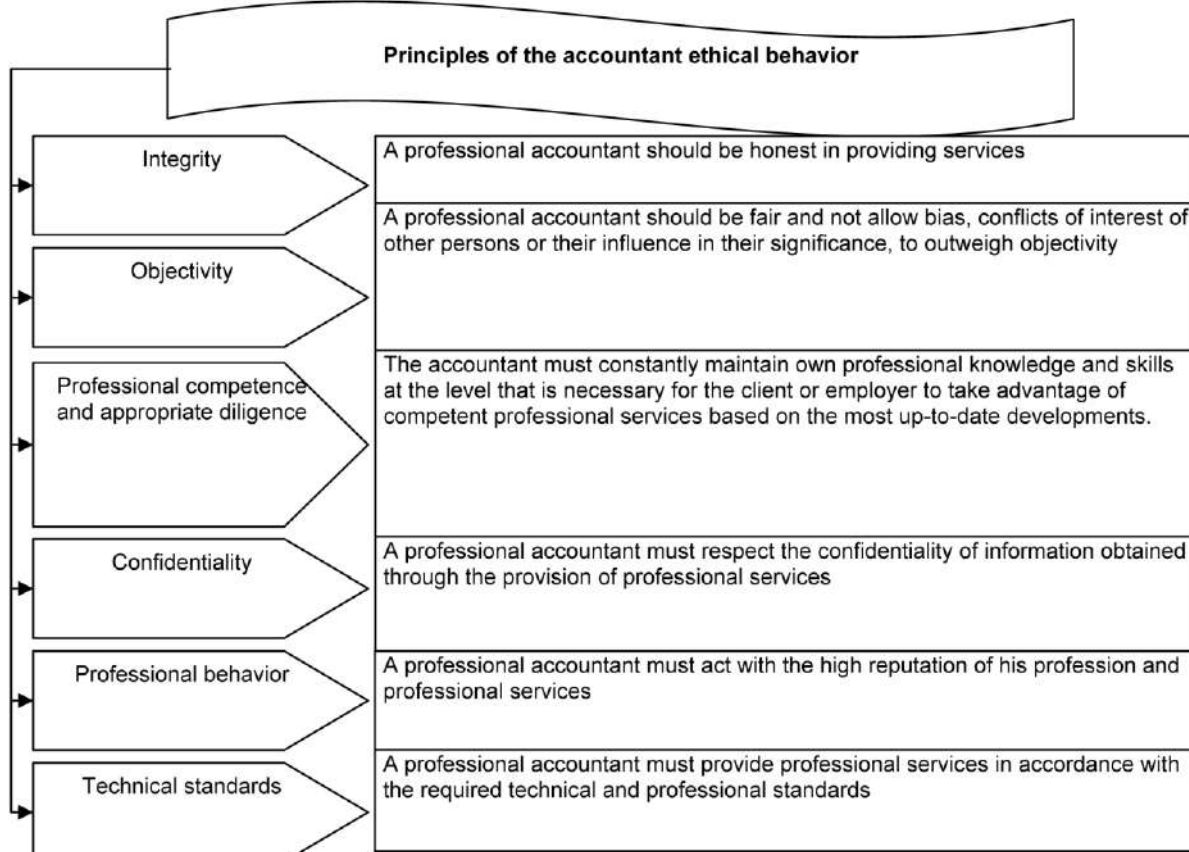

Fig. 3. Principles of the accountant ethical behavior

Source: generally based on [1]

The growing interest in accounting ethics is partly due to the wide spread of such immoral acts and offenses as tax evasion, various types of fraud etc. Such unethical behavior undermines the public's confidence in the profession of accountant. Indeed, when formulating the requirements for candidates for the position of accountant, today the emphasis is on such fundamental principles of ethical

МЕНЕДЖМЕНТ

behavior as integrity, objectivity, professionalism, diligence, confidentiality, proper behavior, technical standards (Fig. 3).

In general, the main task of an accountant in today's environment is to comply with established standards. However, the wide application of professional judgments is extremely popular. The latter provides for strict observance of the requirements of normative documents in all cases where these requirements adequately convey the essence of the situation that arises according to the professional opinion of the accountant. If there is no such adequacy the accountant is required to act as it is suitable in his opinion, informing at the same time in the explanatory note the motives on the basis of which he deviated from these requirements [8].

If a situation arises that is not provided for by normative documents at all, the accountant must do exactly as his professional judgment suggests. In this case, the professional competence which determines the level of accountant's ability to apply it is of paramount importance.

Conclusions. Thus, the study of changes in the requirements for the profession of accountant allows us to formulate the following conclusions regarding the achievement of professional competence by obtaining the appropriate level of professional education (skilled worker, junior specialist, bachelor, specialist, master) and further practical activities. Frequent changes in the legislation necessitate constant support of professional competence at the appropriate level, through various methods of professional development, provision of informatization of events in the accounting field of activities, including national and international information on financial reporting, auditing and other relevant legislative and regulatory requirements.

References

1. Jensen, T. (2006). *Finansovyi uchet [Fundamental Accounting Principles]*. (Vols. 1). Dnipropetrovsk: Balans Biznes Buks [in Russian].
 2. Ivashkevich, V. B. (1982). *Bukhgalterskii uchet v usloviakh sovershenstvovaniia khoziaistvennogo mekhanizma [Accounting in the conditions of improvement of the economic mechanism]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
 3. Lupikova, E. V. (2006) *Istoriia bukhgalterskogo ucheta [Accounting History]*. Moscow: KNORUS [in Russian].
 4. Chizhevska, L. V. (Eds.). (2008). *Nasledie uchenoogo Sbornik predislovii [The heritage of the scientist. Preface collection]*. (Vols. 3). Donetsk [in Russian].
 5. Parkhomenko, V. M. (2014) Reformuvannia bukhgalterskoho obliku v Ukraini: metodolohichne ta normativne zabezpechennia [Accounting reform in Ukraine: methodological and regulatory support]. *Candidate's thesis*. Zhytomyr [in Ukrainian].
 6. Hizhevskiy, V. K., Holovchenko, V. V., Kovalskiy, et al. (2002). *Populiarna yurydychna entsyklopediia [Popular legal encyclopedia]*. Kyiv: Yurikom Inter [in Ukrainian].
 7. Rozheliuk, V. M. (2013). *Orhanizatsiia bukhgalterskoho obliku diialnosti pererobnykh pidpriemstv [Organization of processing enterprises activity accounting]*. Kyiv: NNTs IAE [in Ukrainian].
 8. Sokolov, Ya. V. (1985) *Istoriia razvitiia bukhgalterskogo ucheta [History of accounting development]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
 9. Schneidman, L. Z. (1997). Uroki istorii [Lessons in history]. *Bukhgalterskii uchet – Accounting*, 12, 82–86 [in Russian].
- Horngren, C. T, Foster G., Datar S. M. (2000). *Cost Accounting: A Managerial Emphasis* (10th ed.). Prentice Hall, Inc. [in English].

Література

1. Дженсен, Т. Финансовый учет 1: Международное издание 2006 г.: учебное пособие : пер. с англ / Тилли Дженсен; Ин-т технологии Северной Альберты, Канада. – Днепропетровск: Балас Бизнес Букс, 2006. – 952 с.
 2. Ивашкевич, В. Б. Бухгалтерский учет в условиях совершенствования хозяйственного механизма / В. Б. Ивашкевич. – М. : Финансы и статистика, 1982. – 31 с.
 3. Лупикова, Е. В. История бухгалтерского учета: учебное пособие / Е. В. Лупикова. – М. : КНОРУС, 2006. – 240 с.
 4. Наследие ученого. Сборник предисловий: издание к юбилею / М. О. Козлова, отв. ред. Л. В. Чижевская. – Т.3. – Донецк, 2008 – 584 с.
 5. Пархоменко, В. М. Реформування бухгалтерського обліку в Україні: методологічне та нормативне забезпечення : дис. канд. ек. наук: 08.06.04 / В. М. Пархоменко. – Житомир, 2014. – 215 с.
 6. Популярна юридична енциклопедія / В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) [та ін.] – К. : Юріком Інтер, 2002. – 528 с.
 7. Рожелюк, В. М. Організація бухгалтерського обліку діяльності переробних підприємств: монографія / В. М. Рожелюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 488 с.
 8. Соколов, Я. В. История развития бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1985. – 397 с.
 9. Шнейдман, Л. З. Уроки истории / Л. З. Шнейдман // Бухгалтерский учет. – 1997. – № 12. – С. 82–86.
- Horngren, C. T, Foster G., Datar S. M. *Cost Accounting: A Managerial Emphasis*. – 10-th Edition, Prentice Hall, Inc., 2000.

Received for publication 18.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Rozheliuk, V. M. Research of influence factors of professional competence on efficiency activity of accounting personnel / V. M. Rozheliuk, O. M. Kalchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 137-143.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 330:005

УДК 330:005

A. Y. Yakymchuk, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Y. M. Semenova, Postgraduate Student

А. Ю. Якимчук, д. е. н., доцент,
Ю. М. Семенова, аспірант

**WATER RESOURCES QUALITY
CONSIDERING IN THE RATING AS A
COMPONENT OF ECONOMIC STIMULATING
ECOLOGIC POLICY OF INDUSTRIAL
ENTERPRISES**

**ВРАХУВАННЯ ЯКОСТІ ВОДНИХ
РЕСУРСІВ У ТАРИФОУТВОРЕННІ ЯК
СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО
СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Urgency of the research. Today the formation of adequate tariffs for water use is controversial in the scientific debate.

Target setting. The state influence on the mechanism of rational nature resources use concentrates on the rating and tariffing as the main economic tools and we find the quality of water resources as the basic index of water resources condition in the aspect of this rating. Now we need to find out the best ways of the water resources qualitative index considering foreshortened the rating aspect.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of well-known Ukrainian scientists Melnyk L. G., Karintseva O. I., Shevchenko S. M., Shapochka M. K., Bun E., Yatsyk A. V., Gryshchenko Y. M., Volkova L. A., Melnyk, L., Shevchuk V. A. conducted investigations on salient and emerging trends in water resources rating and their quality determination.

Uninvestigated parts of general matters defining. The research objective. Still this topic remains of the considerable importance as water resources rating faces a number of issues which have to be organized, investigated and resolved. This article describes how to establish main aspects of water conditions rating by identifying the trends of water resources use by the industrial enterprises.

The statement of basic materials. The article investigates a qualitative component of water resources in general water economic system of Ukraine, it's considering in the rating process and also the system of economic stimulating ecologic policy in the industrial sphere. The paper also describes the issues and explores how to solve the identified major problems.

Conclusions. Water resources quality considering is one of the key elements of rating as a component of economic stimulating ecologic policy of industrial enterprises. Water quality influences rating as the tariffs are formed by rental concept and also the concept of the charges partition between all the participants of the water consumption system. The price for industrial water consumption differences from basin to basin, so this is another proof of water quality considering (among other factors). The water quality considering must remain one of the main tools in tariffing and there must be new ways of water quality determination investigated.

Keywords: water resources; industrial enterprises; rating, tariffing.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-144-148

Актуальність теми дослідження. Сьогодні формування адекватних тарифів за використання водних ресурсів є дискусійним питанням у науковому диспуті.

Постановка проблеми. Державний вплив на механізм раціонального природокористування концентрується на тарифікації і тарифоутворенні як основних економічних інструментах, тому ми приймаємо якість водних ресурсів базовим індикатором умов водних ресурсів в аспекті такої тарифікації. Тепер нам потрібно винайти найкращі способи врахування якісних показників водних ресурсів стосовно аспекту тарифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі українські вчені Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Шевченко С. М., Шапочка М. К., Бун Е., Яцик А. В., Грищенко Ю. М., Волкова Л. А.; Шевчук В. А. зробили великий вклад у оцінювання водних ресурсів та визначення їх якості.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Постановка завдання. Процес оцінювання використання водних ресурсів є надто складним. Тому у даній роботі досліджено основні аспекти умов оцінювання водних ресурсів шляхом ідентифікації напрямків водокористування промисловими підприємствами.

Виклад основного матеріалу. У статті характеризується складова якості водних ресурсів у загальній водній економічній системі України, її врахування у процесі тарифоутворення, а також система економічного стимулювання екологічної політики у галузі промисловості. Описана проблематика і запропоновані методи вирішення основних проблем.

Висновки. Врахування якості водних ресурсів є одним з ключових елементів оцінювання складової економічного стимулювання екологічної політики промислових підприємств. Якість води впливає на оцінювання, оскільки тарифи формуються шляхом рентної концепції, а також концепції розподілу витрат між учасниками водогосподарської системи. Ціна за промислове водокористування відрізняється залежно від басейну. Врахування якості води повинне залишатися одним з основних інструментів у тарифікації, і мають бути винайдені нові шляхи дослідження та визначення якості води.

Ключові слова: водні ресурси; промислові підприємства; тарифоутворення; тарифікація.

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. The ecologization processes start with environmental protection activities which are the part of the mechanism of rational nature resources use. So it includes the maintenance of such tasks, as: restructuring of economy on the governmental level so further enterprises profile changes; replacement of the ecologically inauspicious technologic processes due to decreasing of the ecologically inauspicious production needs so using the resources-economy technologies (Melnyk, L. and others, 2005).

Target setting. The state influence on the mechanism of rational nature resources use concentrates on the rating and tariffing as the main economic tools and we find the quality of water resources as the basic index of water resources condition in the aspect of this rating. Now we need to find out the best ways of the water resources qualitative index considering foreshortened the rating aspect.

All those factors have determined the authors' choice of research relevance; moreover the noted issues have formed its idea, aim, and object.

Actual scientific researches and issues analysis. A number of well-known Ukrainian scientists Melnyk L. G., Karintseva O. I., Shevchenko S. M., Shapochka M. K., Bun E., Yatsyk A. V., Klymenko L. V. Gryshchenko Y. M., Volkova L. A. (Melnyk, L. and others, 2005; Yatsyk A. V. and others, 2000; Shevchuk V. A. and oth., 1996), as well as other researchers conducted investigations on salient and emerging trends in water resources rating and their quality determination. Still this topic remains of the considerable importance as water resources rating faces a number of issues which have to be organized, investigated and resolved

Uninvestigated parts of general matter defining. This article describes how to rate water resources and how to use this rating while creating and improving the system of rational water resources use in aspect of economic stimulating of nature saving policy in the industrial sphere.

The **research objective** is to establish main aspects of water conditions rating by identifying the trends of water resources use by the industrial enterprises.

The statement of basic materials. The mechanism of rational water resources use combines purpose-oriented or programmatic arrangements and also economic methods of water-protecting activities (Yatsyk A. V. and oth., 2000). The basis of this regulative mechanism is the concept of paid water consumption. So we come to the first one conclusion that water resources rating is one of the most important economic tools to influence the whole mechanism of nature resources use and particularly the water quality. We understand that both rating, tariffing and the quality of water resources are the components of the system which is the object of our investigation, but we need to find out the shortest ways about their interaction. The state influence touches industrial enterprises payments since the existence of the Ukrainian water use state system. As the temporary tariffs for water were introduced in 1994, the permanent tariffs in 1997, the industrial enterprises have been paying for water before that (Shevchuk V. A. and oth., 1996). To implement these tariffs the rental concept was used, and also the concept of the charges partition between all the participants of the water consumption system. The rental concept, developed by the scientists L. V. Kantorovych, G. M. Matlin, N. P. Fedorenko, T. S. Khachaturov (Yatsyk A. V. and oth., 2000), foresees the water resources estimation including the compensatory part and also its estimation accepting water as natural resource. This defines the economic effect the consumer receives while the process of water consumption (Shevchuk V. A. and oth., 1996). First of all the rental concept takes into consideration the deficiency of water as the natural resource on all the levels of water supply. The ecologic state of water determines its deficiency of vise versa its sufficiency. So in theory the concept of water estimation in part of the rental concept takes into consideration the water resources quality and this estimation in Ukraine is used to form tariffs for the water consumption. So we move further investigation on the way of the mechanism of paid water consumption.

Factually, the tax for water consumption rate is the summary of the tax for water consumption (as water is the natural resource), for creating the possible resources in the water supply system, and also the tax for the diversion capacity, water cleaning and its distribution between the water consumers of the separate water supply system (Melnyk L. G., 2003). Both these taxes consider the water quality as the first one depicts rental concept (and we came to the conclusion that this is the basis of the tariffing), while the second one considers water cleaning and this process directly depends on the

МЕНЕДЖМЕНТ

water quality. So the economic water estimation in part of water supply system functioning equals the current annual expenditures for the creating and protection of water resources. Taking into account water estimation in the system of water supply, we know that it consists of the water prime cost and normative profit (Shevchuk V. A. and others, 1996).

The legislative regulation fixed such components of the payed water consumption as: licenses, standards, tax procedure, tax rates and distribution of the payments (Melnyk L. G., 2003). The economic regulation of rational water resources use in ecological aspect contains such elements, as: limits for water resources use and limits for polluted substances surges into the water objects; tax rates for water resources use and limits for polluted substances surges into the water objects; temporary financial tax concessions for the enterprises which are providing ecologically safe technologies; and also compensation of damages in case of breach of ecologic order. So, the task of water consumption regulation comes to using of market mechanisms as a tool for intensification of the economic activities ecologization (Yatsyk A. V. and others, 2000).

To find out how the quality of water resources influences their rating, we can use the approach which considers the connection between the volumes of water resources taken for usage and the volumes of the definitive production and also the pollution at the end of the processes. On the other hand, such approach may be false while the international experience shows that there is no strong connection between increasing of the natural resources usage and the economic results (Dubas, R., 2007). But we may take just a part from this concept and concentrate on the connection between the general indexes of water resources use and the indexes of their pollution. So this connection reveals the dependence of water resources quality considering in rating.

To be more concrete in this question, we extend our investigation to the ways how water quality can be estimated.

Ecologic estimation of water quality means classifying waters due to the ecologic classification based on the analysis of index meanings of its structure and traits, these indexes counting and integration. This estimation gives information about water as a part of water system and is based on such ecologic classification which includes hydro physical, hydro chemical, hydro biological, bacteriological and other indexes which depict the peculiarities of biotic and abiotic components of water systems. The ecologic estimation of water quality includes three blocks of indexes: salty structure block, block of sanitary-ecologic indexes and block of indexes of specific toxic substances. The results combine the summary of indexes by all of these blocks (Yatsyk A. V., 2014).

The procedure of serious ecologic estimation of water quality consists of four consistent stages:

1. Grouping and processing of outgoing data.
2. Determination of classes and categories of water quality according to separate indexes.
3. Summarizing of water quality estimations according to separate indexes by different blocks with definition of integral indexes of classes and categories.
4. Determination of the united water quality estimation for each concrete water object in general or for its separate parts during the investigation time.

So the results depict:

1. General ecologic estimation of water resources quality.
2. Ecologic estimation of water resources quality by medium meanings by blocks' indexes.
3. Ecologic estimation of water resources quality by separate indexes.

This way of estimation is the most rational one while planning to use the simple valuation for water protecting activities, ecologic or ecological-economic division into districts, ecologic chart-making. So it for sure influences the procedure of water rating as industrial enterprises pay for water differentially basing on the basin principle.

Water tariffing depends on the water basin from which one or another enterprise is taking water, and also the purpose of water use. The price for industrial enterprises is higher and while it differences from basin to basin, we consider this fact one of the elements of water quality considering while rating.

For example, we draw attention to the tariffs for special water consumption which have been used until 2011.

Table 1

МЕНЕДЖМЕНТ**Tax standards for special water resources use in part of surface water use actual till 2011**

River basins	Tax standards (cop. Per cubical meter)
Dnipro to the north from Kyiv including Kyiv	10,08
Dnipro to the south from Kyiv without Ingulets	9,58
Ingulets	14,62
Siverskyi Donets	19,66
Pivdennyi Bug	11,08
Ingul	13,6
Dniester	6,04
Visla and Zakhidnyi Bug	6,04
Prut and Siret	4,54
Tysa	4,54
Dunai	4,04
Crimea rivers	20,16
Azov rivers	24,5
Other rivers	11,08

Source: Resolution about assertion of tax standards on the special water resources use (1999)

Now the special water consumption rates are regulated by the Tax Code (Tax code, 2010) where the part about special water consumption is in process of revision.

Conclusions. Water resources quality considering is one of the key elements of rating as a component of economic stimulating ecologic policy of industrial enterprises.

The conducted study leads to the following conclusions and recommendations:

1. The basis of the regulative mechanism of rational water resources use is the concept of paid water consumption. Here a water resource rating comes in the role of one of the most important economic tools to influence the water quality.
2. On the other hand, water quality influences rating as the tariffs are formed by rental concept and also the concept of the charges partition between all the participants of the water consumption system.
3. In this article we analyze the water consumption taxes elements and come to the conclusion that the water quality estimation influences price.
4. And also the price for industrial water consumption differences from basin to basin, so this is another proof of water quality considering (among other factors).
5. The water quality considering must remain one of the main tools in tariffing and there must be new ways of water quality determination investigated.

References

1. Dubas, R. (2007). *Ekonomika pryrodokorystuvannia [Environmental Economics]*. Kyiv: Publishing House Small Enterprise "Lesia" [in Ukrainian].
2. Melnyk, L. G. (2003). *Ekolohichna ekonomika [Ecological economy]*. Sumy: University book [in Ukrainian].
3. Melnyk, L. H., Karintseva, O. I., Shevchenko, S. M., Shapochka, M. K., Bun, E., Khents, L., Perelot, R., et al. (2005). *Osnovy staloho rozvytku [Basics of Sustainable Development]*. Sumy: Vydavnytstvo Torhovy dim "Universytetska knyha" [in Ukrainian].
4. Rezoliutsiia pro vvedennia v diiu taryfiv za spetsialne vodokorystuvannia [Resolution about assertion of tax standards on the special water resources use]. (1999). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/836-99-%D0%BF> [in Ukrainian].
5. Shevchuk, V. A., Gusev M. V., Mazurkevych, O. O., et al. (1996). *Ekonomika i ekolohiia vodnykh resursiv Dnipra [Economy and ecology of Dnipro water resources]*. Kyiv: Vyscha shk. [in Ukrainian].

Література

1. Дубас, Р. Економіка природокористування: підручник / Р. Дубас. – Київ : Видавництво Мале підприємство "Леся", 2007. – 448 с.
2. Мельник, Л. Г. Екологічна економіка: підручник / Л. Г. Мельник. - Суми : Університетська книга, 2003. – 348 с.
3. Основи сталого розвитку : підручник / Л. Г. Мельник, О. І. Карінцева, С. М. Шевченко, М. К. Шапочка, Е. Бун, Л. Хенц, Р. Перельот, [та ін.]. – Суми : Видавництво Торговий дім "Університетська книга", 2005. – 654 с.
4. Резолюція про введення в дію тарифів за спеціальне водокористування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/836-99-%D0%BF>.
5. Економіка і екологія водних ресурсів Дніпра: посібник / В. Я. Шевчук, М. В. Гусев, О. О. Мазуркевич [та ін.]; за ред. В. Я. Шевчука. – К. : Вища шк., 1996. – 207 с
6. Податковий кодекс [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page42>.

МЕНЕДЖМЕНТ

6. Podatkovi kodeks [Tax code]. (2010). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page42> [in Ukrainian].

7. Yatsyk, A. V. (2014) *Vodni resursy: vykorystannia, zakhyst, vidnovlennia, upravlinnia [Water resources: using, protecting, resumption, management]*. Kyiv: Talkom [in Ukrainian].

8. Yatsyk, A. V., Khorev V. M. (2000). *Vodne hospodarstvo v Ukraini [Water management in Ukraine]*. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].

7. Яцик, А. В. Водні ресурси: використання, захист, відновлення, управління : підручник / А.В. Яцик. - Київ : Талком, 2014. – 406 с.

8. Яцик, А. В. Водне господарство в Україні / А. В. Яцик, В. М. Хорев. – Київ : Генеза, 2000. – 456 с.

Received for publication 18.01.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Yakymchuk, A. Y. Water resources quality considering in the rating as a component of economic stimulating ecologic policy of industrial enterprises / A. Y. Yakymchuk, Y. M. Semenova // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 144-148.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 35: 354

УДК 35: 354

O. V. Mykhailovska, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
V. I. Gurkovskiy, Doctor of Public Administration,
O. M. Rudenko, Doctor of Public Administration, Associate Professor

О. В. Михайловська, к. е. н., доцент,
В. І. Гурковський, д. н. з держ. упр.,
О. М. Руденко, д. н. з держ. упр., доцент

ANALYSIS OF PRACTICAL ASPECTS OF INTERACTION BETWEEN CIVIL SOCIETY AND PUBLIC GOVERNANCE

АНАЛІЗ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ПРОЦЕСУ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Urgency of the research. In the context of the rapid spread of transformational changes in Ukraine, the issues of improving the system of interaction between civil society and public governance become important and require a first-rate solution.

Target setting. Building not only a productive, but also an effective system of interaction between civil society and public governance requires the identification of the main positive and negative aspects of this interaction on the basis of an analysis of its practical implementation.

Actual scientific researches and issues analysis. Such scholars as V. Bebyk, V. Bakumenko, V. Bilous, L. Pashko and others have made a significant contribution to the theory of research on the process of civil society formation and the implementation of the process of its interaction with state governance.

Uninvestigated parts of general matters defining. At the same time, little attention is paid to the issue of the results and effects of the practical implementation of the process of interaction between civil society and public governance on the basis of its analysis, with further emphasis on the most pressing issues.

The research objective. The study of the theory and practice of the peculiarities of the interaction between civil society and public governance in Ukraine, the allocation of problem issues of this process and the formation of proposals for its improvement.

The statement of basic materials. The main trends of the interaction between civil society and public administration in Ukraine which showed partial use of its potential.

Conclusions. In the future, the most effective ways of establishing a fruitful cooperation between the authorities and the public should be determined in the area of "bodies of public governance" - civil society that will promote the use of the potential of such interaction.

Keywords: civil society; public governance; interaction.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-149-157

Актуальність теми дослідження. В умовах стрімкого поширення трансформаційних змін в Україні питання удосконалення системи взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування набувають важливості та потребують першочергового вирішення.

Постановка проблеми. Для побудови не лише результативної, а й ефективної системи взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування необхідно виявити основні позитивні та негативні аспекти даної взаємодії на основі проведення аналізу її практичної реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у теорію дослідження процесу становлення громадянського суспільства та здійснення його взаємодії з органами державної влади зробили такі вчені як В. Бебик, В. Бакуменко, В. Білоус, Л. Пашко та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У той же час у наукових працях зовсім не приділяється увага питанню результатів та ефектів практичної реалізації процесу взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування на основі її аналізу з подальшим виділенням найактуальніших проблемних питань.

Постановка завдання. Дослідження теорії та практики особливостей взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування в Україні, виділення проблемних питань даного процесу та формування пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Проаналізовані основні тенденції процесу взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування в Україні, які засвідчили неповне використання її потенціалу.

Висновки. Надалі необхідно визначити найефективніші шляхи налагодження плідної співпраці влади та громадськості у площині «органи публічного врядування – громадянське суспільство», що сприятимуть використанню потенціалу такої взаємодії.

Ключові слова: громадянське суспільство; публічне врядування; взаємодія.

Urgency of the research. Paying attention to the importance of civil society, which serves as the main foundation for the development of effective transformational change in our country, it is

МЕНЕДЖМЕНТ

significant to study and analyze the process of its interaction with public governance and build ways towards the formation of civil progress.

Target setting. Recently, various forms of citizens' participation in addressing issues of national and local significance have been widely implemented in the practice of public administration in Ukraine. Due to this the possibilities of the influence of citizens and their collectives on the practical realization of public authority are expanding. It should be noted that the use of citizens' right to participate in decisions of local importance and interaction with the apparatus of public administration remains a painful issue, since this is not widely used in practice.

Actual scientific researches and issues analysis. The peculiarities of the formation of civil society in Ukraine, the relation between civil society and the state, the dynamics of their interaction are being widely studied by V. Bebyk, A. Kudriachenko, M. Tkachuk, V. Martynenko, V. Bakumenko, V. Bilous, M. Boichuk, M. Koziubra, N. Lypovska, O. Obolenskyi, L. Pashko, I. Pysmennyi, S. Serohin, V. Stepanenko, Y. Sharov and others stressing the necessity of transition to building a democratic society.

Uninvestigated parts of general matters defining. The issues of effective mechanisms of citizens' participation in the formation of state policy remain insufficiently worked out. Given the urgency of the development of the system of interaction between civil society and public governance the issue needs a further in-depth study.

The research objective. The purpose of the article is to analyze the existing practice of the process of interaction between civil society on the one hand and the bodies of public governance on the other, and to identify the main positive and negative aspects, as well as to propose the most actual ways to improve this process.

The statement of basic materials. The state and civil society are closely interconnected, but relations between them are not subordinate. Civil society is not introduced by law, it exists and it is formed spontaneously in social history by the sovereignty of the life of individuals and communities. The role of the state is to regulate the activities of civil society institutions, supporting their development or inhibiting it [1].

It is considered that the term "civil society" comes from the political traditions of the ancient Roman Republic. In ancient Rome, the term "civillissocietas" meant the unification of free people into a state (civitas), which obeyed established laws (juscivile) and aimed to protect the common interests of its citizens (civis).

It is meant that "civil society" is the society of citizens with a high level of economic, social, political and cultural traits, which forms the developed legal relations with the state, a society of equal citizens, independent of the state, and interacts with it for the public good [2; 22].

Civil society as a society of citizens that is equal in their rights, a society that does not depend on the state, but interacts with it for the sake of the common good, is the basis of the state, in which the state, in its turn, protects the democratic principles of self-government of all non-governmental organizations that directly forms a civil society [3].

Kostiuchkov O. S. [4] notes that "not every society can be called a civil society, that is, a society with a sufficiently developed economic, cultural, legal and political relations between its members, independent of the state, but interacting with it ... The product of harmonious interaction of state authorities with civil institutes society must become an effective instrument for consolidating democracy in Ukraine." It is well-known that the state can not progress without free development of civil society, so it is interested in attracting its potential.

Nowadays, the closest level of governance for each citizen is local self-government. The Swiss-Ukrainian project "Support for Decentralization in Ukraine - DESPRO" and "Decentralization of public authority: the experience of European countries and the prospects of Ukraine" by Boryslavska O., Zaverukha I., Zakharchenko E. etc mention that self-government as a participation of citizens in management can function successfully if elements of civil society and self-organization already exist. These elements are only being formed and relatively weak in Ukraine [5].

In the European Union, the concept of establishing a permanent open dialogue between government and civil society fully reflects the approach to the dialogue between the state and society

МЕНЕДЖМЕНТ

as the basis of democratic development. The indicators of the ability to function effectively in civil society are, on the one hand, the ability of civil society to control the implementation of the decisions made by the authorities, and on the other hand, the readiness of the society to accept the decisions and demonstrate the proper level of self-organization for their implementation [6].

The issue of interaction between the executive and legislative authorities of the European Union and civil society is constantly on the agenda of European institutions and it was formally reflected in the European Commission's policy document "An Open and Structured Dialogue between the Commission and Stakeholder Groups in 1992". After a series of consultations on possible forms of a permanent dialogue between European institutions and civil society the European Commission has launched services of consultations with the public on specific policies of the European Union [6].

There are such forms of a dialogue between European institutions and civil society as 1) the activities of the Liaison Group established in accordance with the decision of the European Economic and Social Committee (EESC) (the main task is to ensure the interaction of the Committee with nongovernmental organizations to identify priority issues and develop a coordinated approach to achieve the expected result); 2) a separate NGO Contact Group, known as the EU Civil Society Contact Group (it unites participants in such key sectoral areas as culture, environment, education, development, human rights, health, social and gender issues and includes representatives of leading NGOs in the EU member states, creating a platform for a pan-European approach in the context of promoting initiatives in the sectors mentioned above); 3) European Citizens' Initiative (UEN) (citizens' right is provided by the Lisbon Treaty of the EU starting from 2009) [7].

Experts mention that in the context of public dialogue, European institutions do not favor organizations representing civil society or other interest groups, but all "interested groups" are seen as partners, enabling them to reach the widest range of society. It confirms the thesis that civil society is a kind of social space, where people interact as individuals independent of the state. Consequently, the more advanced civil society is, the more grounds for the existence of democratic regimes it has [8].

However, the successful functioning of civil society is possible only within the conditions of law-governed state. Their relationship manifests itself in the obligatory mutual responsibility of the state and the individual, which implies a clear division of power and the legislative consolidation and compliance with the political and legal status of the individual [9].

Y. Baltii draws attention to the fact that the current Constitution of Ukraine of 1996 [10] does not operate on the notion of "civil society", although the third section of the constitutional draft, which was edited on 1 July, 1992, was entitled "Civil Society and State" [11], and it is noted in the article 64 that: "The state is subordinated to the service of civil society and aims to ensure equal opportunities for all as a basis for social justice." At the same time, local self-government is an important functional component of civil society because the implementation of the concept of local democracy, which is the basis of democracy in general, took its rise from local governance. Harmonious interaction between local self-government and civil society is also necessary for the strengthening of general-humanistic ideals [12; 23].

The process of public affairs management, which combines public administration and local government, and in some countries also includes regional governance, is commonly referred to public administration, linking it with the execution of public authority [13]. In this case, public authority is defined as [14] "legal social power, which implements articulated public interests of a certain territorial community (within the boundaries of state borders or administrative units) and functions in two main forms such as: 1) state power and 2) local government".

It should be emphasized that there is a negative tendency in the process of interaction between civil society and public governance, for instance, publicly available information about citizens' appeals to executive authorities for work reflects the distribution of requests by region and industry and does not reflect the concrete results of considering these appeals (Fig. 1).

In this context, V. I. Melnychenko [15] raises an interesting question whether receiving a written request of a citizen and sending a bureaucratic reply without substance can be considered as a governance execution.

МЕНЕДЖМЕНТ

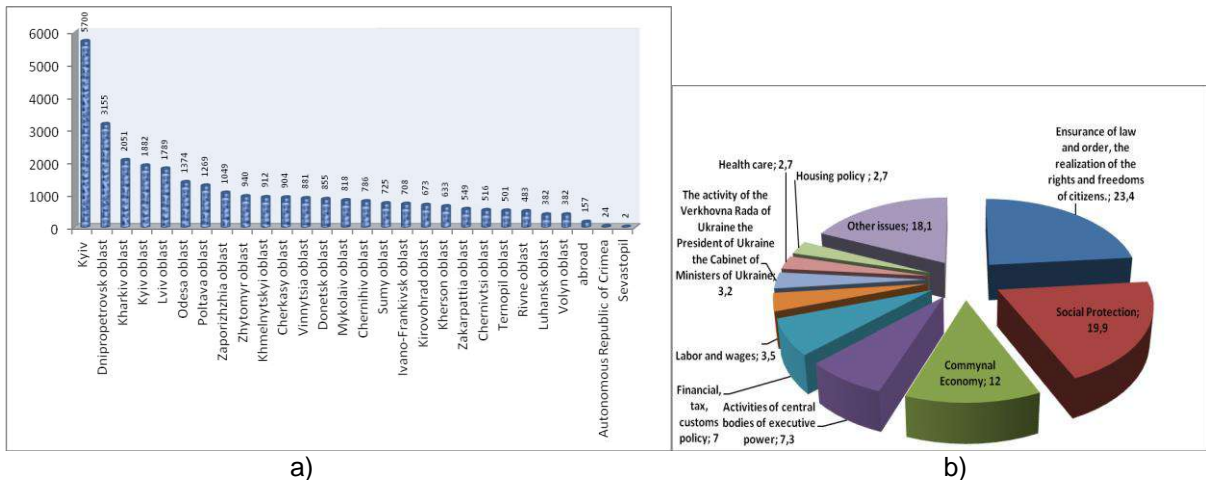

Fig. 1. Information on work with the appeals of citizens submitted to the Cabinet of Ministers of Ukraine in 2015: a) the number of appeals of citizens to the Government; b) the most urgent issues raised by citizens in appeals to the Prime Minister of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine [16]

However, positive practical changes should be noted in reports on requests for information that contain certain clarifications (Fig. 2).

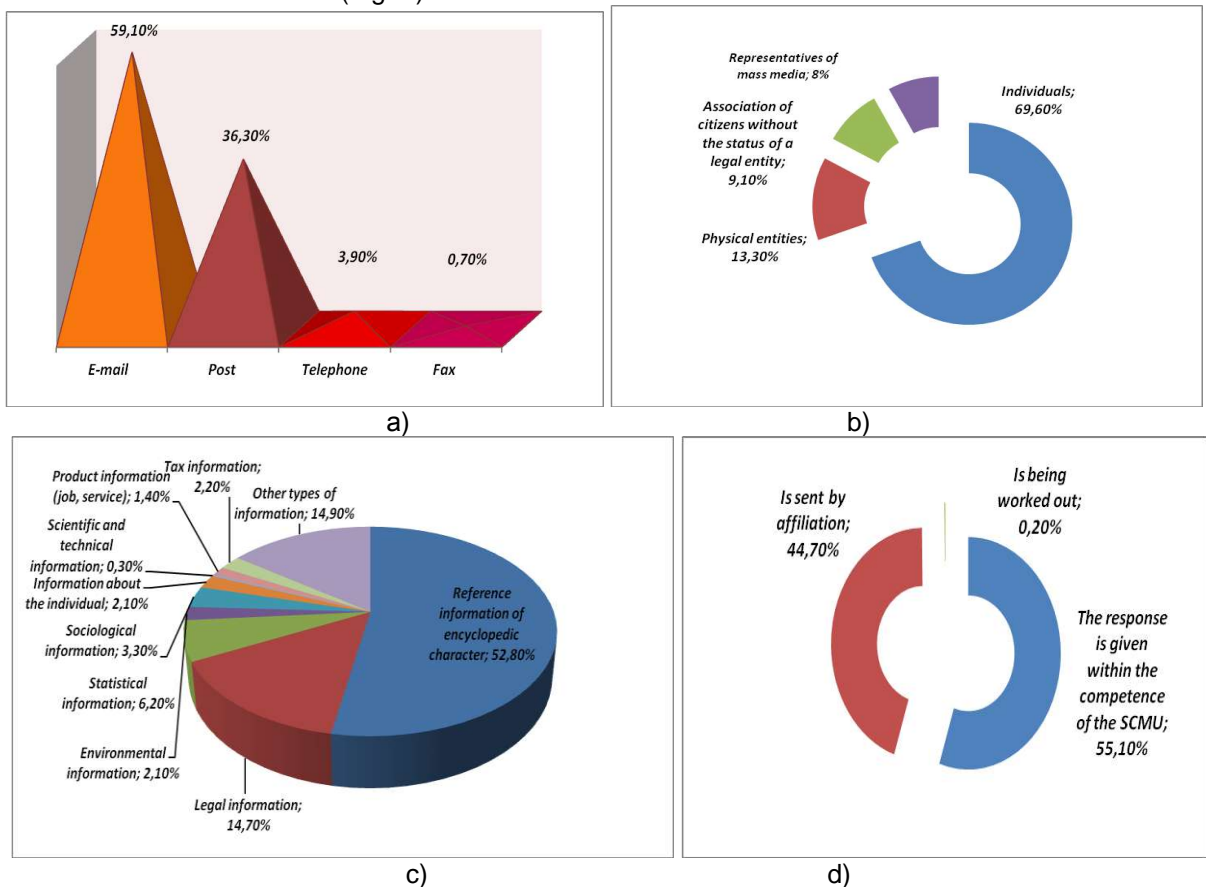

Fig. 2. Results of work with requests for information sent to the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 9 May, 2011 to 30 June, 2016: a)ways of receiving the requests; b) category of requesters; c) types of information; d) the results of the response [17]

МЕНЕДЖМЕНТ

It should be mentioned that compared with 2014, the percentage of requests to local executive bodies has increased, while the percentage of appeals to both ministries and central executive bodies has decreased (Fig. 3). The number of requests received by the executive authorities in 2015 is illustrated in Fig. 4.

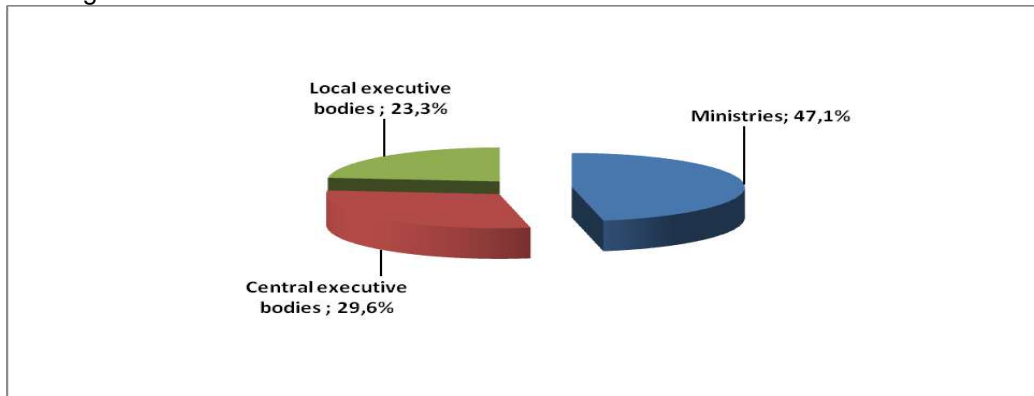

Fig. 3. Segmentation of requests received in 2015

For reference: in 2014, the executive authorities received 45221 requests for information, among them 24226 requests (53.6% of the total) came to the ministries, 12518 (27.7%) to the central and 8477 (18.7%) – to the local executive bodies.

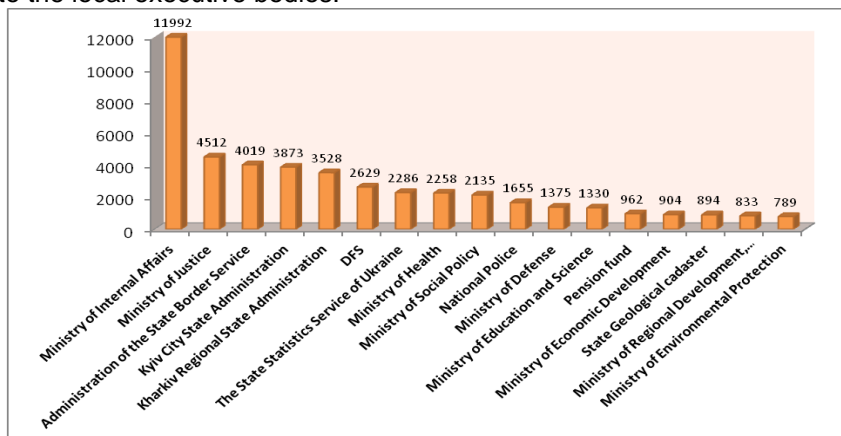

Fig. 4. Bodies of executive power that received the largest number of requests for information in 2015

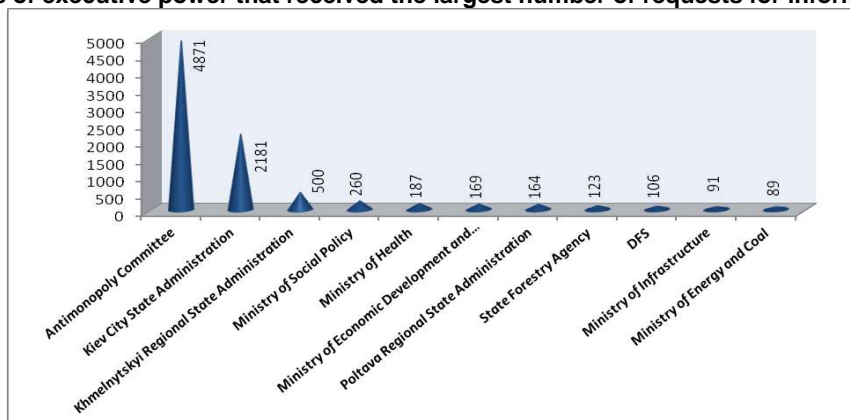

Fig. 5. Bodies of executive power that published the largest number of draft decisions in 2015 [18]

МЕНЕДЖМЕНТ

It should be noted (Fig. 6) that e-mail was the most common way of receiving the requests by central executive bodies 28499 (52.5% of the total number of requests received by central executive authorities) and local executive bodies received 25,169 requests (55.3%). The ministries received more requests through post (55277 (47.4%) than by e-mail (48008 (41.1%).

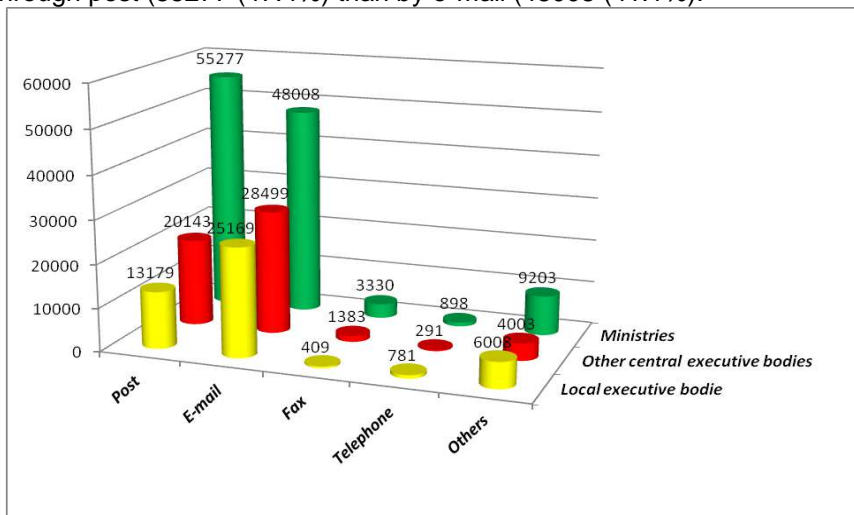

Fig. 6. Ways of receiving the requests for information for the period from May 2011 to December 2015

The most common way of receiving requests for information in the Secretariat of the Cabinet of Ministers is also e-mail - 6887 requests (59% of the total number of requests received by the Secretariat of the Cabinet of Ministers).

In accordance with the article 14 paragraph 5 of the Law of Ukraine "On access to public information", information managers form special structural divisions or define responsible persons who organize access to public information. As of December 2015, 17% of executive power bodies have separate structural divisions. 48.9% of executive bodies have a structural unit within the agency / administration / department, and 34.1% of executive bodies have identified responsible persons [19].

Also, as a positive practical aspect of the interaction between the bodies of public governance and civil society, the existence of appropriate public discussion service on draft legal acts should be emphasized, but the number of registered users of such service is small 6307 in total (as of 17.05.2017), although there are corresponding positive changes, as the number of users was 5432 (on 24/207/2016). The number of text suggestions for users is illustrated in Fig. 7. 3131 projects under discussion, 964 proposals were submitted, 30175 ratings were given.

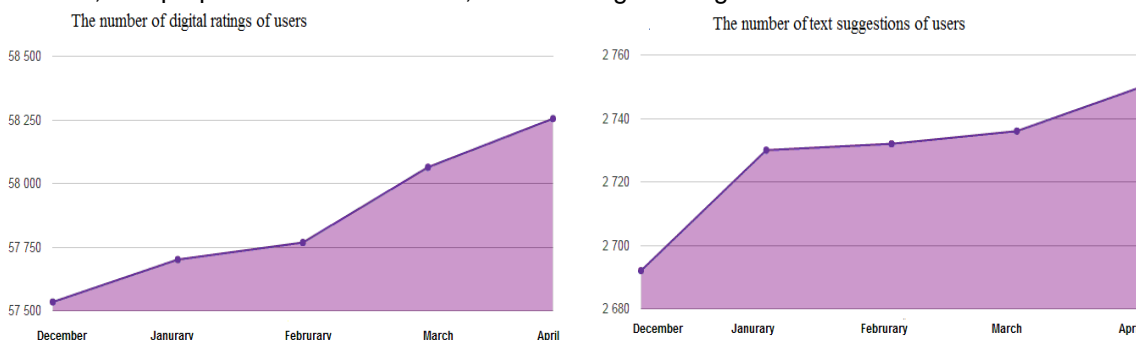

Fig. 7. The number of digital ratings and text suggestions of users for the period from December 2016 to April 2017

The distribution of projects submitted for public discussion of spheres is given in Fig. 8.

МЕНЕДЖМЕНТ

It is interesting to note that the activity in the discussion of projects (as of 17.05.2017) is observed only in one of eleven, namely: Draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts on Enhancing the Protection of Business Entities from Unlawful Actions or inactivity of permit authorities" [20].

Thus, according to statistical data, the practical experience of the interaction of civil society and public governance has shown an incomplete use of its potential.

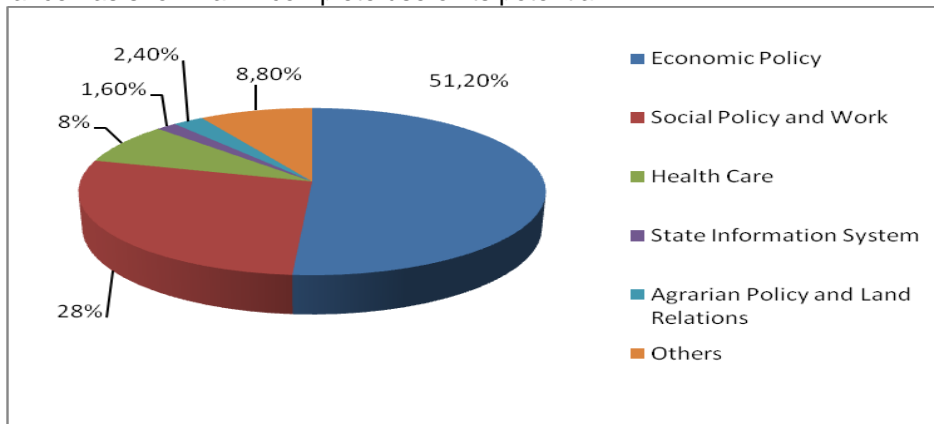

Fig. 8. Distribution by spheres from December 2016 to April 2017

The most relevant ways of improving the practice of interaction between civil society and public governance can be considered: implementation of the principle of partnership interaction in the established practice, which involves not only informing the population, but also establishing effective feedback; carrying out the appropriate explanatory work among different sections of the population and promoting "public education" regarding the possibility of such interaction; establishing public control and establishing a process of public discussion as tools of public participation in the process of interaction. In connection with this, there is a need to develop the main principles of state communicative policy, the introduction of standards for information exchange between local governments and the public ones [21].

Conclusions. To sum up all of the above, it should be noted that at this stage of development Ukraine is confidently moving through democratic transformations and strengthening the positions of civil society. Unfortunately, the statistical data showed a slowdown in the process of interaction between the public and the authorities that do not contribute to the rapid democratic changes in our state. The Ukrainian civil society is in no hurry to use existing well-established mechanisms of cooperation with public administration bodies. At the same time, the authorities are not trying to solve the mentioned problem, besides they object to having changes in some areas. Special attention must be paid to those interactive tools that work properly. They need to be constantly developed and improved. Finding practical ways and benchmarks for the development of civil society, the formulation of specific practical recommendations for state institutions regarding the directions and mechanisms of interaction with the public are the vital issues nowadays.

A promising direction for a further research in the area "public governance – civil society" will be the specification of the most effective ways of establishing a fruitful cooperation between the authorities and the public, which will help to exploit the potential of such interaction.

References

1. Tkachuk, M. (2013). *Derzhava ta hromadianske suspilstvo. Dynamika yikhnoi vzaiemodii v Ukraini [State and civil society. Dynamics of their interaction in Ukraine]*. Retrieved from www.spa.ukma.kiev.ua [in Ukrainian].
 2. Usachenko, L. (2008). *Osnovni aspekty, formy ta napriamy vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vlady z*

Література

1. Ткачук, М. Держава та громадянське суспільство. Динаміка їхньої взаємодії в Україні [Електронний ресурс] / М. Ткачук.– Режим доступу : www.spa.ukma.kiev.ua. – Назва з екрану.
 2. Усаченко, Л. Основні аспекти, форми та напрями взаємодії органів державної влади з неурядовими

МЕНЕДЖМЕНТ

neuriadovymy orhanizatsiiami [The main aspects, forms and directions of cooperation between public authorities and non-governmental organizations]. Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/26.pdf> [in Ukrainian].

3. Interaktyvna informatsiino-analitychna systema «Hromadianske suspilstvo i vlada» [Interactive Information and Analytical System "Civil Society and Power"]. Retrieved from http://civic.kmu.gov.ua/civic_old/control/uk/publish/article?art_id=85581&cat_id=82472 [in Ukrainian].

4. Kostyuchkov, S. K. (2012). Hromadianske suspilstvo i derzhava: polityko-pravovi ta sotsialni aspekty vzaiemodii [Civil society and the state: political and legal and social aspects of interaction]. *Naukovi pratsi. Politolohiia – Scientific works. Politics*, 170(182), 38-41 [in Ukrainian].

5. Boryslavska, O., Zaverukha, I., Zakharchenko, E., et al. (2012). *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeyskykh krain ta perspektyvy Ukrainy [Decentralization of Public Power: the Experience of European Countries and Perspectives of Ukraine]*. Kyiv: TOV «Sofia» [in Ukrainian].

6. Nepop, L. (2014). *Polityka Yevropeiskoho Soiuzu shchodo rozvytku hromadianskoho suspilstva [European Union policy on civil society development]*. Retrieved from http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_70/nepop_polityka.pdf [in Ukrainian].

7. Bekh, V. P., Nesterenko, H. O. (Eds.). (2011). *Hromadski orhanizatsii u dyskursi demokratyzatsii suspilstva [Public organizations in the discourse of democratization of society]*. Kyiv, Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

8. Rudych, F. M. (2009). *Politolohiia [Politicalology]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

9. Starukha, B. I. (2016). Rol orhaniv derzhavnoi vlady u zabezpechenni prav liudyny i hromadianyna v demokratychnomu suspilstvi: teoretyko-pravovy vymir [The role of public authorities in ensuring human and civil rights in a democratic society: a theoretical and legal dimension]. *Candidate's thesis*. Lviv, Ukraine [in Ukrainian].

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996). *Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992). *Pro proekt novoi Konstytutsii Ukrainy [About the draft new Constitution of Ukraine]*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2525-12> [in Ukrainian].

12. Baltsii, Yu. (2008). Hromadianske suspilstvo v Ukraini v umovakh rozbudovy pravovoi demokratychnoi derzhavnosti [Civil Society in Ukraine in the Context of Developing Legal Democratic Statehood]. *Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii – Bulletin of the Central Election Commission*, 1(11). Retrieved from http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_1/visnik_st_11.pdf [in Ukrainian].

13. Mamonov, I. L. (2016). *Publichne upravlinnia, derzhavne upravlinnia, sotsialna polityka ta mistseve samovriaduvannia yak skladovi sotsialnoho upravlinnia [Public administration, public administration, social policy and local government as components of social governance]*. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12MILSSU.pdf> [in Ukrainian].

14. Bakumenko, V. D., Nadolishnyi, P. I., Izha, M. M., Arabadzy, H. I. (2009). *Derzhavne upravlinnia: osnovy teorii, istoriia i praktyka [Public administration: the basics of theory, history and practice]*. Odesa: ORIDU NADU [in

організаціями / Л. Усаченко // Державне будівництво. – 2008. – № 1. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/26.pdf> – Назва з екрану.

3. Громадянське суспільство і влада : Інтерактивна інформаційно-аналітична система [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/civic_old/control/uk/publish/article?art_id=85581&cat_id=82472.

4. Костючков, С. К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. - 2012. - Т. 182, Вип. 170. - С. 38-40.

5. Бориславська, О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., [та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.

6. Непоп, Л. Політика Європейського Союзу щодо розвитку громадянського суспільства [Електронний ресурс] / Л. В. Непоп // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. - 2014. - Вип. 2. - С. 240-255. – Режим доступу : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_70/nepop_polityka.pdf.

7. Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства: монографія / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; за науковою ред. В. П. Бежа ; редкол. : В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 680 с.

8. Рудич, Ф. М. Політологія: підручник / Ф. М. Рудич. – К. : Либідь, 2009. – 480 с. - С. 103.

9. Старуха, Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір: дис... канд. юридичних наук: 12.00.01 [Електронний ресурс] / Б. І. Старуха. – Львів, 2016. – 180 с. – Режим доступу : http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation-2016/3011/dysertaciya_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_kandydata_yurydychnyh_nauk_stahura_b.i.pdf.

10. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

11. Про проект нової Конституції України Верховна Рада України; Постанова від 01.07.1992 № 2525-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2525-12>.

12. Бальцій, Ю. Громадянське суспільство в Україні в умовах розбудови правової демократичної державності [Електронний ресурс] / Ю. Бальцій // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. - №1 (11). – Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_1/visnik_st_11.pdf.

13. Мамонов І. Л. Публічне управління, державне управління, соціальна політика та місцеве самоврядування як складові соціального управління / І. Л. Мамонов // Державне управління: теорія та практика. - 2012. - № 2. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12MILSSU.pdf>.

14. Державне управління:основи теорії, історія і практика : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи ; за заг. ред. П. І. Надолішнього, В. Д. Бакуменка. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с. -

МЕНЕДЖМЕНТ

Ukrainian].

15. Melnychenko, V. I. (2013). *Bezposerednia demokratsiia yak skladova i chynnyk demokratychnoho vriaduvannia v Ukraini [Direct democracy as a component and a factor of democratic governance in Ukraine]*. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/28.pdf> [in Ukrainian].

16. Informatsiia pro robotu iz zvernenniamy hromadian, shcho nadiishly do Kabinetu Ministriv Ukrainy u 2015 rotsi [Information on work with the appeals of citizens submitted to the Cabinet of Ministers of Ukraine in 2015]. (n.d.). www.kmu.gov.ua. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248782115&cat_id=244866718 [in Ukrainian].

17. Pidsumky roboty iz zapytamy na informatsiiu, shcho nadiishly na adresu Sekretariatu Kabinetu Ministriv Ukrainy z 9 travnia 2011 roku po 30 chervnia 2016 roku [Results of work with requests for information sent to the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine from May 9, 2011 to June 30, 2016]. (2016). www.kmu.gov.ua. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249168409&cat_id=244316991 [in Ukrainian].

18. Napratsiuvannia orhaniv vykonavchoi vlady u nadanni vidpovidei za zapytamy u 2015 r. [Establishment of executive bodies in responding to inquiries in 2015]. (n.d.). www.kmu.gov.ua. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248911728&cat_id=245633708 [in Ukrainian].

19. Yak orhany vykonavchoi vlady pratsiuut nad orhanizatsiieiu dostupnosti ta vidkrytosti informatsii [How bodies of executive power are working on the organization of the availability and openness of information]. (n.d.). www.kmu.gov.ua. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248912580&cat_id=245633708 [in Ukrainian].

20. Uriadovyi veb-sait «Hromadianske suspilstvo i vlada». Redaktsii ta komentari [Government website "Civil Society and Power". Edits and comments]. [civic.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua). Retrieved from http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/topcomments/4782 [in Ukrainian].

21. Mykhailovska, O. V. (2017). Deiaki aspekty komunikativnoi vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta hromadskosti [Some aspects of communicative interaction between local self-government bodies and the public]. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific bulletin of Polissya*, 1(5), 56-63 [in Ukrainian].

22. Hurkovskiy, V. I. (2010). Derzhavne upravlinnia rozbudovoiu informatsiinoho suspilstva v Ukraini (istoriia, teoriia, praktyka) [Public administration of the information society development in Ukraine (history, theory, practice)]. Kyiv: Interdepartmental Science-Research Center for Fighting Organized Crime at the Council of National security and defense of Ukraine [in Ukrainian].

23. Hurkovskiy, V. I. (2012). Formuvannia imidzhu Ukrainskoi derzhavy v umovakh informatsiinoho protyborstva: teoretychni aspekty [Formation of the image of the Ukrainian state in the conditions of information confrontation: theoretical aspects]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual problems of public administration*, 4(52), 11–13 [in Ukrainian].

C. 10.

15. Мельниченко, В. І. Безпосередня демократія як складова і чинник демократичного врядування в Україні [Електронний ресурс] / В. І. Мельниченко // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 230-239. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/28.pdf>.

16. Урядовий портал Інформація про роботу із зверненнями громадян, що надійшли до Кабінету Міністрів України у 2015 році [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248782115&cat_id=244866718.

17. Урядовий портал. Підсумки роботи із запитами на інформацію, що надійшли на адресу Секретаріату Кабінету Міністрів України з 9 травня 2011 року по 30 червня 2016 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249168409&cat_id=244316991.

18. Урядовий портал Напрацювання органів виконавчої влади у наданні відповідей за запитами у 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248911728&cat_id=245633708.

19. Як органи виконавчої влади працюють над організацією доступності та відкритості інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248912580&cat_id=245633708.

20. Урядовий веб-сайт «Громадянське суспільство і влада». Редакції та коментарі [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/consult/old/topcomments/4782.

21. Михайловська, О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості / О. В. Михайловська // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 1 (5). – С. 56-63.

22. Гурковський, В. І. Державне управління розбудовою інформаційного суспільства в Україні (історія, теорія, практика) : монографія / В. І. Гурковський. – К. : Міжвідомчий наук.-дослід. центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді нац. безпеки і оборони України, 2010. – 396 с.

23. Гурковський, В. І. Формування іміджу Української держави в умовах інформаційного протиборства : теоретичні аспекти / В. І. Гурковський // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – О. : Вид-во ОРІДУ НАДУ. – 2012. – Вип. 4 (52). – С. 11–13.

Received for publication 14.09.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Mykhailovska, O. V. Analysis of practical aspects of interaction between civil society and public governance / O. V. Mykhailovska, V. I. Gurkovskiy, O. M. Rudenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). Ч. 2. – С. 149-157.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 351:857

УДК 351:857

L. D. Olifirenko, Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Y. D. Yurchenko, Candidate of Public Administration

Л. Д. Оліфіренко, д. н. з держ. упр., доцент,
Ю. Д. Юрченко, к. н. з держ. упр.

**FUNCTIONAL REVIEW FOR IMPROVING
 MANAGEMENT OF THE PUBLIC
 ADMINISTRATION**

**ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ЩОДО
 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ
 ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

Urgency of the research. Functional inspection management of public administration is caused by the need of justification to questions of the reorganisation of public power bodies of Ukraine.

Target setting. The Scientific search consists in the development of the recommendations about an improvement of management of public administration.

Analysis of recent researches and publications. The development of public administration institutions is dedicated to the work of Borodin I. L., Bryntseva V. D., Glushenko S. V., Kwasniewski N. D., Obolensky O. Y. and others.

Uninvestigated parts of general matters defining. Realisation Strategy of reforming the public power system, legal proceedings and adjacent legal institutions for 2015-2020 demands scientific support of the finding of methodical approaches to improvement of public administration.

The research objective. The objectives of the article are a definition of methodical approaches from functional inspection of the public power body, the analysis of functional loading of the office and efficiency evaluation of accomplishment it is institutionalized functions.

The statement of basic materials. The author does the functional review of the public power body administration as recourse that allows by opportunity to explore the activities of the public power body and provide recommendations for improving administration.

Conclusions. Improvement of the public power body's activity is connected with solving the problems of management of public administration which efficiency depends on functional loading, a level of competence and personnel management of the office of the public power body.

Keywords: reform strategy; functional review; management of the public administration; function; administration.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-158-162

Актуальність теми дослідження. Функціональне обстеження менеджменту публічного адміністрування обумовлено необхідністю обґрунтування питань реорганізації органів публічної влади України.

Постановка проблеми. Науковий пошук полягає у розробці рекомендацій з удосконалення менеджменту публічного адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Удосконаленню інститутів публічного адміністрування присвячені роботи Бородіна І. Л., Бринцева В. Д., Глушенка С. В., Квасневської Н. Д., Оболенського О. Ю. та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Реалізація Стратегії реформування публічної влади, судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр. потребує наукового супроводу щодо знаходження методичних підходів до удосконалення публічного адміністрування.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування методичних підходів щодо функціонального обстеження органу публічної влади, аналіз функціонального навантаження та оцінювання ефективності виконання інституалізованих функцій публічного адміністрування.

Виклад основного матеріалу. Функціональний огляд діяльності органу публічної влади автором розглядається як управлінський ресурс, що дає можливість дослідити діяльність органу публічної влади та надати рекомендацій з удосконалення адміністрування.

Висновки. Удосконалення діяльності органу публічної влади пов'язано з розв'язанням проблем менеджменту адміністрування, ефективність якого залежить від функціонального навантаження, рівня компетенції та кадрового менеджменту апарату управління.

Ключові слова: стратегія реформування; функціональне обстеження; менеджмент публічного адміністрування; функція; адміністрування.

Urgency of the research. The Strategy of reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions for 2015-2020 [1; 2] (further – Strategy) a number of priorities which will promote Strategy implementation in the practical plane, such as is defined: establishment of a circle of problems and determination of their reasons which need to be eliminated by reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions; determination of the directions, actions and stages of reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions; ensuring

МЕНЕДЖМЕНТ

proper level of coordination and strategic planning of process of reforming; and also the expected results of implementation of reform of system of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions.

Target setting. The purposes of judicial reform are connected with reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions for the practical embodiment of the principle of supremacy of law, the providing the right to fair judicial proceedings of affairs by independent and impartial court aimed at providing high-quality administration, fair justice and increase in efficiency of judicial system. So, reorganization of judicial bodies demand careful justification and optimization of institutional changes.

Analysis of recent researches and publications. Such leading Ukrainian scientists as Borodin I. L. [2], Brintsev V. D., Glushchenko S. V. [3], Kvasnevskaia N. D. [4], Obolensky A. Y. [5], Tolkovanov V. V. [6] engaged in questions of improving the activities of courts, raising the overall level of court administration, in whose works the functional interrelations of the judicial power institutions partially were considered.

Uninvestigated parts of general matters defining. Need of increase in efficiency of justice, optimization of powers of vessels of different jurisdictions and increase in level of overall performance of judicial authorities (section 4 of Strategy) [1] is recognized the strategy of reforming, in particular: review of structure of judicial system of Ukraine; optimization of system of vessels after the detailed analysis of discrepancies and risks assessment; enlargements of separate elements of system at appropriate levels. However, justification of methodical approaches and acquisition of practical experience on improvement of judicial administration remain small.

The research objective. Research purpose is justification of methodical approaches from functional inspection of a judicial body, the analysis of functional loading of the office of court and efficiency evaluation of accomplishment is institutionalized functions and also acquisition of practical experience on optimization of judicial administration.

The statement of basic materials. The Strategy of reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutions provides improvement of government of judicial bodies which realization can be enabled by means of functional review (Functional Review – FR). Object of FR processes of improvement of management of judicial administration of Economic court of the Chernihiv region. A subject – theoretic-applied aspects of management of judicial administration of structural divisions of court. Efficiency evaluation of reorganization and administration of work of court is offered to carry out by a technique of functional review. Experience of use of analytical approaches of FR by the countries which constantly conduct such examinations on reforming of structures and the content of activity of judicial bodies [2; 3; 6; 7], point out lack of unity of methodology of FR, assessment and use of results of inspection.

So, functional inspection sets as the purpose determinations of conceptual bases and directions on effective reorganization and improvement of management of judicial administration of Economic court of the Chernihiv region [1]. For achievement of this purpose to accomplishment there are following tasks:

- carrying out the institutional analysis of the functions and powers of court regulated by the legislation of Ukraine;
- classification and group of functions of court and its structural divisions;
- determination of an imbalance on functional loadings, a branching or excessive concentration of functions on divisions of court;
- the analysis of offers on an exception or reduction of a functional imbalance, determination of the optimum interstructural communications, powers and functions assigned on defined division of court, modification of regulations on divisions of court.

For the solution of such complex of tasks inspection of legal agency on a functional research of the object directed to increase in efficiency of use material, financial and a manpower, improvement of administrative services helps.

The court as organization of the government represents administrative social and economic system from a certain procedural technology which reflects specifics of implementation of justice. The

МЕНЕДЖМЕНТ

structure of legal agency is defined by features of work, the state strategy and policy of administrative reforming, the institutional environment, judicial system, legal proceedings for providing the right to fair trial [1; 3; 4; 6]. The structure of court is understood as complete set of rather independent management personnel, the judicial boards, departments and services performing managerial functions, are given authority, have competence and institutional connection on ensuring activity of court is established.

Organizational structure of economic court has to provide functional interaction of all divisions and the judicial personnel performing these functions. This interaction is characterized to statistics of judicial activity and also dynamics – procedural requirements and regulations of work of court.

The organizational structure of economic court has the specific principles of forming, the following is basic of which:

- subordination institutional interrelations and interactions of all structural divisions of court of an ultimate goal – to supremacy of law;
- implementation of legislatively statutory powers on accomplishment of all complex of functions (types of activity) by divisions and personnel of court;
- ensuring rational specialization and hierarchy of functional interrelation on implementation of a certain competence and scale of management.

According to Regulations on the office of Economic court of the Chernihiv region, the office of court performs functions on organizational support of work of court in interaction with Public judicial administration of Ukraine and Territorial Department of Public judicial administration of Ukraine in the Chernihiv region which performs the functions on the basis of regulations on the departments approved by the chief of staff of court.

As of January 1, 2017 the actual list of workers of the office of economic court of the Chernihiv region makes 85 people, namely: 18 judges (2 – the management of court) 72 workers of the office of court, from them: 37 government employees; 21 – foster service; 6 – the personnel performing function on service; 2 – employee: manager of archive and chief inspector; 6 workers – other positions.

The office workers of court have the certain functional duties recorded contain in job descriptions which define the work content, the purpose of a position, a duty and the sphere of responsibility the task description, the bases of their accomplishment [3; 4; 5, 7].

As the organizational structure of economic court is typical, to a technique of FR drawing up functional model on classification of managerial functions taking into account features of management of judicial administration is provided. On the basis of functional model of an object the structural model in which were reflected structure and communications of elements of an object in hierarchical subordination consisted. Each element of organizational structure participates in accomplishment of one or several functions of an object irrespective of whether this element of the integral component is or assembly, was considered as a certain complex of functions. The budget of accomplishment was determined by all components of organizational structure of an object.

The structure of economic court of the Chernihiv region consists of two main parts: the judicial body – the professional judges who are directly performing justice on the corresponding affairs and the office of court, performs organizational actions for justice implementation.

Within FR attention was paid to questions of optimization of communication communications and personnel number of economic court of the Chernihiv region. Basic indicators of work of court were chosen as the basis for this analysis, form according to the decision of Judicial council of Ukraine № 28 of April 02, 2015.

As showed researches [2; 5-7], it is better to carry out FR in several steps. At the first stage the organizational structure of court was defined as rather isolated complete system, was considered on line model of "a black box" on the basis of the principles of systems analysis.

The second stage FR provided the description, forming and the analysis of a complex of functions of economic court for the purpose of determination of external, internal, main, support, main and minor functions in a hierarchical order of their accomplishment. For forming of functional model the method of systems analysis of functions (FAST) was used.

МЕНЕДЖМЕНТ

At the third stage it was carried out mark estimation of functions (the importance and ponderability): information parameters of function (volume, the nomenclature of documentation, frequency and the period of repetition, timeliness, quality, etc.) which reflect the importance and ponderability (importance) of function of management of judicial administration were considered. It helped to define extent of accomplishment of each function: current and normative.

So communications of components of organizational structure of court and management of judicial administration are difficult, for reduction of time at this stage, was decided to use Pareto's chart that helped to define object components of which the greatest share of costs of time and problems in work is the share.

For creation of the functional and cost diagram (FCD) the importance (r) and relative importance (R) of each function of an object which were established in the expert way were defined and brought in functional model.

On the made functional and structural model expenses on ensuring accomplishment of functions (time expenses, the salary, material, utility, direct and indirect institutional expenses) on the basis of which FCD that to a disagreement visualizes between importance/importance of functions and the cost of their accomplishment was under construction were established. Disbalance on separate functions on FCD tells about need, first of all, carrying out more careful analysis of functions on which are revealed an imbalance, and then – entering of offers on functional changes into structural and functional models.

Such analysis was carried out before the last function on which it is revealed an imbalance, among which:

f_4 – training of the judge of drafts of judgments by the assistant;

f_{11} – control of the judge of accomplishment of the tasks set for the assistant from a position of functions of the assistant;

f_{14} – studying and the analysis of jurisprudence, systematization of legal positions and accumulation of analytical materials for implementation of information and methodical ensuring activity of the judge;

f_{23} – use of computer technologies by the assistant to the judge at implementation of the professional activity.

So, unlike a usual labour activity, each of stages of which is accurately settled, work of the assistant to the judge only as an insignificant share is exposed to monitoring. It is explained by specifics of lawsuits and creativity of work of the assistant, based on intensive intellectual activity on which results the quality of judicial administration and all legal procedure which to estimate quite difficult depends.

Conclusion. Use of a technique of FR according to the analysis of the organization of work of Economic court of the Chernihiv region showed that:

– functions of assistants to the judge form and change not randomly, and according to needs of the judge and their loading;

– a proportion between quality of functions and use of a human resource on their implementation (professional potential of assistants to judges) has to be optimum certain;

– rearrangement of functions of other workers of the office of court on assistants to judges or substitution by assistants to temporarily absent workers should not influence direct powers of assistants to judges within working hours.

According to methodical approaches of FR, improvement of management of judicial administration of assistants to judges, is possible only due to reduction of quantity of support functions which the assistant to the judge is obliged to carry out now, having delegated these functions to other workers of the office of court, modification at the local level and their accurate fixing to the assistant to the judge. Activity of court is influenced by the high level of instability of the institutional environment depending on which condition management of judicial administration chooses this or that form of government which, in turn, causes structurally functional activity of court and quality of judicial administration.

МЕНЕДЖМЕНТ

References

1. Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro Stratehiyu reformuvannya sudoustroy, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015-2020 roky: vid 20.05.2015, № 276 [Decree of the President of Ukraine On the strategy of reforming the judiciary and related legal institutions for 2015-2020]. (2015). *Ofitsiynyvisnyk Prezidenta Ukrainy – Official Bulletin of the President of Ukraine*, 13 [in Ukrainian].
2. Borodin, I. L. (2014). Funktsiyi I publichnoho upravlinnya [The functions of public administration]. *Yurydychnyyvisnyk. Povitryane i kosmichnepravo – Legal Bulletin. Air and Space Law*, 3, 23-29 [in Ukrainian].
3. Hlushchenko, S. V. (2015). *Vyshchi spetsializovani sudy v systemi sudovoyi vlady Ukrainy [The high specialized courts in the system of judicial power of Ukraine]*. Chornobay: Chornobayiv KPP [in Ukrainian].
4. Kvasnevskaya, N. D. (2016). *Administrativno-pravove zabezpechennya reformuvannya sudoustroy v Ukraini [Administrative and legal support to the reform of the judiciary in Ukraine]*. Vinnytsya: LTD "Nilan-LTD" [in Ukrainian].
5. Obolensky, O. Yu., Soroko, V. M. (2009). *Metodyka provedennya funktsionalnoho analizu diyalnostiorhaniv derzhavnoyi vlady z urakhuvannyam dotsilnosti nadannya nymy posluh [Method of carrying out of functional analysis of the activity of state authorities, taking into account the expediency of providing their services]*. Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
6. Olifirenko, L. D., Viktor, T. M. (2015). Rol kadrovoho menedzhmentu v mekhanizmis udovoho administruvannya v umovakh sudovoyi systemy Ukrainy [The role of personnel management in the mechanism of court administration in the conditions of the judicial system of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya – Problems and Prospects of Economics and Management*, 3, 176-185 [in Ukrainian].
7. Tolkovanov, V. V. (2009). Funktsionalne zabezpechennya yak diyevyy instrument modernizatsiyi diyalnosti orhaniv publichnoyi vlady [Functional provision as an effective tool for modernizing public authority]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnya – Efficiency of Public Administration*, 39, 95-100 [in Ukrainian].

Література

1. Про Стратегію реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки : Указ Президента України від 20.05.2015 № 276/2015 // Офіційний вісник Президента України. – 2015.– №13.
2. Бородин, І. Л. Функції публічного управління / І. Л. Бородин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 3. – С. 23-29.
3. Глущенко, С. В. Вищі спеціалізовані суди в системі судової влади України : монографія / С. В. Глущенко. – Чорнобай : Чорнобаїв КПП, 2015. – 352 с.
4. Квасневська, Н. Д. Адміністративно-правове забезпечення реформування судустрою в Україні : монографія / Н. Д. Квасневська. – Вінниця : ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. – 534 с.
5. Оболенський, О. Ю. Методика проведення функціонального аналізу діяльності органів державної влади з урахуванням доцільності надання ними послуг / О. Ю. Оболенський, В. М. Сороко. – К. : НАДУ, 2009. – 40 с.
6. Оліфіренко, Л. Д. Роль кадрового менеджменту в механізмі судового адміністрування в умовах судової системи України / Л. Д. Оліфіренко, Т. М. Віктор // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – № 3. – С. 176-185.
7. Толкованов, В. В. Функціональне забезпечення як дієвий інструмент модернізації діяльності органів публічної влади / В. В. Толкованов // Ефективність державного управління. – 2014. – Вип. 39. – С. 95-100.

Надійшла стаття до редакції 17.07.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Olifirenko, L. D. Functional review for improving management of the public administration / L. D. Olifirenko, Y. D. Yurchenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2.– С. 158-162.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 35.08 (447)

I. G. Suray, Doctor in Public Administration,
Senior Scientific Researcher Associate
Professor

COMPETENCY OF STATE SECRETARY OF
THE MINISTRY IN UKRAINE

Urgency of the research is due to the modernization of public service in modern Ukraine, aimed at ensuring the political neutrality of public servants.

Target setting. The problem requires a clear definition of competences of the state Secretary of the Ministry to ensure the political neutrality of the public servants of the Ministry.

Analysis of recent researches and publications. V. Averyanov, Y. Bytyak, A. Walevskyi, N. Goncharuk, I. Kolyushko, O. Parkhomenko-Kutsevil, S. Seryogina, V. Tolkovanov shows that the studies do not fully take into account the current situation.

Uninvestigated parts of general matters defining. We have identified the issue of competences of the State Secretary of the Ministry in modern Ukraine.

The research objective – highlighting of the research competences of the State Secretary of the Ministry in Ukraine according to the existing normative-legal acts and proposals for their improvement.

The statement of basic materials Today in Ukraine State Secretary of the Ministry is the highest office of public service in a State body.

It is proved that the Law of Ukraine “On civil service” emphasizes the competences of the State Secretary of the Ministry, which reflect the functions of personnel management of the Ministry. The Law of Ukraine “On Central Executive authorities” focuses on competencies that reflect organizational roles in relation to the work of the Ministry; as well as the management staff of the Ministry and territorial bodies of the Ministry, enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry.

In our opinion, the competence of the State Secretary of the Ministry should be restricted to functions concerning personnel management of the office of the Ministry and general organizational duties.

Conclusions. Thus, the competence of the State Secretary of the Ministry, reflecting the staff management of the Ministry arising out of the law of Ukraine “On civil service”; organizational functions in relation to the work of the Ministry should be reflected in the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities”. For this, you need to make changes to the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities” stipulated in the draft law of Ukraine “On amendments to some laws of Ukraine in connection with adoption of law of Ukraine “On civil service” dated July 14, 2016 No. 4526-д.

Keywords: competences; functions; powers; State Secretary of the Ministry; public servants; political neutrality.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-163-169

УДК 35.08 (447)

I. Г. Сурай, д. н. держ. упр.,
ст. н. с., доцент

КОМПЕТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ
МІНІСТЕРСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження зумовлена модернізацією державної служби в сучасній Україні, яка спрямована на забезпечення політичної нейтральності державних службовців.

Постановка проблеми. Проблема потребує чіткого визначення компетенцій держсекретаря міністерства, щоб забезпечити політичну нейтральність державних службовців міністерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В. Авер'янова, Ю. Битяка, О. Валєєського, Н. Гончарук, І. Коліушка, О. Пархоменко-Кутєвіл, С. Серьогіна, В. Толкованова показав, що дослідження не повною мірою враховують сучасні реалії.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Нами виокремлено питання компетенцій держсекретаря міністерства в сучасній Україні.

Постановка завдання - висвітлення дослідження компетенцій держсекретаря міністерства в Україні відповідно до чинних нормативно-правових актів та пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні держсекретар міністерства обіймає вищу посаду державної служби в державному органі.

Доведено, що у Законі України “Про державну службу” акцент зроблено на компетенціях держсекретаря міністерства, які відображають функції з управління персоналом міністерства. У Законі України “Про центральні органи виконавчої влади” акцент зміщено на компетенції, які відображають організаційні функції стосовно роботи апарату міністерства; а також функції з управління персоналом міністерства та територіальних органів міністерства, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління міністерства.

На нашу думку, компетенції держсекретаря міністерства слід обмежити функціями щодо управління персоналом апарату міністерства та загально-організаційними.

Висновки. Отже, компетенції держсекретаря міністерства, що відображають: функції з управління персоналом міністерства випливають із Закону України “Про державну службу”; організаційні функції щодо роботи апарату міністерства мають бути відображені у Законі України “Про центральні органи виконавчої влади”. Для цього, необхідно внести зміни до Закону України “Про центральні органи виконавчої влади”, відображені у проекті Закону України “Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про державну службу” від 14 липня 2016 р. № 4526-д.

Ключові слова: компетенції; функції; повноваження; державний секретар міністерства; державні службовці; політична нейтральність

МЕНЕДЖМЕНТ

Urgency of the research. Modernization of the civil service in Ukraine today aims to ensure political neutrality of public servants. This is especially true of the higher and central levels of governance in the state. One of the tools to ensure political neutrality of public servants is the introduction of secretaries of state (hereinafter – secretaries of state). In particular, in the ministries headed by the Minister – a politician, a member of the government, and the office of the Ministry of public servants, it is logical to introduce the position of State Secretary of the Ministry.

It should be noted that Ukraine has already had experience of administration in the ministries of the secretaries of state in 2001 [1] – 2003 [2], after which the ministries headed by the heads of staff (First Deputy Minister - Chief of Staff of the Ministry [3], and from May 1 2016, once again we returned to the position of “State Secretary” [4]. Thus, with the entry into force of the Law of Ukraine “On Civil Service” [4] in the text of the law of Ukraine “On Central Bodies of Executive Power” [5] the words “Deputy Minister-Head of the Administration” are replaced by the words “State Secretary”.

The research objective. The problem lies in the clear definition of competences of the State Secretary of the Ministry (on the basis of delimitation of political and administrative functions) that will ensure the political neutrality of the public service, particularly civil servants of the Ministry.

Actual scientific researches and issues analysis showed that during the period of formation of public service in Ukraine, these issues were explored by V. Averyanov, Yu. Bytyak, A. Walevskiy, N. Goncharuk, I. Koliushko, O. Parkhomenko-Kutsevil, S. Seriohina, V. Tolkovanov etc. In publications, the authors point to the necessity of separating political and administrative positions, revealing the foreign experience of functioning of state secretaries, but the majority of scholars cover the practice of functioning of state secretaries in Ukraine in the period 2001– 2003. The majority of studies were conducted up to 2016 and do not take into account modern realities.

Uninvestigated parts of general matters defining. Among the unexplored part of the General problem of ensuring the political neutrality of public servants we have identified the issue of competences of the State Secretary of the Ministry in modern Ukraine.

The research objective. Therefore, the goal of this article is a to highlight the study of the competences of the State Secretary of the Ministry in Ukraine according to the existing normative-legal acts and proposals for their improvement.

The statement of basic materials. Given the complexity and ambiguity of the perception of modern researchers of the concept of “competence”, for a better understanding of the author's text, we note that we will use the term “competence” (from the Latin – Competentia – responsibility, consistency) as the set of powers (rights and obligations) of any authority, officers, which determine the ability of this body or official to make binding decisions, to organize and control their implementation, to take appropriate measures of responsibility and so forth [6, P. 221]. At the same time we agree that the competence of the management body (as well as officials – auth.) is legal reflection (aid) of the assigned to the respective body functions in a special, so-called competency (or status) of normative legal acts by reinforcing the goals, objectives and necessary set of rights and duties, that is, of public authority. The main form of implementation by the state authorities of their competence is their issuance of legal (normative and individual) acts and officials implement organizational and administrative actions against their subordinate entities [6, P. 221–222].

Today in Ukraine State Secretary of the Ministry is the highest position of the state service in a public body whose official duties include the exercise of powers of the public service and the organization of the work of other servants in this body [4, article 2]. The competence of the State Secretary of the Ministry is determined primarily by the laws of Ukraine: “On State service” [4], “On Central Bodies of Executive Power” [5, P. 10], and also by other normative-legal acts, in particular orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

For clarity and ease the comparison of the positions concerning the competence of the State Secretary of the Ministry in accordance with the legal acts of Ukraine are presented in table 1 (the numbering of the paragraphs is saved in accordance with the regulatory legal act).

In our opinion, the Law of Ukraine “On civil service” [4] focuses on the competence of the State Secretary of the Ministry, reflecting the *staff management* of the Ministry.

МЕНЕДЖМЕНТ

Table 1

Competency of the state secretary of the ministry in Ukraine

<p>The law of Ukraine "On civil service" [4]</p> <p>1) organizes the planning of work with personnel of the public authority, including organized competitions for vacant positions of the civil service of categories "B" and "B", ensures the transparency and objectivity of competitions in accordance with the requirements;</p> <p>2) provides career planning, planned replacement of posts of public service by trained professionals in accordance with the requirements of professional competence, and stimulates growth and promotion;</p> <p>3) ensures timely notification and transfer of the Central Executive body which provides forming and implements the state policy in the sphere of civil service, posts of public service with the aim of forming a single list of vacant posts in the public service;</p> <p>4) appoints citizens of Ukraine, who passed the competitive selection for vacant positions in civil service of categories "B" and "B", fires from such positions;</p> <p>5) assigns ranks of public servants of the public authority who hold positions of public service categories "B" and "B";</p> <p>6) б) the professional development of civil servants of the public authority;</p> <p>7) carries out the planning of training of the personnel of the state authority with the aim of improving the level of knowledge of civil servants of the state language, regional language or minority language defined in accordance with the law, and also a foreign language, which is one of the official languages of the Council of Europe, in cases where knowledge of such a language is mandatory;</p>	<p>The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 11, 2016 No. 732-р [7]</p>	<p>The law of Ukraine "On Executive Central bodies" [5, p. 10]</p>	<p>the draft Law dated 14 July, 2016 No. 4526-d concerning the Law of Ukraine "On Central Executive authorities" [8, p. 10]</p>
	<p>6) appoints and dismisses in accordance with the civil service legislation, civil servants of the Ministry, assigns ranks of public servants, ...;</p>	<p>8) appoints and dismisses in accordance with the civil service legislation, civil servants of the Ministry, assigns ranks of public servants, ...;</p>	
	<p>10) provides in the prescribed manner the organization of training, retraining and advanced training of civil servants and other employees of the Ministry;</p>	<p>14) provides in the prescribed manner the organization of training, retraining and advanced training of civil servants and other employees of the Ministry;</p>	

МЕНЕДЖМЕНТ

Continuation of Table 1

8) carries out control over observance of executive and official discipline in a public body;	6) ... takes decisions on their promotion and disciplinary punishments;	8) ... takes decisions on their promotion and disciplinary punishments;	
9) considers complaints against actions or omissions of public servants who occupy posts of public service of categories "B" and "B";			
10) takes within his delegated authority the decisions on promoting and disciplining of civil servants who occupy posts of public service of categories "B" and "B";	6) ... , takes decisions on their promotion and disciplinary punishments;	8) ... takes decisions on their promotion and disciplinary punishments.;	
		18) makes a presentation for the submission by the state servants and other employees of the Ministry, its territorial bodies for awarding state awards of Ukraine.	
11) performs the functions of the employer concerning employees of the state authority who are not civil servants;	7) employs and dismisses in the manner prescribed by labor legislation, employees of the Ministry, decides on their promotion, disciplinary punishments;	9) employs and dismisses in the manner prescribed by labor legislation, employees of the Ministry, decides on their promotion, disciplinary punishments;	
12) creates the proper work environment and logistical support;			
13) exercises other powers in accordance with this law and other laws of Ukraine.	1) organizes the work of the Ministry;	1) organizes the work of the Ministry;	1) organizes the work of the Ministry;
	2) prepares proposals on the implementation of the tasks of the Ministry and submits them for consideration;	2) prepares proposals on the implementation of the tasks of the Ministry and submits them for consideration;	2) prepares proposals on the implementation of the tasks of the Ministry and submits them for consideration of the minister 2') approves regulations on structural subdivisions of the Ministry;
	3) organizes and controls the execution by the Ministry of the Constitution and laws of Ukraine, acts of President of Ukraine, acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of the Ministry and instructions of the Minister, his first Deputy and deputies, reports on their implementation;	3) organizes and controls the execution by the Ministry of the Constitution and laws of Ukraine, acts of President of Ukraine, acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of the Ministry and instructions of the Minister, his first Deputy and deputies, reports on their implementation;	
	4) prepares and submits to the Minister for approval the plans of work of the Ministry, reports on their implementation;	4) prepares and submits to the Minister for approval the plans of work of the Ministry, reports on their implementation;	
	5) in coordination with the Ministry of Finance approves the staffing table and the budget of the Ministry;	7) in consultation with the Central Executive body, provides forming of the state budget policy, approves the staffing table and the budget of the Ministry;	

МЕНЕДЖМЕНТ

Continuation of Table 1

	<p>8) appoints to positions of heads of territorial bodies of the Ministry and their deputies and fires them from their posts;</p>	<p>10) appoints to positions of heads of territorial bodies of the Ministry and their deputies and fires them from their posts;</p> <p>11) agrees, in cases stipulated by law of the appointment and release from office of the heads of appropriate structural divisions of regional, Kyiv and Sevastopol city state administrations;</p> <p>12) appoints and dismisses heads of enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry;</p>	
	<p>9) appoints and dismisses heads of enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry, brings them to disciplinary responsibility;</p>	<p>12) appoints and dismisses heads of enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry;</p>	<p>Needs to be excluded</p>
		<p>13) brings to a disciplinary responsibility of heads of state enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the relevant Ministry;</p>	<p>Needs to be excluded</p>
	<p>11) represents the Ministry as a legal entity in civil and legal relations;</p> <p>12) publishes on issues within his competence orders of organizational and administrative nature and controls their implementation;</p>	<p>15) represents the Ministry as a legal entity in civil and legal relations;</p> <p>17) publishes on issues within his competence orders of organizational and administrative nature and controls their implementation;</p>	
	<p>13) exercises other powers defined by law.</p>	<p>5) ensures implementation of state policy regarding state secrets, control over its preservation in the apparatus of the Ministry;</p> <p>6) within his authority requests and receives when due hereunder from public authorities, authorities of Crimea, local self-government bodies, enterprises, institutions, organizations in Ukraine and abroad free of charge information, documents and materials, and from state statistics bodies - the statistical information necessary to carry out the Ministry tasks;</p>	<p>16) within the powers provided by law, gives mandatory orders for execution by civil servants and other employees of the Ministry;</p> <p>ensures the implementation of legislation on state secrets, control over its preservation in the apparatus of the Ministry</p>

МЕНЕДЖМЕНТ

At the same time, the Law of Ukraine “On Central Bodies of Executive power” [5] focuses on competencies that reflect organizational roles in relation to the work of the Ministry (clauses 1–4,7 in table 1). Also, in addition to *functions for the staff management of the Ministry* there are *functions of the staff management of the territorial bodies of the Ministry, enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry* (clauses 10–13 Tab. 1).

The Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine, in particular [7] largely repeats the text of article 10 of the Law of Ukraine “On Central Bodies of Executive Power” [5].

In our opinion, the competence of the State Secretary of the Ministry should be limited to issues concerning staff management of the Ministry and general organizational [9]. We observe the confirmation of this thought in the draft law dated July 14, 2016 No. 4526-d [8] regarding the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities” ([5, P. 10]).

It should be noted that clause 13 of the law of Ukraine “On civil service” [4] (the Secretary of State performs other duties in accordance with this law and other laws of Ukraine) confirms the possibility of further competences of the State Secretary of the Ministry of others by the Law of Ukraine.

Conclusions. Thus, the competence of the state Secretary of the Ministry, reflecting the *staff management* of the Ministry arising out of the law of Ukraine “On civil service” [4]; *organizational functions* in relation to the work of the Ministry should be reflected in the Law of Ukraine “On Central Executive Authorities”.

For this, it is necessary to make changes to the Law of Ukraine “On Central bodies of Executive Power” [5] stipulated in [8].

References

1. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro chervohi zakhody shchodo dalshoho zdiisnennia administrativnoi reformy v Ukraini : vid 29 trav. 2001 r. № 345/2001 [Decree of the President of Ukraine On the next steps for the further implementation of administrative reform in Ukraine: from May 29 2001, № 345/2001]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/345/2001> [in Ukrainian].
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro deiaki zakhody shchodo optymizatsii kerivnytstva v systemi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady : vid 26 trav. 2003 r. № 434/2003 [Decree of the President of Ukraine On Some Measures to Optimize Leadership in the System of Central Executive Bodies: from May 26 2003, № 434/2003]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/434/2003> [in Ukrainian].
3. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Prymirne polozhennia pro pershoho zastupnyka ministra - kerivnyka aparatu ministerstva : vid 21 serp. 2004 r. № 964/2004 [Decree of the President of Ukraine About the Provisional Provision on the First Deputy Minister - Head of the Ministry's Office: from August 21 2004, № 964/2004]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964/2004> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu sluzhbu : vid 10 hrud. 2015 r. № 889-VIII [Law of Ukraine On the Civil Service: from December 10 2015, № 889-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady : vid 17 berez. 2011 r. № 3166-VI zi zminamy [Law of Ukraine About central executive bodies: from March 17 2011, № 3166-VI]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/print1478020568592555> [in Ukrainian].
6. Kovbasiuk, Yu. V., Serohin, S. M., Soroko, V. M. et al. (2011). *Etsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Encyclo-*

Література

1. Про чергові заходи щодо дальшого здійснення адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 29 трав. 2001 р. №345/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/345/2001>.
2. Про деякі заходи щодо оптимізації керівництва в системі центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України 26 трав. 2003 р. №434/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/434/2003>.
3. Про Примірне положення про першого заступника міністра - керівника апарату міністерства : Указ Президента України від 21 серп. 2004 р. №964/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964/2004>.
4. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. №889-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
5. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 берез. 2011 р. № 3166-VI зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/print1478020568592555>.
6. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова), [та ін.]. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Сergyogin (співголова), В. М. Сороко (співголова), [та ін.]. – 2011. – 1039 с.
7. Про оголошення конкурсу на зайняття вакантних посад державних секретарів міністерств : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 жовт. 2016 р. № 732-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249404460>
8. Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про державну службу”: проект Закону від 14 лип. 2016 р. №4526-d [Електронний ресурс]. – Режим доступу

МЕНЕДЖМЕНТ

pedia of Public Administration] (Vols. 1-8). Kyiv: NADU [in Ukrainian].

7. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro oholoshennia konkursu na zajniattia vakantnykh posad derzhavnykh sekretariv ministerstv : vid 11 zhovt. 2016 r. № 732-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine About the announcement of the competition for vacancies for state secretaries of ministries: from October 11 2016 № 732-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249404460> [in Ukrainian].

8. Proekt Zakonu Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy u zviazku z pryiniattiam Zakonu Ukrainy "Pro derzhavnu sluzhbu": vid 14 lyp. 2016 r. #4526-d [Draft Law On amendments to some laws of Ukraine in connection with the adoption of the Law of Ukraine "On Civil Service": dated July 14 2016, № 4526-d]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59725 [in Ukrainian].

9. Suray, I. G. (2017). Between politics and public service (State secretary of the ministry in Ukraine). *Public management, 1(6)*, 171–177 [in English].

: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59725.

9. Suray, I. G. Between politics and public service (State secretary of the ministry in Ukraine) / Suray Inna Gennadiivna // *Public management – 2017. – № 1 (6) – mach 2017. – P. 171–177.*

Received for publication 01.08.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Suray, I. G. Competency State secretary of the Ministry in Ukraine / I. G. Suray // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2. – С. 163-169.

МЕНЕДЖМЕНТ

UDC 35:004

УДК 35:004

I. V. Chaplay, Candidate in Public Administration

І. В. Чаплай, к. н. з держ. упр.

INFORMATION-COMMUNICATION SUPPORT OF THE ACTIVITIES OF THE VERKHOVNA RADA IN INTERACTION WITH THE PUBLIC**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ У ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ**

Urgency of the research. With the development of the information society, the issue of improving the ways of communication between the authorities and the citizen becomes more and more urgent.

Target setting. The level of information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in its interaction with the public is an essential feature of any democratic parliamentarian.

Actual scientific researches and issues analysis. Within the framework of the national science of state administration, the development of communication between the state and public authorities has been reflected in the works of such scholars as E. Afonin, V. Bakumenko, T. Butirskaya, M. Bilynskaya, O. Valevsky, R. Voyitovich, V. Golub, N. Gudim, V. Gurkovsky, Y. Kovbasyuk, V. Kozakov, G. Pochepcov, O. Puhkal, Y. Radish, V. Rekbalo, S. Teleushun, V. Tertychka, E. Romanenko, E. Romat, etc.

Uninvestigated parts of general matters defining. At the same time, there is such an important issue as the systematization of key concepts and approaches to the definition of the content of information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in the interaction with the public. This is the relevance and practical significance of the proposed article.

The statement of basic materials. When analyzing the information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in their interaction with the public, based on their subjective and objective features, it is important to analyze the parliamentary discourse itself - a topic that has remained until recently little investigated.

Conclusions. Despite the realities of the present, it is evident that there is a problem with the lack of general coherence of the work of information and communication systems and the implementation of strategic communication programs.

Keywords: information and communication support; the Verkhovna Rada of Ukraine; the Government of Ukraine; and the public.

DOI: 10.25140/2410-9576-2017-2-4(12)-170-174

Target setting. The level of information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in its interaction with the public is an essential feature of any democratic parliamentarian. The importance of such provision is emphasized in Ukraine by appointing deputies as "people's deputies". In addition, the Constitution of Ukraine emphasizes that deputies are accountable to citizens of Ukraine through holding regular elections, where citizens decide on the issue of their election.

Актуальність теми дослідження. З розвитком інформаційного суспільства все більшої актуальності набуває питання вдосконалення шляхів комунікації влади та громадянина.

Постановка проблеми. Рівень інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності Верховної Ради та Уряду України у взаємодії з громадськістю є суттєвою ознакою будь-якого демократичного парламентарію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах вітчизняної науки державного управління, питання розвитку комунікації органів державної влади з громадськістю знайшли своє відображення в роботах таких учених як Е.Афонін, В.Бакуменко, Т.Бутирська, М.Білінська, О.Валевський, Р.Войтович, В.Голубь, Н.Гудима, В.Гурковський, Ю.Ковбасюк, В.Козаков, Г.Почепцов, О.Пухкал, Я.Радиш, В.Рєбало, С.Телешун, В.Тертичка, Є.Романенко, Є.Ромат та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В той же час, поза увагою дослідників знаходиться таке важливе питання як систематизація основних концепцій та підходів до визначення змісту інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності Верховної Ради та Уряду України у взаємодії з громадськістю. В цьому полягає актуальність та практичне значення запропонованої статті.

Виклад основного матеріалу. При з'ясуванні інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності Верховної Ради та Уряду України у взаємодії з громадськістю за їхніми суб'єктно-об'єктивними ознаками важливим є аналіз власне парламентського дискурсу - тема, що до останнього часу залишалася малодослідженою.

Висновки. Незважаючи на реалії сьогодення свідчать про те, що існує проблема щодо відсутності загальної узгодженості роботи інформаційно-комунікаційних систем та реалізації стратегічних програм комунікації.

Ключові слова: інформаційно-комунікативне забезпечення; Верховна Рада України; Уряд України; громадськість.

МЕНЕДЖМЕНТ

Actual scientific researches and issues analysis. Within the framework of the national science of public administration, the development of communication between the state and public authorities has been reflected in the works of such scholars as E. Afonin, V. Bakumenko, T. Butyrskaya, M. Bilynskaya, O. Valevsky, R. Voytovich, V. Golub, N. Gudim, V. Gurkovsky, Y. Kovbasyuk, V. Kozakov, G. Poceptsov, O. Puhkal, Y. Radish, V. Rekbalo, S. Teleushun, V. Tertychka, E. Romanenko, E. Romat, etc. .

The research objective is systematization of basic concepts and approaches to the definition of the content of information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in interaction with the public. This is the relevance and practical significance of the proposed article.

The statement of basic materials. In order to effectively carry out their duties, parliamentarians need to find ways of constant communication with citizens. This should be a two-way process in which the Verkhovna Rada of Ukraine (both the institution and deputies) announces its activities to citizens, both directly and through the mass media, through which citizens can report their concerns and opinions to deputies, as directly, as and through public organizations, who then trace and represent these views transparently in the Verkhovna Rada of Ukraine.

The Constitution of Ukraine states that plenary meetings should be held openly. The Verkhovna Rada Committee meetings, too, may be open, or closed to the public, by the decision of the committee. When meetings are closed, committees provide access to the media and / or civil society, but not to the general public. In addition, Verkhovna Rada committees can hold hearings to discuss issues related to finding Ukrainian, citizens, experts and civil society views on proposed bill and may carry out missions in different regions of Ukraine, collecting information from citizens, representatives of local authorities, experts and civil society , concerning the work of the committee.

When analyzing the information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in their interaction with the public, based on their subjective and objective features, it is important to analyze the parliamentary discourse itself - a topic that has remained until recently little investigated [1]. At the same time, the issues of informational accountability of the authorities and media responsibility, which are exacerbated during the process of interpretation of events in the Verkhovna Rada of Ukraine, coverage of the legislative process, the search for compromises as a means of eliminating conflict situations or finding out their causes, overcoming the negative consequences in the information spacious society. Openness to the dialogue between the Verkhovna Rada and the Government and the public is proposed to be viewed as a form of search for competitive advantages related to significant social, political, economic changes and the creation of grounds for a democratic dialogue [2; 3].

The work of the press secretaries, who at an early stage were the organizers of the press, are important to ensure the openness and transparency of the dialogue, and now their functions include the provision of special services for reaching out to the general public. However, in today's state-management practice, there are problematic issues regarding the work of the press-secretaries and press-service of the Verkhovna Rada and the Government. So, for example, despite the official instructions of the spokesperson, the Verkhovna Rada is in no hurry to allocate funds for a separate post. Thus, the authority of a "communications" with the media, as a rule, is assigned to one of the staff of the apparatus of the Verkhovna Rada, not dismissing it while doing it from their own responsibilities. As a result, the press secretary does not have the time to effectively communicate with the media and perform his duties in another position, which affects the quality of work in general [4]. And this is far from the only problematic issue of dialogue between the Verkhovna Rada, Government and the public.

It is worth pointing out the fact that, nevertheless, people's deputies are already advising civil society organizations, and many NGOs have established close ties with people's deputies of Ukraine and forward their legislative comments, initiatives and proposals through them. For example, one of the strategically important joint initiatives of the Verkhovna Rada of Ukraine and civil society supported by the United Nations Development Program is the Action Plan for the implementation of the Declaration of Openness of the Parliament, which was developed by a working group composed of

МЕНЕДЖМЕНТ

deputies and civil society organizations. The action plan is based on Ukraine's accession to an open-ended partnership, in which the openness of parliaments is an important component [5; 6].

The draft Action Plan on the implementation of the Declaration of Openness of Parliament in Ukraine was developed, presented and discussed with stakeholders in October 2015. The "Open Parliament" initiative includes a strategic framework and action plan to ensure the openness of the Verkhovna Rada of Ukraine, transparency of its activities and active involvement of citizens in legislative processes. As a result of the implementation of the Declaration it was possible to achieve concrete results of the openness of the Verkhovna Rada of Ukraine, the most important of which are:

"- the OPEN OPEN DATABASE data portal opendata.rada.gov.ua has begun, from which everyone can freely copy, publish, distribute, use information which is grouped in data sets according to a certain criterion: the organizational structure of the VRU apparatus with staffing, separate categories of information from annual declarations of people's deputies, authors of draft laws of a certain convocation, etc.;

- track the passage of bills on the web portal of the Verkhovna Rada;
- Review electronic protocols of plenary meetings and conciliation councils (in the section "Legislation") - with voting statistics, transcript of text, audio and video records;
- to read the texts of deputy requests and their answers on the pages of the official website of the Verkhovna Rada "[7].

At the same time, it should be noted that the introduction of such public initiatives, as one of the most powerful forms of direct democracy, requires understanding and refinement of the legal mechanism of state regulation by the state and public sectors, as the basis for improving its system, as incomplete and inaccurate information becomes, as a result, the cause of the emergence many problems in the system of public administration reform. In fact, in Ukraine, in practice, there is no such legislation that would make the law-making process more open to citizens, in particular, for commenting on bills. The website of the Verkhovna Rada Committee contains a section entitled "Public Debate on Bills", where citizens can comment on draft laws [8]. Indeed, the website of the Verkhovna Rada of Ukraine presents complex information and accompanying data on registered bills (registration number and date, registration session, inclusion in the agenda, project authors, management and other committees that review the project, examination of different types, benchmarking table etc). However, citizens can not participate in the legislative process, using the official website of the Verkhovna Rada of Ukraine to comment on the bills. Such an option, aimed at providing the public with additional tools for participation in the legislative process, can significantly increase the level of civic participation in the parliamentary legislative process [9].

It is clear that the role of information and communication support for the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in the interaction with the public can be strengthened, using new technologies and adopting a strategic approach to interaction with citizens. The Verkhovna Rada and the Government of Ukraine, with the support of various donors and in particular the USAID Rada Program and its predecessors, have invested heavily in new communication technologies that provide greater public access to this institution [10]. E-government offers the potential to improve internal coordination and greater parliamentary transparency, including the broadcasting of plenary meetings and committee meetings, legislative initiatives and other parliamentary discussions, in real time, and also creates additional opportunities for citizen participation in the legislative process.

The Secretariat of the Verkhovna Rada of Ukraine has a specialized branch of information technology and the e-Parliament, which is called the Office of Computerized Systems of the Verkhovna Rada of Ukraine Apparatus [11]. The Office consists of 60 employees providing technological support, in total about 2,300 users (1 050 staff of the VRU Secretariat, 450 deputies and 800 parliamentary assistants), as well as support for the database database; Parliamentary Internet site, which provides the necessary information on: deputies, plenary meetings and committee meetings, adopted laws and voting results. The halls of the plenary sessions are equipped with facilities for Internet broadcasting and Wi-Fi coverage.

However, it is not necessary to forget that such communicative innovations are accompanied by a number of risks in the process of selecting and using certain means of communication. "This problem

МЕНЕДЖМЕНТ

is two-way and connected with the fact that the authorities are not always able to explain the reforms that it carries out (the very fact of reforms, their essence, goals and stages), and the fact that the media are not always ready for serious work on this issue. As a result, as of May 2016, only 0.6% of the polled Ukrainians believe that the authorities implemented more than half of the planned reforms, another 3% - half, and 10% - one third. And almost half of Ukrainians answered that there is no progress in the implementation of reforms at all "[12, с. 25]. This necessitates the development of long-term, permanent communication plans devoted specifically to the topics of information and communication technologies. Indeed, as analysis and practice show, the organizational structure of communicative plans and the organization of its management process are interrelated and interdependent. In the presence of system goals and objective properties of communicative plans, their sustainable development is ensured. One of the main features of the management system of communicative plans is the regulation of the predicted relationship of management, which proceeds from the responsibility of the active components of the system by achieving the stated objectives.

Conclusions. The realities of the present, it is evident that there is a problem with the lack of general coherence of the work of information and communication systems and the implementation of strategic communication programs. Therefore, the reform of the communication functions of the VRU should be integrated into a broad and comprehensive strategy / plan of reforms, to ensure that the technical infrastructure and training are upgraded, and personnel development in existing media channels.

References

1. Hanzhurov, Yu. S. (2007). *Parlament Ukrainy v politychnii komunikatsii: politolohichniy analiz* [Parliament of Ukraine in Political Communication: Political Analysis]. *Doctor's Thesis*. Political Institutions and Processes, Institute of Political and Ethnonational Studies, I.K. Kurasa of the NAS of Ukraine Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
2. Malkin, E., Sochkov, E. (2005). *Osnovy izbiratelnykh tekhnologii i partiinogo stroitelstva* [Basics of electoral technologies and party building]. Kyiv, Osnovni tsinnosti [in Russian].
3. Sait zhurnal «Telekritika» [Site of journal «Telekritika»]. www.telekritika.kiev.ua. Retrieved from www.telekritika.kiev.ua [in Ukrainian].
4. Bieliaieva, K. (August 23, 2016). *Sudy ta ZMI: dialoh z pereponamy* [Courts and the media: barriers dialogue]. *yur-gazeta.com*. Retrieved from <http://yur-gazeta.com/publications/events/sudi-ta-zmi-dialog-z-pereponami.html> [in Ukrainian].
5. Sait mnogostoronnei initsiatyvy «Open Government Partnership» [The site of the Open Government Partnership, a multilateral initiative]. www.opengovpartnership.org. Retrieved from <http://www.opengovpartnership.org/country/ukraine> [in Ukrainian].
6. Pradhan, S. (September 20, 2017). *OGP - A Historic Opportunity in Today's Geo-political Context*. Retrieved from <http://www.opengovpartnership.org/blog/daniel-swislow/2013/01/24/integrating-partnerships-open-parliaments-ogp%E2%80%99s-meeting-santiago> [in English].
7. Sait analitychno-advokatsiynoho tsentru «Tsentr demokratiyi ta verkhovenstva prava (CEDEM)» [The site of the Center for Democracy and Rule of Law (CEDEM) Analytical and Advocacy Center]. cedem.org.ua. Retrieved from <http://cedem.org.ua/what-we-do/gromadski-initsiatyvy/vidkrytyj-parlament/> [in Ukrainian].
8. Sait Komitetu z pytan Yevropeyskoyi intehratsiyi [The site of the Committee on European Integration]. comeuroint.rada.gov.ua. Retrieved from <http://comeuroint.rada.gov.ua> [in Ukrainian].

Література

1. Ганжуров, Ю. С. *Парламент України в політичній комунікації: політологічний аналіз* [Текст] : автореферат... д-ра політ. наук, спец.: 23.00.02 - політичні ін-ти та процеси / Ганжуров Ю. С. – К. : Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Кураса, 2007. – 32 с. Режим доступу: <http://referatu.net.ua/referats/7569/170592>.
2. Малкин Е. *Основы избирательных технологий и партийного строительства* / Е. Малкин, Е. Сучков. – К. : Основні цінності, 2005. – 524 с.
3. Сайт журналу «Телекритика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.telekritika.kiev.ua
4. Беляева Катерина. *Суди та ЗМІ: діалог з перепонами* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/events/sudi-ta-zmi-dialog-z-pereponami.html>.
5. Сайт многосторонней инициативы «Open Government Partnership» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.opengovpartnership.org/country/ukraine>
6. Pradhan, S. *OGP - A Historic Opportunity in Today's Geo-political Context*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.opengovpartnership.org/blog/daniel-swislow/2013/01/24/integrating-partnerships-open-parliaments-ogp%E2%80%99s-meeting-santiago>.
7. Сайт аналітично-адвокаційного центру «Центр демократії та верховенства права (CEDEM)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cedem.org.ua/what-we-do/gromadski-initsiatyvy/vidkrytyj-parlament/>.
8. Сайт Комітету з питань Європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua>
9. Andrew Mandelbaum. *Online tools for engaging citizens in the legislative process* <http://blog.openingparliament.org/post/78098143764/online-tools-for-engaging-citizens-in-the>.
10. Site of the USAID [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radaprogram.org/en/>.
11. Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

МЕНЕДЖМЕНТ

9. Mandelbaum, A. (February 28, 2014). *Online tools for engaging citizens in the legislative process*. Retrieved from

<http://blog.openingparliament.org/post/78098143764/online-tools-for-engaging-citizens-in-the> [in English].

10. Sayt USAID [The site of the USAID]. *radaprogram.org*. Retrieved from <http://radaprogram.org/en/> [in English].

11. Sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy [The site of The Verkhovna Rada of Ukraine]. *rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_pidrozdil?pidid=1266 [in Ukrainian].

12. Dubov, D., Barovska, A., Matviienko, O. (2016). *Komunikuvannya reform: planuvannya, realizatsiya, otsinka* [Communicating Reforms: Planning, Implementation, Evaluation]. A. Kulakov, K. Paryhina (Eds.). Kyiv. ISBN 978-617-684-159-3 [in Ukrainian].

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_pidrozdil?pidid=1266.

12. Дубов, Дмитро. Комунікування реформ: планування, реалізація, оцінка [Текст] : [посібник] / [Дубов Д., Баровська А., Матвієнко О. ; заг. ред.: А. Кулаков, К. Паригіна] ; USAID від америк. народу, Програма "РАДА: підзвітність, відповідальність, демократ. парлам. представництво", Інтерньюз-Україна, Фонд Сх. Європа. - Київ : [б. в.], 2016. - 99 с. : рис., табл. - Бібліогр. у виносках. - ISBN 978-617-684-159-3.

Received for publication 07.03.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Chaplay, I. V. Information and communication support of the activities of the Verkhovna Rada in interaction with the public / I. V. Chaplay // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 2.– С. 170-174.

РЕФЕРАТИ

ABSTRACTS

УДК 330.131.7:331

Надрага, В. І. Теоретичні основи управління ризиками соціально-трудої сфери / О. В. І. Надрага // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). ч. 2. – С. 8-15.

Анотація. У статті відзначається тісний взаємозв'язок ризиків соціально-трудої сфери та економічних ризиків. Проведено порівняльний аналіз розвитку соціально-трудої сфери України та окремих європейських країн за наведеними показниками. Процес управління ризиками соціально-трудої сфери поділено на етапи: аналіз; вибір методів впливу на основі їх оцінки; прийняття управлінського рішення; безпосередній вплив на ризики; контроль і корегування результатів. Табл.: 2. Іл.: 1. Бібліогр.: 15 назв.

Ключові слова: соціальні індикатори; ймовірність; зайнятість; безробіття; страхові механізми.

УДК 658.018

Гончар, О. І. Інформаційні системи як інструмент розвитку потенціалу підприємства / О. І. Гончар, І. В. Філіпшин, О. С. Щербіна // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). ч. 2. – С. 16-21.

Анотація. Авторами доведено, що потреби підприємства, наявний технологічний рівень і кваліфіковані користувачі – основні передумови впровадження інформаційних технологій на підприємствах. Вони сприяють формуванню інформаційної системи, інформаційного простору, ефективності управління та розвитку потенціалу.

На засадах дослідження еволюції інформаційних систем виокремлено принципи їх формування. Табл.: 1. Іл.: 1. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: інформація; системи; інформаційні ресурси; технології; управління; рішення; ефект; потенціал підприємства.

УДК 343

Гончаренко, О. Г. Концептуалізація поняття «ефективність діяльності кримінально-виконавчої системи» / О. Г. Гончаренко, А. В. Кравчук, О. С. Балан // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12). ч. 2. – С. 22-26.

Анотація. Кримінально-виконавча система, як соціально - економічна система, що володіє специфічними особливостями і ознаками економічної системи та забезпечує виробництво суспільних благ.

Сьогодні досліджуючи поняття ефективності з позиції корисного кінцевого результату функціонування соціальних систем до якої відносяться правоохоронні органи, і в тому числі органи і установи кримінально-виконавчої системи.

На сучасному етапі розробка методики оцінки ефективності є першочерговим завданням щодо вдосконалення управління діяльністю кримінально-виконавчої системи в цілому, та її органами та установами зокрема. Об'єктивна системна оцінка виступає основою визначення пріоритетності факторів ефективності та оцінки результативності діяльності органів та установ виконання покарань і якості управління ними. Табл.: 1. Бібліогр.: 15 назв.

Ключові слова: ефективність; оцінка; якість управління; фактори виробництва; результативність.

UDC 330.131.7:331

Nadruga, V. I. Theoretical bases of risk management of social-labor sphere / V. I. Nadruga // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. – P. 8-15.

Abstract. The article notes the close relationship between the risks of social and labour sphere and economic risks. A comparative analysis of the development of the social and labour sphere of Ukraine and the certain European countries by the given indicators was carried out. The process of risk management in the social and labour sphere is divided into stages: analysis; choice of methods of influence on the basis of their assessment; management decision making; direct impact on risks; control and adjustment of results. Tabl.: 2. Figs.: 1. Refs: 15 titles.

Keywords: social indicators; probability; employment; unemployment; insurance mechanisms.

UDC 658.018

Gonchar, O. I. Information systems as an instrument for the enterprise potential development / O. I. Gonchar, I. V. Filipshyn, O. S. Shcherbina // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. – P. 16-21.

Abstract. The authors prove that the needs of the enterprise, the existing technological level and qualified users are the main prerequisites for the introduction of information technology in enterprises. They contribute to the formation of an information system, information space, management efficiency and capacity development. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs: 8 titles.

Keywords: Modern information systems contribute to the implementation of a number of opportunities, the acquisition of various types of effects and capacity development in general.

UDC 343

Goncharenko, O. G. Conceptualization meaning «Effectiveness activity of criminal-executive system» / O. G. Goncharenko, A. V. Kravchuk, O. S. Balan // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 22-26.

Abstract. The criminal-executive system, as a socio-economic system, that possesses specific features and features of the economic system and ensures the production of public wealth.

Today, investigating the concept of efficiency from the point of view of the useful final result of the social systems functioning which includes law enforcement agencies, and including bodies and institutions of criminal-executive system.

At the present stage, the development of a methodology for evaluating efficiency is a priority task for improving the management of the criminal-executive system as a whole, and its organs and institutions in particular. An objective system evaluation serves as the basis for determining the priority of the factors of effectiveness and the evaluation of the performance of the organs and penitentiary institutions and the quality of their management. Tabl.: 1. Refs: 15 titles.

Keywords: efficiency; rating; management quality; factors of production; performance.

УДК 332:65:637

Боковець, В. В. Оцінювання ефективності складових управління підприємствами в сучасних умовах / В. В. Боковець, Н. Л. Замкова, Н. М. Махначова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 27-32.

Анотація. Для оцінки ефективності складових управління підприємствами використовується поєднання нечітко-множинного та лінгвістичного підходу.

Для забезпечення високого рівня адекватності результатів діагностики ефективності управління підприємствами пропонується використовувати вагові коефіцієнти значущості окремих складових системи оцінки ефективності управління доцільно розраховувати на засадах використання багатокритеріального матричного підходу. Табл.: 3. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: управління; ефективність управління; інтегральна оцінка; нечітко-множинний підхід; лінгвістичний підхід; бізнес-індикатори; складові ефективності управління.

УДК 656.07:334.7

Карпенко, О. О. Механізм забезпечення економічного розвитку транспортно-логістичних підприємств на засадах кластеризації / О. О. Карпенко, О. М. Паливода // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 33-39.

Анотація. У статті представлено розрахунки коефіцієнтів локалізації, фокусу та розміру кластерної групи, на основі яких обґрунтовано доцільність створення транспортно-логістичного кластера у м. Києві та Київській області. Представлено перелік потенційних учасників кластера, а також розроблено механізм забезпечення економічного розвитку транспортно-логістичних підприємств на засадах кластеризації. Іл.:1. Табл.:2. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: кластеризація транспортно-логістичних підприємств; транспортно-логістичний кластер; механізм забезпечення економічного розвитку; мультимодальні перевезення.

УДК 364-3:061.1:005.52

Свинчук, А. А. Економічна безпека вищої освіти: аналіз можливостей та загроз / А. А. Свинчук // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 40-44.

Анотація. В статті показано, що оцінювання результатів діяльності соціального підприємства має виразні особливості, що вимагає відповідного розмежування соціальних та бізнес-результатів його функціонування.

Оцінювання економічних і соціальних результатів діяльності соціальних підприємств запропоновано здійснювати у логічній послідовності. При цьому вибір конкретного інструментарію оцінювання соціальних результатів обумовлюється складом об'єктів вимірювання, які є різними для виокремлених автором типів соціальних підприємств, оскільки останні мають різні групи ключових стейкхолдерів. Іл.:1. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: соціальне підприємство; соціальне підприємництво; оцінювання результату.

УДК 336.76:338.46:366.626

Шкарлет, С. М. Обґрунтування сутності категорії «фінансова довіра» / С. М. Шкарлет, М. В. Дубина // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 42-52.

УДК 332:65:637

Bokovets, V. V. Assessment of the effectiveness of enterprise management components in modern conditions / V. V. Bokovets, N. L. Zamkova, N. M. Makhnachova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 27-32.

Abstract. To evaluate the effectiveness of the components of enterprise management, a combination of fuzzy-plural and linguistic approach is used.

In order to ensure a high level of adequacy of the results of diagnostics of the efficiency of management, it is suggested that companies use the weighting factors of the significance of individual compositional systems for assessing the effectiveness of management, based on the use of a multi-criteria matrix approach. Tabl.: 3. Refs: 7 titles.

Keywords: management instruments; corporation; mechanism; organizational and economic mechanism; management; functions of management.

УДК 656.07:334.7

Karpenko, O. O. Mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering / O. O. Karpenko, O. M. Palyvoda // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 33-39.

Abstract. The article provides calculations of a localization coefficient, a focus and a size of a cluster group, based on which the practicability of creation of a transport and logistics cluster in the city of Kyiv and Kyiv region is substantiated. The list of potential participants of a cluster is provided, and the mechanism of providing economic development of transport and logistics enterprises on the basis of clustering is developed. Figs.: 1. Tabl.: 2. Refs: 7 titles.

Keywords: clustering of transport and logistics enterprises; transport and logistics cluster; mechanism of providing economic development; multimodal transportation.

УДК 364-3:061.1:005.52

Svynchuk, A. A. Methodical instrumentation of evaluation the results of social enterprise activity / A. A. Svynchuk // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 40-44.

Abstract. The article shows that the evaluation of the results of a social enterprise activity has distinct features, which requires a proper separation of social and business results of its functioning.

The evaluation of economic and social performance of social enterprises is proposed to be carried out in a logical sequence. In this case, the choice of specific tools for evaluating social outcomes is determined by the composition of measurement objects, which are different for author-specific types of social enterprises, since the latter have different groups of key stakeholders. Figs.: 1. Refs: 8 titles.

Keywords: social enterprise; social entrepreneurship; evaluation of the result.

УДК 336.76:338.46:366.626

Shkarlet, S. M. Submission of mention of the category "financial trust" / S. M. Shkarlet, M. V. Dubyna // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 42-52.

Abstract. Within the article, essence of the category "fi-

Анотація. У статті досліджено сутність категорії "фінансова довіра". Грунтуючись на розгляді довіри як суспільного феномену, запропоновано розглядати її як явище, що виникає у процесі формування економічних відносин, які пов'язані із створенням, розподілом і використанням централізованих та децентралізованих фондів коштів, у результаті чого виникають взаємовідносини, які можна охарактеризувати надійними, впевненими, добросовісними, порядними, що дає можливість прогнозувати подальші дії учасників таких взаємовідносин. Іл.: 2. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: фінанси; довіра; фінансова довіра; категорія; фінансові відносини; ринок фінансових послуг.

УДК 336.7:620.9

Забаштанський, М. М. Ретроспектива використання фінансових інструментів ПАТ "Укргідроенерго" / М. М. Забаштанський, О. В. Абакуменко, П. О. Лук'яшко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 53-57.

Анотація. Дані фінансової звітності ПАТ „Укргідроенерго” дозволяють вказати на наявність деяких особливостей використання ним фінансових інструментів. Ці особливості полягають у значному і досить суперечливому впливі держави як власника на процес формування фінансових ресурсів підприємства. Табл.: 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: гідроенергетика; електроенергетика; фінансові інструменти.

УДК 336.025

Карчева, Г. Т. Реформування державного регулювання та нагляду за фінансовими установами в Україні / Г. Т. Карчева, С. Г. Хоружий // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 58-61.

Анотація. За результатами дослідження встановлено, що в умовах відкритого фінансового ринку існуюча в Україні модель не забезпечує ефективний нагляд за фінансовими установами. Проведений критичний аналіз існуючих моделей державного регулювання та нагляду за фінансовими установами дозволив виявити переваги та недоліки кожної з моделей та обґрунтувати доцільність реформування державного регулювання та нагляду. Іл.: 1. Бібліогр.: 6 назв.

Ключові слова: ринок фінансових послуг; фінансові установи; державне регулювання та нагляд; компетентний орган; секторальна модель.

УДК 336.71

Масленников, Є. І. Забезпечення стабільності банківської системи України в контексті інституціональної трансформації / Є. І. Масленников, І. А. Ломачинська, Н. В. Бичкова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 62-70.

Анотація. На основі вибірки даних проаналізовано вплив структурних змін в банківській системі на її стабільність. В якості проксі змінної оцінки фінансової стійкості банківської системи використано показник регуляторного капіталу. Іл.: 3. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: банківські установи; експансія іноземного капіталу; стабільність банківської системи України.

financial trust" was researched. Based on considering trust as a society phenomena, it was suggested to consider it as a phenomena that arises in the process of economic relations creation connected with creation, distribution and using decentralized money funds, as a result of which there arise interrelations which can be characterized as secure, trustful, confident, good faith, decent, which enable us to predict further actions of the participants of such relations. Figs.: 2. Refs: 11 titles.

Keywords: finances; trust; financial trust; category. Financial relations; financial services market.

UDC 336.7:620.9

Zabashkanskyi, M. M. Retrospective review of financial tools use by pjsc "Ukrhydroenergo" / M. M. Zabashkanskyi, O. V. Abakumenko, P. O. Lukiashko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 53-57.

Abstract. Data of financial statements of PJSC "Ukrhydroenergo" allow to indicate on the availability of some peculiarities of financial tools use by it. These features lay in considerable and quite controversial influence of the state as an owner on the process of financial tools creation of the enterprise. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: hydropower industry; power generating industry; financial tools.

UDC 336.025

Karcheva, G. T. Reforming of state regulation and supervision of financial institutions in Ukraine / G. T. Karcheva, S. G. Khoruzhyi // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 58-61.

Abstract. The results of investigation show that in terms of open financial market existing in Ukraine model doesn't provide efficient supervision of financial institutions. Conducted critical analysis of existing models of state regulation and supervision of financial institutions helped to determine advantages and disadvantages of each model and justify the necessity of reforms in state regulation and supervision. Figs.: 1. Refs: 6 titles.

Keywords: financial services markets; financial institutions; state regulation and supervision; competent authority; sectoral model.

UDC 336.71

Maslennikov, E. I. Ensuring stability of Ukrainian banking system in context of institutional transformation / E. I. Maslennikov, I. A. Lomachynska, N. V. Bychkova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 62-70.

Abstract. Based on the sample of data the influence of structural changes of the banking system on its sustainability was analysed. The indicator of the regulatory capital was used as a proxy for financial sustainability of the banking system. Figs.: 3. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: banking institutions; expansion of foreign capital; stability of the banking system of Ukraine.

УДК 657.471.1

Ніценко, В. С. Облік трансакційних витрат суб'єктів господарювання / В. С. Ніценко, В. С. Муковіз, О. М. Шарапа // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 71-78.

Анотація. У статті розкрито методологічні особливості лише частини трансакційних витрат – тих, які можна виявити й оцінити методом бухгалтерського обліку, тобто фактично понесені витрати, що фіксуються в первинних документах і відображаються в бухгалтерському обліку та розкриваються у фінансовій звітності, але при цьому не класифікуються як трансакційні витрати. Табл.: 4. Бібліогр.: 14 назв.

Ключові слова: трансакційні витрати; бухгалтерський облік; управлінський облік; витрати діяльності.

УДК 657

Перетяцько, Ю. М. Бухгалтерський облік продажу основних засобів в різних умовах господарювання / Ю. М. Перетяцько, Л. Б. Іванова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 79-83.

Анотація. Якщо основний засіб не відповідає умовам визнання необоротного активу для продажу, то у бухгалтерському обліку продаж такого майна ми рекомендуємо відобразити як пряму реалізацію. Іл.: 1. Табл.: 1. Бібліогр.: 5 назв.

Ключові слова: основний засіб; необоротні активи утримувані для продажу; антикризове управління.

УДК 368.013

Клапків, Ю. М. Фінансовий механізм страхової справи / Ю. М. Клапків, Л. Ніемчик, О. В. Вакун // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4(12), ч. 2. - С. 84-91.

Анотація. У статті обґрунтовується на основі різноманітних підходів поняття фінансового механізму, трактування фінансового механізму страхової справи. Під яким, оптимально розуміти систему управління фінансовими відносинами на ринку страхових послуг через фінансові важелі за допомогою фінансових методів. Визначаються власне фінансові важелі що мають місце у страховій справі. Авторами розглядається використання фінансових методів у страховому секторі. Іл.: 1. Бібліогр.: 30 назв.

Ключові слова: страхова справа; фінансовий механізм; страхова компанія; фінансові важелі; фінансові інструменти.

УДК 510.644.4:519.816

Григорук, П. М. Підхід до побудови нечітких відношень переваги в прийнятті управлінських рішень / П. М. Григорук, Н. А. Хрущ, С. С. Григорук // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 92-99.

Анотація. Розглянуто процедуру прийняття рішень на основі побудови нечіткого відношення переваги з функцією належності, яка відображає ступінь впевненості в перевазі однієї альтернативи над іншою. Вибір альтернативи здійснюється з підмножини строго невідомінованих альтернатив, побудованої на основі нечітких відношень переваги. Табл.: 7. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: Нечітка множина; нечітке відношення переваги; функція належності; прийняття рішень; невідомінована альтернатива; багатокритеріальний вибір.

УДК 657.471.1

Nitsenko, V. S. Accounting of transaction expenses of economic entities / V. S. Nitsenko, V. S. Mukoviz, O. M. Sharapa // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 71-78.

Abstract. This article only reveals methodological features of some transaction expenses, those are possible to detect and estimate through accounting, the ones actually incurred costs recorded in primary documents and disclosed in the financial statements, but are not classified as transaction costs. Табл.: 4. Refs: 14 titles.

Keywords: transaction expenses; accounting; management accounting; activity costs.

УДК 657

Peretiako, Yu. M. Accounting sale of fixed assets in different conditions of business / Yu. M. Peretiako, L. B. Ivanova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4(12), P. 2. - P. 79-83.

Abstract. If the tangible asset does not meet the conditions of recognizing as the non-current asset for sale, we recommend that the sale of such property to be disclosed as a direct sale in the accounting. Figs.: 1. Табл.: 1. Refs: 5 titles.

Keywords: fixed asset; non-current assets held for sale; anti-crisis management.

УДК 368.013

Klapkiv, Y. M. Financial mechanism of the insurance business / Y. M. Klapkiv, L. Niemczyk, O. V. Vakun // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 84-91.

Abstract. The concept of financial mechanism, the interpretation of the financial mechanism of insurance business is substantiated on the basis of various approaches of the concept of financial mechanism in this article. The financial mechanism of insurance business is defined as a system of financial relations management in the market of insurance services through financial leverage with the help of financial methods. The actual financial leverage that takes place in the insurance business is determined. The authors consider the use of financial methods in the insurance sector. Figs.: 1. Refs: 30 titles.

Keywords: insurance business; financial mechanism; insurance company; financial levers; financial instruments.

УДК 510.644.4:519.816

Hryhoruk, P. M. An approach to construct fuzzy preference relationships for managerial decision making / P. M. Hryhoruk, N. A. Khrushch, S. S. Grygoruk // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 92-99.

Abstract. The procedure of decision making is considered based on the creation of fuzzy preference relationship with membership function, which reflects the degree of confidence in the superiority of one alternative over another. The choice of alternatives carried out from subset of strictly non-dominated alternatives, based on fuzzy preference relationship. Табл.: 7. Refs: 11 titles.

Keywords: Fuzzy set, fuzzy preference relationships; membership function; decision making; non-dominated alternative; multi-criteria choice.

УДК 338.2:37.06

Грищенко, І. М. Інформаційна культура як основа ефективного управління талантом / І. М. Грищенко, О. Ю. Чубукова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 100-105.

Анотація. У статті досліджені поняття «талант», «управління талантом», «інформаційна культура». Доведено їх безумовний взаємозв'язок і вплив на формування особистості, розвиток організації, командної діяльності та їх ефективності. Висвітлено можливі шляхи плекання таланту й особистості в умовах суспільства інноваційного розвитку, повсюдного впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: талант суспільної взаємодії; управління талантом; інформаційна культура; інформаційно-телекомунікаційні технології.

УДК 621.316

Косенко, О. П. Прогнозирование отраслевого парка электротехнических изделий / О. П. Косенко, Т. А. Кобелева, Н. П. Ткачева // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 106-111.

Анотація. Прогнозировать размеры отраслевого парка электротехнических изделий предлагается путем решения двух взаимосвязанных задач: а) прогнозирование парка технологического оборудования, автоматизированную работу которого обеспечивают эти изделия; б) определение индекса роста уровня механизации и автоматизации основных видов оборудования, т.е. изменение количества различных видов изделий (коэффициентов применимости) в расчете на единицу оборудования. На основе статистической обработки динамики изменения коэффициентов применимости изделий за длительный период предложены математические модели по отдельным видам изделий, позволяющие прогнозировать коэффициенты применимости. Табл.: 2. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: электротехнические изделия; прогнозирование; отраслевой парк; технологическое оборудование; машиностроение.

УДК 378:658.8

Чирва, О. Г. Маркетинговий аналіз кон'юнктури ринку вищої освіти України / О. Г. Чирва, М. В. Білошкурський, Н. О. Пачева // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 112-116.

Анотація. Проведено факторний аналіз кон'юнктури ринку вищої освіти України. Доведено, що ключовими факторами, які найбільше впливають на попит на вищу освіту, є демографічний, соціальний, фактор ціни та добробут населення. Побудовано економіко-математичну модель та одержано коефіцієнти еластичності попиту на послуги з вищої освіти за вказаними факторами. Табл.: 2. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: кон'юнктура; вища освіта; вищий навчальний заклад; попит; ринок; фактор.

УДК 330.341.1

Шпак, Н. О. Інструментарій інтерпретації економічної інформації для управління розвитком промислового потенціалу / Н. О. Шпак, Н. С. Станасюк, О. В. Глушко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 117-124.

Анотація. В науковому дослідженні зроблено акцент на виокремленні дієвих інструментів управління процесом розвитку промислового потенціалу. Прове-

УДК 338.2:37.06

Gryshchenko, I. M. Informatsiyna kultura yak osnova efektyvnoho upravlinnya talantom. [Information culture as the basis of efficient talent management] / I. M. Gryshchenko, O. Y. Chubukova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 100-105.

Abstract. The concepts "talent", "talent management", "information culture" have been investigated in the article. Their absolute interrelation and influence on personality formation, organization development, team activity and their effectiveness are proved. The possible ways of talent and personality cultivating in the conditions of innovative development society, the widespread introduction of information and telecommunication technologies are highlighted. Refs: 10 titles.

Keywords: social interaction talent; talent management; information culture; information and telecommunication technologies.

УДК 621.316

Kosenko, O. P. Forecasting industry park electrical products / O. P. Kosenko, T. O. Kobieliyeva, N. P. Tkachova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 106-111.

Abstract. To predict the size of the industry Park electrical products is proposed by addressing two interrelated challenges: a) prediction of old machinery, automated operation which provide these products; b) determining the growth index of the level of mechanization and automation of the basic types of equipment, i.e. the change in the number of different types of products (ratios of applicability) per piece of equipment. On the basis of statistical processing of variation coefficients of the applicability of the products over a long period of mathematical models for certain types of products, allowing to predict the coefficients of applicability. Tabl.: 2. Refs: 12 titles.

Keywords: electrical products; forecasting; industrial Park; technological equipment; engineering.

УДК 378:658.8

Chyrva, O. H. Marketing analysis of the market conditions of higher education in Ukraine / O. H. Chyrva, M. V. Biloshkurskyi, N. O. Pacheva // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 112-116.

Abstract. Factor analysis of the market conditions of higher education in Ukraine has been conducted. It is proved that the key factors that influence the demand for higher education are demographic and social ones, as well as price factor and population welfare. The economic and mathematical model was constructed and the coefficients of demand elasticity for higher education services were obtained by the indicated factors. Tabl.: 2. Refs: 10 titles.

Keywords: market conditions; higher education; higher educational institution; demand; market; factor.

УДК 330.341.1

Shpak, N. O. Tools for interpretation of economic information for a management of development industrial potential / N. O. Shpak, N. S. Stanasiuk, O. V. Hlushko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 117-124.

Abstract. In the scientific research the emphasis was placed on the identification of effective tools for managing the process of development of industrial potential. An argumenta-

дений аналіз існуючих інструментальних засобів, придатних для потреб інтерпретації економічної інформації. Запропоновано інноваційний підхід реалізації системного інструментарію в процесному управлінні розвитком промислового потенціалу. Іл.: 3. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інструментарій; управління; економічна інформація; промисловий потенціал.

УДК 338.48:658.8

Басюк, Д. І. Взаємне позиціонування соціальних та економічних стратегій / Д. І. Басюк, І. Я. Антоненко, Є. О. Музичка // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 125-130.

Анотація. Стаття присвячена розробці теоретичних та методичних підходів, практичних рекомендацій щодо управління дистрибуційною діяльністю туристичних підприємств. Визначено, що побудова дієвої системи дистрибуції туристичних послуг повинна здійснюватись на основі їх збутового потенціалу, каналів просування туристичних продуктів (прямих, непрямих) та формування стратегій. Розглядається застосування електронної дистрибуції в туризмі. Іл.: 3. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: дистрибуція; збут туристичних продуктів (послуг); туристичний продукт; туроператор; турагент.

УДК 330.1:338.4:65.011.3

Дука, А. П. Парадигма інтегрованого управління ризиками / А. П. Дука // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 131-136.

Анотація. Автором висвітлено питання діалектичного взаємозв'язку між компонентами управління компанією та ризик-менеджменту. Наголошено на важливості переходу від сприйняття управління ризиків окремим напрямом діяльності компанії до формування культури ризик-менеджменту щодо забезпечення інтегрованості управління ризиками з бізнес-процесами компанії. З метою розгорнутого представлення формування інтегрованого ризик-менеджменту наведено піраміду інтегрування ризиків в систему менеджменту компаній. Іл.: 1. Табл. 1. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: ризик; менеджмент; ризик-менеджмент; інтегрований ризик-менеджмент; бізнес-процеси; ризик-апетит; толерантність до ризику.

УДК 657.358.01

Рожелиук, В. М. Дослідження факторів впливу професійної компетентності на ефективність діяльності облікового персоналу / В. М. Рожелиук, О. М. Кальченко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 137-143.

Анотація. Ефективна діяльність облікового персоналу в системі управління підприємством ринкового типу визначається рівнем професіоналізму бухгалтерів не лише у знаннях нормативно-правових актів та процедурах ведення облікових записів, а й у вмінні вирішувати конструктивні завдання, приймати дієві рішення виробничого, фінансового та інвестиційного характеру, впливати на стратегію розвитку підприємства у конкурентному середовищі та формувати інформаційні продукти для різних груп зацікавлених користувачів. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: компетентність; облік; обліковий персонал; організація обліку; бухгалтерська професія; етична поведінка.

tive analysis of existing tools available for the interpretation of economic information is carried out. An advanced approach to the implementation of system tools in the process of managing the development of industrial potential is proposed. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: tools; management; economic information; industrial potential.

UDC 338.48:658.8

Basyuk, D. I. Distribution as a modern form of marketing structures in tourism / D. I. Basyuk, I. Y. Antonenko, Y. O. Muzychka // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 125-130.

Abstract. The article focuses on the development of theoretical and methodological approaches, practical recommendations on management of distribution activities of tourism enterprises. It is determined that the construction of an effective distribution system for tourism services should be carried out on the basis of their sales potential, channels for the promotion of tourism products (direct, indirect) and the formation of strategies. The usage of electronic distribution in tourism is considered. Figs.: 3. Refs: 10 titles.

Keywords: distribution; marketing of tourism goods (services); tourism product; tour operator; travel agent.

UDC 330.1:338.4:65.011.3

Duka, A. P. Paradigm of integrated risk management / A. P. Duka // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 131-136.

Abstract. The author has highlighted the question of the dialectical relationship between components of company management and risk management. The importance of the transition from the perception of risk management by the separate direction of company's activity to the forming of a risk management culture for providing the integration of risk management with business processes was emphasized. For the purpose of detailed presentation of forming the integrated risk management the risk integration pyramid within the management system of companies is provided. Figs.: 1. Tabl.: 1. Refs: 10 titles.

Keywords: risk; management; risk management; integrated risk management; business processes; risk appetite; risk tolerance.

UDC 657.358.01

Rozheliuk, V. M. Research of influence factors of professional competence on efficiency activity of accounting personnel / V. M. Rozheliuk, O. M. Kalchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 137-143.

Abstract. Effective activity of accountants in the system of management of the enterprise-type market is determined by the level of professionalism of accountants, not only in the knowledge of legal acts and procedures of conducting accounts, but also in the ability to solve constructive tasks, to take effective decisions of production, financial and investment character, influence the development strategy Enterprises in a competitive environment and form information products for different groups of interested users. Refs: 10 titles.

Keywords: competence; accounting; accounting profession; ethical behavior.

УДК 330:005

Якимчук, А. Ю. Врахування якості водних ресурсів у тарифоутворенні як складової економічного стимулювання екологічної політики промислових підприємств / А. Ю. Якимчук, Ю. М. Семенова // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 144-148.

Анотація. У статті характеризується складова якість водних ресурсів у загальній водній економічній системі України, її врахування у процесі тарифоутворення, а також система економічного стимулювання екологічної політики у галузі промисловості. Описана проблематика і запропоновані методи вирішення основних проблем. Табл.: 1. Бібліогр.: 8 назв.

Ключові слова: водні ресурси; промислові підприємства; тарифоутворення; тарифікація.

УДК 35: 354

Михайловська, О. В. Аналіз практичних аспектів процесу взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування / О. В. Михайловська, В. І. Гурковський, О. М. Руденко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 149-157.

Анотація. Проаналізовані основні тенденції процесу взаємодії громадянського суспільства та органів публічного врядування в Україні, які засвідчили неповне використання її потенціалу. Іл.:8. Бібліогр.: 23 назв.

Ключові слова: громадянське суспільство; публічне врядування; взаємодія.

УДК 351:857

Оліфіренко, Л. Д. Функціональне обстеження щодо удосконалення менеджменту публічного адміністрування / Л. Д. Оліфіренко, Ю. Д. Юрченко // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 158-162.

Анотація. Функціональний огляд діяльності органу публічної влади автором розглядається як управлінський ресурс, що дає можливість дослідити діяльність органу публічної влади та надати рекомендацій з удосконалення адміністрування. Бібліогр.: 7 назв.

Ключові слова: стратегія реформування; функціональне обстеження; менеджмент публічного адміністрування; функція; адміністрування.

УДК 35.08 (447)

Сурай, І. Г. Компетенції державного секретаря міністерства в Україні / І. Г. Сурай // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 163-169.

Анотація. Сьогодні в Україні держсекретар міністерства обіймає вищу посаду державної служби в державному органі.

Доведено, що у Законі України "Про державну службу" акцент зроблено на компетенціях держсекретаря міністерства, які відображають функції з управління персоналом міністерства. У Законі України "Про центральні органи виконавчої влади" акцент зміщено на компетенції, які відображають організаційні функції стосовно роботи апарату міністерства; а також функції з управління персоналом міністерства та територіальних органів міністерства, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління міністерства.

На нашу думку, компетенції держсекретаря міністерства слід обмежити функціями щодо управління персоналом апарату міністерства та загальноорганізаційними. Табл.:1. Бібліогр.: 9 назв.

УДК 330:005

Yakymchuk, A. Y. Water resources quality considering in the rating as a component of economic stimulating ecologic policy of industrial enterprises / A. Y. Yakymchuk, Y. M. Semenova // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 144-148.

Abstract. The article investigates a qualitative component of water resources in general water economic system of Ukraine, it's considering in the rating process and also the system of economic stimulating ecologic policy in the industrial sphere. The paper also describes the issues and explores how to solve the identified major problems. Tabl.: 1. Refs: 8 titles.

Keywords: water resources; industrial enterprises; rating, tariffing.

УДК 35: 354

Mykhailovska, O. V. Analysis of practical aspects of interaction between civil society and public governance / O. V. Mykhailovska, V. I. Gurkovskiy, O. M. Rudenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 149-157.

Abstract. The main trends of the interaction between civil society and public administration in Ukraine which showed partial use of its potential. Figs.: 8. Refs: 23 titles.

Keywords: civil society; public governance; interaction.

УДК 351:857

Olifirenko, L. D. Functional review for improving management of the public administration / L. D. Olifirenko, Y. D. Yurchenko // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 158-162.

Abstract. The author does the functional review of the public power body administration as recourse that allows by opportunity to explore the activities of the public power body and provide recommendations for improving administration. Refs: 7 titles.

Keywords: reform strategy; functional review; management of the public administration; function; administration.

УДК 35.08 (447)

Suray, I. G. Competency State secretary of the Ministry in Ukraine / I. G. Suray // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 163-169.

Abstract. Today in Ukraine State Secretary of the Ministry is the highest office of public service in a State body.

It is proved that the Law of Ukraine "On civil service" emphasizes the competences of the State Secretary of the Ministry, which reflect the functions of personnel management of the Ministry. The Law of Ukraine "On Central Executive authorities" focuses on competencies that reflect organizational roles in relation to the work of the Ministry; as well as the management staff of the Ministry and territorial bodies of the Ministry, enterprises, institutions and organizations belonging to the sphere of management of the Ministry.

In our opinion, the competence of the State Secretary of the Ministry should be restricted to functions concerning personnel management of the office of the Ministry and general organizational duties. Tabl.: 1. Refs: 9 titles.

Keywords: competences; functions; powers; State Secretary of the Ministry; public servants; political neutrality.

Ключові слова: компетенції; функції; повноваження; державний секретар міністерства; державні службовці; політична нейтральність.

УДК 35:004

Чаплай, І. В. Інформаційно-комунікативне забезпечення діяльності Верховної Ради у взаємодії із громадськістю / І. В. Чаплай // Науковий вісник Полісся. - 2017. - № 4 (12), ч. 2. - С. 170-174.

Анотація. При з'ясуванні інформаційно-комунікативного забезпечення діяльності Верховної Ради та Уряду України у взаємодії з громадськістю за їхніми суб'єктно-об'єктними ознаками важливим є аналіз власне парламентського дискурсу - тема, що до останнього часу залишалася малодослідженою. Бібліогр.: 12 назв.

Ключові слова: інформаційно-комунікативне забезпечення; Верховна Рада України; Уряд України; громадськість.

UDC 35:004

Chaplay, I. V. Information and communication support of the activities of the Verkhovna Rada in interaction with the public / I. V. Chaplay // Scientific bulletin Polissia. - 2017. - Vol. 4 (12), P. 2. - P. 170-174.

Abstract. When analyzing the information and communication provision of the activities of the Verkhovna Rada and the Government of Ukraine in their interaction with the public, based on their subjective and objective features, it is important to analyze the parliamentary discourse itself - a topic that has remained until recently little investigated. Refs: 12 titles.

Keywords: information and communication support; the Verkhovna Rada of Ukraine; the Government of Ukraine; and the public.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ / AUTHORS DATA

**Абакуменко
Ольга Вікторівна**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014;
SPIN-код: 4410-4773;
E-mail: Abakumenko.olga@gmail.com

**Abakumenko
Olga Viktorivna**

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-9977-633X>;
Researcher ID: I-2653-2014;
SPIN-code: 4410-4773;
E-mail: Abakumenko.olga@gmail.com

**Антоненко
Ірина Ярославівна**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри туристичного та готельного бізнесу, Національний університет харчових технологій;
<https://orcid.org/0000-0003-2299-2365>;
E-mail: ira_antonenko65@ukr.net

**Antonenko
Irina Yaroslavivna**

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Tourism and Hotel Business, National University of Food Technologies;
<https://orcid.org/0000-0003-2299-2365>;
E-mail: ira_antonenko65@ukr.net

**Балан
Олександр Сергійович**

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний політехнічний університет;
<https://orcid.org/0000-0001-6711-5687>;
E-mail: shurabalan@gmail.com

**Balan
Oleksandr Serhiiovych**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Accounting, Analysis and Audit, Odessa National Polytechnic University;
<https://orcid.org/0000-0001-6711-5687>;
E-mail: shurabalan@gmail.com

**Басюк
Дарія Іванівна**

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу, Національний університет харчових технологій;
<https://orcid.org/0000-0002-7935-1094>;
E-mail: daruna.b@gmail.com

**Basyuk
Dariya Ivanivna**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Tourism and Hotel Business, National University of Food Technologies;
<https://orcid.org/0000-0002-7935-1094>;
E-mail: daruna.b@gmail.com

**Білошкурський
Микола Васильович**

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;
<https://orcid.org/0000-0002-2826-3983>;
SPIN-код: 8713-1940;
E-mail: nickbrown946@gmail.com

**Biloshkurskyi
Mykola Vasylovych**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and Economic Security, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;
<https://orcid.org/0000-0002-2826-3983>;
SPIN-code: 8713-1940;

	E-mail: nickbrown946@gmail.com
Бичкова Наталія Володимирівна	кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та історії та історії економічної думки, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; https://orcid.org/0000-0002-9304-3944 ; E-mail: bychkova.natalia@onu.edu.ua
Вучкова Nataliia Volodymyrivna	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economic Theory and History of Economic Thought, Odessa I. I. Mechnikov National University; https://orcid.org/0000-0002-9304-3944 ; E-mail: bychkova.natalia@onu.edu.ua
Боковець Вікторія Вікторівна	доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та адміністрування, кафедри філософії та економічної теорії, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету; https://orcid.org/0000-0002-0234-9703 ; SPIN-код: 9601-3915; E-mail: Bokovets_V@i.ua
Bokovets Viktorii Viktorivna	Doctor of Economics, Associate Professor, Professor at the Department of Management and Administration, Department of Philosophy and Economic Theory, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics; https://orcid.org/0000-0002-0234-9703 ; SPIN-code: 9601-3915; E-mail: Bokovets_V@i.ua
Вакун Оксана Володимирівна	кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів, Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету; https://orcid.org/0000-0002-7774-7204 ; Researcher ID: H-6609-2017; E-mail: Vakyn.o@gmail.com
Vakun Oksana Volodymyrivna	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Accounting and Finance, Ivano-Frankivsk Scientific-Educational Institute of Management of Ternopil National and Economic University; https://orcid.org/0000-0002-7774-7204 ; Researcher ID: H-6609-2017; E-mail: Vakyn.o@gmail.com
Глушко Олег Володимирович	кандидат економічних наук, асистент кафедри обліку та аналізу, Національний університет «Львівська політехніка»; https://orcid.org/0000-0001-7249-4124 ; E-mail: oleh.v.hlushko@lpnu.ua
Hlushko Oleh Volodymyrovych	Candidate of Economic Sciences, Assistant at the Department of Accounting and Analysis, Lviv Polytechnic National University; https://orcid.org/0000-0001-7249-4124 ; E-mail: oleh.v.hlushko@lpnu.ua
Гончар Ольга Іванівна	доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу і товарознавства, Хмельницький національний університет України; https://orcid.org/0000-0003-3917-7586 ; E-mail: o.i.gonchar@i.ua
Gonchar Olga Ivanivna	Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Marketing and Merchandise, Khmelnytsky National University of Ukraine; https://orcid.org/0000-0003-3917-7586 ; E-mail: o.i.gonchar@i.ua
Гончаренко	доктор економічних наук, доцент, начальник кафедри економіки та

-
-
- Оксана Григорівна** соціальних дисциплін, Академія державної пенітенціарної служби;
<https://orcid.org/0000-0001-6410-4966>;
Researcher ID: O-4356-2016;
E-mail: gusochka2004@mail.ru
- Goncharenko
Oksana Hryhorivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economic and Social Disciplines, Academy of State Penitentiary Service;
<https://orcid.org/0000-0001-6410-4966>;
Researcher ID: O-4356-2016;
E-mail: gusochka2004@mail.ru
- Григорук
Павло Михайлович** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці, Хмельницький національний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-2732-5038>;
Researcher ID: P-8357-2017;
SPIN-код: 8488-0649;
E-mail: hryhoruk@khnu.km.ua
- Hryhoruk
Pavlo Mykhailovych** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Automated Systems and Modeling in Economics, Khmelnytskyi National University;
<https://orcid.org/0000-0002-2732-5038>;
Researcher ID: P-8357-2017;
SPIN-code: 8488-0649;
E-mail: hryhoruk@khnu.km.ua
- Григорук
Світлана Сергіївна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної математики і соціальної інформатики, Хмельницький національний університет;
<https://orcid.org/0000-0003-3047-2271>;
Researcher ID: P-8510-2017;
E-mail: grygoruk.svitlana@gmail.com; grygoruk@khnu.km.ua
- Grygoruk
Svitlana Serhiivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Automated Systems and Modeling in Economics, Khmelnytskyi National University;
<https://orcid.org/0000-0003-3047-2271>;
Researcher ID: P-8510-2017;
E-mail: grygoruk.svitlana@gmail.com; grygoruk@khnu.km.ua
- Грищенко
Іван Михайлович** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібербезпеки та маркетингу, Київський національний університет технологій та дизайну;
<https://orcid.org/0000-0001-7572-4757>;
Researcher ID: R-7440-2016;
E-mail: kek@knutd.edu.ua
- Gryshchenko
Ivan Mychailovych** Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Economic Cybernetics and Marketing Department, Kyiv National University of Technologies and Design;
<https://orcid.org/0000-0001-7572-4757>;
Researcher ID: R-7440-2016;
E-mail: kek@knutd.edu.ua
- Гурковський
Володимир Ігорович** доктор наук з державного управління, професор кафедри інформаційної політики та електронного урядування, Національна академія державного управління при Президенті України;
<https://orcid.org/0000-0003-2021-5204>;
Researcher ID: B-4010-2017;
E-mail: Vladimir.gurkovskyi@gmail.com
- Gurkovskyi
Volodymyr Ihorovych** Doctor of Science in Public Administration, Professor of the Department of Information Policy and Electronic Governance, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine;
-
-

-
-
- Дубина Максим Вікторович**
<https://orcid.org/0000-0003-2021-5204>;
Researcher ID: B-4010-2017;
E-mail: Vladimir.gurkovskyi@gmail.com
- кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-код: 1183-5775;
E-mail: mvdubyna@gmail.com; maksim-32@ukr.net
- Dubyna Maksym Viktorovych**
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>;
Researcher ID: F-3291-2014;
SPIN-code: 1183-5775;
E-mail: mvdubyna@gmail.com; maksim-32@ukr.net
- Дука Анастасія Петрівна**
доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та адміністрування, Національний університет харчових технологій;
<https://orcid.org/0000-0001-7682-4274>;
Researcher ID: H-5838-2017;
SPIN-код: 3051-5271;
E-mail: apd@online.ua
- Duka Anastasiia Petrovna**
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Management and Administration, National University of food technologies;
<https://orcid.org/0000-0001-7682-4274>;
Researcher ID: H-5838-2017;
SPIN-code: 3051-5271;
E-mail: apd@online.ua
- Забаштанський Максим Миколайович**
доктор економічних наук, доцент, декан факультету життєдіяльності, природокористування і туризму, кафедра управління персоналом та економіка праці, Чернігівський національний університет;
<https://orcid.org/0000-0001-9417-0163>;
Researcher ID: G-6145-2014;
E-mail: mazani@ukr.net
- Zabashtanskyi Maksym Mykolaiovych**
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Dean of Faculty of Life Activity, Environmental Management and Tourism, Department of Personnel Management and Labor Economy, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-9417-0163>;
Researcher ID: G-6145-2014;
E-mail: mazani@ukr.net
- Замкова Наталія Леонідівна**
доктор філософських наук, доцент, директор інституту, кафедри філософії та економічної теорії, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-3683-6454>;
SPIN-код: 4151-9045;
E-mail: zamkovan@i.ua
- Zamkova Nataliia Leonidivna**
Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Director of the Institute, Department of Philosophy and Economic Theory, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics;
<https://orcid.org/0000-0002-3683-6454>;
SPIN-code: 4151-9045;
-
-

-
-
- E-mail: zamkovan@i.ua
- Іванова
Людмила Борисівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-4993-5347>;
Researcher ID: F-6552-2016;
E-mail: Lusija.iv@mail.ru
- Ivanova
Lyudmila Borisovna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Taxation and Auditing, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-4993-5347>;
Researcher ID: F-6552-2016;
E-mail: Lusija.iv@mail.ru
- Кальченко
Ольга Миколаївна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-7120-9843>;
Researcher ID: H-2185-2014;
- Kalchenko
Olga Mykolaivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-7120-9843>;
Researcher ID: H-2185-2014;
- Карпенко
Оксана Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент, виконуючий обов'язки завідувача кафедри управління та економіки водного транспорту, Державний університет інфраструктури та технологій;
<https://orcid.org/0000-0003-2943-1982>;
Researcher ID: F-2435-2017;
E-mail: karmo_2004@ukr.net
- Karpenko
Oksana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Deputy Head of the Department of Management and Economics Maritime, State University of Infrastructure and Technologies;
<https://orcid.org/0000-0003-2943-1982>;
Researcher ID: F-2435-2017;
E-mail: karmo_2004@ukr.net
- Карчева
Ганна Тимофіївна** доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та управління, Університет банківської справи;
<https://orcid.org/0000-0002-5897-8445>;
E-mail: anna.karcheva@gmail.com
- Karcheva
Hanna Tymofiiivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head at the Department of Economics and Management, Banking University;
<https://orcid.org/0000-0002-5897-8445>;
E-mail: anna.karcheva@gmail.com
- Клапків
Юрій Михайлович** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія, Тернопільський національний економічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
Researcher ID: B-8784-2017;
SPIN-код: 8709-4320;
E-mail: uklapkiv@gmail.com
- Klapkiv
Yuriy Михайлович** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance named after Serhiy Yuriy, Ternopil National Economic University;
<https://orcid.org/0000-0002-9771-5357>;
Researcher ID: B-8784-2017;
SPIN-code: 8709-4320;
E-mail: uklapkiv@gmail.com
-
-

-
-
- Кобєлєва
Тетяна Олександрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри організації виробництва і управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»;
<https://orcid.org/0000-0001-6618-0380>;
E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com
- Kobielieva
Tetiana Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Organization of Production and Personnel Management, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<https://orcid.org/0000-0001-6618-0380>;
E-mail: tanja.kobeleva@gmail.com
- Косенко
Олександра Петрівна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки і маркетингу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет»;
<https://orcid.org/0000-0002-4028-7697>;
E-mail: kosenkoalexandra1@gmail.com
- Kosenko
Oleksandra Petrivna** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Economics and Marketing, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<https://orcid.org/0000-0002-4028-7697>;
E-mail: kosenkoalexandra1@gmail.com
- Кравчук
Ганна Вікторівна** доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і соціальних дисциплін, Академія Державної пенітенціарної служби;
<https://orcid.org/0000-0003-4624-3561>;
E-mail: anja9707@meta.ua
- Kravchuk
Anna Viktorivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor at the Department of Economic and Social Disciplines, Academy of State Penitentiary Service;
<https://orcid.org/0000-0003-4624-3561>;
E-mail: anja9707@meta.ua
- Лук'яшко
Павло Олександрович** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014;
SPIN-код: 6298-8890;
E-mail: pavelluk@ukr.net
- Lukiashko
Pavlo Oleksandrovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-2926-9690>;
Researcher ID: H-1044-2014;
SPIN-code: 6298-8890;
E-mail: pavelluk@ukr.net
- Ломачинська
Ірина Анатоліївна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та історії та історії економічної думки, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;
<https://orcid.org/0000-0002-6112-6884>;
E-mail: lomachynska@gmail.com; lomachinskaya@onu.edu.ua
- Lomachynska
Iryna Anatoliivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Economic Theory and History of Economic Thought, Odessa I. I. Mechnikov National University;
<https://orcid.org/0000-0002-6112-6884>;
E-mail: lomachynska@gmail.com; lomachinskaya@onu.edu.ua
- Масленніков
Євген Іванович** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та управління, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;
-
-

-
-
- Maslennikov
Evgen Ivanovych** <https://orcid.org/0000-0001-6400-7840>;
E-mail: evgenmaslennikov@ukr.net
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Economic and Management, Odessa I. I. Mechnikov National University;
<https://orcid.org/0000-0001-6400-7840>;
E-mail: evgenmaslennikov@ukr.net
- Махначова
Наталія Михайлівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та адміністрування, кафедри теорії та економічної теорії, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-3047-7710>;
SPIN-код: 1011-8615;
E-mail: natalimax220@gmail.com
- Makhnachova
Natalia Mykhailivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Management and Administration, Department of Philosophy and Economic Theory, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics;
<https://orcid.org/0000-0002-3047-7710>;
SPIN-code: 1011-8615;
E-mail: natalimax220@gmail.com
- Михайловська
Олена Василівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та менеджменту організацій, Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014;
E-mail: m-olena@ukr.net
- Mykhailovska
Olena Vasylivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Public and Corporate Management, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-7682-2292>;
Researcher ID: H-2314-2014;
E-mail: m-olena@ukr.net
- Музичка
Єлизавета Олександрівна** кандидат економічних наук, старший викладач кафедри туристичного та готельного бізнесу, Національний університет харчових технологій;
<https://orcid.org/0000-0003-3640-0404>;
E-mail: mybox.lm@gmail.com
- Muzychka
Yelizaveta Oleksandrivna** Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Tourism and Hospitality, National University of Food Technologies;
<https://orcid.org/0000-0003-3640-0404>;
E-mail: mybox.lm@gmail.com
- Муковіз
Василь Степанович** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-4163-4072>;
Researcher ID: N-1951-2016;
E-mail: mvc1963@ukr.net
- Mukoviz
Vasyl Stepanovych** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics;
<https://orcid.org/0000-0002-4163-4072>;
Researcher ID: N-1951-2016;
E-mail: mvc1963@ukr.net
- Надрага
Василь Іванович** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів
-
-

-
-
- Nadraga
Vasiliy Ivanovych** державної служби зайнятості України;
<https://orcid.org/0000-0002-7396-6442>;
E-mail: nadraga-vasil@ukr.net; kypek@ukr.net
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Personnel Management and Labor Economics, Ukrainian State Employment Service Training Institute;
<https://orcid.org/0000-0002-7396-6442>;
E-mail: nadraga-vasil@ukr.net; kypek@ukr.net
- Ніємчик
Леслав** доктор економічних наук, ад'юнкт-професор кафедри фінансів, Жешівський університет;
<https://orcid.org/0000-0002-3183-4732>;
Researcher ID: G-2231-2017;
E-mail: leslaw.niemczyk@gmail.com
- Niemczyk
Lesław** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Finance, University of Rzeszow;
<https://orcid.org/0000-0002-3183-4732>;
Researcher ID: G-2231-2017;
E-mail: leslaw.niemczyk@gmail.com
- Ніценко
Віталій Сергійович** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;
<https://orcid.org/0000-0002-2185-0341>;
Researcher ID: J-9213-2017;
SPIN-код: 8299-8368;
E-mail: vitaliinitenko@gmail.com
- Nitsenko
Vitalii Serhiiovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Accounting, Analysis and Audit, Odessa I. I. Mechnikov National University;
<https://orcid.org/0000-0002-2185-0341>;
Researcher ID: J-9213-2017;
SPIN-code: 8299-8368;
E-mail: vitaliinitenko@gmail.com
- Оліфіренко
Лілія Дмитрівна** доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри менеджменту та державної служби, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0001-9187-1749>;
Researcher ID: F-7170-2016;
E-mail: liliyaforever11@gmail.com
- Olifirenko
Liliia Dmytrivna** Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of Management and Public Administration, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0001-9187-1749>;
Researcher ID: F-7170-2016;
E-mail: liliyaforever11@gmail.com
- Паливода
Олена Михайлівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та економіки водного транспорту, Державний університет інфраструктури та технологій;
<https://orcid.org/0000-0001-9714-9765>;
Researcher ID: S-1183-2016;
SPIN-код: 2945-0990;
E-mail: Palyvoda_olena@ukr.net
- Palyvoda
Olena Mykhailivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Management and Economics Maritime, State University of Infrastructure and Technologies;
<https://orcid.org/0000-0001-9714-9765>;
Researcher ID: S-1183-2016;
-
-

	SPIN-code: 2945-0990; E-mail: Palyvoda_olena@ukr.net
Пачева Наталія Олександрівна	кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; https://orcid.org/0000-0001-9932-5021 ; E-mail: nataliapacheva@udpu.edu.ua
Pacheva Nataliia Oleksandrivna	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Marketing, Management and Business Administration, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; https://orcid.org/0000-0001-9932-5021 ; E-mail: nataliapacheva@udpu.edu.ua
Перетятко Юлія Митрофанівна	кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівський національний технологічний університет; https://orcid.org/0000-0003-1559-3710 ; Researcher ID: M-5332-2016; E-mail: yuliaperetiatko@gmail.com
Peretiatko Yuliya Mitrofanovna	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Accounting, Taxation and Auditing, Chernihiv National University of Technology; https://orcid.org/0000-0003-1559-3710 ; Researcher ID: M-5332-2016; E-mail: yuliaperetiatko@gmail.com
Рожелюк Вікторія Миколаївна	доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг, Тернопільський національний економічний університет; https://orcid.org/0000-0002-2298-6160 ; E-mail: v.ruzheliuk@tneu.edu.ua
Rozheliuk Viktoria Mykolayivna	Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting in the Public Sector of the Economy and Services, Ternopil National Economic University; https://orcid.org/0000-0002-2298-6160 ; E-mail: v.ruzheliuk@tneu.edu.ua
Руденко Ольга Мстиславівна	доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та менеджменту організацій, Чернігівський національний технологічний університет; https://orcid.org/0000-0002-2807-1957 ; Researcher ID: F-8824-2016; E-mail: o_rudenko@i.ua
Rudenko Olga Mstyslavivna	Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of Public and Corporate Management, Chernihiv National University of Technology; https://orcid.org/0000-0002-2807-1957 ; Researcher ID: F-8824-2016; E-mail: o_rudenko@i.ua
Свинчук Анастасія Анатоліївна	кандидат економічних наук, старший викладач кафедри менеджменту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; https://orcid.org/0000-0002-0506-640X ; E-mail: nsvynchuk@gmail.com
Svynchuk Anastasiia Anatoliivna	Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Management, Vadym Hetman Kyiv National Economic University; https://orcid.org/0000-0002-0506-640X ; E-mail: nsvynchuk@gmail.com
Сурай	доктор наук з державного управління, старший науковий

-
-
- Інна Генадіївна** співробітник, доцент, професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту, Національна академія державного управління при Президентові України;
<https://orcid.org/0000-0003-4377-2724>;
E-mail: suray.inna@gmail.com
- Suray
Inna Henadiivna** Doctor of Science in Public Administration, Senior Researcher, Associate Professor, Professor at the Department of Parliamentary and Political Management, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine;
<https://orcid.org/0000-0003-4377-2724>;
E-mail: suray.inna@gmail.com
- Ткачова
Надія Петрівна** кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і маркетингу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»;
<https://orcid.org/0000-0002-3840-4516>;
E-mail: tkachovanadegda@gmail.com
- Tkachova
Nadiya Petrivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economics and Marketing, National technical University "Kharkiv Polytechnic Institute";
<https://orcid.org/0000-0002-3840-4516>;
E-mail: tkachovanadegda@gmail.com
- Семенова
Юлія Миколаївна** аспірант кафедри державного управління документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування;
<https://orcid.org/0000-0001-7805-6213>;
SPIN-код: 7081-8471;
E-mail: yuliya_kh@ukr.net
- Semenova
Yulia Mykolaiivna** Postgraduate Student at the Department of State Administration, Documentation and Information Activities, National University of Water and Environmental Engineering;
<https://orcid.org/0000-0001-7805-6213>;
SPIN-code: 7081-8471;
E-mail: yuliya_kh@ukr.net
- Станасюк
Наталія Степанівна** кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту, Національний університет «Львівська політехніка»;
<https://orcid.org/0000-0002-6885-9431>;
Researcher ID: R-5415-2017;
E-mail: ovssns@ukr.net
- Stanasiuk
Natalia Stepanivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Analysis, Lviv Polytechnic National University;
<https://orcid.org/0000-0002-6885-9431>;
Researcher ID: R-5415-2017;
E-mail: ovssns@ukr.net
- Філіпішин
Ігор Володимирович** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри інформаційних систем управління, Донецький національний університет імені Василя Стуса;
<https://orcid.org/0000-0003-2914-2259>;
E-mail: i.philipishin@donnu.edu.ua
- Filipishyn
Igor Volodymyrovych** Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Information Systems of Management, Vasyl Stus Donetsk National University;
<https://orcid.org/0000-0003-2914-2259>;
E-mail: i.philipishin@donnu.edu.ua
- Хоружий
Сергій Гаврилович** кандидат економічних наук, докторант кафедри економіки і управління, Університет банківської справи;
-
-

-
-
- Khoruzhyi
Serhii Havrylovych** <https://orcid.org/0000-0002-0171-0253>;
E-mail: shoruz@ukr.net
Candidate of Economic Sciences, Doctoral Student at the Department of Economics and Management, Banking University;
<https://orcid.org/0000-0002-0171-0253>;
E-mail: shoruz@ukr.net
- Хрущ
Ніла Анатоліївна** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Хмельницький національний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-9930-7023>;
Researcher ID: P-6748-2017;
SPIN-код: 9535-3831;
E-mail: khrushch@khnu.km.ua; nila.ukr@gmail.com
- Khrushch
Nila Anatoliivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Khmelnytskyi National University;
<https://orcid.org/0000-0002-9930-7023>;
Researcher ID: P-6748-2017;
SPIN-code: 9535-3831;
E-mail: khrushch@khnu.km.ua; nila.ukr@gmail.com
- Чаплай
Ірина Віталіївна** кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом;
<https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>;
Researcher ID: J-8853-2016;
E-mail: irina_pravo@ukr.net
- Chaplay
Irina Vitalievna** Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management;
<https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>;
Researcher ID: J-8853-2016;
E-mail: irina_pravo@ukr.net
- Чирва
Ольга Григорівна** доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти, кафедра, маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;
<https://orcid.org/0000-0001-5246-9001>;
SPIN-код: 6137-8645;
E-mail: chyrva81@ukr.net
- Chyrva
Olga Hryhorivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Educational-scientific Institute for Economics and Business Education, Department of Marketing, Management and Business Administration, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;
<https://orcid.org/0000-0001-5246-9001>;
SPIN-code: 6137-8645;
E-mail: chyrva81@ukr.net
- Чубукова
Ольга Юрїївна** доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики та маркетингу, Київський національний університет технологій та дизайну;
<https://orcid.org/0000-0002-7125-0635>;
E-mail: kek@knutd.com.ua
- Chubukova
Olga Yuriivna** Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economic Cybernetics and Marketing, Kyiv National University of Technologies and Design;
<https://orcid.org/0000-0002-7125-0635>;
E-mail: kek@knutd.com.ua
-
-

-
-
- Шарапа
Ольга Миколаївна** кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку та оподаткування, Київський національний торговельно-економічний університет;
<https://orcid.org/0000-0003-1584-1999>;
Researcher ID: N-1875-2016;
E-mail: Olgochka85@bigmir.net
- Sharapa
Olga Mykolaivna** Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Accounting and Taxation, Kyiv National University of Trade and Economics;
<https://orcid.org/0000-0003-1584-1999>;
Researcher ID: N-1875-2016;
E-mail: Olgochka85@bigmir.net
- Шкарлет
Сергій Миколайович** доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки, Ректор Чернігівського національного технологічного університету;
<https://orcid.org/0000-0003-2062-3662>;
E-mail: shkarlet@ukr.net
- Shkarlet
Serhiy Mykolaiovych** Doctor of Economic Sciences, Professor, Honored Scientist of Ukraine, Professor at the Department of Theoretical and Applied Economics, Rector of Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0003-2062-3662>;
E-mail: shkarlet@ukr.net
- Шпак
Нестор Омелянович** доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка»;
<https://orcid.org/0000-0003-0620-2458>;
E-mail: dida_05@ukr.net
- Shpak
Nestor Omelianovych** Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor Department of at the Management and International Entrepreneurship, Lviv Polytechnic National University;
<https://orcid.org/0000-0003-0620-2458>;
E-mail: dida_05@ukr.net
- Щербина
Ольга Сергіївна** кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційних систем управління, Донецький національний університет імені Василя Стуса;
<https://orcid.org/0000-0001-5029-6098>;
E-mail: o.shcherbina@donnu.edu.ua
- Shcherbina
Olga Serhiivna** Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Information Systems of Management, Vasyl Stus Donetsk National University;
<https://orcid.org/0000-0001-5029-6098>;
E-mail: o.shcherbina@donnu.edu.ua
- Юрченко
Юрій Дмитрович** кандидат наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та державної служби, Чернігівський національний технологічний університет;
<https://orcid.org/0000-0002-2110-2722>;
E-mail: yurchenko@i.ua
- Yurchenko
Yuriy Dmytrovych** Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor at the Department of Management and Public Administration, Chernihiv National University of Technology;
<https://orcid.org/0000-0002-2110-2722>;
E-mail: yurchenko@i.ua
- Якимчук
Аліна Юріївна** доктор економічних наук, доцент, професор кафедри державного управління документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та
-
-

**Yakymchuk
Alina Yuriivna**

природокористування;
<https://orcid.org/0000-0002-5038-5215>;
Researcher ID: A-7576-2017;
SPIN-код: 3090-7495;
E-mail: alinayakim@ukr.net
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the
State Administration, Documentation and Information Activities
Department; National University of Water and Environmental
Engineering;
<https://orcid.org/0000-0002-5038-5215>;
Researcher ID: A-7576-2017;
SPIN-code: 3090-7495;
E-mail: alinayakim@ukr.net

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ТА ПОДАННЯ РУКОПISУ ДО ЖУРНАЛУ

1. Мова написання рукопису статті: українська, англійська, російська. У разі подання статті українською або російською мовами **обов'язкове надання перекладу статті англійською мовою** (відповідно до п. 2.9. Наказу "Про затвердження порядку формування переліку наукових фахових видань України" від 17.10.2012 р. № 1111).

2. Рукопис статті подається до редакції у формі:
– файлу рукопису надсилається на електронну адресу редакції nauk.visn@ukr.net у форматі "**Автор - Назва статті**". Рекомендується також надання копій сторінок у форматі **Adobe PDF** (або інших форматів за попередньої згоди редакції).

3. Рукопис статті супроводжується:
– **зовнішньою рецензією** із зазначенням наукового ступеня рецензента, вченого звання, посади, місця роботи (без скорочень), завіреною печаткою;

– **англомовним перекладом статті** завіреним фахівцем з англійської мови (бюро перекладів або викладачами англійської мови);

– **відомостями про автора (авторів)** (завантажити шаблон ви можете на сайті «Наукового вісника Полісся» у розділі «Правила оформлення та подання рукопису»);

4. Рукопис статті не має містити заборонених до друку матеріалів, оскільки журнал є відкритим джерелом інформації. За зміст статті та інформаційне наповнення несе відповідальність автор (автори) статті та експерти.

5. Форма подання статті:
– обсяг рукопису – 12-24 тис. знаків (як виняток, не більше 40 тис. знаків), включаючи рисунки та таблиці;
– кількість співавторів – не більше трьох.
– стаття повинна бути підготовлена за допомогою редактора **Word for Windows®** або сумісного редактора;
– рукопис повинен мати наскрізну нумерацію сторінок із вільним розміщенням нумерації в листі;
– **формат аркуша** – А4 (210×297), орієнтація сторінки – «**книжна**»; поля: **ліворуч** – 2,5 см; **праворуч** – 2,5 см; **зверху** – 2,5 см; **знизу** – 3 см; **переплетіння** – 0 см; **інтервал між рядками** – 1,5 пт.; інтервал між абзацами «**до**», «**після**» – 0 пт; відступи «**праворуч**», «**ліворуч**» – 0 пт; відступ першої строчки – 1,27 см;
– рисунки, фотографії, графіки слід **вставляти** в текст статті як **об'єкт**. Положення об'єкта – «**в тексті**»;
– рисунки, створені у вбудованому у WinWord редакторі рисунків, слід подавати як згруповані об'єкти.
– рисунки та таблиці не повинні розривати речення в абзаці, тобто вони мають бути розташовані після того абзацу, в якому на них робиться перше посилання в тексті.

6. Фізичні величини повинні подаватися в одиницях системи СІ.

7. Текст рукопису має бути побудований за загальноприйнятою схемою українською (або мовою статті) та англійською мовами:

– **індекс УДК** у верхньому лівому кутку листа (Times New Roman, 14 пт.) та англійською мовою (**UDC**);
– **ініціали та прізвища авторів** у верхньому правому кутку листа українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). Порядок подання: **ім'я, по-батькові, прізвище**;
– **науковий ступінь, вчене звання** українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт.). У статті **не потрібно** вказувати назву факультету або кафедри, де працює автор (або автори);

– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);
– **назва статті** - великими літерами, по центру українською (або мовою статті) та англійською мовою (Times New Roman, 14 пт., **жирний**). Назва статті подається без використання вузькоспеціалізованих скорочень, крапка в кінці назви не ставиться;

– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);
– **анотація структурована** (1500-2000 знаків) українською (або мовою статті) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*); **анотацію не потрібно розміщувати на окремому листі**. Анотація повинна містити стисле формулювання змісту статті, не повторювати назву статті. Загальна структура анотації повинна містити:

– актуальність теми дослідження (**Urgency of the research**);
– постановка проблеми (**Target setting**);
– аналіз останніх досліджень і публікацій (**Actual scientific researches and issues analysis**);
– виділення недосліджених частин загальної проблеми (**Uninvestigated parts of general matters defining**);
– постановка завдання (**The research objective**);
– викладення основного матеріалу (**стисло**) (**The statement of basic materials**);
– висновки відповідно до статті (**Conclusions**).
– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);
– **ключові слова** (3-10 слів) українською (або регіональною мовою) та англійською мовами (Times New Roman, 12 пт., *курсив*);

– **актуальність теми дослідження** (Times New Roman, 14 пт.);
– **постановка проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);
– **аналіз останніх досліджень та публікацій** (Times New Roman, 14 пт.);
– **виділення недосліджених частин загальної проблеми** (Times New Roman, 14 пт.);
– **постановка завдання** (Times New Roman, 14 пт.);
– **виклад основного матеріалу** (можливий розподіл на підрозділи) (Times New Roman, 14 пт.);
– **висновки** відповідно до статті (Times New Roman, 14 пт.);
– **порожній рядок** (Times New Roman, 14 пт.);
– **література** (Times New Roman, 12 пт., **жирний**, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 7;

– **references** (Times New Roman, 12 пт., жирний, по центру), обсяг до 10 джерел, детальна інформація щодо оформлення – п. 8.

для транслітерації радимо використовувати наступні сервіси:

- для укр. мови <http://translit.kh.ua> (латинка, стандарт «Паспортний (КМУ 2010)»);

- для рос. мови <http://translit-online.ru/pasport.html> (транслітерація імени і фамілії для заграничного паспорта);

– надійшла стаття до редакції у нижньому правому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.) у форматі (ДД.ММ.РРРР);

- бібліографічний опис для цитування у нижньому лівому кутку листа (Times New Roman, 12 пт.).

7. Літературні джерела, що цитуються, повинні бути пронумеровані відповідно до порядку звертання до них у тексті. Посилання на джерело подається у квадратних дужках, наприклад: «... відомо з [4]. ...» або «... розглянуто у [4, С. 203] ...». Список літератури наводиться наприкінці статті відповідно до порядку звернення по тексту на мові оригіналу та згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

8. Список літератури англійською мовою повинен бути оформлений за міжнародним бібліографічним стандартом APA (<http://www.bibme.org/citation-guide/apa/>). Якщо наукова праця написана мовою, що використовує кириличний алфавіт, то її бібліографічний опис необхідно транслітерувати латинськими літерами. Після назви праці латинськими літерами зазначається переклад англійською мовою у дужках.

9. Автор (автори) може бути ознайомлений з коректурою статті. Зміна верстки автором, за виключенням виправлення помилок, не допускається. Виправлену та підписану коректуру слід повернути до редакції протягом двох днів після її отримання.

10. Рішення про можливість публікації статті приймає редколегія.

11. Робота, що не відповідає вищезазначеним вимогам, буде повернена секретарем редколегії.

Адреса редакції:	14033, м. Чернігів, вул. Стрілецька, 1, к. 103
Відповідальний за випуск:	Мороз Наталія Вікторівна
Телефон:	(04622) 5-69-81
E-mail:	nauk_visn@ukr.net

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

UDC 658.62.018.2

УДК 658.62.018.2

O. I. Harafonova, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
G. V. Zhosan, Candidate of Economic Sciences, Assistant,
R. V. Yankovoi, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

О. І. Гарафонова, д. е. н., доцент,
Г. В. Жосан, к. е. н., асистент,
Р. В. Янковой, к. е. н., доцент

DISTINCTIONS AND FEATURES OF ISO 9001:2015 STANDARD IMPLEMENTATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL AND STRATEGIC DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

ВІДМІННОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТУ ISO 9001:2015 В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО ТА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Urgency of the research. In terms of globalization of business and trade, when even the concept of "crisis" becomes global, the desire for continued growth and development becomes the most important and top priority.

Concerning this, questions about more efficient, rational management, certification, quality management systems, including the ISO 9001 standard arise lately.

Target setting. The quality and quantity of products are the most important indicators of the final result of the enterprise. Therefore, one should keep in mind the strategic importance of the tasks to be solved such as moral, social and political aspects not only organizational, managerial, economic, technical, industrial and consumer aspects of the problem. The problem of improving quality should be a state priority.

Actual scientific researches and issues analysis. Such well-known scientists as A. Glichev, M. Kruglov, I. Kryzhanivsky, A. Lositsky, T. Korneeva, E. Korotkov, A. Feigenbaum, G. Taguchi, E. Shilling, H. Wadsworth, T. Seifi, Y. Rebrin has made a significant contribution to the development of the theory, methodology and history of product quality management.

Uninvestigated parts of general matters defining. At the same time very few of scientific papers highlights the

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації бізнесу та торгівлі, коли навіть поняття «криза» набуває світового характеру, прагнення до постійного зростання і розвитку стає найбільш важливим і першочерговим.

У зв'язку з цим, останнім часом, виникають питання про більш ефективне, раціональне управління, сертифікацію, системи управління якістю, в тому числі стандарту ISO 9001.

Постановка проблеми. Якість і кількість продукції є найважливішими показниками кінцевого результату діяльності підприємства. Тому слід мати на увазі стратегічне значення вирішуваних завдань: не тільки організаційно-управлінські, економічні, технічні, виробничо-споживчі боку проблеми, а й моральні, соціальні і політичні аспекти. Проблема підвищення якості повинна стати державним пріоритетом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії, методології та історії розвитку управління якістю продукції зробили відомі вчені: А. Глічев, М. Круглов, І. Крижанівський, О. Лосицький, Т. Корнеєва, Е. Коротков, А. Фейгенбаум, Г. Тагучі, Е. Шилінг, Х. Вадсворд, Т. Сейфі, Ю. Ребрін.

Виділення недосліджених частин загальної

peculiarities of quality management systems based on the new version of the ISO 9001:2015 international standard implementation. New requirements of this standard as well as its differences from the previous version require researching.

The research objective. To study the features of the new version of the ISO 9001:2015 international standard, compare it with the previous edition of ISO 9001:2008 one and highlight the key differences.

The statement of basic materials. In the article the peculiarities of implementation of the ISO 9001:2015 standard are considered. A comparative characteristic between versions of the 2008 standard and 2015 one is conducted. It is established that the main differences concern principles of quality management, structure of the standard, terms and definitions, requirements of the standard.

Conclusions. The ISO 9001 certificate for the quality management system does not guarantee the quality of the product or service provided. Designing and obtaining the ISO 9001 certificate serves as a kind of trust instrument.

Keywords: ISO 9001:2015; ISO 9001:2008; quality management system; risk; process.

проблеми. У той же час недостатньо наукових праць висвітлюють особливості впровадження систем управління якістю на основі нової версії міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Потребують дослідження нові вимоги, визначені даним стандартом, а також його відмінності від попередньої версії.

Постановка завдання. Дослідження особливостей нової версії міжнародного стандарту ISO 9001:2015, порівняння його з попередньою редакцією ISO 9001:2008 та виділення ключових відмінностей.

Виклад основного матеріалу. У статті розглянуто особливості впровадження стандарту ISO 9001: 2015. Проведено порівняльну характеристику між версіями стандарту 2008 року та 2015 року. Встановлено, що основні відмінності стосуються: принципів менеджменту якості, структури стандарту, термінів та визначень, вимог стандарту.

Висновки. Сертифікат на систему менеджменту якості ISO 9001 не гарантує якості виробленої продукції або наданої послуги. Оформлення та отримання сертифікату ISO 9001 служить в якості своєрідного інструменту довіри.

Ключові слова: ISO 9001:2015; ISO 9001:2008; система управління якістю; ризик; процес.

Актуальність теми дослідження. Підвищення якості продукції в умовах конкурентного середовища є однією з найбільш важливих і складних завдань для будь-якого виробника товарів і послуг...

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах основним завданням підприємств є підвищення конкурентоспроможності на ринку...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії, методології та історії розвитку управління якістю продукції зробили відомі вчені...

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У той же час недостатньо наукових праць висвітлюють особливості впровадження систем управління якістю на основі нової версії міжнародного стандарту ISO 9001:2015...

Постановка завдання. Дослідження особливостей нової версії міжнародного стандарту ISO 9001:2015, порівняння його з попередньою редакцією ISO 9001:2008 та виділення ключових відмінностей...

Виклад основного матеріалу. Аббревіатура ISO розшифровується як International Organization for Standardization (Міжнародна Організація по Стандартизації). Це організація, яка є...

Висновок. Основними відмінностями стандарту ISO 9001: 2015 від попередньої версії стандарту стали...

References

1. The ISO Survey of Certifications – 2013. Switzerland: ISO. (2013). [www.iso.org](http://www.iso.org/iso/home-standards/certification/isosurvey.htm?certificate=ISO%209001&countrycode=UA#countrypick). Retrieved from <http://www.iso.org/iso/home-standards/certification/isosurvey.htm?certificate=ISO%209001&countrycode=UA#countrypick> [in English].
2. Vitkin, L., Borysenko, M., Hlukhova, O. I., Karandiev, K. H. (2012). Evoliutsiia systemy upravlinnia yakistiu vyshchoho navchalnoho zakladu [Evolution of the quality management system of a higher educational institution]. *Standartyzatsiia, sertyfikatsiia, yakist* – *Standardization, certification, quality*, 3, 40-45 [in Ukrainian].
3. Croft N. H. (2012). *ISO 9001:2015 – perspektivy razvitiia standartov upravleniia kachestvom na sleduiushchie 25 let [ISO 9001:2015 and beyond - Preparing for the next 25 years of quality management standards]*. Retrieved from <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref1633> [in English].
4. *Systemy upravlinnia yakistiu. Vymohy [Quality management systems. Requirements]*. (2009). (ISO 9001:2008, IDT): DSTU ISO 9001:2009 from 1st September 2009 to replace DSTU ISO 9001:2001. Kyiv: Derzhspozhyvstandart of Ukraine [in Ukrainian].
5. Ezrakhovich, A., Dzedik, V., Bannykh, Iu. (2014). Novaia versii ISO 9001:2015 [New version of ISO 9001:2015]. *Metody menedzhmenta kachestva – Quality management methods*, 7, 33-36. Retrieved from http://www.rusregister.ru/upload/MMK_07_2014_2s%20odn

Література

1. The ISO Survey of Certifications – 2013 [Electronic recourse] / Switzerland : ISO. – Retrieved from <http://www.iso.org/iso/home-standards/certification/isosurvey.htm?certificate=ISO%209001&countrycode=UA#countrypick>.
2. Віткін, Л. Еволюція системи управління якістю вищого навчального закладу / Л. Віткін, З. Борисенко, О. Глухова, К. Карандєєв // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2012. – № 3. – С. 40–45.
3. Крофт Найджел, Х. ISO 9001:2015 – перспективи розвитку стандартів управління якістю на наступні 25 років [Електронний ресурс] / Найджел Х. Крофт. – Режим доступу : <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref1633>.
4. Системи управління якістю. Вимоги : (ISO 9001: 2008, IDT): ДСТУ ISO 9001: 2009. – [На заміну ДСТУ ISO 9001:2001; чинний від 2009-09-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 33 с. – (Національний стандарт України).
5. Езрахович, А. Новая версия ИСО 9001:2015 [Электронный ресурс] / Езрахович А., Дзедик В., Банньих Ю. // Методы менеджмента качества. – 2014. – № 7. – Режим доступа : http://www.rusregister.ru/upload/MMK_07_2014_2s%20odn%20статья.pdf.
6. Чайка, И. И. Стандарт ИСО 9001:2015. Что нас ожидает? [Электронный ресурс] / И. И. Чайка // Сертификация. – 2014. – № 2. – Режим доступа : <http://qualityguild.vniis.ru/file/bulletin1/DEFAULT/org.stretto.pl>

a%20статья.pdf [in Russian].

6. Chaika, I. I. (2014). Standart ISO 9001:2015. Chto nas ozhidaet? [Standard ISO 9001: 2015. What awaits us?]. *Sertifikatsiia – Certification*, 2, 8-11. Retrieved from <http://qualityguild.center.ru/file/bulletin-1/DEFAULT/org.stretto.plugins.bulletin.core.Article/file/572> [in Russian].

7. Quality management principles Switzerland: ISO. (2015). www.iso.org. Retrieved from http://www.iso.org/iso/ru/qmp_2012.pdf [in English].

8. *International standard Risk-management – Principles and guidelines ISO 31000:2009*. (2009). Switzerland : ISO copyright office [in English].

9. Burbela, O.V., Shalahai, Yu.O. (2011). Rozvytok system upravlinnia yakistiu produktsii v Ukraini [Development of Quality Management Systems in Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, 49, 55-59 [in Ukrainian].

10. Levkulych, V. V. (2012). Zovnishni ta vnutrishni faktory vplyvu na zabezpechennia ta pokrashchennia yakosti produktsii [External and internal factors of influence on maintenance and improvement of product quality]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series Economics*, 36, 187–193 [in Ukrainian].

11. Groot, T., Selto, F. H. (2013). *Advanced management accounting*. Harlow: Pearson [in English].

ugins.bulletin.core.Article/file/572.

7. Quality management principles [Electronic recourse] / Switzerland : ISO. – Retrieved from: http://www.iso.org/iso/ru/qmp_2012.pdf.

8. International standard Risk-management – Principles and guidelines ISO 31000:2009 (E). – Switzerland : ISO copyright office, 2009. – 36 p.

9. Бурбела О. В. Розвиток систем управління якістю продукції в Україні / О. В. Бурбела, Ю. О. Шалагай // Економічний простір. – 2011. – № 49. – С. 55-59.

10. Левкулич, В. В. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на забезпечення та покращення якості продукції / В. В. Левчук // Науковий вісник Ужгородського університету.– Серія Економіка.– 2012.– Вип. 2 (36). – С. 187–193.

11. Groot, T. *Advanced management accounting*. / T. Groot, F. H. Selto. Harlow, England; New York : Pearson, 2013 – 472 p.

Received for publication 12.05.2017

Бібліографічний опис для цитування :

Harafonova, O. I. Distinctions and features of ISO 9001:2015 standard implementation in the context of social and strategic development of enterprises / O. I. Harafonova, G. V. Zhosan, R. V. Yankovoi // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 3 (11). ч. 2. – С. 137-142.

Науковий вісник Полісся в українських та міжнародних базах даних

№	Назва БД	Посилання на БД
Українські бази даних		
1.	«Джерело» реферативна база даних	з 2015 року;
2.	USJ (каталог «Українські наукові журнали»)	http://usj.org.ua/content/naukovyy-visnyk-polissya;
3.	Open Science in Ukraine	http://www.openscience.in.ua/ru/ua-journals;
4.	Реферативна база даних «Україніка наукова»	<a href="http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<>%">http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21FMT=fullw&S21ALL=%28<>TJ%3DНауковий%20вісник%20Полісся\$<>%
5.	Українська науково-освітня мережа (УРАН)	http://journals.uran.ua/nvp_chntu/issue/archive;
Бібліотеки України		
6.	Електронний каталог бібліотеки Сумського державного університету	http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDescription?doc_id=473784;
7.	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича	http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1670554;
8.	Наукова періодика України (База даних Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського)	http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21
9.	Одеська національна наукова бібліотека (електронний каталог)	http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:314570/ Source:default;
Міжнародні бази даних та каталоги		
10.	BASE: Bielefeld Academic Search Engine (система пошуку наукової інформації)	https://www.base-search.net/Search/Results?lookfor=Науковий+вісник+полісся&type=all&oaboost=1&ling=1&name=&thes=&refid=-dcresen&newsearch=1;
11.	Emerging Sources Citation Index (ESCI) пошукової платформи Web of Science	http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&ISSN=2410-9576;
12.	Google Scholar (міжнародна наукометрична база даних)	https://scholar.google.com.ua/citations?user=3ovnBYsAAAAJ&hl=ru;
13.	Index Copernicus (польська наукометрична база даних)	http://journals.indexcopernicus.com/++p24782891,3.html;
14.	CrossRef (об'єднання видавців наукових публікацій)	http://search.crossref.org/?q=2410-9576;
15.	ResearchBib (міжнародна мультидисциплінарна база даних наукових журналів)	http://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2410-9576;
16.	Ulrich's Periodicals Directory (міжнародна база періодичних наукових видань)	http://ulrichsweb.serialssolutions.com;
17.	WorldCat (бібліографічна база даних)	http://www.worldcat.org/search?q=scientific+bulletin+of+polissia&qt=results_page;
18.	Каталог сайтів и підприємств України и СНГ	http://dir.com.ua/moreinfo.php?recordID=29728;
19.	РИНЦ (Російський індекс наукового цитування)	http://elibrary.ru/title_about.asp?id=54744.

Науковий вісник Полісся

Науковий економічний журнал

№ 4(12)

Научный вестник Полесья

Научный экономический журнал

№ 4(12)

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів.

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей.

За достовірність викладених фактів та коректний переклад статей іншими мовами відповідальність несе автор.

Головний редактор	С. М. Шкарлет
Відповідальний редактор	Л. О. Коваленко
Технічний редактор	Н. В. Мороз
Комп'ютерна верстка	Н. В. Мороз, І. М. Мекшун, А. І. Маковецька
Дизайн обкладинки	І. М. Мекшун
Технічні редактори з питань комп'ютерного забезпечення	С. В. Злобін, І. М. Мекшун
Мовне редагування	Л. Ю. Ільченко, О. В. Друпп
Друкар	Н. А. Тестова

Набір комп'ютерний. Підписано до друку 27.12.2017. Здано до друку 29.12.2017
Формат 60x84/16. Папір офсетний №1. Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 22,15. Обл.-вид. арк. 18,05.
Наклад 100 прим. Зам. № 17117.017.032.

Чернігівський національний технологічний університет
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.

Scientific bulletin of Polissia

Scientific journal on Economics

№ 4(12)

Pressed in an author's edition from the authors' original layouts.

Editorial Board is not always agreed with the authors' views.
An author is responsible for the given facts' authenticity.

Chief Editor	S. M. Shkarlet
Responsible Editor	L. O. Kovalenko
Technical editor	N. V. Moroz
Computer typing	N. V. Moroz, I. M. Mekshun, A. I. Makovetska
Cover design	I. M. Mekshun
Technical editor and Computer Support	S. V. Zlobin, I. M. Mekshun
Language editing	L. Yu. Ilchenko, O. V. Drupp
Printing	N. A. Testova

Computer typing. Signed to the press 27.12.2017. Sent to the press 29.12.2017
Format 60x84/16. Offset paper № 1. Conventional pressed paper 18,05.
Edition 100 copies.

Chernihiv National University of Technology
14027, Chernihiv, Shevchenka Str., 95

State Registration Certificate of Printing Mass Medium
Series ДК № 4802 from 01.12.2014